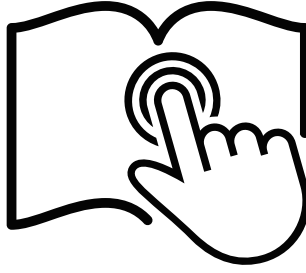

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

anadolulum

eKampus

dilediğin yerden,
dilediğin zaman,
öğrenme fırsatı!

Çıkmış Sınav Soruları

Ünite Özeti

Ders Kitabı (PDF)

Etkileşimli eKitap

Yaprak Test

Sesli Kitap
Sesli Özet

eSeminer

eKantin

1 Soru
1 Cevap

Deneme Sınavı

Tartışma Forumu

444 10 26

0850 200 46 10-19 (10hat)

www.anadolu.edu.tr

ekampus.anadolu.edu.tr

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

ANADOLU mobil

- AÖF sınavları
- ders kitabı
- sınav giriş belgesi
- sesli kitap
- sınav sonuçları
- deneme sınavları
- itunes u
- konu anlatım videoları
- duyurular
- TRT okul videoları
- sor/izle/öğren
- e-seminer dersleri
- takvim

444 10 26

0850 200 46 10-19 (10hat)

www.anadolu.edu.tr

ekampus.anadolu.edu.tr

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3009
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1962

İCRA İFLAS HUKUKU

Yazarlar

Prof.Dr. Hakan PEKCANITEZ (Ünite 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Prof.Dr. Oğuz ATALAY (Ünite 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Prof.Dr. Muhammet ÖZEKES (Ünite 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)

Editörler

Dr.Öğr.Üyesi Neval OKAN (Ünite 1, 2, 3)

Doç.Dr. Tolga AKKAYA (Ünite 4, 5)

Dr.Öğr.Üyesi Nilüfer BORAN GÜNEYSU (Ünite 6)

Arş.Gör. Özlem YAZAR (Ünite 7)

Dr.Öğr.Üyesi Barış TORAMAN (Ünite 8)

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Anadolu Üniversitesine aittir.
“Uzaktan Öğretim” tekniğine uygun olarak hazırlanan bu kitabın bütün hakları saklıdır.
İlgili kuruluştan izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt
veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright © 2013 by Anadolu University
All rights reserved

No part of this book may be reproduced or stored in a retrieval system, or transmitted
in any form or by any means mechanical, electronic, photocopy, magnetic tape or otherwise, without
permission in writing from the University.

UZAKTAN ÖĞRETİM TASARIM BİRİMİ

Genel Koordinatör

Prof.Dr. Müjgan Yazıcı

Genel Koordinatör Yardımcısı

Doç.Dr. Hasan Çalışkan

Öğretim Tasarımcıları

Dr.Öğr.Üyesi Fatma Seçil Banar

Öğr.Gör.Dr. Mediha Tezcan

Grafik Tasarım Yönetmenleri

Prof. Teyfik Fikret Uçar

Doç.Dr. Nilgün Salur

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Kitap Yazım Basım ve Dağıtım Koordinatörü

Öğr.Gör. Nermin Özgür

Kapak Düzeni

Doç.Dr. Halit Turgay Ünalın

Grafikerler

Gülşah Karabulut

Kenan Çetinkaya

Dizgi

Açıköğretim Fakültesi Dizgi Ekibi

İcra İflas Hukuku

E-ISBN

978-975-06-3359-1

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Üniversitesi'ne aittir.
ESKİŞEHİR, Şubat 2019

2356-0-0-0-1902-V01

İçindekiler

Önsöz	iv
1. İcra ve İflâs Hukukuna Giriş, Genel Hükümler.....	2
2. Genel Haciz Yoluyla Takibe Başvuru, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, İcra Takibinin İptali ve Taliki.....	26
3. Haciz, Borcun Taksitle Ödenmesi, İhtiyati Haciz.....	56
4. Paraların Paylaştırılması ve Borç Ödemeden Aciz Belgesi.....	86
5. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ve Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi.....	106
6. İlâmlı İcra ve Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip.....	124
7. İflâs Hukuku.....	148
8. Konkordato, Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma, İptal Davaları ve İcra ve İflâs Suçları.....	178
Sözlük.....	201

Önsöz

Değerli öğrenciler,

Ön lisans Programı kapsamındaki çalışmalarınıza yardımcı olmak üzere hazırlanmış olan bu kitap İcra İflas Hukuku başlığını taşımaktadır.

Devlet, toplumsal ve hukuki barışı koruma görevini yerine getirirken, genel ve soyut kurallar koymanın yanı sıra, bunların uygulanmasını, dengenin korunmasını, hukuk düzeninin ve barışının devamını da sağlamaya çalışır. Hakkı ihlal edilenler veya ihlal edilmesi olasılığı bulunanlar, devletin yetkili mercilerine başvururlar. Bu mercilerce, hakkın tespit edilmesine veya ifasının engellenmesine rağmen hak yerine getirilmez ise, hakkın cebri icra yoluyla yerine getirilmesi gerekebilir.

İcra ve iflas hukukunun temel özelliği ve amacı, alacaklı ve borçlunun hak ve hukukunu belli bir denge üzerinde korumak ve devamında da alacağın tahsilini sağlamaktır. Bir ülkenin sağlıklı olabilmesi için, siyasi, hukuki, sosyal ve ekonomik yapının bir bütün olarak sağlıklı olması ve bunlar arasında uyum bulunması gerekir. Bazen ekonomideki olumsuzluklar nedeniyle, isteseler bile, gerçek ve tüzel kişiler borçlarını yerine getirme olanağı bulamazlar. Bu nedenle, ekonomik varlığın devamı için bazen koruyucu önlemlere de gereksinim duyulur. Alacaklıların ve borçluların karşılıklı hak ve yükümlülüklerini düzenlemek herkesin yararına olduğu gibi ülkenin de yararınadır. Bu noktada, yeniden yapılandırmaya yönelik borçlu kişilere ait işletmelerin mallarının korunması ve değerinin artırılması, alacaklılar arasında adil bir çözümün bulunması, iflas ve konkordato prosedürlerinin zamanında, etkili ve yansız bir şekilde sonuçlandırılması, takip sürecinin alacaklı ve borçlunun hak ve menfaatlerinin zedelenmeden, dengeyi bozmadan gerçekleştirilmesi, hakların kötüye kullanımının önlenmesi vb. konulara ilişkin düzenlemelere gerek duyulur. İşte bütün bu düzenlemeler icra ve iflas hukuku kurallarını oluşturur.

Bu kitabın amacı İcra ve iflas hukuku kapsamında yer alan konularda siz öğrencilerimizin bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Bu amaç kapsamında öncelikle, icra ve iflas hukukunun genel hükümleri ele alınmıştır. Daha sonra, takibe başvuru, bu takibe karşı borçlunun hakları ve başvuru yolları, haciz, borcun ödenmesi, paraların paylaşılması, özel takip usulleri, ilamlı icra, iflas, konkordato konuları ayrı ayrı ünitelerde incelenmiştir. İcra iflas hukukunu ilgilendiren konular oldukça geniş olmasına karşın; kitabın sınırlı sayıda sayfaları en etkin şekilde kullanılmaya çalışılmıştır.

İcra İflas hukuku kitabı hazırlanırken, İcra ve İflas Kanununda yer alan konular dikkate alınarak; özellikle siz öğrencilerimizin gereksinim duyabileceği konular ele alınmış; bu yapılırken de anlatımlar çok net anlaşılabilir bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elinizdeki bu kitap, siz sevgili öğrencilerimizin konuları rahatlıkla anlayabilmenizi sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kitabın hazırlanmasında, başta yazarlarımız olmak üzere, katkısı bulunan herkese teşekkür eder; kitabın öğrencilerimize yararlı olmasını dileriz.

Editör

Dr.Öğr.Üyesi Neval OKAN

1

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- İcra hukuku ile ilgili temel kavramları tanımlayabilmek, cebri icra çeşitlerinin neler olduğunu ifade edebilmek,
- İcra organlarının nelerden ibaret olduğunu, icra daireleri, icra mahkemeleri ve Yargıtay'ın İcra ve iflâs işlerine bakan dairelerin görev ve yetkilerini tanımlayabilmek,
- İcra takibinin taraflarını adlandırabilmek,
- İcra harç ve giderlerinin neler olduğunu ve bunlardan doğan sorumluluğu ifade edebilmek,
- İcrada tebligatın ne olduğunu açıklayabilmek; icrada süreler ve tatil ve talik hallerinin neler olduğunu betimleyebilmek,
- Şikayetin konusu, nedenleri, tarafları, süresi, usulü ve sonuçlarını gösterebilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

Cebri İcra	İhtiyati Haciz
Alacaklı	Konkordato
Borçlu	İcra Harcı
İcra Takibi	İcra Gideri
İflâs	Şikayet

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ İcra Hukuku Hakkında Genel Bilgiler
- ❖ İcra Organları
- ❖ İcra Takibinin Tarafları
- ❖ Şikâyet
- ❖ İcra Harç ve Giderleri
- ❖ Tebligat, Süreler, Tatil ve Talik Halleri

İcra ve İflâs Hukukuna Giriş

Genel Hükümler

GİRİŞ

Yargı görevini üstlenen devlet, toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar koymakla kalmaz, toplumsal ve hukuki barışın korunması görevini de üstlenir. Devlet, koyduğu hukuk kurallarının uygulanmasını sağlayarak, kurulan dengenin bozulmasını engeller, böylece hukuk düzeni ve barışının devamı koruma görevini de yerine getirmiş olur. Hakları inkâr veya ihlâl edilen kişiler, haklarının korunması veya ihlâlin bertaraf edilmesi için öncelikle yetkili ve görevli yargı mercilerine başvurup lehine bir karar alacaktır. Bu kararın gereği, yerine getirilmezse, bu hakkın zorla icrasının sağlanması gerekir. Hakkın zorla icrası, ancak devlet organları vasıtasıyla yerine getirilir; zira, kendiliğinden hak almak, kural olarak yasaktır. Bu ikili aşamada önce hak tespit edilir veya ifası emredilir, bu aşamada hak, hakkın muhatabı tarafından yerine getirilmezse, ikinci aşamada yetkili icra mahkemelerince zorla icra edilir. Bu açıdan geniş anlamda yargı mercileri içine icra ve iflâs organları da dâhildir.

İcra İflâs hukukuna ilişkin hükümleri İcra İflâs dairesinin uygulamakla görevli olduğunu ifade etmiştik. İcra İflâs dairesi bu görevlerini yaparken dairelerde çalışan icra veya iflâs müdürlerinin, bu yetkilerini kötüye kullanmasını önleyebilmek için, denetime tâbi tutulması gerekir. İşte icra ve iflâs dairesinin yolsuz işlemlerine karşı, bu işlemlerden zarar görenler, şikâyet yoluna başvurabilirler. Bu tür bir denetim icra takibinin başarısını artırır. İcra takibinin başarılı olabilmesi için bir takım paraların harcanması da kaçınılmazdır. Devlet, icra hukuku alanındaki faaliyetine karşılık olmak üzere aldığı ve icra takibini tam ve doğru şekilde yürütebilmek için harcanan bu paralar icra harç ve giderleri olarak karşımıza çıkar. Birçok icra işleminin tamamlanıp hüküm ifade edebilmesi için tebliğ edilmiş olması da gerekir. İcra işlerinin çabuk bir şekilde sonuçlanması için hemen her işlem için bir süre öngörülmüştür. Ancak bazı zamanlarda borçluya karşı icra takip işlemlerinin yapılması da mümkün olmayabilir. Borçluyu korumak için kabul edilmiş olan haller tatil ve talik halleri olarak ifade edilmiştir.

İCRA HUKUKU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Cebri İcra Hukuku Kavramı

Yargı görevini üstlenen devlet, toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar koymakla kalmaz, toplumsal ve hukuki barışın korunması görevini de üstlenir. Devlet, koyduğu hukuk kurallarının uygulanmasını sağlayarak, kurulan dengenin bozulmasını engeller, böylece hukuk düzeni ve barışının devamı koruma görevini de yerine getirmiş olur.

Hakları inkâr veya ihlâl edilen kişiler, haklarının korunması veya ihlâlin bertaraf edilmesi için öncelikle yetkili ve görevli yargı mercilerine başvurup lehine bir karar alır. Bu kararın gereği, haksız çıkan tarafından kendiliğinden yerine getirilmezse, bu hakkın zorla icrasının sağlanması gerekir. Hakkın zorla icrası, ancak devlet organları vasıtasıyla yerine getirilir; zira kendiliğinden hak almak, kural olarak yasaktır. Bu ikili aşamada önce hak tespit edilir veya ifası emredilir; buna rağmen hak, muhatabı tarafından yerine getirilmezse, ikinci aşamada yetkili icra dairesince zorla icra edilir. Bu açıdan geniş anlamda yargı mercileri içine icra ve iflâs organları da dâhildir.

Medenî yargılama hukukunun amacı, maddî hukuktan kaynaklanan sübjektif hakların tanınması ve korunmasıdır. Sübjektif hakkı korumak için başvuru hukukî koruma sonunda elde edilen kararda tespit

ve ifası emredilen şey yerine getirilmezse, takip hukuku devreye girer ve tespit edilen ve ifası emredilen hakkın icrası sağlanır. Cebrî icra, yani takip hukuku, maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin devlet kuvveti yardımıyla fiilen gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyeti ifade eder.

Hukuk devletinin bir gereği olarak, hakkın icrası hak sahibi tarafından bizzat değil; devlet organları tarafından, kanunla belirlenmiş şekilde yerine getirilir. Ayrıca, kural olarak borçlunun şahsına veya kişilik haklarına yönelik icranın yürütülmesi söz konusu olmaz; bugün artık cebrî icranın konusunu, borçlunun malvarlığı oluşturur. Diğer bir ifade ile borçlunun malvarlığı ile sorumluluğu kabul edilmiştir. Bazı durumlarda, cebrî icranın konusunu borçlunun belirli malları oluşturur. Örneğin, bir taşınır malın teslimi veya taşınmazın tahliye ve teslimi gibi.

SIRA SİZDE

Cebrî icranın konusu nedir?

Bugün hukuk sisteminde, cebrî icra hukuku içinde sınırlı da olsa borçluların veya bir hakkı yerine getirmek zorunda olanların bizzat kendilerine yönelik yaptırımların uygulandığı görülür. Örneğin, mal beyanında bulunmamak ya da geç bulunmak nedeniyle borçlunun hapisle cezalandırılması; gerçeğe aykırı beyanda bulunulması, borçlunun bir şeyi yapması veya yapmaması hakkındaki ilâmlı icradan kaynaklanan taleplerin yerine getirilmemesi durumunda hapis cezası verilmesi; borçlunun durumunu bilerek ağırlaştırması gibi hallerde hapis cezası öngörülmüştür. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun 16. Babı, 331-354. maddeleri arasında cezaî hükümler düzenlenmiştir. Ancak bu hükümlerin temel amacı, borç yerine geçecek şekilde borçlunun şahsına yaptırım uygulanması olmayıp kötüniyetli borçluların bu davranışlarının önüne geçmek ve takip prosedürünün sağlıklı işlemlerini sağlamaktır. İyiniyetli bir borçlunun cezalandırılması veya takip prosedürünün normal işlemesi durumunda ceza söz konusu olmaz. Hiçbir malvarlığı bulunmayan bir borçlu, takip prosedürünün gereğini yerine getirmiş ve kendisine düşen yükümlülükleri aykırı davranmamışsa, sırf borcunu ödeyememesi nedeniyle cezalandırılmaz.

Bu konuda son olarak şu söylenebilir: Cebrî icra prosedürü ancak başvuru üzerine başlatılan ve yürütülen bir prosedürdür; bu prosedürün kendiliğinden yürütülmesi söz konusu değildir. Ayrıca, cebrî icra yolunun hedefi ile bu başvuru arasında da bir uyum bulunmaktadır. Örneğin, genel haciz yoluna başvurulduğunda bir miktar paranın veya bir teminatın elde edilmesi, iflâs talebinin sonucu olarak borçlunun tüm malvarlığından alacaklılarının alacağına ödenmesi amaçlanır.

SIRA SİZDE

Hiç malvarlığı olmayan bir borçlu sırf borcunu ödeyememesi nedeniyle cezalandırılabilir mi?

Temel Kavramlar

Takip Hukuku (Cebrî İcra Hukuku)-İcra ve İflâs Hukuku

Maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin devletin yetkili organları ve devlet gücü tarafından gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyetin tümüne cebrî icra faaliyeti; buna ilişkin kuralları düzenleyen hukuk dalına ise cebrî icra hukuku veya takip hukuku denir.

Takip hukuku veya cebrî icra hukuku, üst ve genel bir kavram olmakla birlikte, bugün takip hukukuna icra ve iflâs hukuku da denilmektedir. İcra ve iflâs hukuku, zaman zaman takip hukukunu ifade etmek için kullanılmaktaysa da, esasen icra hukuku ve iflâs hukuku, takip hukuku içinde yer alan alt bölümlerdir. Bunların dışında, konkordato, tasarrufun iptali davası, ihtiyati haciz de takip hukuku içinde düzenlenmekle birlikte, aslında gerçek anlamda ne icra ne de iflâs prosedürüne dahildir.

İcra hukuku ve iflâs hukukuna ayrıca aşağıda değineceğimizden burada üzerinde durmuyoruz.

Alacak-Borç; Alacaklı-Borçlu

Takip hukuku talepte bulunan kimsenin maddî hukuktan kaynaklanan talebinin elde edilmesine hizmet etmekle birlikte, bu talebin konusu ne olursa olsun takip hukuku bakımından genel olarak alacak veya borç biçiminde ifade edilmektedir. Takipte alacak veya borç kavramları, bir noktada davada kullanılan, dava konusunun (müddeabih) takipteki karşılığıdır.

Takip hukukunda takibin tarafları olarak alacaklı ve borçlu yer alır. Takip hukukunda da alacaklı ve borçlu olarak iki taraf bulunmaktadır. Takibin şekli ne olursa olsun bir tarafta alacaklı diğer tarafta da borçlu yer alır. Örneğin, bir şeyin yapılması veya yapılamamasına ilişkin yürütülen takipte de talepte bulunan, alacaklı; karşı taraf, borçludur. Aynı şekilde bir çocuk teslimine ilişkin yürütülen takipte, talepte bulunan taraf, alacaklı; diğer taraf, borçlu olarak adlandırılır. Alacaklı veya borçlunun mutlaka maddi hukuk açısından da alacaklı ya da borçlu olması gerekmez. Gerçekte alacaklı olmayan kişi de bir takip yaparsa alacaklı sıfatını alır. Ancak bu kişi gerçekte alacaklı değilse, yaptığı takibin başarı ile sonuçlanması kural olarak mümkün olmaz.

Takip İşlemi

Genel anlamda icra takiplerine yön ve şekil veren işlemlere takip işlemleri denir. Takip işlemleri de taraf takip işlemleri ve icra takip işlemleri olarak ikiye ayrılır.

Taraf takip işlemi genel anlamıyla, takip prosedürü içinde tarafların yaptıkları, takibe yön ve şekil veren, çoğunlukla da icra takip işlemlerinin yapılmasını sağlamaya yönelik işlemlerdir. Örneğin, takip talebi, haciz ve satış talepleri, taraf takip işlemidir.

İcra takip işlemleri ise kural olarak, icra organları tarafından borçluya karşı yapılan, cebrî icranın ilerlemesini sağlayıcı nitelikte işlemlerdir. Örneğin, ödeme veya icra emri tebliği, haciz ve satış işlemleri icra takip işlemleridir.

İcra takip işleminin üç unsuru bulunmaktadır: i) İcra organları tarafından yapılmalıdır, ii) Borçluya karşı yapılmalıdır, iii) Cebrî icranın ilerlemesini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Yani, icra takip işlemi alacaklıyı borçlunun malvarlığından alacağını almaya yaklaştıracı nitelik taşımalıdır. Bu üç unsuru taşıyan işlem icra takip işlemidir.

İcra organları tarafından yapılan işlemlerin icra takip işlemi olup olmadığının tespiti, hatta bir işlemin genel olarak taraf takip işlemi mi yoksa icra takip işlemi mi oluşturduğunun tespiti, o işleme bağlanan sonuçlar bakımından önemlidir. Örneğin aşağıda görüleceği üzere icra takip işlemleri ile zamanaşımı kesilir veya tatil ve talik hallerinde kural olarak icra takip işlemi yapılamaz.

Kanunda Belirtilen Bazı Kavramlar

İcra ve İflâs Kanunu'nun 23. maddesinde bazı kavramların ne anlamda kullanıldığı ya da daha doğru bir ifade ile neleri kapsadığı özel olarak belirtilmiştir. Bu kavramlar, diğer hukuk dallarında içerdikleri anlamın dışında İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulaması bakımından 23. maddede belirtilen içeriği ile anlaşılmalıdır. Buna göre:

Açıkça öngörülen istisnalar dışında, bayrağına ve bir sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bütün gemiler hakkında İcra ve İflâs Kanununun taşınırlara ilikin hükümleri uygulanır. Gemi siciline verilecek şerhler ise, Türk Ticaret Kanunu m. 977 hükmüne tabidir (İİK m. 23).

Sadece rehin kavramı, hem taşınmaz rehni (ipotek) hem de taşınır rehni kapsamına giren tüm taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsar. İpotek kavramına ise, ipotekleri, ipotekli borç senetleri, irat senetleri, gemi ipotekleri, eski hukuk hükümlerine göre tesis edilmiş taşınmaz rehinleri, taşınmaz mükellefiyetleri, bazı taşınmazlar üzerindeki hususi imtiyazlar ve taşınmaz eklentisi üzerine rehin işlemleri girer. Taşınır rehni ise, teslimine bağlı rehinleri, Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinde belirtilen rehinleri, ticari işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri kapsamaktadır.

Cebrî İcra Çeşitleri

Kanunun sistemi içinde, temel olarak, iki cebrî icra çeşidi düzenlenmiştir. Bunlardan birisi cüz'i (ferdi) icra (icra takibi), diğeri küllî (toplu) icradır (iflâs takibi).

İcra Takibi (Cüz'i İcra)

İcra takibinde borçlunun karşısında bir veya birkaç alacaklı bulunur ve borçlunun malvarlığına dahil olan şeylerden bir veya birkaçı cebrî icranın konusunu oluşturur. Alacaklı, borçluya karşı takip yapar; takip kesinleşince, borçlunun alacağa yeter miktar malı haczedilir, satılır ve alacaklının alacağı ödenir. Geriye bir para artarsa bu da borçluya iade edilir. Bu yola başvurmak isteyen her alacaklı, her borçluya karşı, bu icra prosedürünü işletebilir. Ancak cüzî icra hukuku da değişik bakımlardan alt ayrımlara tâbi tutulur.

İlâmlı İcra

Kural olarak bir kimsenin hakkı yerine getirilmez veya ihlâl edilirse, bu kimse mahkemeye başvurarak bu ihlâlin önüne geçilmesini veya hakkının iade edilmesini talep eder. Mahkeme yaptığı yargılama sonunda talepte bulunan lehine karar verirse, muhatap davalının -ki bu kişi takip hukuku bakımından borçludur- bunu yerine getirmesi gerekir. Şayet davalı mahkeme kararının gereğini gönüllü olarak yerine getirmezse, alacaklı icra dairesine başvurup ilâmın gereğinin yerine getirilmesini talep eder ve borçluya bir icra emri gönderilir. Borçlu kendisine verilen sürede icra emrine uygun davranmazsa, icra emrinin konusu borç, kanunda öngörülen şekillerde zorla yerine getirilir.

Bu takip yolunda, daha önce mahkemede bir yargılama yapılmış olduğundan borçlunun savunma ve takibe engel olma imkânı oldukça sınırlıdır. Borçlunun kural olarak bu takibe karşı koyarak durdurması mümkün değildir.

Alacaklı, borçluya karşı konusu para olan ya da olmayan tüm talepleri için bu yola başvurabilir. Ayrıca konusu paradan başka bir şey olan alacaklar için alacaklının ilâmlı icra yoluna başvurması zorunludur.

İlâmsız İcra

Kanunumuz, ilâmlı icra dışında, sadece para ve teminat alacakları için ilâmsız icra yolu ile takibi de kabul etmiştir. Bu yolda, alacaklının alacağının mahkeme ilâmı ile tespit edilip hüküm altına alınması gerekmez. Alacaklı, doğrudan icra dairesine başvurarak borçluya karşı takip yapabilir, hatta genel haciz yoluyla takipte, alacaklının elinde herhangi bir belge bulunması da şart değildir. Bir kimseden alacağı olmayan bir kişi dahi bu yola başvurabilir. Ancak, bu takip yolunun başarı ile sonuçlanması için borçlunun takibe itiraz etmemesi gerekir. Bu yolda, borçluya, kendisine karşı yürütülen takibe itiraz ederek takibin sonuçlanmasına engel olma imkânı tanınmıştır. İlâmsız icra para ve teminat alacakları için öngörülmüş olmasına rağmen, kanunda özellikle kira alacağının ödenmemesi ve kira süresinin sona ermesi durumunda tahliye talebi için de ilâmsız icra yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir. İlâmsız icra yolu da kendi içinde: i) Genel haciz yolu (İİK m. 46-144), ii) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu (İİK m. 167-176), iii) Kiralanan taşınmazların tahliyesi (İİK m. 269-275) olarak üçe ayrılır.

SIRA SİZDE

3

İlâmsız icra takibinin konusu olabilecek talepler nelerdir?

Rehlin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip

Rehlinli alacakların özelliği sebebiyle kanun koyucu, alacağı rehlinle temin edilen alacaklılar için ayrı bir takip yolu öngörmüştür. Ancak, bu yol diğer teminatlar için değil; sadece rehlinle teminat altına alınan alacaklar için geçerlidir.

Rehlinli alacaklı, kural olarak doğrudan ilâmlı veya ilâmsız icra yoluna ya da iflâs yoluna başvuramaz. Kanunda belirtilen istisnalar dışında, rehlinli alacaklının önce rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurması gerekir (İİK m. 45). Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip, ilâmlı (İİK m. 150/e, 150/h, 150/ı) ve ilâmsız (İİK m. 145-150/d) takip olarak ikiye ayrılmaktadır.

Rehin alacaklısı, rehinle teminat altına alınan borç vâdesinde ödenmediğinde, bu yollara başvurarak rehlin satılmasını ve bedelinden alacağının ödenmesini isteyebilir. Alacaklı alacağının rehinle karşılanamayan kısmı için daha sonra diğer takip yollarına başvurabilir. Görüldüğü üzere, burada icranın konusunu, alacağın teminatı olarak gösterilen rehin oluşturur.

Rehin sahibi alacaklı doğrudan ilamlı veya ilamsız icra yoluna ya da iflâs yoluna başvurabilir mi?

İflâs (Külli İcra)

Bu cebrî icra yolunda, cüzi icradan farklı olarak borçlunun karşısında tüm alacaklıları bulunur ve takibin konusunu borçlunun tüm malvarlığı oluşturur. Ancak bu takip yoluna tüm borçlular için değil, iflâsa tâbi borçlular için başvurulur. Bu sebeple iflâs hukukunun uygulama alanı icra hukukuna göre daha dardır.

İflâs yolunda borçlunun bütün malvarlığı satılır ve elde edilen para ile borçlunun bilinen tüm alacaklılarının alacakları ödenir. Bunun sonunda artan bir para kalırsa borçluya verilir. İflâs yolunda temel ilke, alacaklılar arasındaki eşitliktir. Borçlunun malvarlığı alacaklarını tam karşılamazsa, kanunda öngörülen şekilde, para alacaklılar arasında alacakları oranında (garameten) paylaşılır.

Diğer Kurumlar

Kanun, yukarıda açıklanan şekilde iki temel takip yolu öngörmüştür. Ancak bunların dışında kanun koyucu geçici hukuki koruma olarak ihtiyati haciz ile konkordato ve sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırılmasını, ayrıca iptal davası şeklinde kurumları da düzenlemiş ve ceza hükümlerine de yer vermiştir.

İhtiyati Haciz

Takip yollarına ilişkin yukarıdaki üçlü ayırımın dışında, takip yolu değil, geçici hukukî koruma olan ihtiyati haciz de kanunda düzenlenmiştir (İİK m. 257-268). İhtiyati haciz, doğrudan alacağı elde etmeye yönelik bir takip yolu olmayıp alacağı teminat altına almak için öngörülmuş geçici bir hukuki korumadır.

Konkordato

Konkordato, değişik sebeplerle işleri iyi gitmeyen ve malî durumu bozulan bir borçlunun korunması için kabul edilmiş bir müessesedir. Zor duruma düşen, malî durumu bozulan borçlu, borçlarını tam ve zamanında ödemek zorunda bırakılırsa, mevcut malvarlığı borçlarını ödemeye tam olarak yetmeyecek, iflâsa tâbi ise, ya iflâs edecek veya önce davranan alacaklılar alacaklarını alıp diğer alacaklılar alacaklarını hiç alamayacaktır.

Bu durumda olan bir borçlu, alacaklılarıyla kanunda öngörülen şekilde anlaşma yaparsa, alacaklılarının kabul ettikleri şekilde ya da oranda veya sürede borçlarını öder ve borçlarından kurtulur. Konkordato, herhangi bir borçlunun kendi teklifi ya da alacaklılardan birinin teklifi ile alacaklılarının kanunda öngörülen çoğunluğu ile yaptığı ve mahkemenin tasdiki ile hüküm ifade eden bir anlaşmadır. Bu anlaşmaya göre alacaklılar alacaklarının, belirli oranda veya belirli zamanda ya da borçlunun malvarlığını onlara terk ederek ödenmesini kabul ederler ve bu anlaşmaya göre borç yerine getirildiğinde, borçlu borçlarının tamamından kurtulur.

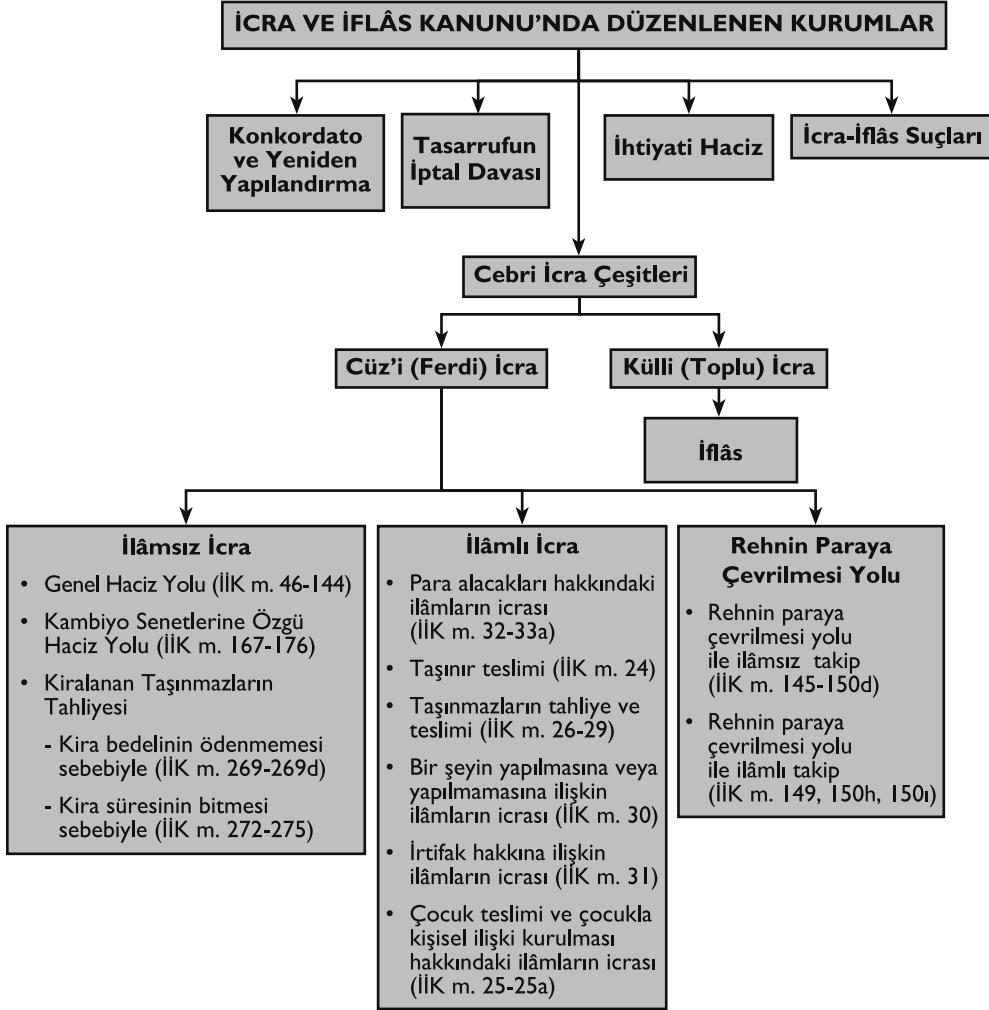
Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma

Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, alacaklılarıyla uzlaşarak borçlarını ve gerekiyorsa yapısal organizasyonlarını yeni koşullara adapte etmek suretiyle faaliyetlerine devam etmelerine imkan sağlayan uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma, konkordato ile birlikte düzenlenmiş olmasına rağmen konkordatonun bir türü olmadığı gibi, külli bir takip ve tasfiye usulü de değildir.

İptal Davası

Borçlunun malları haczedilmeden veya borçlunun iflâsından önce mal ve hakları üzerinde tasarruf yetkisi sınırlandırılmaz. Bu sebeple, malları haczedilecek veya iflâs edecek borçlunun mallarını

alacaklılarından kaçırmak için bir takım kötünietli veya şüpheli tasarruflarda bulunması mümkündür. İşte borçlunun, mallarının haczinden veya iflâsından önce, alacaklılarından mal kaçırmak için yaptığı kanun nazarında bir takım şüpheli tasarrufları ve bağışlamaları iptal ettirebilmek için, bu tasarruftan zarar gören alacaklıları (hacizde alacağını alamayan, iflâsta tüm alacaklılar) korumak amacıyla dava açma hakkı tanınmıştır ki, buna iptal davası denir.

Şekil 1.1

İcra ve İflâs Hukukunun Kaynakları

İcra ve iflâs hukukumuzun diğer kaynakları, İcra ve İflâs Kanunu'nun 14. maddesi gereğince çıkarılan, 1932 tarihli İcra ve İflâs Kanunu Nizamnamesi (Tüzüğü) ve 11.04.2005 tarihli İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliğidir. Yine 23.08.2016 tarihli 29810 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 309/ü maddesine göre çıkarılan, Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Yönetmelik (RG, 17.04.2004, S. 25436), İcra ve İflâs Kanunu'nun 289. maddesinin dördüncü fıkrası ile 290. maddesinin altıncı fıkrasına dayanılarak hazırlanmış Konkordato Komiserinin Niteliklerine ve Alacaklılar Kurulunun Zorunlu Olarak Oluşturulmasına Dair Yönetmelik (RG, 02.06.2018, S. 30439), icra ve iflâs hukukuna ilişkin kaynaklar arasında yer alır.

Ayrıca, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Malî Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun, Mahcuz Malların Muhafaza Edileceği Adalet Bakanlığı Depo ve Garajlarının Çalıştırılmasına Dair Yönetmelik, 29.12.2017 tarihli ve 30285 sayılı Resmî Gazetede

yayımlanmış olan Lisanslı Yediemin Depoları Yönetmeliği Ücret Tarifesi ve 18.07.2017 tarihli 30127 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış olan İflâs İdaresi Ücreti, Yazı ve Tebliğ Masrafı Tarifesi Hakkında Tebliğ bulunmaktadır.

Amme (Kamu) Alacaklarının Tahsili

Kamu alacakları, İcra ve İflâs Kanunu'na göre değil, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir. Ancak, devlet, il özel idaresi ve belediyelerin özel hukuktan kaynaklanan alacaklarının tahsili İcra ve İflâs Kanunu'na göre yapılır.

6183 sayılı Kanun, kamu alacakları bakımından sadece icra hukukuna ilişkin hususları düzenlemiş olup kamu alacağından dolayı iflâs yoluyla takip yapılması veya başlamış takip içinde yer alınması İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre olacaktır.

İCRA ORGANLARI

Maddî hukuktan kaynaklanan hakkın yerine getirilmesini sağlayan, bu çerçevede zor kullanma yetkisi de bulunan ve yetkileri kanun tarafından belirlenmiş organlara cebrî icra organları denilmektedir. Geniş anlamıyla cebrî icra organları da, yargı mercileri içinde kabul edilmektedir. İcra organları sadece icra işleri için kurulmuş olan asıl icra organları ve asıl görevlerinden başka icra işlerine de bakan yardımcı icra organları olarak ikiye ayrılır.

Asıl İcra Organları

Bunlar icra dairesi, icra mahkemesi, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay'ın icra ve iflâs işleri ile görevli daireleridir.

İcra Dairesi

İcra teşkilatının temel organı, icra işlerinde birinci derecede görevli olan icra dairesidir. Hangi takip yoluna başvurulmak istenirse istensin, takip icra dairesine başvuru ile başlar.

Her asliye hukuk mahkemesinin yargı çevresinde yeteri kadar icra dairesi bulunur. Nüfus ve iş yoğunluğu dikkate alınarak o yerde birden fazla icra dairesi kurulur. İcra dairesinin başında bir icra müdürü bulunur ve müdür icra dairesinin sorumlu amiri durumundadır (Tüz. m. 3/I). İcra müdürünün yanında yeteri kadar müdür yardımcısı, kâtip, mübaşir, hizmetli gibi diğer yardımcı personel bulunur (İİK m. 1/II).

Her ne kadar icra dairesi, kanunda belirtilen esaslara göre icra mahkemesi hâkiminin daimi gözetim ve denetimi altında ise de (İİK m. 13), icra mahkemesine bağlı bir organ değildir. Bu sebeple icra dairesi, mevzuat tarafından kendisine verilmiş yetkileri doğrudan ve icra mahkemesinden talimat almaya ihtiyaç duymadan kullanabilir. Ancak, icra dairesi görevlileri kanuna aykırı hareket ederse yaptığı işlem, ilgilinin şikâyeti üzerine icra mahkemesi tarafından denetlenir, iptal edilip düzeltilir.

İcra dairesi icabında zor kullanma yetkisini de haizdir (İİK m. 80, 24-32). İcra dairesinin genel olarak icra takibinin her aşamasındaki görevleri şunlardır:

- İcra dairesi takip talebini alır.
- Takibin ilâmsız ya da ilâmlı olmasına göre ödeme veya icra emri gönderir.
- Takip konusu para ve teminat alacağına ilişkin ise, borçlunun mallarını haczedip satar.
- Koşullar oluştuğunda sıra cetveli düzenler.
- Satıştan elde edilen parayı alacaklıya öder veya alacaklılar arasında paylaşır.
- Gerekirse alacaklıya alacağının ödenemeyen kısmı için aciz belgesi verir.
- Para ve teminat alacakları dışında kalan takipler için icra dairesi, borçluya icra emri gönderir.
- Süresi içine icra emrinin gereği yerine getirilmezse zorla yerine getirilmesini sağlar.
- İcra dairesi doğrudan yaptığı işlemler yanında, bunlara ilişkin tamamlayıcı işlemleri de yapar.

İcra Mahkemesi

İcra dairesinin işlemlerinin kanuna uygun ve doğru olup olmadığını denetlemek ve kanunla kendisine verilen diğer icra işlerine bakmak üzere, icra dairesinin üstünde icra mahkemesi kurulmuştur. 5092 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce icra mahkemeleri icra tetkik mercii olarak adlandırılıyordu.

İcra mahkemesi, icra dairesinin üstünde olmakla birlikte, icra dairesine yapacağı işlemler için doğrudan talimat veremez ve icra işlemlerini doğrudan icra dairesinin yerine geçerek yapamaz.

Her asliye mahkemesinin yargı çevresinde bir icra mahkemesi bulunur. Aynı bir icra mahkemesi bulunmayan yerlerde, o yer asliye hukuk mahkemesi icra mahkemesi görevini de yapar.

İcra mahkemesinin değişik görevleri bulunmaktadır. Bunlar yeri geldikçe belirtilecek olmakla beraber, icra mahkemesinin belli başlı görevleri şunlardır:

- İcra dairelerinin işlemlerine karşı yapılan şikâyetleri incelemek (İİK m. 16-18).
- Takibe karşı borçlunun ileri sürdüğü itirazları incelemek, itirazların kaldırılması taleplerini karara bağlamak (İİK m. 68-68a; 147, 150a, 269c, 275).
- Hacizde ve iflâsta istihkak davalarını incelemek (İİK m. 97-99, 228).
- İhalenin feshini şikâyet yolu ile incelemek (İİK m.134).
- İcra ve iflâs suçlarını inceleyerek ceza vermek (m. 331 vd.).
- Bu görevleri dışında icra mahkemesi kanunla verilen diğer görevleri yapar. Örneğin, ilâmlı icrada icranın geri bırakılması taleplerini inceler (İİK m. 33), takibin iptal veya talikine karar verir (İİK m. 71); ayrıca bkz. İİK m. 26, 89, 121, 153, 251, 266, 285, 297, 318.

İcra mahkemesi kararları, hukuki uyumsuzluk hakkında kural olarak maddî anlamda kesin hüküm oluşturmaz. Bunun sonucu olarak, icra mahkemesinde karara bağlanan bir husus, kural olarak, daha sonra genel mahkemelerde tekrar dava konusu yapılabilir. İcra mahkemesi kararları sadece o takip konusu hakkında, takip hukukuna özgü bir etkiye ve kesinliğe sahiptir.

İcra mahkemesinde basit yargılama usûlü uygulanır (m. 18, 97, 228, 251; HMK m. 316-322). İcra mahkemesinin görev alanına giren konular (örneğin; şikâyet, itirazın kaldırılması, istihkak davası gibi) ivedi işlerden olduğu için, adli tatilde de görülecektir (m. 18/I; HMK m. 103/I, b. h).

Kanun icra mahkemesi kararlarına karşı başvuru yollarıyla ilgili özel hükümler koymuştur (İİK m. 353-354, 363-366). İcra mahkemesinin 363. maddenin birinci fıkrasında sayılan kararlarına karşı istinaf yoluna gidilemez. Başka bir deyişle, icra mahkemesinin ancak birinci fıkrada yazılı olanların dışındaki kararlarına karşı istinaf yolu açıktır. Buna göre hacizli taşınır malların muhafaza şekli, icra dairesi tarafından hesaplanan vekâlet ücreti, yediemin ücreti, yediemin değiştirilmesi, kıymet takdirine ilişkin şikâyet, teminat yatırılması, satışın durdurulması, satış ilânının iptali, süresinde satış istenmemesi nedeniyle satışın düşürülmesi, iflâs idaresinin oluşturulması, icra mahkemesinin iflâs idaresinin işlemleri hakkında şikâyet üzerine verdiği kararlara karşı, iflâs idare memurunun ücret ve masrafları hakkındaki hesap pusulasına karşı şikâyet üzerine icra mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna gidilemeyecektir. Ayrıca 5311 sayılı Kanunla değişik 363. maddeye göre, icra mahkemesinin 85. maddenin uygulanmasına ilişkin verdiği kararlar ile 103. maddenin uygulanma biçimi ve bu maddede düzenlenen davetiyenin içeriğine ilişkin icra mahkemesinin kararlarının da kesin olduğu düzenlenmiştir. Yine icra mahkemesinin 36. maddede düzenlenen icranın geri bırakılmasına ilişkin kararlarına karşı istinaf yolu kapatılmıştır. İstinafa başvuru satıştan başka icra işlemlerini durdurmaz. İstinaf yoluna gidilebilen kararlar için ayrıca miktar sınırı da getirilmiştir. Bu parasal sınır her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranına göre değişmektedir. 4949 sayılı kanununun 102. maddesi ile eklenen ek 1. madde uyarınca, her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, kanundaki parasal sınırlar 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298. maddesi uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılması suretiyle uygulanır. Ayrıca bölge adliye mahkemesinin hukuk daireleri tarafından verilen ve miktar veya değeri kanunda öngörülen parasal sınırı aşan nihai kararlarına karşı temyize de başvurulabilir. Temyize başvuru ve inceleme 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre yapılır (İİK m. 364). Temyize başvuru satıştan başka icra işlemlerini durdurmaz. Yargıtay'ın temyiz incelemesi sonucunda verdiği bozma kararlarına karşı, genel hükümlere

göre direnme kararı verilebilir. Direnme kararları ise Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından incelenir ve acele işlerden sayılır.

Bölge Adliye Mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarihinde göreve başlamasıyla karar düzeltme yolu yürürlükten kaldırıldığından, 20 Temmuz 2016 tarihinden sonra kanun yolu başvurusuna konu olan icra mahkemesi kararları bakımından, temyiz incelemesi sonunda verilen kararlara karşı artık karar düzeltme yoluna başvurulamaz.

Ayrı bir icra mahkemesi bulunmayan yerlerde icra mahkemesinin görevi hangi organ tarafından yapılır.

Bölge Adliye Mahkemeleri

5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile oluşturulan bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir.

Bölge adliye mahkemelerinin başlıca görevi, adli yargı ilk derece mahkemelerince verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak istinaf başvurularını inceleyip karara bağlamaktır.

5311 sayılı kanunla İcra ve İflâs kanununda yapılan değişiklik ile icra mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilmesi olanağı tanınmıştır. İcra mahkemelerinin kararlarına karşı bölge adliye mahkemesinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf incelemesi sonucunda verilen kararlara karşı ise kanunda öngörülen parasal sınırın aşılması halinde temyiz yoluna başvurulabilir.

Yargıtay'ın İcra ve İflâs İşlerine Bakan Daireleri

İcra takibi sırasında açılan davalar hakkında mahkemelerin verdikleri kararlar ile itirazların kaldırılması ve şikâyetler hakkında verilen icra mahkemesi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulduğu takdirde, bu başvurular, Yargıtay'ın bu işle ilgili daireleri tarafından incelenir ve karara bağlanır. Bugün için 12., 15., 17., 19., 21. ve 23. Hukuk Daireleri, icra ve iflâs hukukuyla ilgili mahkeme veya icra mahkemeleri tarafından verilen kararların incelendiği dairelerdir.

Yardımcı İcra Organları

Yardımcı icra organları olarak genel mahkemeler, savcılar ve adalet müfettişleri sayılabilir. Kanun içinde genel mahkemelere bırakılan işler tek tek belirtilmiştir. Örneğin, itirazın iptali (göreve başlamasından İİK m. 67) ve menfi tespit davaları (m. 72) gibi. Bu konuda ayrıca bkz. İİK m. 29/II, 33/IV, 67, 69, 72, 89/III, 101/II, 142, 258, 264, 265, 266, 271/II, 275/IV-V, 276/II, 277-284.

İCRA TAKİBİNİN TARAFLARI

İcra takibinin tarafları alacaklı ile borçludur. Kural olarak maddi hukuk bakımından hak ehliyetine sahip olanlar aynı zamanda icra ve iflâs hukuku bakımından da taraf ehliyetine sahiptir. Tüzel kişiliğe sahip olmayan topluluklar taraf ehliyetine sahip olmadığından, adi şirket ve miras şirketinin taraf ehliyeti yoktur, bu sebeple kural olarak adi ortaklık yerine ortakların birlikte takipte yer almaları gerekir.

Fiil ehliyetine sahip olanlar takip ehliyetine de sahiptir, kendisi takipte yer alıp takibi yürütebilir. Bazı durumlarda taraf ehliyeti ve takip ehliyeti bulunmakla birlikte, tarafın takip işlemi yapma ehliyeti olmayabilir. Örneğin, iflâs kararı verilen müflisin kural olarak taraf ehliyeti ve takip ehliyeti olmakla birlikte, iflâsta takip işlemi yapma ehliyeti sınırlandırılmıştır.

Taraflar takibi bizzat (ya da duruma göre kanuni temsilcileri aracılığıyla) veya bir vekil vasıtasıyla yürütebilirler. Ancak bu vekilin baroya kayıtlı bir avukat olması ve geçerli bir vekâletnamesinin de bulunması gerekir.

Takibin taraflarının hak ehliyeti ve fiil ehliyeti ile vekâlet ehliyeti icra memuru tarafından kendiliğinden gözetilecek bir durumdur. Bu sebeple şikâyet yoluna başvurulabilir.

Takip talebinde bulunan alacaklı ve kendisine karşı takip yapılan borçlunun gerçekten alacaklı ve borçlu sıfatını taşımaları gerekir. Ancak bu durum icra memuru tarafından dikkate alınacak bir husus olmayıp takipte taraf olarak gösterilen alacaklı ve borçlunun bu sıfatları yoksa borçlu buna karşı itiraz yoluna başvurabilir.

Hak ehliyeti veya fiil ehliyeti bulunmayan kimselerin takipte yer alması durumunda hangi yola başvurulabilir?

ŞİKÂYET

Genel Olarak Şikâyet

İcra ve iflâs daireleri, cebri icranın yürütülmesinde birinci derecede görevlidirler. Bu dairelerde çalışan icra veya iflâs müdürlerine, icra ve iflâs takibinde geniş yetki ve görevler verilmiştir. Kendilerine geniş yetkiler verilmiş olan ve geniş anlamda yargı mercileri içinde yer alan icra ve iflâs memurlarının, bu yetkilerini kötüye kullanmalarını önleyebilmek için bir denetime tâbi tutulmalarının gereği açıktır. Bu amaçla icra ve iflâs dairelerinin işlemlerinin denetlenmesi için bu dairelerin üzerinde icra mahkemeleri kurulmuştur. İcra ve iflâs daireleri icra mahkemesinin devamlı gözetim ve denetimi altındadır. Ayrıca icra ve iflâs daireleri, Cumhuriyet Savcıları ve adalet müfettişleri vasıtasıyla denetlenirler (İİK m. 13, 13/a). Bunun yanı sıra İcra ve İflâs Kanunu'nda ilgililere icra organlarının işlemlerinin hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla şikâyet kurumu düzenlenmiştir (İİK m.16). İcra ve iflâs dairesinin işlemlerine karşı ilgililer, icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurabilirler.

Şikâyet, icra veya iflâs takibinin taraflarına veya hukuki yararı bulunan diğer kişilere tanınmış ve bu yolla icra ve iflâs dairelerinin kanuna veya olaya uygun olmayan işlemlerinin iptalini veya düzeltilmesini ya da yapmadıkları veya geciktirdikleri işlemlerin yapılmasını sağlayan bir hukuki çaredir. Şikâyet bir hukuki çare olmakla birlikte, bir dava değildir; bu sebeple davaya ilişkin kurallar şikâyet yolunda tamamen uygulanmaz.

Şikâyet, şikâyete konu işlemi yapmış olan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesince incelenir ve karara bağlanır.

Şikâyet yoluna başvuru dışında, şartları oluştuğu takdirde icra memurlarının hukuki, cezai ve disiplin sorumluluğu yollarına da gidilebilir.

Şikâyetin Konusu

Şikâyetin konusunu kural olarak, icra ve iflâs daireleri tarafından yapılan işlemler oluşturur. Bir işlemin şikâyet konusu olabilmesi için ortada icra veya iflâs memurunca yapılmış olumlu veya olumsuz bir işlemin bulunması gerekir; icra veya iflâs memurunca yapılmış bir işlem olmadıkça şikâyet de söz konusu olamaz.

Şikâyet ile icra organlarının işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetlenmesi amaçlanır. Bu nedenle şikâyet sadece icra ve iflâs dairelerinin değil; diğer icra organlarının işlemlerine karşı da tanınmış bir yoldur. İşlemlerine karşı şikâyet yoluna başvurulabilen diğer icra organları, iflâs hukukunda ve konkordatoda karşımıza çıkmaktadır. Alacaklılar toplantısı (İİK m. 225) ile iflâs bürosunun (İİK m.221/I) kararlarına ve iflâs idaresi (İİK m. 227) ile konkordato komiserinin (İİK m. 287/III) işlemlerine karşı da şikâyet yoluna başvurulabilir.

Şikâyet Nedenleri

Şikâyet, icra ve iflâs dairesinin icra ve iflâs hukukuna ilişkin hükümleri hiç uygulamaması veya yanlış uygulaması üzerine başvurulabilen bir yoldur. Bu anlamda şikâyet yoluna maddî hukuka değil, takip (icra ve iflâs) hukukuna ilişkin kuralların yanlış uygulanması hâlinde başvurulur. Şikâyet başvurusuyla icra memurunun takip hukukuna ilişkin görevlerini hiç yapmadığı veya yanlış yaptığı iddia edilir. Şikâyet nedenleri dört başlık altında toplanmaktadır (İİK m. 16).

İşlemin Kanuna Aykırı Olması

Kanuna aykırılıktan anlaşılması gereken, bir kanun hükmünün hiç uygulanmaması veya yanlış uygulanmasıdır. Burada kullanılmakta olan kanun deyişimiyle başta İcra ve İflâs Kanunu olmak üzere diğerk kanunlarda yer alıp da icra ve iflâs hukukunu ilgilendiren hükümler ve yönetmelikler ifade edilmektedir. Esasen kanuna aykırılık, genel bir şikâyet nedenidir ve bundan sonra aşağıda sıralanan diğerk nedenler, bu genel şikâyet nedeninin özel bazı görünümüleri olarak kabul edilebilir.

İşlemin Olaya Uygun Olmaması

İcra memuru tarafından yapılan bir işlemin olaya uygun olmaması hâli, kanunun icra memuruna takdir yetkisi tanımış olduğu durumlarda söz konusudur. İcra ve iflâs memurlarına tanınan takdir yetkisi, kanunda açıkça belirtilmiş olabileceği gibi, kanun hükümlerinin amacından da çıkarılabilir. Ancak kanunda bir düzenleme bulunmaması, memurun takdir yetkisine sahip olduğu anlamına gelmez.

Takdir yetkisinin tanındığı hâllerde çoğu kez takdir yetkisinin sınırları da çizilmiştir. Örneğin, açık arttırma ilânının şekli, yeri, günü ve gazete ile yapılıp yapılmayacağı icra memuru tarafından takdir edilir. Ancak icra memuru bu yetkisini ilgililerin yararına en uygun şekilde kullanmak zorundadır (İİK m.114/II, c. 1).

Bir Hakkın Yerine Getirilmemesi

İcra memurunun görev alanı içerisindeki bir işi yapmayı reddetmesi hâlinde bir hakkın yerine getirilmemesi durumu ortaya çıkar. İcra memuru, bir işlemi yanlış da olsa yaptığı takdirde, artık *bir hakkın yerine getirilmemesine* değil; *kanuna aykırılık* veya *olaya uygun olmama* nedenine dayanılarak şikâyet yoluna başvurulabilir.

Bir Hakkın Sebepsiz Yere Sürüncemede Bırakılması

İcra memuru, kendiliğinden veya ilgilinin talebi üzerine yapmak zorunda olduğu bir işlemi, açıkça yapmayı reddetmemekle birlikte, kanunda öngörülen veya uygun olan bir süre içinde, haklı bir neden olmaksızın yapmazsa bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakılması hâli gerçekleşmiş olur.

Bedri Bey'e karşı bir borcundan ötürü genel haciz yoluyla takibe girişilmiş, Bedri Bey'in zamanında itiraz etmemesi nedeniyle takip kesinleşmiştir. Alacaklının haciz talebi üzerine Bedri Bey'in evine gelen icra müdürü, takip konusu borç 1.000 lira olmasına ve evde bu parayı karşılayacak çeşitli mallar bulunmasına rağmen Bedri Bey'in antika niteliğindeki piyanosunu haczetmiştir. Bedri Bey bu durumda hangi nedenle, hangi hukukî yola, hangi mercide başvurabilir?

Şikâyetin Tarafları

Şikâyet, icra ve iflâs dairelerinin işlemlerine kaşı başvuru olan kendine özgü bir yol olup bir dava değildir. Bu nedenle, şikâyet başvurusunda davacı veya davalı terimleri kullanılmaz. Bununla birlikte şikâyetin taraflar üzerinde durmak gerekir. Bunlar, şikâyet eden (*şikâyet talebinde bulunan*) ve şikâyet olunandır (*karşı taraf*).

Şikâyet bir dava değil; kendine özgü bir hukukî çaredir.

Şikâyet Eden (Şikâyet Talebinde Bulunan)

İcra memurunca yapılan bir işlemde olumsuz etkilendiğini düşünen her kişi (*ilgili*), o işlem hakkında şikâyet yoluna başvurabilir. Yukarıda sayılan nedenlerden birine dayanarak icra memurluğunda yapılan bir işlemi iptal ettirmek veya düzelttirmek konusunda hukukî yararı olan her ilgili, şikâyet yoluna başvurabilir. Şikâyet talebinde bulunabilmek için, söz konusu icra takip işleminin, doğrudan doğruya

şikâyet talebinde bulunan ilgilinin hukuki durumuna yönelik olması ve onu olumsuz etkilemesi gerekmektedir.

Takibin tarafları, şartlar oluştuğunda şikâyet yoluna başvurabilirler; ayrıca takibin tarafı olmamakla birlikte rehin hakkı sahibi diğer alacaklılar, açık arttırmaya pey sürmek yoluyla katılanlar, haciz konusu malın borçlunun ve ailesinin geçimi için haczedilmezliği kabul edilmiş olması durumunda borçlunun aile fertleri gibi üçüncü kişiler de şikâyet talebinde bulunabilirler.

İcra ve iflâs dairesi kendi yapmış olduğu işlem için şikâyet yoluna başvuramaz. Ancak icra dairesi, yapmış olduğu işlemin yanlış olduğu düşüncesine varırsa, şikâyet süresi içinde işlemi değiştirebilir veya iptal edebilir. Bununla birlikte, şikâyet süresi geçtikten sonra yapılan işlem kesinleşeceğinden icra dairesi kesinleşen işlemi değiştiremez veya iptal edemez.

İcra-iftlâs dairesi kendi işlemi hakkında şikâyet yoluna başvuramaz. Ancak, şikâyet süresi içinde o işlemi düzeltebilir veya iptal edebilir.

Şikâyet edenin, medeni hakları kullanma ehliyetine, yani şikâyet ehliyetine sahip olması; yoksa şikâyetin onun adına kanuni temsilci tarafından yapılması gerekir. Bunun yanında ayrıca, şikâyet talebinde bulunan ilgilinin, şikâyetin konusu işlemin ilgili olduğu hak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

Şikâyet Olunan (Karşı Taraf)

Şikâyet, icra ve iflâs organının (daresinin) bir işlemine karşıdır. Bu anlamda, şikâyet olunan, şikâyet konusu işlemi yapan icra ve iflâs dairesidir. İcra dairesi, şikâyet yolunda, karşı taraf olarak gösterilmez. Ancak bu durum, şikâyet incelemesi sırasında icra mahkemesinin, işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapmasını ve dinlenmesini engellemez (İİK: m. 18/III). Nitekim 4949 sayılı kanunla aksine hüküm bulunmayan hallerde icra mahkemesinin, şikâyet konusu işlemi yapmış olan icra dairesinin açıklama yapmasına karar verebileceği kabul edilmiştir. Böylece şikâyet hakkında karar verilmeden önce işlemi yapan icra memuru dinlenerek doğru karar verilmesi amaçlanmıştır. Uygulamada, şikâyet konusu işlem lehine olan kimse, karşı taraf olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte, şikâyet bir dava olmadığı için, şikâyet talebinde karşı tarafın gösterilmemiş veya yanlış gösterilmiş olması, şikâyet talebinin reddini gerektirmez.

Şikâyet Süresi

Kural

Şikâyet süresi, kural olarak şikâyet edenin şikâyet konusu işlemi öğrendiği tarihten itibaren başlar ve yedi gündür (İİK m. 16/I). Şikâyet konusu işlem tebliğ edilmişse, süre tebliğden itibaren işlemeye başlar. İşlem, ilgiliye tebliğ edilmemişse, şikâyet edenin, söz konusu işlemi hangi tarihte öğrendiğini ispat etmek zorunda olmaksızın, öğrenme tarihi olarak bildirdiği tarih, dikkate alınır. Ancak karşı taraf, şikâyet edenin işlemi daha önce öğrenmiş olduğunu iddia ve ispat edebilir. Bazen şikâyet süresinin başladığı tarih, kanun tarafından (işlemin ilgililerce öğrenildiğinin kabul edildiği tarih şeklinde, örneğin İİK m. 134/II, VI) belirlenmiştir.

Şikâyet süresi, hak düşürücü niteliktedir. İcra mahkemesi, şikâyetin süresinde yapıp yapılmadığını kendiliğinden gözetmek zorundadır. Süresinden sonra yapılan şikâyet, dinlenmez; zira icra dairesinin yapmış olduğu işlem kesinleşmiştir. Yargıtay, şikâyet süresinin elde olmayan nedenlerle kaçırılması durumunda eski hale getirme yoluna (HMK 96-101) başvurulamayacağı görüşündedir.

Şikâyet için geçerli olan yedi günlük sürenin iki önemli istisnası vardır.

İstisnalar

Bir Hakkın Yerine Getirilmemesi veya Sebepsiz Sürüncemede Bırakılması

Şikâyet, bir hakkın yerine getirilmemesi ve sebepsiz sürüncemede bırakılması nedenine dayanıyorsa, ilgililer yedi günlük süreye bağlı olmaksızın her zaman şikâyet yoluna başvurabilir. Bu hükmün amacı, ilgilileri, icra memurunun bir hakkı yerine getirmekten kaçınmasına karşı korumaktır. Kaldı ki, icra dairesinin hareketsiz kalması, daima yeni bir vakıa oluşturur, bu her yeni vakiadan sonra her zaman şikâyet yoluna başvurulabilir.

Kamu Düzenine Aykırılık

Bu durum, Kanunda düzenlenmiş değildir. Ancak gerek öğretide, gerekse Yargıtay kararlarında, kamu düzenine aykırılık durumunda, şikâyetin süreye bağlı olmayacağı kabul edilmektedir. Çünkü kamu düzenine aykırı işlemlere karşı şikâyetin bir süreye bağlanması mümkün değildir. Hangi işlemlerin kamu düzenine aykırı sayılacağı konusunda bir ölçü koymak zordur. Ancak takibin taraflarının, üçüncü kişilerin ve kamunun çıkarlarını korumak için getirilmiş emredici hükümlere aykırı olarak yapılmış olan işlemler, kamu düzenine aykırı olarak değerlendirilmekte, bu işlemlere karşı her zaman şikâyet yoluna başvurulabilmektedir. Örneğin, tarafın takip ehliyetine sahip bulunmaması, borçluya ödeme emri gönderilmeden savunma hakkı ihlal edilerek takibe devam edilmesi, devlet mallarının haczedilmesi, birinci haciz ihbarnamesine itiraz edilmiş olunmasına rağmen ikinci haciz ihbarnamesinin gönderilmesi, takibin dayanağı olan ilâma aykırı takip ve icra işlemleri yapılması durumlarında şikâyet, kamu düzenine aykırılık nedeniyle yedi günlük kanuni süreye tabi olmaksızın süresizdir.

Borçlusuna karşı yürüttüğü takip kesinleşmiş olan Ahmet, haciz talebinde bulunmuştur. Ancak Ahmet'in talebi üzerine iki ay geçmiş olmasına rağmen icra müdürü borçlunun mallarını haczetmekten kaçınmaktadır. Bu durumda Ahmet şikâyet yoluna hangi süre zarfında başvurmalıdır? Neden?

Şikâyet Usulü

Şikâyet, icra mahkemesince incelenir ve karara bağlanır. Şikâyetin icra dairesine yapılması geçerli olmayıp herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz; ayrıca icra mahkemesi yerine icra dairesine şikâyet yoluna başvurulması durumunda şikâyet süresi korunmuş olmaz. Şikâyet edenin şikâyetini doğrudan icra mahkemesine yapması gerekir.

Yetkili icra mahkemesi, şikâyet konusu işlemi yapan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesidir. İcra mahkemesinin buradaki yetkisi kesindir. Haczolunacak mal, takibi yürüten icra dairesinin yetki alanı dışında ise haciz, malın bulunduğu yer icra dairesince istinabe yoluyla yapılır ve bu haciz ile ilgili şikâyet, haczi gerçekleştiren, yani istinabe olunan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesince incelenir (İİK m. 79/II). Aynı şekilde istinabe yoluyla yapılan satışlar bakımından arttırma ve ihaleyle ilişkin şikâyetler de, istinabe olunan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesince incelenir (İİK m. 360). Şikâyetin, yetkili icra mahkemesine gönderilmek üzere, başka bir yer icra mahkemesi aracılığıyla da yapılması da mümkündür.

Şikâyet, icra mahkemesine verilecek bir dilekçeyle yapılabileceği gibi sözlü şeklindeki şikâyet beyanının icra mahkemesinde tutanağa geçirilmesi yoluyla da yapılabilir. İcra mahkemesi, şikâyeti basit yargılama usulüne (HMK 316-322) göre inceler. Basit yargılama usulünde dava, dilekçeyle yazılı olarak açıldığı halde, gerek şikâyet talebi gerekse bu talebe cevap dilekçeyle olabileceği gibi sözlü şekilde de olabilir. Sözlü olarak şikâyet, bu yöndeki beyanın tutanağa geçirilmesi suretiyle yapılır.

Kanunda ayrıca bir düzenleme bulunmadığı durumlarda, icra mahkemesi, işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapmasına ve duruşma yapılmasına gerek olup olmadığını kendisi takdir eder. İcra mahkemesi, duruşma yapılmasını gerekli görürse, tarafları en kısa zamanda duruşmaya çağırır ve gelmeseler bile şikâyeti inceler ve gereken kararı verir. Duruşma yapılmayan işlerde, icra mahkemesi, işin kendisine geldiği tarihten itibaren en geç on gün içinde karar verir. Duruşmalar, ancak zorunlu hallerde ve otuz günü geçmeyecek şekilde ertelenebilir (İİK. m. 18/III).

İcra mahkemesi, şikâyeti incelerken tanık dinleyebilir, bilirkişiye başvurabilir, gerektiğinde keşfe karar verir. İcra mahkemesi, şikâyet edenin bildirmiş olduğu nedenlerle bağlı değildir; şikâyete konu işlemin tümünü inceleyerek gereken kararları vermek yetkisine sahiptir. Şikâyet kendiliğinden icrayı durdurmaz. Şikâyeti alan icra mahkemesi, talep üzerine veya kendiliğinden, şikâyet sonuçlanıncaya kadar icranın durmasına karar verebilir (İİK. m. 22).

Şikâyetin Sonuçları

Şikâyet, süresi içinde yapılmamışsa veya şikâyet nedenleri yerinde değilse, icra mahkemesi, şikâyet talebini, ilk durumda usulden, ikinci durumda esastan reddeder. Şikâyet incelemesi esnasında icranın durdurulmasına karar verilmişse, şikâyetin reddi üzerine icraya devam olunur. Buna karşılık icra mahkemesi, şikâyet nedenlerini yerinde görürse şikâyeti kabul eder. Şikâyetin kabulü, sadece şikâyet eden ilgili için değil; diğer tüm ilgililer hakkında da hüküm ifade eder. İcra mahkemesi, şikâyet hakkında verdiği karardan kendiliğinde dönemez; bu karar istinaf yoluna başvurulduğu takdirde bozulabilir. Gerek şikâyetin reddi gerek kabulü kararlarına karşı, ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 363. maddesinde öngörülen durumlarda istinaf yoluna gidilebilir. Şikâyetin kabulü üzerine icra mahkemesi, şikâyet nedenlerine göre üç şekilde karar verir.

Şikâyet Konusu İşlemin İptali (Bozulması)

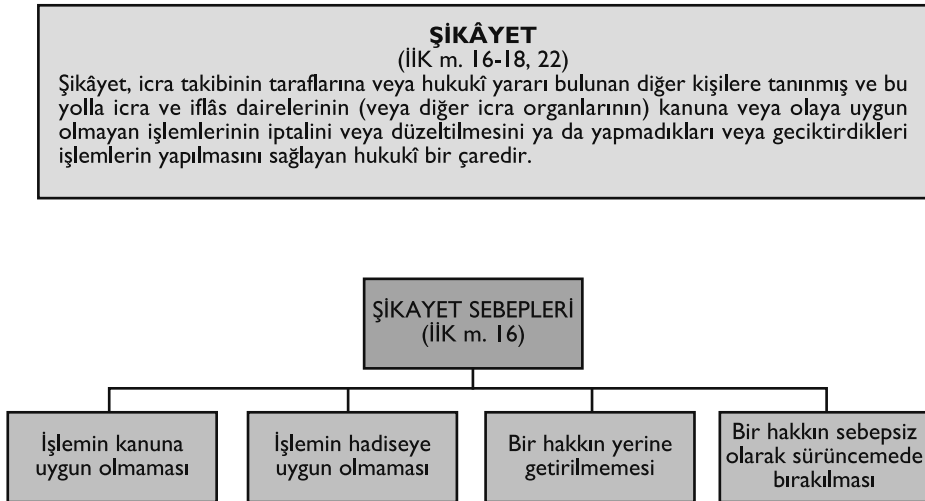
İptal kararının verilmesiyle şikâyet konusu işlem, yapıldığı andan itibaren geçerli olmak üzere iptal edilir ve iptal edilen bu işleme dayanılarak yapılmış olan diğer işlemler de kendiliğinden iptal edilmiş sayılır.

Şikâyet Konusu İşlemin Düzeltilmesi

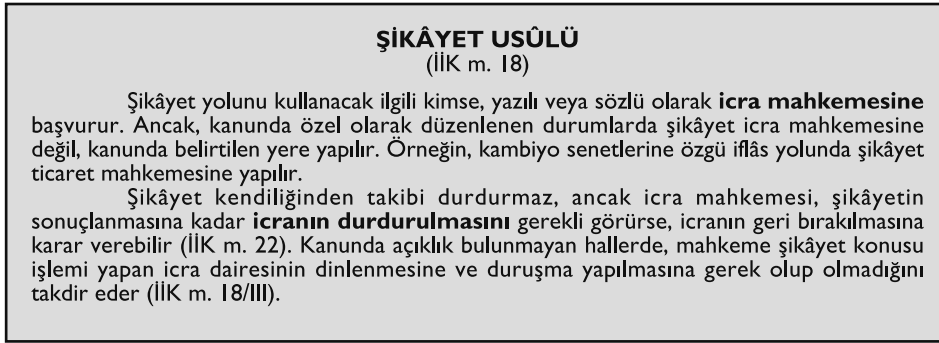
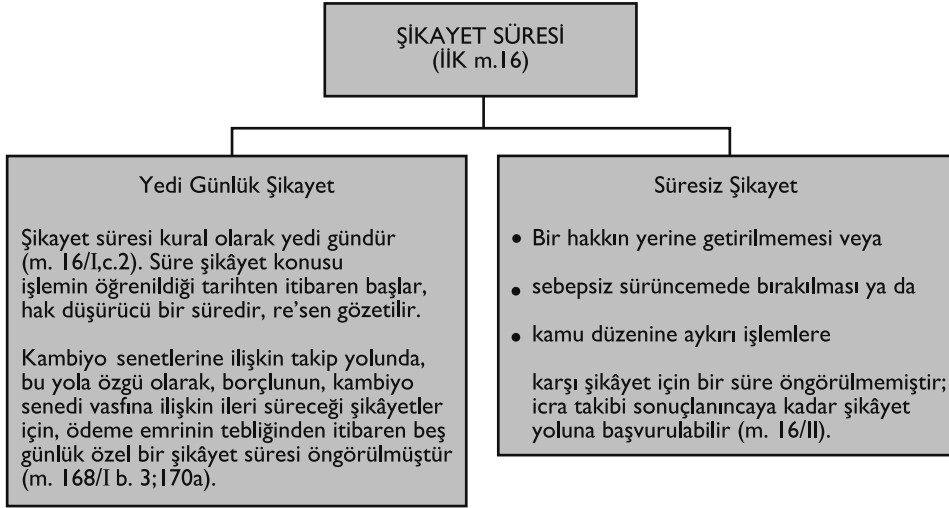
İcra mahkemesinin şikâyet konusu işlemin düzeltilmesi hakkındaki kararı, verildiği andan itibaren sonuç doğurur; iptal kararı gibi geriye etkili sonuç doğurmaz.

İcra Memurunun Sebepsiz Olarak Yapmadığı veya Geciktirdiği İşlemlerin Yapılmasını Emretmek

İcra mahkemesi, icra memurunun bir işlemi sebepsiz olarak yapmadığı veya sürüncemede bıraktığı kanaatine varırsa, icra memuruna o işlemi yapmasını emreder (İİK. m. 17/II). Örneğin, icra mahkemesi, icra memuruna takip talebini alarak ödeme emri göndermesini veya talep doğrultusunda haczi yapmasını emreder. Böyle bir durumda, icra mahkemesi ancak, icra memurunun yapmadığı veya geciktirdiği işlemi yapmasını emreder; icra müdürlüğüne yapılması gereken ve fakat somut olayda yapılmayan işlemi, kendisi yapamaz. İcra memuru, icra mahkemesinin kararına direnemez; karar gereğince işlem yapmak zorundadır.

Şekil 1.2

Şekil 1.3

İcra mahkemesi, alacaklı Ahmet' Bey'in şikâyetini incelemiş ve icra müdürünün haksız olarak haciz işlemini gerçekleştirmediğini tespit etmiştir. İcra mahkemesi bu durumda ne şekilde karar vermelidir?

İCRA HARÇ VE GİDERLERİ

İcra takibinin yürütülmesi ve sonuçlanması için harcanan paraların tamamına icra harç ve giderleri denir. Bununla birlikte, icra takibi sebebiyle, özellikle icra dosyası kapsamı dışında kalan tarafların yapmak zorunda kaldıkları, resmen harç ve gider sayılmayan masraflar gerçek anlamda takip harç ve gideri sayılmaz.

İcra Harçları

Devletin icra hukuku alanındaki faaliyetine karşılık olarak aldığı paraya icra harcı denir (HarçK m. 25, 137). İcra ve İflâs Kanunu'na göre icra ve iflâs harçları kanun tarafından belirlenir (İİK. m. 15/I). Bu kanun Harçlar Kanunu'dur. Harçlar Kanunu'nun (1) sayılı tarifesinin (B) bölümünde icra ve iflâs işlerinde alınacak harçlar belirtilmiştir.

İcra harçlarının en önemlileri şunlardır:

- Takip talebinde bulunan alacaklıdan alınan ve maktu olan başvurma harcı.
- İlâmsız icrada takip talebinde bulunan alacaklıdan alınan alacak miktarının binde beşi oranında alınan peşin harç (HarçK m. 29)
- Takibin başarı ile sonuçlanması üzerine alınan tahsil harcı
- Bunların dışında icra takibinin sonunda alacaklıdan alınan cezaevi harcı

Peşin olarak ödenmesi gereken harçların tamamı ödenmedikçe harca konu işlem yapılmaz (HarçK m. 127, 32).

İcra Giderleri

İcra giderleri, icra organlarının icra takibini tam ve doğru şekilde yürütmeleri için harcanan paralardır. Bunlar, harçlardan farklı olarak, icra takibine ilişkin iş veya hizmetin gerektirdiği ücret olup bu işi veya hizmeti yapan kişiye ödenir. Ödeme emrinin tebliği ve takip içerisindeki posta giderleri, haciz, paraya çevirme, paylaşırma giderleri, haczedilen şeyin muhafazası veya işletilmesi için gerekli harcamalar, bilirkişi ücreti, yol giderleri bu kapsamdadır. Bir icra işleminin yapılabilmesi için buna ilişkin giderin alacaklı tarafından peşin olarak verilmesi gerekir. Aksi halde talep hükümsüz kalır. Fakat alacaklı takip sonunda ödenen paradan öncelikle yaptığı giderleri alabilir (İİK. m. 59, 138).

İcra takip giderleri arasında vekâlet ücreti önemli bir miktar tutar. Bu sebeple Kanunda (İİK. m. 138/III) ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifelerinde (m. 2/II, 11) vekâlet ücreti ayrıca düzenlenmiştir. İcra gideri olan vekâlet ücreti icra müdürü veya ilgili icra organı tarafından Avukatlık Asgari Ücret Tarifesine göre hesaplanır.

Harç ve Giderlerden Sorumluluk

Takip hukukunda harç ve giderler, sonuçta haksız çıkana yükletilir. Borçlu takibin sonunda haksız çıkarsa, icra harç ve giderleri borçluya yükletilir (İİK m. 15/I, 59/I). Ancak alacaklı takibini satış ve paylaşırma aşamasına kadar götürmez; talebini geri alır ve takip etmezse, borçlu harç ve giderlerden sorumlu tutulmaz. Adli yardım hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen hükümler takip işlerinde de uygulanır (İİK m. 15/II).

Ahmet Bey, borçlusu Bedri Bey'e karşı ilâmsız icra yoluna başvurmuş, Bedri Bey takibe itiraz etmiş, Ahmet Bey icra mahkemesinden itirazın kesin kaldırılması talebinde bulunmuş ancak bu talebi mahkemece reddedilmiştir. Ahmet Bey takibe başlarken icra dairesine birtakım harç ve giderleri yatırmıştır. Ahmet Bey'in bu harç ve giderleri geri alabilmesi mümkün müdür?

TEBLİGAT, SÜRELER, TATİL VE TALİK HALLERİ

Tebliğat

İcra ve İflâs Kanunu'nda tebliğat konusunda ayrı bir düzenleme yoktur. İcra işlemlerinin birçoğunun sonuç doğurabilmesi veya ilgili sürelerin işlemeye başlayabilmesi için, tebliğ edilmesi gerekir. Özel bir düzenleme olmadığından, icra ve iflâs hukukunda da tebliğatların Tebliğat Kanunu ve Tebliğat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılması gerekir; ancak tebliğatların makbuz karşılığında doğrudan yapılması da mümkündür (İİK m. 21/I, 57).

Süreler

İcra ve iflâs işlerinin çabuk sonuçlanmasını sağlayabilmek için Kanunda bir takım süreler öngörülmüştür. Süreler genellikle Kanun tarafından belirlenmiş olmakla birlikte, kanun koyucu sürenin belirlenmesi bazen cebri icra organlarına bırakmıştır. Bu son durumda zaman zaman kanun koyucu sürenin sınırlarını ayrıca belirtmiştir. Sürelerin hesabının cebri icra organlarına bırakıldığı hallerde süreyi ilgili icra organı belirlemektedir. Sürelerin hesaplanması, başlaması ve bitmesi bakımından Kanun'da belirtilen ölçüler dikkate alınır (İİK m. 19).

İcra ve İflâs Kanunu'nda öngörülen süreler, kesindir. Bu kural, ilgililer için konulmuş süreler bakımından geçerlidir İcra organlarına yönelik süreler ise kesin olmayıp düzenleyici niteliktedir. İlgililer belirtilen süre içinde işlemi yapmadıkları takdirde, kural olarak icra takibi içinde bu konudaki haklarını kaybederler. Bununla birlikte icra organları kendileri için konulmuş süreler geçtikten sonra işlem yapsalar dahi söz konusu işlem geçerlidir. Ancak işlemin geç yapılmasından dolayı gerekli hukuki yollara da (şikâyet gibi) başvurulabilir.

İlgililer Kanunda yer alan süreleri sözleşme ile değiştiremezler. Bu yönde yapılan sözleşmeler hükümsüz olup, icra organları süreye uyulup uyulmadığını kendiliğinden dikkate alırlar. Bununla birlikte, herhangi bir süreden yararlanan borçlu, bu hakkından vazgeçebilir (İİK m. 20). Örneğin, itiraz süresi olan yedi gün geçtikten sonra haciz istemek mümkündür, bununla birlikte, borçlu bu süre dolmadan önce itirazı olmadığını icra dairesine bildirip borcu kabul edebilir. Bu durumda yedi gün dolmadan da haciz istenebilir. Borçlunun vazgeçmesi, üçüncü kişileri etkilemez.

Tatil ve Talik Halleri

Sosyal düşüncelerle, belirli zaman dilimlerinde veya bazı durumlarda borçluya karşı icra takip işlemlerinin yapılamayacağı öngörülmüştür. Bu zaman dilimleri Kanun tatil ve talik halleri şeklinde belirtilmektedir (İİK m. 51-56). Bu süreler içinde kural olarak hiçbir icra takip işlemi yapılamaz; ancak icra takip işlemi sayılmayan işlemler ve Kanunda yapılmasına izin verilmiş icra takip işlemleri bu süreler içinde yapılabilir.

Örneğin, kanun koyucu gece vaktinden ne anlaşılması gerektiğini belirleyerek, gece iş görülen yerlerde yapılacak hasılat haciz ile borçlunun mal kaçırması söz konusu olan durumlarda yapılacak haciz dışında, gece vakti haciz yapılamayacağını kabul etmiştir. Ayrıca tatil günlerinde haciz ve tebliğat yapılabilir; muhafaza tedbirleri alınabilir (İİK m. 51/I).

Talik halleri genel olarak, borçlunun yakınlarından birinin ölümü (İİK m. 52), borçlunun ölümü (İİK m. 53), borçlunun tutuklu veya hükümlü olması (İİK m. 54), borçlunun asker olması, borçlunun ağır hastalığıdır. Bunların dışında özel talik halleri, konkordato mükleti (İİK m. 287) ve fevkalâde hâllerde müklet verilmesidir (İİK m. 317-330). Kanunun öngördüğü bu talik hallerinde, kural olarak borçlunun mal kaçırması ihtimali varsa borçlunun malları haczedilebilir. Talik hallerinde icra takip işlemleri yapılamamakla birlikte, süreler işlemeye devam eder; ancak sürenin bitimi bir talik gününe rastlarsa, süre talikin bitiminden sonra bir gün daha uzatılmış sayılır (İİK m. 56).

SIRA SİZDE

Alacaklısı Ahmet Bey'e yüklü bir miktar para borcu bulunan Bedri Bey bir gece kulübü işletmektedir. Ahmet Bey'in Bedri Bey'e karşı yürüttüğü takibin kesinleşmesinden sonra haciz talebinde bulunması üzerine icra müdürü, gece vakti Bedri Bey'in işlettiği gece kulübüne giderek hâsılat haczi gerçekleştirmiştir. Sizce icra müdürünün işlemi Kanuna uygun mudur?

Özet

İcra-ıflâs hukukunun diğer adı da cebri icra hukukudur. Cebri icra, yani takip hukuku, maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin devlet kuvveti yardımıyla fiilen gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyeti ifade eder. Maddî hukuktan kaynaklanan taleplerin devletin yetkili organları ve devlet gücü tarafından gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyetin tümüne cebri icra faaliyeti; buna ilişkin kuralları düzenleyen hukuk dalına ise cebri icra hukuku veya takip hukuku denir. Takip hukukunda takibin tarafları olarak alacaklı ve borçlu yer alır. Borcunu rızası ile getirmeyen borçlu, alacaklının talebiyle, devlet gücü ile borcunu yerine getirmeye zorlanır. Takipte alacak veya borç kavramları, bir noktada davada kullanılan, dava konusunun takipteki karşılığıdır. Genel anlamda icra takiplerine takip işlemleri yön ve şekil verir. Takip işlemleri de taraf takip işlemleri ve icra takip işlemleri olarak ikiye ayrılır.

Kanunun sistemi içinde temel iki cebri icra çeşidi düzenlenmiştir. Bunlardan birisi cüz'i (ferdi) icra (icra takibi), diğeri küllî (toplu) icradır (ıflâs takibi). İcra takibinde borçlunun karşısında bir veya birkaç alacaklı bulunur ve borçlunun malvarlığına dâhil olan şeylerden bir veya birkaçı cebri icranın konusunu oluşturur. İflâs takibinde, cüzi icradan farklı olarak borçlunun karşısında tüm alacaklıları bulunur ve takibin konusunu borçlunun tüm malvarlığı oluşturur. Ancak bu takip yoluna tüm borçlular için değil, iflâsa tâbi borçlular için başvurulabilir. Bu sebeple iflâs hukukunun uygulama alanı icra hukukuna göre daha dardır.

Maddî hukuktan kaynaklanan hakkın yerine getirilmesini sağlayan, bu çerçevede zor kullanma yetkisi de bulunan ve yetkileri kanun tarafından belirlenmiş organlara cebri icra organları denilmektedir. İcra organları sadece icra işleri için kurulmuş olan asıl icra organları ve asıl görevlerinden başka icra işlerine de bakan yardımcı icra organları olarak ikiye ayrılır. Asıl icra organları icra dairesi, icra mahkemesi ve Yargıtay'ın icra ve iflâs işleri ile görevli daireleridir. Yardımcı icra organları ise genel mahkemeler, savcılar ve adalet müfettişleri olarak sayılabilir.

İcra teşkilatının temel organı, icra işlerinde birinci derecede görevli olan icra dairesidir. Hangi takip yoluna başvurulmak istenirse istensin, takip icra dairesine başvuru ile başlar. İcra mahkemesi ise icra dairesinin işlemlerinin kanuna uygun ve doğru olup olmadığını denetlemek ve kanunla kendisine verilen diğer

icra işlerine bakmak üzere kurulmuştur. İcra takibi sırasında açılan davalar hakkında mahkemelerin verdikleri kararlar ile itirazların kaldırılması ve şikâyetler hakkında verilen icra mahkemesi kararlarına karşı bölge adliye mahkemesinde istinaf yoluna başvurulabilir (İİK m. 363). İstinaf incelemesi sonucunda verilen kararlara karşı ise, kanunda öngörülen parasal sınırın aşılması şartıyla temyiz yoluna başvurulabilir. Bölge Adliye Mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarihinde göreve başlamasıyla karar düzeltme yolu yürürlükten kaldırıldığından, temyiz incelemesi sonunda verilen kararlara karşı artık karar düzeltme yoluna başvurulamaz.

İcra takibinin tarafları alacaklı ile borçludur. Takip talebinde bulunan alacaklı ve kendisine karşı takip yapılan borçlunun gerçekten alacaklı ve borçlu sıfatını taşımaları gerekir. Taraflar takibi bizzat (ya da duruma göre kanuni temsilcileri aracılığıyla) veya bir vekil vasıtasıyla yürütebilirler.

Şikâyetin konusunu kural olarak, icra ve iflâs daireleri tarafından yapılan işlemler oluşturur. Bir işlemin şikâyet konusu olabilmesi için ortada icra veya iflâs memurunca yapılmış olumlu veya olumsuz bir işlemin bulunması gerekir; icra veya iflâs memurunca yapılmış bir işlem olmadıkça şikâyet de söz konusu olamaz.

Şikâyet nedenleri dört başlık altında toplanmaktadır. Bunlar, işlemin kanuna aykırı olması, işlemin olaya uygun olmaması, bir hakkın yerine getirilmemesi ve bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakılmasıdır.

Şikâyet, icra ve iflâs dairelerinin işlemlerine karşı başvuru kendine özgü bir yol olup bir dava değildir. Bu nedenle, şikâyet başvurusunda davacı veya davalı terimleri kullanılmaz. Şikâyetin tarafları, şikâyet eden ve şikâyet olunandır.

Şikâyet süresi, kural olarak şikâyet edenin şikâyet konusu işlemi öğrendiği tarihten itibaren başlar ve yedi gündür. Şikâyet konusu işlem tebliğ edilmişse, süre tebliğden itibaren işlemeye başlar. İşlem, ilgiliye tebliğ edilmemişse, şikâyet edenin, söz konusu işlemi hangi tarihte öğrendiğini ispat etmek zorunda olmaksızın, öğrenme tarihi olarak bildirdiği tarih, dikkate alınır. Ancak karşı taraf, şikâyet edenin işlemi daha önce öğrenmiş olduğunu iddia ve ispat edebilir. Bazen şikâyet süresinin başladığı tarih, kanun tarafından belirlenir.

Şikâyet, icra mahkemesince incelenir ve karara bağlanır. Şikâyetin icra dairesine yapılması geçerli olmayıp herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz: ayrıca icra mahkemesi yerine icra dairesine şikâyet yoluna başvurulması durumunda şikâyet süresi korunmuş olmaz. Şikâyet edenin şikâyetini doğrudan icra mahkemesine yapması gerekir.

Şikâyet, süresi içinde yapılmamışsa veya şikâyet nedenleri yerinde değilse, icra mahkemesi, şikâyet talebini, ilk durumda usulden, ikinci durumda esastan reddeder. Şikâyet incelemesi esnasında icranın durdurulmasına karar verilmişse, şikâyetin reddi üzerine icraya devam olunur. Buna karşılık icra mahkemesi, şikâyet nedenlerini yerinde görürse şikâyeti kabul eder. Şikâyetin kabulü, sadece şikâyet eden ilgili için değil; diğer tüm ilgililer hakkında da hüküm ifade eder. Şikâyetin kabulü üzerine icra mahkemesi, şikâyet nedenlerine göre şikâyet konusu işlemi iptal edebilir; şikâyet konusu işlemin düzeltilmesine karar verebilir veya icra memurunun sebepsiz olarak yapmadığı yahut geciktirdiği işlemin yapılmasını emredebilir.

Devletin icra hukuku alanındaki faaliyetine karşılık olarak aldığı paraya icra harcı denir İcra harçlarının en önemlileri şunlardır: başvurma harcı, peşin harç, tahsil harcı ve cezaevi harcı. Peşin olarak ödenmesi gereken harçların tamamı ödenmedikçe harca konu işlem yapılmaz

İcra giderleri, icra organlarının icra takibini tam ve doğru şekilde yürütmeleri için harcanan paralardır. Bunlar, harçlardan farklı olarak, icra takibine ilişkin iş veya hizmetin gerektirdiği ücret olup bu işi veya hizmeti yapan kişiye ödenir.

Takip hukukunda harç ve giderler, sonuçta haksız çıkana yükletilir. Borçlu takibin sonunda haksız çıkarsa, icra harç ve giderleri borçluya yükletilir. Ancak alacaklı takibini satış ve paylaşırma aşamasına kadar götürmez; talebini geri alır ve takip etmezse, borçlu harç ve giderlerden sorumlu tutulmaz. Adli yardım hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen hükümler takip işlerinde de uygulanır.

İcra ve İflâs Kanunu'nda tebligat konusunda ayrı bir düzenleme yoktur. İcra işlemlerinin birçoğunun sonuç doğurabilmesi veya ilgili sürelerin işlemeye başlayabilmesi için, tebliğ edilmesi gerekir. Özel bir düzenleme olmadığından, icra ve iflâs hukukunda da tebligatların Tebligat Kanunu ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılması gerekir; ancak tebligatların makbuz karşılığında doğrudan yapılması da mümkündür.

İcra ve iflâs işlerinin çabuk sonuçlanmasını sağlayabilmek için Kanunda bir takım süreler öngörülmüştür. Süreler genellikle Kanun tarafından belirlenmiş olmakla birlikte, kanun koyucu sürenin belirlenmesi bazen cebrî icra organlarına bırakmıştır.

Kanunda belirli zamanlarda veya bazı durumlarda borçluya karşı icra takip işlemlerinin yapılamayacağı öngörülmüştür. Bunlar tatil ve talik halleri olarak ifade edilir. Bu süreler içinde kural olarak hiçbir icra takip işlemi yapılamaz; ancak icra takip işlemi sayılmayan işlemler ve Kanunda yapılmasına izin verilmiş icra takip işlemleri bu süreler içinde yapılabilir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi icra ve iflâs işlerine bakan asıl veya yardımcı icra organlarından **değildir**?

- Tüketici sorunları hakem heyeti
- Genel mahkemeler
- İcra dairesi
- Yargıtay'ın icra ve iflâs işlerine bakan daireleri
- İcra mahkemesi

2. Aşağıdakilerden hangisi icra takip işlemi **değildir**?

- Satış
- Haciz
- Ödeme emri tebliğ edilmesi
- Takip talebi
- Paraların paylaşılması

3. Aşağıdakilerden hangisi icra mahkemesinin görevleri arasında **yer almaz**?

- İcra dairelerinin işlemlerine karşı yapılan şikâyetleri incelemek
- Tasarrufun iptali davalarını incelemek.
- Hacizde ve iflâsta istihkak davalarını incelemek
- İhaleinin feshini şikâyet yolu ile incelemek
- İcra ve iflâs suçlarını inceleyerek ceza vermek

4. İcra mahkemesi kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yolları bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi **söylenemez**?

- İcra mahkemesinin hangi kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabileceği İcra ve İflâs Kanununda belirlenmiştir.
- İcra mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir.
- İcra mahkemesi kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulabilir.
- Bölge adliye mahkemesinin icra hukukuna ilişkin kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabilir.
- İcra mahkemesinin kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilmesi için belirli bir parasal sınır öngörülmüştür.

5. İcra takibinde tarafların takip ehliyeti ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Maddi hukuk bakımından hak ehliyetine sahip olanlar icra hukukunda taraf ehliyetine sahiptir.
- Adi ortaklık tüzel kişiliğe sahip olmadığından icra hukuku bakımından takip ehliyetine sahip değildir.
- Fiil ehliyeti olan taraf takip ehliyetine de sahiptir.
- Takibin taraflarının hak ehliyeti ve fiil ehliyetinin var olup olmadığı, icra dairesi tarafından ancak karşı tarafın talebi üzerine incelenebilir.
- Takip talebinde bulunan alacaklı ve kendisine karşı takip yapılan borçlunun gerçekten alacaklı ve borçlu sıfatına sahip olup olmadıkları icra dairesi tarafından re'sen incelenemez.

6. Şikâyet yoluna başvurma hakkı ile ilgili aşağıda belirtilenlerden hangi doğrudur?

- Takibin tarafı olmasa da hukukî yararı bulunan üçüncü kişiler şikâyet yoluna başvurma hakkına sahiptirler.
- İcra daireleri kendi işlemlerine karşı şikâyet yoluna başvurabilirler.
- Alacaklı takip konusu hak üzerindeki tasarruf yetkisini kaybetse dahi şikâyet yoluna başvurabilir.
- Cumhuriyet savcıları icra dairelerinin işlemlerine karşı icra mahkemesinde şikâyet yoluna başvurabilirler.
- Şikâyet talebinde bulunabilmek için takibin tarafı olmak yeterlidir. İşlemin mutlaka şikâyette bulunan kimsenin hukukî durumunu olumsuz etkilemesi gerekmez.

7. Genel şikâyet süresi, aşağıdakilerden hangisidir?

- Yedi gün
- On gün
- Onbeş gün
- Otuz gün
- Şikâyet kural olarak bir süreye tâbi tutulmamıştır

8. Şikâyetin sonuçlarına ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- Şikâyetin kabulü sadece şikâyetinde bulunan kimse için sonuç doğurur.
- Şikâyet süresi geçmiş olsa dahi, eğer bu yönde bir itirazda bulunulmamışsa mahkeme şikâyet nedenlerinin varlığını inceler ve esas hakkında karar verir.
- İcra mahkemesi şikâyet üzerinde verdiği kararın yanlış olduğuna inandığı takdirde vermiş olduğu karardan dönüp söz konusu kararı düzeltebilir.
- İcra mahkemesinin şikâyet hakkında vermiş olduğu kararlar her koşulda kesindir.
- Şikâyet incelemesi esnasında icranın durdurulmasına karar verilmişse, şikâyetin reddi üzerine icraya devam olunur.

9. Takibin başarı ile sonuçlanması üzerine alınacak olan harç aşağıdakilerden hangisidir?

- Tahsil harcı
- Paylaştırma masrafları
- Peşin harç
- Başvurma harcı
- Bilirkişi masrafları

10. Aşağıdakilerden hangisi kanunî bir talik (erteleme) hâli **değildir**?

- Borçlunun yakınlarından birinin ölümü
- Borçlunun gösterdiği teminat karşılığı takibin ihtiyatî tedbir yoluyla durdurulması
- Borçlunun ölümü
- Borçlunun askerde olması
- Borçlunun hükümlü olması

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **a** Yanıtınız yanlış ise “İcra Organları (İcra Teşkilatı)” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **d** Yanıtınız yanlış ise “Takip İşlemi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **b** Yanıtınız yanlış ise “İcra Mahkemesi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **c** Yanıtınız yanlış ise “İcra Mahkemesi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **d** Yanıtınız yanlış ise “İcra Takibinin Tarafları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **a** Yanıtınız yanlış ise “Şikâyetin Tarafları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **a** Yanıtınız yanlış ise “Şikâyetin Süresi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **e** Yanıtınız yanlış ise “Şikâyetin Sonuçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **a** Yanıtınız yanlış ise “İcra Harçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **b** Yanıtınız yanlış ise “Tatil ve Talik Halleri” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Cebri icranın konusu, borçlunun malvarlığıdır. Borçlunun malvarlığı ile sorumluluğu söz konusu olabilir. Kural olarak, borçlunun şahsına ve kişilik haklarına yönelik icra yürütülemez.

Sıra Sizde 2

Borçlu, takip prosedürünün gereğini yerine getirmiş ve kendisine düşen yükümlülükleri aykırı davranmamışsa, sırf borcunu ödeyememesi nedeniyle cezalandırılmaz. Ancak, mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunursa alacaklının talebi üzerine hapisle cezalandırılabilir.

Sıra Sizde 3

Kural olarak, para ve teminat alacakları için ilamsız icra yoluyla takip yapılabilir. Ayrıca, kira alacağının ödenmemesi ve kira süresinin sona ermesi durumunda taşınmazın tahliyesi için ilamsız icra yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir.

Sıra Sizde 4

Hayır. Rehinli alacaklı, kanunda belirlenen istisnalar dışında, önce rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorundadır. Alacaklı, alacağının rehinle karşılanamayan kısmı için daha sonra diğer takip yollarına başvurabilir.

Sıra Sizde 5

Ayrı bir icra mahkemesi bulunmayan yerlerde, icra mahkemesinin görevi o yer asliye hukuk mahkemesi tarafından yerine getirilir.

Sıra Sizde 6

Tarafların hak ehliyeti ve fiil ehliyeti icra memuru tarafından kendiliğinden gözetilecek bir durumdur. İcra memuru bunu dikkate almamışsa icra mahkemesinde şikâyet yoluna başvurulabilir.

Sıra Sizde 7

İcra memurunun Bedri Bey'in Ahmet Bey'e olan borcunu karşılayacak kadar malını haczetmesi gerekli ve yeterlidir. Bedri Bey'in borcu karşılayacak kadar malı bulunmasına rağmen, icra memurunun borç miktarından çok yüksek bir değerdeki malı haczetmiş olması, yapılan haciz işleminin olaya uygun olmadığını gösterir. Bedri Bey bu nedene dayanarak, icra mahkemesinde şikâyet yoluna başvurabilir.

Sıra Sizde 8

İcra Müdürü, Ahmet Bey'in talebini yerine getirmekten haksız olarak kaçınmaktadır. Bu durumda Ahmet Bey, bir hakkın yerine getirilmemesi ve sebepsiz sürüncemede bırakılması nedenine dayanarak, yedi günlük genel şikâyet süresine bağlı olmaksızın her zaman şikâyet yoluna başvurabilir.

Sıra Sizde 9

İcra mahkemesi bu durumda şikâyetin kabulüne karar verecek ve icra memurunun yapmadığı veya geciktirdiği işlemi, yani haciz işlemini yapmasını emredecektir. Ancak icra mahkemesi bunu emretmek yerine icra dairesinin yerine geçerek işlemi kendisi yapamaz.

Sıra Sizde 10

Takip hukukunda harç ve giderler, takip sonucunda haksız çıkana yükletilir. Bedri Bey takibe itiraz etmiş; Alacaklı Ahmet Bey söz konusu itirazın kaldırılması amacıyla icra mahkemesine başvurmuş; ancak talebi reddedilmiştir. Ahmet takip sonucunda haksız çıktığından, takibe başlarken yatırmış olduğu harç ve giderleri geri alabilmesi mümkün değildir. Eğer Ahmet Bey'in itirazın kaldırılması talebi kabul edilse ve takibin diğer aşamaları da (haciz, satış, paraların paylaşılması) başarıyla sonuçlansaydı, bu durumda harç ve giderler borçlu Bedri Bey'e ait olacak; Ahmet Bey de başta yatırmış olduğu bu masrafları geri alabilecekti.

Sıra Sizde 11

Kural olarak icra işlemlerinin mesai saatinde yapılması gerekir. Ancak bazı icra işlemlerinin bu saatler dışında da yapılabilir. Nitekim akşam çalışan yerlerde gece vakti hâsıl haczinin yapılması mümkündür. Bu nedenle icra müdürünün işlemi Kanuna uygundur.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, S. Ş. (1960). **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**, Ankara

Belgesay, M. R. (1945). **İcra ve İflâs Hukuku**, İstanbul

Belgesay, M. R. (1953). **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm**, C. II, İstanbul

Gürdoğan, B. (1970). **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara

Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E. (2005). **İcra ve İflâs Hukuku**, 19. Bası, Ankara

Muşul, T. (2005), **İcra ve İflâs Hukuku**, İstanbul

Pekcanitez, H./Atalay, O./ Sungurtekin Özkan, M./Özekes, M. (2012). **İcra ve İflâs Hukuku**, 10. Bası, Ankara

Postacıoğlu, İ. (1982), **İcra Hukuku Esasları**, 4. Bası, İstanbul

Umar, B. (1973). **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**, İzmir

Üstündağ, S. (200). **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul

2

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Genel haciz yoluyla takibin konusunu; takipte görev ve yetkinin kimde olduğunu ve takip talebinin içeriğini saptayabilmek,
- Ödeme emrinin ne olduğunu, ödeme emrine karşı ne şekilde itiraz edilebileceğini aktarabilmek,
- İtirazın hükümden ne şekilde düşürülebileceğini saptayabilmek,
- Mal beyanının ne anlama geldiğini ve nasıl olması gerektiğini açıklayabilmek,
- Menfi tespit ve istirdat davasının ne şekilde açıldığını ifade edebilmek,
- İcra takibinin iptal ve talikinin şartları ve sonuçlarını ve usulünü ifade edebilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

Genel Haciz Yolu	İhtiyati Haciz
Takip Talebi	Menfi Tespit Davası
Ödeme Emri	İstirdat Davası
İtirazın Kaldırılması	Takibin İptali
Mal Beyanı	Takibin Taliki

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Genel Haciz Yoluyla Takip Talebi
- ❖ Ödeme Emri ve Ödeme Emrine İtiraz
- ❖ İtirazın Hükümden Düşürülmesi
- ❖ Mal Beyanı
- ❖ Menfi Tespit ve İstirdat Davası
- ❖ İcra Takibinin İptal ve Taliki

Genel Haciz Yoluyla Takibe Başvuru, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, İcra Takibinin İptali ve Taliki

GİRİŞ

İlamsız icra, genel haciz yoluyla takip, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip ve kiralanan taşınmazların tahliyesi şeklinde üçe ayrılmaktadır. Kanunda genel haciz yoluyla takip ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Diğer takip yollarında ise, o takip yollarına ilişkin özellikleri ortaya koyan hükümlere yer verilmiştir; bunun dışında kural olarak genel haciz yoluna ilişkin hükümler doğrudan ya da kıyasen uygulama alanı bulmaktadır. İlamsız icra türlerinden olan genel haciz yolu ile takip tüm yönleriyle açıklanacak, diğer takipler için ise, genel haciz yolu ile takip için anlatılan temel hususlar, özellikle takibin kesinleşmesinden sonraki aşama benzerlik gösterdiğinden ayrıca tekrar edilmeyecektir. Genel haciz yoluyla takip temel altı aşamadan oluşur. Bunlar takip talebi, ödeme emrinin düzenlenip gönderilmesi, takibin kesinleşmesi, haciz, satış, paraların ödenmesi, paylaşılması (bu gerçekleşmezse aciz vesikası verilmesi) olarak sıralanır.

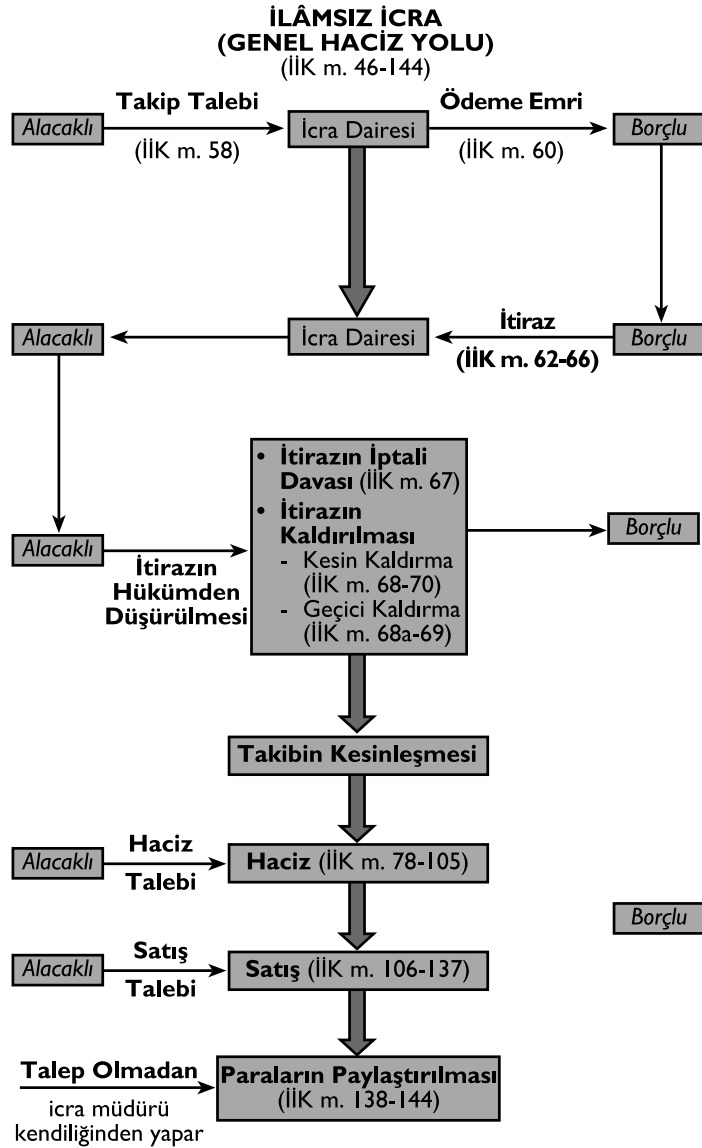
Borçlu, alacaklının takibi üzerine, borçlu olmadığı veya borçlu olmadığına inandığı bir borcu ödememek için takibe itiraz edebilir ve alacaklının itirazı hükümden düşürmek için itirazın iptali davası açabilir veya itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Bu durumda borçlu savunmalarını genel mahkemede veya icra mahkemesinde ileri sürebilir. Ancak, borçlu alacaklının harekete geçmesini beklemeden de borçlu olmadığını tespit için tespit davası açabileceği gibi borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kaldığında istirdat davası açıp borçlu olmadığını ispat ederek ödemiş olduğu parayı geri alabilir. Borçlu aleyhine takip yapıлып takibin kesinleşmesinden sonraki devrede, borçlu ödeme yapmış, borçluya süre verilmiş veya zamaşımına uğramış borç için alacaklı haksız olarak takibe devam etmek isterse, borçluya, takibin devamına engel olmak için bazı hallerde icra takibinin iptal ve talikini sağlama olanağı tanınmıştır.

GENEL HACİZ YOLU İLE TAKİP TALEBİ

Genel Olarak

Genel haciz yoluyla takip, alacaklının icra dairesine vereceği takip talebi ile başlar ve bu takip talebi üzerine icra dairesi borçluya bir ödeme emri gönderir. Borçlu, takibe (ödeme emrine) itiraz eder ve itirazı haklı bulunursa, takip bu aşamada sona erer. Borçlu, ödeme emrine süresi içinde itiraz etmez veya itiraz edip de itirazı hükümden düşürülürse, takip kesinleşir. Takip kesinleşmesine rağmen borçlu borcunu ödemezse, borçlunun borcunu ödemeye yetecek malları alacaklının talebi ile haczedilir, yine alacaklının talebi ile satılır ve alacaklının alacağı ödenir. Alacaklı borçlunun yeterli malvarlığı olmadığından alacağını elde edemezse, alacaklıya bir aciz belgesi verilir.

İflâsa tâbi borçlusu hakkında haciz veya iflâs yollarından birini seçmiş olan alacaklı seçtiği bu yolu bir defaya mahsus olmak üzere değiştirebilir (İİK m. 43/II). Bu durumda yeniden harç ödenmez, aynı dosya üzerinden yeni takip yürür. Alacaklı, yeni seçtiği yola uygun olarak yeniden takip talebi doldurur ve borçluya buna uygun yeni bir ödeme emri gönderilir.

Şekil 2.1

Takibin Konusu

Genel haciz yolu ile takip sadece para ve teminat alacakları için öngörülmüştür (İİK m. 42). Ancak para alacağı bir kambiyo senedine bağlanmışsa, bu durumda kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir (İİK m. 167-170/b, 176/a, 176/b). Ayrıca, genel haciz yoluyla takip yapabilmek için alacağın rehinle de temin edilmemiş olması gerekir (İİK m. 45). Alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı kural olarak genel haciz yoluyla takibe başvuramaz. Bu kural kısaca, *önce rehine başvuru zorunluluğu* şeklinde ifade edilmektedir. Ancak, rehin tutarı borcu ödemeye yetmezse genel haciz yoluyla takip yapılabilir.

Genel haciz yoluyla takip kural olarak, para ve teminat alacakları için öngörülmüştür.

Rehinle temin edilmemiş olan bir para ya da teminat alacağı için, bu alacağın bir senede bağlanıp bağlanmadığına, kaynağına ve hukukî sebebine bakılmaksızın genel haciz yoluyla takip yoluna başvurulabilir. Genel haciz yoluyla takip genel bir takip yolu olduğundan para veya teminat alacağı olması (ve rehinle teminat altına alınmaması) şartıyla kambiyo senedine, ilâma, ilâm niteliğinde bir

belgeye bağılı alacak için de bu belgelere özgü takip yollarına değılı, doğrudan genel haciz yoluyla takibe başvurulabilir. Kaynağı ne olursa olsun her türlü para alacağı için genel haciz yoluyla takip yapılması mümkündür. Bu alacağın sözleşmeden, sebepsiz zenginleşmeden veya haksız fiilden kaynaklanması, maddî veya manevî tazminat talebine ilişkin olması önemli değıldir. Borcun kaynağı ve bir belgeye bağılı olması, özellikle takibe itiraz edilmesi ve itirazın hükümden düşürülmesi aşamasında önem taşımaktadır.

Para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar için ilâmsız icra yoluyla, dolayısıyla genel haciz yoluyla takip yapılamaz. Bu alacaklar için ilâmlı icra yoluyla takip yapmak gerekir.

Para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar için ilâmlı icra yoluyla takip yapılmalıdır.

Özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan para alacakları için genel haciz yoluyla takip yapılabilir. Burada paradan maksat kural olarak tedavülde olan Türk parasıdır. Ancak, alacak yabancı para alacağı ise, hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiğı belirtilerek yabancı para üzerinden de takip yapılabilir (İİK m. 58/II, b. 3; TBK m. 99/II).

Altın para herhangi bir kıymetli mal hükmünde olduğundan, bu alacaklar için genel haciz yoluyla takip yapılamaz, ilâmlı icra yoluna başvurmak gerekir.

Para alacakları dışında, bir hukukî ilişkiden dolayı teminat gösterme borcu altına giren teminat borçlusu, bu teminatı göstermezse, alacaklı, borçluyu teminat göstermeye zorlamak için yine genel haciz yoluyla takip yapar.

Genel haciz yolu ile takip, hangi tür alacaklar için öngörölmüştür?

Görev ve Yetki

İlâmsız icra takibi icra dairesinden yapılır. Bu konuda görevli icra mercii icra dairesidir.

Genel haciz yoluyla takipte yetkili icra dairesi bakımından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere atf yapılmıştır.

Yetki bakımından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere atf yapılmıştır (İİK m. 50). 1086 sayılı Hukuk Usulü Kanununun yapılan atıflar Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır (HMK m. 447/2). Bu nedenle, para alacağı için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) geçerli olan genel yetki ve özel yetki kuralları, genel haciz yoluyla takipte icra dairesinin yetkisi bakımından da geçerlidir. Bunun sonucu olarak genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerinin bulunduğu yer icra dairesidir. Ayrıca özel yetki kuralları da takipte geçerliliğini korumaktadır. Ancak, akdin yapıldığı yer icra dairesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki şartlar aranmadan (*yani borçlu veya vekilinin takibin yapıldığı sırada orada bulunması*) yetkili olacaktır. Bunun yanında ek bir yetki olarak, ihtiyati hacizden sonraki takipler, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinde de yapılabilir (İİK m. 258, 50).

Genel haciz yoluyla takipte, borçlunun yerleşim yeri, genel yetkili icra dairesidir. Ayrıca, özel yetkili kuralları da varlığını korumaktadır.

İcra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin değıldir, bu nedenle icra dairesi yetkisiz olduğunu kendiliğinden gözetemez; borçlunun icra dairesinin yetkisiz olduğu yolunda ödeme emrine itirazda bulunması gerekir. Yetki konusundaki hükümler kamu düzenine ilişkin olmadığından, icra dairesi hakkında da taraflar yetki sözleşmesi yapabilir ve yetkisiz olan bir icra dairesini yetkili hale getirebilirler ya da süresinde itiraz edilmeyerek yetkisiz icra dairesi yetkili hale getirilebilir (HMK m. 18).

İcra dairesi yetkisiz olduğunu, borçlu tarafından ileri sürülmedikçe kendiliğinden dikkate alamaz.

Takip Talebi

Genel Olarak

Genel haciz yolu ile takip, alacaklının icra dairesine yaptığı takip talebi ile başlar. Alacaklı, takip talebini yetkili icra dairesine yazılı veya sözlü olarak yapar (İİK m. 58/I). Ancak takip talebi için Kanuna ve Yönetmeliğe uygun basılı örnekler kullanılmakta ve bu örneklerin doldurulması suretiyle takip yapılmaktadır. Takip talebinde bulunan alacaklıdan maktu başvurma harcı ve nisbî peşin harç ve ödeme emrinin tebliği ile borçlunun İİK m. 62'ye göre itirazı halinde bu itirazın alacaklıya tebliği için gerekli masraflar alınır.

Takip talebinde nelerin bulunacağı İcra İflâs Kanunu'nun 58. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre:

- Alacaklı ve borçlunun kimliği ile adresi, ayrıca vergi kimlik numarası (alacaklı borçlunun vergi kimlik numarasını biliyorsa borçlunun vergi kimlik numarasını yazacaktır),
- Alacağın Türk parası ile tutarı ve faizli alacaklarda faizin başladığı tarih ve oranı, alacak yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi,
- Alacak bir senede dayanıyorsa senet, yoksa borcun sebebi,
- Seçilen takip yolu takip talebinde gösterilir.

Yabancı para alacaklısı takip yaparken, takip talebinde bu yabancı para alacağını Türk parasına çevirmek zorundadır. Bu çeviri takip tarihindeki Merkez Bankasının efektif satış kuru esas alınarak yapılacaktır. Ancak bu çeviri yapılmasına rağmen, alacaklının yabancı para alacağını fiili ödeme tarihindeki kur üzerinden, yani takibin sonunda kendisine ödeme yapıldığı tarihteki kur üzerinden talep etmesi mümkündür. Bu nedenle, takip talebinde yabancı para alacağının Türk parasına çevrilmesi, alacağın takip tarihindeki çeviri üzerinden ödeneceği anlamına gelmez. Ancak bunu alacaklının takip talebinde ayrıca belirtmesi gerekir. Takip talebinde yabancı para alacağını Türk parasına çeviren alacaklı, ayrıca talep etmezse, kendisine takip tarihindeki kur üzerinden ödeme yapılacaktır. Alacaklı vadesinde ödenmeyen yabancı para alacağını dilerse, vade tarihindeki kur üzerinden de talep edebilir (Bkz. TBK.m. 99 II). Eğer yabancı para alacağının kuru vade tarihinde yüksek ise, alacaklı vade tarihindeki kuru esas alarak alacağını talep edebilir.

Alacaklı birden fazla borçlu için takip yapıyorsa, bunların hepsi için tek takip talebi hazırlayabilir, ancak borçluların takip talebinde ayrı ayrı belirtilmesi gerekir. Aynı şekilde bir borçludan birden fazla alacağı olan alacaklı, bu alacaklarını ayrı ayrı belirterek tek bir takip talebinde isteyebilir. Alacaklı yabancı bir ülkede oturuyorsa, Türkiye'de bir adres göstermelidir, aksi takdirde icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır.

Takip konusu alacak bir belgeye dayanmıyorsa, sadece borcun sebebi gösterilir. Alacak senede dayanıyorsa, bu durumda, senedin aslının veya onaylı bir örneğinin takip talebi ile birlikte verilmesi gerekir (İİK m. 58/III).

Takipte Bulunmanın Sonuçları

Takip talebinde bulunmanın bir takım sonuçları vardır. Bunlar:

- Takip talebinin kanuna uygun doldurulup verilmesi ve harçların ödenmesi ile icra müdürü ödeme emri düzenleyip borçlu veya varsa borçlulara göndermelidir (İİK m. 60/I, 61/I).
- İcra dairesi kendiliğinde, takipte bulunan alacaklıya, takip talebinde bulunduğu ve verdiği belgelere ve takip giderlerine ilişkin bedava ve pulsuz bir belge vermelidir (İİK m. 58/IV, Yön. m. 36).

- Alacaklı, yaptığı icra takibinden vazgeçip, takip talebini geri alabilir; bunun için borçlunun muvafakatine ihtiyaç yoktur. Şayet bunun icra tutanağına yazılmasını istiyorsa bunun için bir harç ödemek zorundadır; bu harç o aşamadaki tahsil harcının yarısıdır (HarçK m. 23).
- Kanunda takip hukukuna ilişkin bazı sonuçlar ve süreler, takip talebinde bulunulmasına bağlanmıştır. Örneğin, menfi tespit davası açan borçlunun ihtiyati tedbir yoluyla takibi durdurabilmesi için, bu davayı takipten önce açması gerekmektedir. Takip talebinden sonra açılan menfi tespit davası takibi durdurmaz (İİK m. 72/III). Başka bir örnek olarak, takipten önce ihtiyati haciz kararı alıp uygulatmış olan alacaklının, ihtiyati haczinin geçerliliğini koruyabilmesi için yedi gün içinde takip talebinde bulunması gerekir (İİK m. 264/I).
- Takip talebi ile zamanaşımı kesilir (TBK m. 154/1; TTK m. 750). Ancak bunun için alacaklının üzerine düşeni yapıp, gerekli harç ve giderleri de ödemesi gerekir. Takip talebi ile kesilen zamanaşımı, takip dolayısıyla yapılan her işlemle kesilip yeniden işlemeye başlar (TBK m. 157/II; TTK m. 751/II).
- Borçlu daha önce temerrüde düşürülmemişse takip talebi ile (daha doğrusu ödeme emrinin tebliği ile) temerrüde düşürülür.

ÖDEME EMRİ VE ÖDEME EMRİNE İTİRAZ

Ödeme Emri

Takip talebini alan icra dairesi, takip talebine uygun bir ödeme emri düzenleyerek borçluya gönderir (İİK m. 60/I, 61/I). İcra müdürünün alacağın varlığını, nereden kaynaklandığını, vadesini veya şarta bağlı olup olmadığını, zamanaşımına uğrayıp uğramadığı gibi hususları araştırma yetkisi yoktur.

Ödeme emrinde nelerin bulunacağı İcra İflâs Kanunu'nun 60. maddesinde belirtilmiştir. Ödeme emri temelde iki bölümden oluşur. Bunlar, takip talebinde yer alan alacaklıya, borçluya ve takip konusu alacağa ilişkin kayıtlar (yani taraflara ve alacağa ilişkin bilgi) ile ihtar kısmıdır.

Ödeme emri, takip talebinde yer alan kayıtlar ve ihtarlar olmak üzere iki bölümden oluşur.

Takip talebinde yer alan kayıtlar dışında *ihtar kısmında*,

- Borcun ve giderlerin yedi gün içinde ödenmesi,
- Borçlunun bir itirazı varsa bunu yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi,
- Yedi gün içinde itiraz edilmediği ve borç da ödenmediği takdirde aynı süre içinde mal beyanında bulunulması, mal beyanında bulunulmazsa, hapisle tazyik olunacağı, ayrıca mal beyanında bulunulmaz ya da gerçeğe aykırı mal beyanında bulunulursa hapisle cezalandırılacağı,
- Borç ödenmez veya itiraz edilmezse, takibe devam edileceği hususları yer alır.

Bu ihtar da yer alması gereken hususlar tam olarak belirtilmezse borçlu bunun sonuçlarına da katlanmaz. Örneğin, ihtar da yer almazsa, borçlunun mal beyanı sebebiyle cezalandırılması mümkün değildir.

İcra müdürü, ödeme emrini borçlu sayısından bir fazla düzenler. Bu ödeme emrinden birisi icra dairesindeki dosyaya konur, diğeri ise borçluya tebliğ edilir. Nüshalar arasında fark bulunursa borçluya tebliğ edilen nüsha esas alınır (İİK m. 60/III, IV).

Ödeme emrinin hüküm ve sonuçları, ödeme emrinin borçluya tebliği ile doğar. İcra memuru, yerine getirmesi gereken bir konuda, ödeme emrini kanuna uygun göndermezse borçlu şikâyet yoluna başvurabilir.

Borçlu usulüne uygun gönderilmiş bir ödeme emrine süresi içinde itiraz edebileceği gibi etmeyebilir de. Borçlu ödeme emrine *itiraz ederse* takip durur, takibin durması için borçlunun başkaca bir işlem yapmasına gerek yoktur. Duran takibe devam edebilmek için, alacaklının bu itirazı hükümden düşürmesi gerekir. Borçlu, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde *itiraz etmezse*, ödeme emri, dolayısıyla takip kesinleşir. Ödeme emrine İtiraz etmeyen borçlu iki şekilde davranabilir:

- Borçlu borcunu tamamen *ödersse* takip sona erer.
- Takibe itiraz etmeyen borçlunun borcunu *ödememesi* durumunda, yedi günlük itiraz süresi içinde mal beyanında bulunması gerekir. Borçlu borcunu ödemez ve mal beyanında da bulunmazsa veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunursa, hem mal beyanında bulunmaktan (veya yalan beyanda bulunursa yalan beyanda bulunmaktan) dolayı alacaklının şikâyeti ile cezalandırılır (İİK m. 60/I, b. 4; 337, 338) hem de icra takibine devam edilerek borçluya karşı haciz istenebilir (İİK m. 78). Mal beyanında bulunulması takibe devam edilmesine engel oluşturmaz. Mal beyanında bulunulmaması da takibe devamı engellemez, mal beyanında bulunulmasa dahi takibe devam edilebilir.

Ödeme Emrine İtiraz

Ödeme Emrine İtiraz Sebepleri

Borçlu, kendisine gönderilen ödeme emrine karşı, borcun doğmadığı, borcun sona erdiği, zamanaşımına uğradığı, vadesinin gelmediği, şarta bağlı olduğu veya senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığı, borcunun ödeme emrinde belirtildiği kadar olmadığı gibi itirazları bulunuyorsa, bunları ödeme emrine itiraz yoluyla icra dairesine bildirmelidir. İtiraz, imzaya itiraz ve borca itiraz şeklinde ikiye ayrılır.

İmzaya İtiraz

Alacaklının bir **adî senede** dayanarak takip yapması durumunda, borçlu bu senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığı yönünde itiraz ederse bu, imzaya itirazdır (İİK m. 60/II, b. 3; 62/V). Resmî senetler için bu şekilde itiraz mümkün değildir. Takibin dayanağı bir resmî senet ise ve altında borçlunun imzası bulunmakla birlikte borçlu, bu imzanın kendisine ait olmadığını iddia ediyorsa, bu durumda ödeme emrine imzaya itiraz şeklinde karşı koyamaz, yapacağı şey genel mahkemelerde bir sahtelik davası açmaktır (*menfi tespit davası*, İİK m. 72; HMK m. 208).

Borçlu, imzaya itirazını ayrıca ve açıkça belirtmelidir; aksi halde senet altındaki imzayı kabul etmiş sayılır. Örneğin, sadece borca itiraz etmiş olan veya itirazından imzaya itiraz ettiği anlaşılamayan borçlu, takip konusu senet altındaki imzayı ikrar etmiş sayılır.

Borçlu, imzaya itirazını ayrıca ve açıkça yapmalıdır; aksi halde senet altındaki imzayı kabul etmiş sayılır.

Borçlu sadece imzaya itiraz edebileceği gibi, imzaya itirazıyla birlikte borca itirazını da ileri sürebilir. Ancak, imzaya itirazla birlikte ileri sürülen borca itirazın birbiriyle çelişmemesi gerekir.

Borca İtiraz

Borçlunun imzaya itiraz dışındaki diğer tüm itirazları, borca itiraz niteliğindedir (İİK m. 60/II, b. 3-4). Bu itirazlar maddi hukuktan kaynaklanan itirazlar olabileceği gibi takip hukukundan kaynaklanan itirazlar da olabilir. Örneğin, borcun ödendiği, zamanaşımına uğradığı maddi hukuka ilişkin bir itirazken, icra dairesinin yetkisine ya da **derdest** bir takip bulunduğuyla ilişkin itiraz takip hukukundan kaynaklanan bir itirazdır.

İmzaya itiraz dışında, maddi hukuktan veya takip hukukundan kaynaklanan itirazlar, borca itiraz niteliğindedir.

Borçlu borca itiraz ederken, bunu ayrıca ve açıkça belirtmek zorunda değildir; sadece "itiraz ediyorum" demesi yeterlidir. Ancak borca "kısmî itirazda" bulunan borçlunun, itiraz ettiği borç miktarını ayrıca ve açıkça belirtmesi gerekir; aksi halde ödeme emrine itiraz etmemiş sayılır (İİK m. 62/IV). Örneğin, "borcum bu kadar değildir, itiraz ediyorum" şeklindeki itiraz, geçersizdir. Bununla birlikte, itirazdan, itiraz edilen kısım anlaşılabiliriyorsa, bu durumda da kısmî itiraz kabul edilmelidir. Özellikle senette tahrifat yapılarak borç miktarının değiştirildiği yönünde yapılan itirazlarda, tahrifat yapılan miktarla asıl miktar çoğu zaman anlaşılabilir.

İtiraz Sebepleri ile Bağlılık

Borçlu itirazda bulunurken sebep bildirmek zorunda değildir. Ancak, borçlu bildirmiş olduğu itiraz sebepleri ile bağlı olup kural olarak bunları daha sonra değiştirip, genişletemez (İİK m. 63). İcra dairesinde yapılan itirazlarda, itiraz sebepleri ile bağlılık, sadece itirazın kaldırılması için icra mahkemesinde yapılan incelemede geçerli olup, itirazın iptali için genel mahkemelerdeki yargılamada geçerli değildir.

Borçlu, itirazında bildirmiş olduğu itiraz sebepleri ile bağlıdır.

Borçlu, hiç bir sebep bildirmeden sadece itiraz etmişse ve takip adi bir senede dayanıyorsa, senetteki imzayı ikrar etmiş sayılır; daha sonra imzayı inkâr edemez (İİK m. 60/II, b. 3; m. 62/V).

İtirazında sebep bildirmeyen ya da belirli sebeplere dayanan borçlu, daha sonra icra mahkemesinde itirazın kaldırılması aşamasında, sadece alacaklı tarafından ibraz edilen senet metninden anlaşılabilen borca itiraz sebeplerini ileri sürebilir (İİK m. 63); bunun dışında yeni bir itiraz sebebi ileri süremez.

Borçlu, ödeme emrine karşı "böyle bir borcum yoktur" şeklinde bir itirazda bulunduktan sonra, takibin diğer aşamalarında başka itirazlarını ilerini sürebilir mi?

İtirazın Yapılması

Genel Olarak

Borçlu, ödeme emrine itirazını doğrudan icra dairesine yapar. İtiraz, kural olarak ödeme emrini gönderen icra dairesine yapılır. Ancak, borçlu, bulunduğu yer icra dairesine de, takibin yapıldığı icra dairesine gönderilmek üzere itirazda bulunabilir. Bu durumda kendisine itiraz için başvuru icra dairesi borçludan gerekli masrafları almak zorundadır; aksi halde icra memuru bu masraftan şahsen mesul olur (İİK m. 62/I, c. 2).

İtiraz, dilekçe ile veya sözlü olarak yapılabilir (İİK m. 62/I, c. 1), her iki durumda da itiraz tutanağa geçirilir (İİK m. 8/II, Yön. m. 20/II). Borçlu, itirazından her zaman vazgeçebilir veya borcunu ödeyebilir, ancak bunun kayıtsız ve şartsız olması gerekir. Yukarıda belirtildiği üzere, imzaya itiraz, ayrıca ve açıkça yapılmalıdır; kısmi itirazda da itiraz edilen kısmın anlaşılması gerekir.

Kayıtsız şartsız olmak şartıyla borçlu, itirazından her zaman vazgeçebilir veya borcunu ödeyebilir.

Borçlu veya vekili, itirazla birlikte dava ve takip işlemlerine esas olmak üzere borçluya ait yurt içinde bir adres bildirmek zorundadır. Borçlunun, adresini değiştirmiş ise, yurt içinde yeni bir adres bildirmek zorunluluğu da vardır. Adresi değişen borçlu yeni bir adres bildirmez, tebliğ memurunca da yurt içindeki yeni adresi tespit edilemezse, takip talebinde gösterilen adrese çıkarılacak tebligat borçlunun kendisine yapılmış sayılır (İİK m. 62/III).

Ödeme emrine itiraz süresi, ödeme emrinin borçluya tebliğinden itibaren yedi gündür (İİK m. 60/II, b. 3; 62/I, c. 1). Borçlu birden fazla ise her borçluya ayrı ayrı ödeme emri tebliği gerektiğinden, her borçlu için ödeme emrine itiraz süresi de ayrı ayrı başlar. Borçlu, yedi gün dolmadan itirazı olmadığını bildirirse, takip kesinleşir; artık bundan sonra borçlu itiraz süresi dolmasa da itiraz edemez.

Gecikmiş İtiraz

Uzun bir yurtdışı seyahatinden dönen Ahmet Haksever, kapısında itiraz süresi kaçırılmış ödeme emri ile karşılaşmıştır. Ahmet Haksever'in başvurabileceği bir hukukî imkân bulunmakta mıdır?

İtiraz süresinin kesin olması kuralının istisnası, *gecikmiş itirazdır* (İİK m. 65). Borçlu, kusuru olmaksızın bir engel sebebiyle süresinde ödeme emrine itiraz edemezse, bu itirazını sonradan yapabilir. Örneğin, borçlunun ödeme emrinin tebliği sırasında ağır hasta olması, bir afetle karşılaşması, tebligatı alamayacak uzun bir seyahate çıkması durumu böyle bir engel sayılır. Gecikmiş itiraz, icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesine, borçlunun haczedilmiş malları paraya çevrilinceye kadar, engelin ortadan kalktığı günden itibaren üç gün içinde yapılmalıdır. Borçlu, hem süresinde itiraz etmesine engel hâli, hem de itirazını icra mahkemesine bildirir. Bunun üzerine icra mahkemesi, öncelikle takibin durdurulup durdurulmayacağına karar verir, yoksa normal itirazda olduğu gibi, gecikmiş itirazla takip kendiliğinden durmaz.

Gecikmiş itirazı, usulsüz tebligatla karıştırmamak gerekir. Gecikmiş itirazda, itiraz süresi geçmiştir, kanun bu konuda borçluya mazereti sebebiyle ek bir imkân tanımıştır. Oysa, usulsüz tebligatta süre başlamamıştır. Başlamamış süre işlemeyeceği için, usulsüz tebligat durumunda, gecikmiş itiraz yoluna başvurulamaz.

Borçlunun itirazı, alacaklının takip yaparken yatırdığı avanstan karşılanmak suretiyle üç gün içinde alacaklıya bildirilir (İİK m. 62/II).

İtirazın Sonuçları

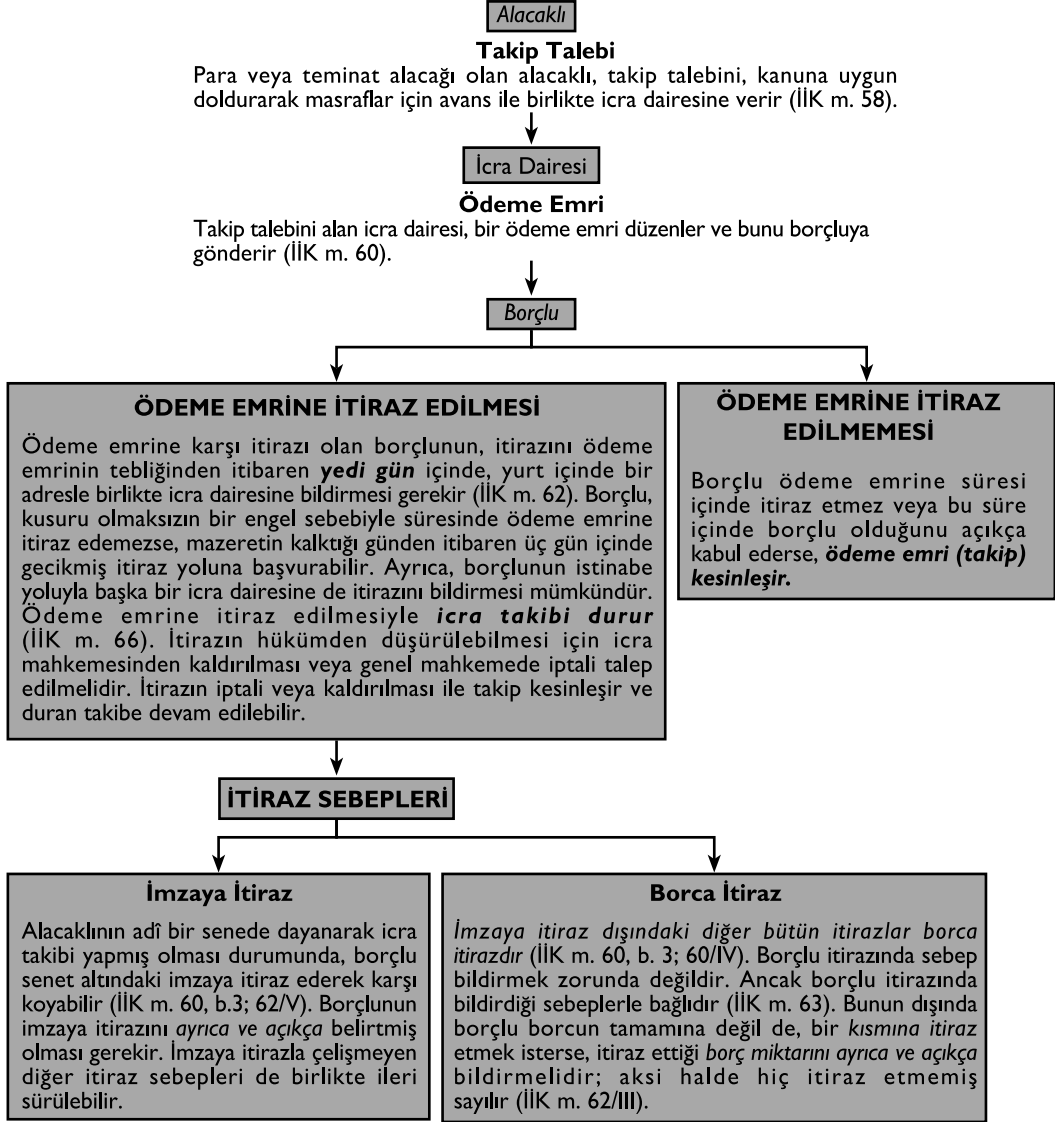
Süresinde ve usulüne uygun olarak yapılan geçerli bir itiraz, takibi kendiliğinden durdurur (İİK m. 66/I). Gecikmiş itiraz halinde, daha önce icra mahkemesi takibin durmasına karar vermemişse, borçlunun mazeretinin kabulüne karar verilmesiyle takip durur (İİK m. 65/IV, c. 1).

Ödeme emrine itiraz eden borçlu, mal beyanında bulunmak zorunda değildir (İİK m. 60/II, b. 4).

Borçlu, kısmî itirazda bulunursa, borcun kabul edilen kısmı için takip kesinleşir ve durmaz; itiraz edilen kısmı için takip durur.

İtiraz üzerine duran takibe, itiraz hükümden düşürülünceye kadar devam edilemez. İtiraz üzerine alacaklı, elindeki belgelerin niteliğine göre, itirazın kaldırılması veya itirazın iptali yoluna başvurabilir.

ÖDEME EMRİ VE TAKİBİN KESİNLEŞMESİ

Şekil 2.2

İTİRAZIN HÜKÜMDEN DÜŞÜRÜLMESİ

İtiraz üzerine takip durur (İİK m. 66). Takibe devam edilmesi için bu itirazın hükümden düşürülmesi gerekir. Bunu sağlamak için kanun, iki yol öngörmüştür. Birincisi itirazın iptali davası (İİK m. 67) ikincisi ise itirazın kaldırılması yoludur (İİK m. 68-70).

İtirazın İptali Davası

Alacaklının elinde, kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içeren, onaylama biçimindeki bir noter senedi varsa, alacaklı borçlunun itirazını hükümden düşürmek için sizce ne yapabilir?

Elinde İİK'nun 68-68a maddeleri anlamında belge olmayan alacaklı, borçlunun itirazını hükümden düşürmek istiyorsa, ancak itirazın iptali davası açabilir. Elinde İİK'nun 68-68a maddelerinde belirtilen belgeler bulunan alacaklı bir seçim hakkına sahiptir, isterse itirazın kaldırılması yoluna başvurabilir isterse itirazın iptali davası açabilir.

İtirazın iptali davası, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde açılır (İİK m. 67/I). Alacaklı bir yıllık süreyi geçirdikten sonra, alacağı için genel hükümlere göre bir alacak davası açabilir (İİK m. 67/IV); ancak bu itirazın iptali davası olmaz ve takip bakımından itirazın iptali davasının sonuçlarını doğurmaz.

İtirazın iptali davasında davacı alacaklı, davalı ise borçludur. Davacı, borçlunun itirazının iptaline, takibin devamına, borçlunun takip konusu borcu ödemeye ve inkâr tazminatına mahkûm edilmesini isteyecektir.

İtirazın iptali davasında davacı alacaklı, davalı ise borçludur.

Bu davada yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre tespit edilir. Görevin belirlenmesinde faiz, icra inkâr tazminatı ve giderleri dikkate alınmaz (HMK m.1).

Bu dava, genel hükümlere göre harca tâbidir. Ancak, alacaklının takip talebinde bulunurken yatırdığı binde beş peşin harç kendisine geri verilir veya alacaklı isterse iptal davasının harcından mahsup edilir (HarçK m. 29).

İtirazın iptali davasında, yargılama usûlü bakımından genel hükümler uygulanır. Mahkeme davayı genel hükümlere göre inceleyeceğinden, genel ispat ve delil kuralları geçerli olur. Bu sebeple ispat ve delil bakımından alacaklının dayanacağı belgeler İİK'nun 68. maddesinde belirtilen belgelerle sınırlı değildir.

Mahkeme, borçlunun borcu olduğu kanaatine varırsa, borçluyu borcu ödemeye ve itirazının iptaline karar verir. Bunun dışında borçlu, yargılama giderlerine ve alacaklı kendini vekille temsil ettirmişse vekâlet ücretine mahkûm edilir (HMK m. 326).

Davanın kabulü bir takım sonuçları doğurur. Borçlunun itirazı iptal edildiği için, alacaklı, bu kararı icra dairesine vererek, durmuş olan takibe devam edilmesini ve haciz yapılmasını isteyebilir (İİK m. 78). İtirazın iptali davası kabul edilirse, alacaklının dava dilekçesinde istemesi halinde, borçlu hükmolunan borç miktarının % 20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir (İİK m. 67/II). İtirazın iptali davasının kabulünün diğer bir sonucu da, mahkeme kararının tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde borçlunun mal beyanında bulunması zorunluluğunun doğmasıdır (İİK m. 75).

Mahkeme yaptığı incelemede, takip konusu alacağın mevcut olmadığı kanaatine varırsa, itirazın iptali davasını reddeder. Bu kararın kesinleşmesi ile alacaklının başlattığı takip iptal edilir. Davanın reddi kararı ile takip konusu alacağın bulunmadığı tespit edilmiş olur, bu karar şekli anlamda kesinleşirse, maddi anlamda da kesin hüküm teşkil eder. Davanın reddine karar verilmesi halinde, borçlunun cevap layihasında istemesi şartıyla, alacaklı, reddolunan alacak miktarının % 20'dan aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir (İİK m. 67/II). Ancak alacaklının tazminata mahkûm edilmesi için ayrıca takip yapmakta haksız ve kötünietli olduğunun da alacaklı tarafından ispat edilmesi gerekir. Haksız ve kötünietli olduğu ispat edilmeyen alacaklı sırf iptal davası reddedildiği için tazminata mahkûm edilmez.

İtirazın Kaldırılması

Genel Olarak

Borçlunun itirazı ile başkaca bir işleme gerek kalmadan takibin durduğunu, bunun üzerine alacaklının takibe devam edebilmek için dava açmasının mümkün olduğunu belirtmiştik. Ancak bu çözüm tarzı nispeten borçluyu korur niteliktedir ve bir tehlikesi de bulunmaktadır. Zira borçlu hiç bir sebep yokken ve haksız yere takibin durmasını sağlamak için itiraz yoluna başvurabilir, alacaklı da uzun zaman alan dava yoluna başvurmak zorunda kalırsa, ilâmsız takip yolundan beklenen fayda elde edilemeyebilir. Kanun koyucu bu konuda alacaklı ve borçlunun menfaatini bağdaştıracak bir çözüm tarzı bulmaya çalışmıştır. Alacaklının elinde alacaklı olduğunu gösterir belirli güçte belgeler varsa, uzun olan dava yoluna başvurmak yerine, daha kısa ve pratik bir yol olan icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoluna başvurabilir.

İtirazın kaldırılması yolu, itirazın iptali davasına göre daha basit ve kısa bir yoldur. Bu avantajı bulunmakla birlikte, icra mahkemesinde itirazın kaldırılması prosedüründe sınırlı bir inceleme söz konusudur, alacaklı ve borçlu ispat faaliyetini kural olarak sadece belli belgelerle yerine getirebilir ve davada olduğu gibi kesin hüküm etkisi ortaya çıkmaz.

İtirazın kaldırılması talebi bir süreye tâbidir. Alacaklı itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde, icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını isteyebilir; istemezse bir daha bu alacak için ilâmsız takipte bulunamaz (İİK m. 68/I, 68a/I).

Alacaklı, itirazın kaldırılması yoluna, itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde başvurmalıdır.

İtirazın kaldırılmasını Kanun özellikle itiraz sebeplerini dikkate alarak iki şekilde düzenlemiştir. Bunlar, borca itiraz halinde itirazın kesin kaldırılması (İİK m. 68) ve imzaya itiraz halinde itirazın geçici kaldırılmasıdır (İİK m. 68a-69).

İtirazın Kesin Kaldırılması

İtirazın Kesin Kaldırılmasını Sağlayan Belgeler

Alacaklı, itirazın kesin kaldırılmasını ancak, elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesinin birinci fıkrasında sayılan belgeler mevcutsa isteyebilir. Bu belgeler şunlardır:

İmzası İkrar Edilmiş Adi Senet: Adi senet kayıtsız şartsız bir para borcunu içermeli ve bu senet altındaki imza borçlu tarafından ikrar edilmiş olmalıdır. Borçlunun imza ikrarının açıkça yapılmış olması gerekmez; borçlu süresi içinde imzaya itiraz etmezse, senet altındaki imzayı ikrar etmiş sayılır.

Eğer senette kayıtsız şartsız bir para borcu yoksa, bu senet itirazın icra mahkemesinden kaldırılmasını sağlayacak belge sayılmaz. Ancak kayıtsız ve şartsız bir para borcunun tek bir belgeden anlaşılması gerekmez. Birden fazla belge bir araya geldiğinde kayıtsız şartsız bir para borcunun varlığını gösteriyorsa, bu belgelere dayanılarak da itirazın kaldırılması istenebilir. Örneğin, bir sözleşmede taraflardan birisi edimini ifa ettiğini başka bir belge ile tereddütsüz şekilde ispat edebiliyorsa, bu takdirde bu belge asıl sözleşme ile birlikte İİK'nun 68. maddesi anlamında belge sayılır. Buna karşılık sözleşmeye dayanarak takip yapan alacaklı, icra mahkemesinden itirazın kaldırılması sırasında, kendi borcunu yerine getirdiğini başka bir belge ile ispat edemiyorsa, sadece sözleşmeye dayanarak itirazın kaldırılmasını isteyemez; çünkü bu sözleşme tek başına kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermemektedir.

Noter Senedi: İcra mahkemesinde itirazın kesin kaldırılabilmesi için dayanılabilecek ikinci belge, imzası noterlikçe onaylanmış senetlerdir. Noter senedinin de kayıtsız şartsız belirli bir para borcu ikrarını içermesi gerekir. Noterlerin sadece onayladıkları değil, bizzat düzenledikleri kayıtsız şartsız para borcunu içeren senetler de itirazın kaldırılmasında kullanılabilmeyle birlikte, bunlar ilâm niteliğinde belge sayıldığından, bu senetler için ilamlı takip yoluna da başvurulabilir (İİK m. 38).

Resmî Dairelerin veya Yetkili Makamların Verdikleri Belgeler: İtirazın kaldırılmasını sağlayacak bir diğer belge, resmî dairelerin ve yetkili makamların yetkileri dâhilinde usulüne uygun verdikleri belgelerdir. Bu belgeler bakımından ayrıca imzanın ikrar edilmesine gerek yoktur. Zira bunlar resmî daireler tarafından verilmiştir ve bazen borçlunun imzasını da içermeyebilir. Ancak, bu belgelerde de borçlunun kayıtsız şartsız bir para borcunu ödemesi gerektiği açıkça yer almalıdır. Örneğin, icra dairesinin verdiği aciz belgesi, resmi dairelerin yetkileri dâhilinde verdiği ve kayıtsız şartsız bir para borcunu içeren belgedir.

Resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde, usulüne uygun olarak verdikleri belgelerde imzanın ayrıca ikrar edilmesine gerek yoktur.

Kredi Kurumlarınca Düzenlenen Belgeler: İcra ve İflâs Kanununun 68b maddesine göre kredi kurumlarının düzenlediği belgeler de, belirli şartlar altında alacaklıya itirazın kesin kaldırılmasını talep imkânı verir. İİK'nun 68b maddesi, İİK'nun 68. maddesinden farklı olarak, kredi kurumlarınca düzenlenen belgelerin hangi şartlar altında ve hangi prosedür izlenerek elde edildiğinde itirazın kesin kaldırılmasında kullanılabileceğini açıklamaktadır. Bu maddedeki belgelerin özelliği, ne borçlu ne de resmi bir makam tarafından değil, bizzat alacaklı olan kredi kurumu tarafından hazırlanmış olması ve belirli prosedürlerden sonra İİK'nun 68. maddesindeki belgelerle aynı nitelikte kabul edilmesidir. Alacaklının kendi düzenlediği belgelere dayanması sebebiyle istisnai ve özel bir durumdur.

Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden on beş gün içinde, noter aracılığıyla bir hesap özeti göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi, ancak yurt içinde bir adresin noter aracılığıyla krediyi kullandıran tarafa bildirilmesi halinde sonuç doğurur. Yeni adresin bu şekilde bildirilmemesi halinde hesap özeti eski adrese ulaştığı tarih tebliğ tarihi sayılır. Bu yeni düzenleme, uygulamada borçlunun kötü niyetle yurt dışında adres göstererek, takibin gecikmesine neden olmasını önlemeye yöneliktir.

Süresi içinde gönderilen hesap özeti içeriğine, alındığından itibaren bir ay içinde itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf (yani borçlu), hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir.

Kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile ihtarnameler ve krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, itirazın kesin kaldırılmasında kullanılacak belgelerden sayılırlar. Krediyi kullanan taraf (borçlu), itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzayı da kabul etmiş sayılır.

Kredi sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile ihtarnameler ve krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, itirazın kesin kaldırılmasında kullanılacak belgelerdir.

Krediyi kullanan (borçlu) tarafın kredi hesabının kesilmesine veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarname içeriğine itiraz etmiş olması, kredi hesabının kesilmesi ve borcun ödenmesine ilişkin ihtarnameden önce tebliğ edilen ve itiraz edilmeyerek kesinleşmiş bulunan faiz tahakkuk dönemlerine ilişkin hesap özetlerinin içeriğine itiraz edilmemiş olmasının sonuçlarını ortadan kaldırmaz. Yani bu durumda, önceki dönemlere ilişkin kesinleşmiş hesap özetlerinin gerçeğe aykırılığı ancak borç ödendikten sonra dava edilebilir.

Burada özellikle belirtilmesi gereken husus, itirazın kaldırılmasında krediyi kullanan tarafın, yukarıda belirtilen belgelerin kendisi aleyhine kullanılmasının önüne geçmek için, eğer varsa itiraz ya da beyanlarını, süresinde ve kanunun aradığı şekilde ileri sürmesidir; aksi halde belgenin kesinleşme aşamasında ileri sürmesi gereken itirazları, kural olarak, itirazın kaldırılması aşamasında ileri süremez.

İtirazın Kesin Kaldırılması Yargılaması

Alacaklı, icra mahkemesinde, yukarıda belirtilen şekilde alacağını ispat ederse, borçlu da buna karşılık itirazını ispat edemezse, icra mahkemesi itirazın kaldırılmasına karar verir.

Borçlu da itirazını kural olarak, yukarıda belirtilen belgelerle ispat etmelidir. Bunların dışında, belgeyle ispatı mümkün olmayan, örneğin, senedin hata, hile veya ikrah sonucu verildiği, senet imzalanırken fiil ehliyetinin bulunmadığı, malın ayıplı olduğu yönündeki itirazları icra mahkemesi incelemeyebilir ve itirazın kaldırılmasına karar verir (İİK m. 68/II).

Senedin hata, hile veya ikrah sonucu verildiği, senet imzalanırken fiil ehliyetinin bulunmadığı, malın ayıplı olduğu yönündeki itirazlar, icra mahkemesince incelenemez.

Borçlunun elinde belge olmamakla birlikte itirazını başka delillerle ispat edebilecek durumdaysa, bunu icra mahkemesinde değil; genel mahkemelerde ayrı bir dava açarak ileri sürmelidir. Ancak bu yönde açılan bir bu menfi tespit davası da, kural olarak, icra takibini durdurmaz (İİK m. 72).

İtirazın kesin kaldırılması yoluna başvurmak isteyen alacaklı, dilekçeyle veya sözlü olarak, yetkili icra mahkemesine başvurur (İİK m. 70; 18/II). Alacaklı, icra mahkemesinden itirazın kaldırılması yanında, borçlunun inkâr tazminatına mahkûm edilmesini de istiyorsa bunu da talebinde belirtmelidir (İİK m. 68/VII).

İcra mahkemesi incelemesini sadece yukarıda belirtilen belgeler üzerinden yapar. Borçlunun itirazını ispat etmek için ibraz ettiği belgenin altındaki imza alacaklı tarafından inkâr edilirse, icra mahkemesi imzanın alacaklıya ait olup olmadığını İİK'nun 68a maddesindeki prosedüre göre inceler.

İcra mahkemesi itirazın kaldırılmasını basit yargılama usulüne göre inceleyerek karara bağlar (İİK m. 70). İcra mahkemesi, yargılama sonunda, ya talebi kabul ederek itirazın kaldırılmasına karar verir veya alacaklının talebini reddeder. Bu kararlar maddî anlamda taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözümleyen kararlar olmadığından, maddî anlamda kesin hüküm de (HMK m. 303/2) oluşturmazlar. Bu kararların kesinliği sadece ilâmsız icra takibi bakımındandır. Bu sebeple alacaklı ya da borçlu, her iki durumda da, genel mahkemelerde dava açabilir (İİK m. 68/VII, c. 2).

İtirazın kaldırılmasına ilişkin icra mahkemesi kararları, maddî anlamda kesin hüküm oluşturmaz.

İcra mahkemesi alacaklıyı haklı bulursa, itirazın kesin kaldırılmasına karar verir. Bu kararla birlikte icra mahkemesi, alacaklının talep etmiş olması halinde, borçluyu hükmolunan miktarın % 20'sinden aşağı olmayan tazminat ödemeye mahkûm eder (m. 68/VII, c. 1). Örneğin icra mahkemesi 10 bin liralık bir takipte, borçlunun hiç borcu olmadığına ilişkin itirazının kesin kaldırılmasına karar verirse, talep edilmesi koşuluyla, borçluyu 10 bin liralık alacak yanında 2 bin lira tazminata mahkûm edecektir. İtirazın kaldırılması kararı ile takip kesinleşir ve alacaklı borçlunun mallarının haczini icra dairesinden isteyebilir (İİK m. 78/I). Borçlu da bu kararın tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır (İİK m. 75).

İcra mahkemesi yaptığı inceleme sonunda itirazın kaldırılması talebinin reddine de karar verebilir. Bu durumda artık alacaklı takibe devam edemez. Bu kararla birlikte icra mahkemesi, borçlunun talep etmiş olması halinde, itiraza uğrayan alacağın % 20'sinden aşağı olmamak üzere, alacaklıyı tazminata mahkûm eder (İİK m. 68/VII, c. 1). Ayrıca alacaklı, borçlunun ibraz ettiği belge altındaki imzayı inkâr etmiş ve inceleme sonunda imzanın kendisine ait olduğu anlaşılırsa, o belgeye ilişkin miktarın % 10'u oranında para cezasına mahkûm edilir (İİK m. 68/V).

Gerek alacaklı, gerekse borçlu aleyhine hükmedilen tazminat ve para cezası, alacaklı veya borçlunun genel mahkemede bu alacak hakkında dava açması halinde açılan davanın sonuna ertelenir (İİK m. 68/V, VII). Bunun yanında alacaklının ve borçlunun aleyhine tazminata hükmedilebilmesi için, icra mahkemesinin esasa ilişkin nedenlerle kabul ya da red yönünde karar vermiş olması gerekir (İİK m. 68/VII, c. 1).

İtirazın Geçici Kaldırılması

İtirazın Geçici Kaldırılması Talebi ve Yargılaması

Borçlunun itirazını hükümden düşürme yollarından biri olan “itirazın geçici kaldırılmasına” hangi durumda başvurulabilir?

İtirazın geçici kaldırılması yoluna, alacaklının adi bir senede dayanarak takip yapması ve borçlunun geçerli şekilde adi senet altındaki imzayı inkâr etmesi durumunda başvurulur (İİK m. 68a/I). Bu durumda alacaklı, icra mahkemesine müracaat etmek istiyorsa, itirazın kesin kaldırılması yoluna değil; geçici kaldırılması yoluna başvurmalıdır. İtirazın geçici kaldırılması yoluna başvurulabilmesi için, itiraz edilen senedin adi bir senet olması, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi ve borçlunun bu senetteki imzayı inkâr etmiş olması gerekir.

Alacaklı itirazın kesin kaldırılması yolundakine benzer şekilde geçici kaldırma isteyebilir. Ancak, alacaklı icra mahkemesine başvurmadan önce, borçlunun imzaya itirazını öğrendiğinden alacaklı, icra dairesinden derhal borçlunun tatbiki medar imzalarının resmî dairelerden getirtilmesini isteyebilir (İİK m. 66/II). Böylece icra mahkemesindeki yargılamada zaman kazanılmış olacaktır.

Alacaklı, burada da borçlunun tazminata mahkûm edilmesini istiyorsa, talebinde bunu da belirtmelidir (İİK m. 68a/VIII).

İtirazın geçici kaldırılması, basit yargılama usulüne göre ve duruşmalı olarak incelenir (İİK m. 70, 18/II). Borçlu duruşmada hazır bulunmak zorundadır; mazereti olmaksızın duruşmaya gelmezse, icra mahkemesi başka bir inceleme yapmadan sadece bu gerekçeyle itirazın geçici kaldırılmasına ve borçlunun imzasını inkâr ettiği senetteki miktarın % 10'u oranında para cezasına mahkûm edilmesine karar verir (İİK m. 68a/II, V). Borçlu bir mazeret sebebiyle duruşmada bulunamayacaksa, bunu duruşmadan önce belgeleryle birlikte icra mahkemesine bildirmelidir. İcra mahkemesi mazereti kabul ederse, yeni bir duruşma günü belirler ve bunu borçluya bildirir. Bunun gibi senet altındaki imzayı reddeden borçlu takip yapılan icra dairesinin yetki çevresi içinde oturmuyorsa, icra mahkemesi önünde yapılacak duruşmaya gelmemesi halinde itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilemez. İcra mahkemesinin yetki çevresi, bulunduğu ilçenin idari sınırlarıdır. Bu nedenle, icra mahkemesinin bulunduğu ilçede oturmayan borçlu, o icra mahkemesi tarafından duruşmaya davet edilirse, bu duruşmaya mazeret bildirmeksizin gitmese bile itiraz geçici olarak kaldırılamaz; bu durumda bu kişinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesinden hukuki yardım istenir ve borçlunun buradaki icra mahkemesi tarafından yapılan duruşmaya katılması zorunludur; aksi halde yine icra geçici olarak kaldırılır ve borçlu para cezasına mahkûm edilir.

Yukarıdaki durumlar dışında borçlunun duruşmaya gelmesi halinde icra mahkemesi incelemeye başlar, öncelikle iki tarafın açıklamalarını dinler (m. 68a/I, c. 2). Bu incelemenin nasıl yapılacağı İİK'nun 68a maddesinin III. ve IV. fıkralarında gösterilmiştir. Bu hükümlerde de Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerine atıf yapılmakla birlikte, bu atıf sınırlı bir atıf olup icra mahkemesinde yapılan imza incelemesinde tanık dinlenemez.

İcra mahkemesi, yaptığı incelemenin sonunda, alacaklının dayandığı senet altındaki imzanın borçluya ait olmadığı kanaatine varırsa, itirazın geçici kaldırılması talebini reddeder. Böylece daha önce durmuş olan takibe artık devam edilmez. Ayrıca, borçlunun talep etmesi halinde, alacaklı takip konusu alacağın % 20'sinden aşağı olmayan tazminata mahkûm edilir (İİK m. 68a/VIII).

İcra mahkemesi, yaptığı incelemede alacaklının dayandığı senet altındaki imzanın borçluya ait olduğu kanaatine varırsa veya borçlu yukarıda belirtildiği şekilde duruşmaya gelmezse, borçlunun itirazının geçici kaldırılmasına karar verir (İİK m. 68a/III). Bu kararlarla birlikte ayrıca borçlu takip konusu alacağın yüzde % 10'u oranında para cezasına (İİK m. 68a/VI) ve alacaklının talebinde belirtmesi şartıyla % 20 tazminata (İİK m. 68a/VIII) mahkûm edilir.

İtirazın Geçici Kaldırılmasının Sonuçları ve Borçtan Kurtulma Davası

İtirazın geçici kaldırılması kararı üzerine takip hukukuna ilişkin bir takım sonuçlar ortaya çıkar. Bunlar:

- İtirazın geçici kaldırılması kararı ile alacaklı kesin haciz isteyemez, *geçici haciz* isteyebilir (İİK m. 69/I). Geçici haciz de kesin haciz hakkındaki hükümlere göre yapılmakla birlikte, geçici hacizde alacaklı satış talebinde bulunamaz (İİK m. 108, 138/IV). Şayet borçlu geçici kaldırma kararının teahhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açmazsa veya açıp da bu dava reddedilirse, geçici haciz kesin hacze dönüşür (İİK m. 69/III).

DİKKAT

İtirazın geçici kaldırılması kararı ile alacaklı geçici haciz isteyebilir.

- Borçlu, itirazın geçici kaldırılması kararının kendisine teahhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde *mal beyanında* bulunmak zorundadır (İİK m. 75).
- Borçlu, itirazın geçici kaldırılması kararı üzerine alacaklıya karşı *borçtan kurtulma davası* açabilir. Borçlu geçici kaldırma kararının kesin kaldırmaya dönüşmesini engellemek için, geçici kaldırma kararının teahhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açabilir (İİK m. 69/II). Davacı borçlu, dava konusu alacağın % 15'ini ilk duruşma gününe kadar mahkeme veznesine nakden depo etmez veya mahkemece kabul edilecek aynı değerde teminatı göstermezse, dava başkaca bir inceleme yapılmadan reddedilir (İİK m. 69/II, c. 2, 3).

DİKKAT

Borçtan kurtulma davası, takip içinde açılan özel bir menfi tespit davası niteliğindedir.

Borçtan kurtulma davası aslında, takip içerisinde açılan özel bir menfi tespit davasıdır. Çünkü borçlu bu dava ile takip konusu senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığını dolayısıyla borçlu bulunmadığını ispat etmeye çalışır. Bu sebeple, borçtan kurtulma davası sonucu verilen hüküm, maddî anlamda kesin hüküm etkisine sahiptir. Borçtan kurtulma davasının en önemli özelliği, kanunda belirtilen sürede açılırsa, geçici haczin kesin hacze dönüşmesine ve borçluya takibe devam edilmesine engel olmak bakımından bir şans tanınmış olmasıdır.

Borçtan kurtulma davası sonunda mahkeme borçluyu haklı bularak davayı kabul ederse, borçlunun borçlu olmadığı tespit edilmiş olur ve icra takibi hükümsüz kalır. Bu durumda daha önce borçlu aleyhine hükmedilmiş olan para cezası ve tazminat da ortadan kalkar (İİK m. 68a/V, VI, VIII).

Mahkeme dava sonunda alacaklıyı haklı bulursa, davayı reddeder. Bu durumda, borçlu daha önce icra mahkemesinde mahkûm edildiği para cezası ve tazminatı da ödemek zorundadır. Borçlunun davayı kaybetmesi ile geçici kaldırma kararı kesinleşir ve alacaklı takibe devam ederek, borçlunun geçici haciz konulmuş mallarının satışını isteyebilir. Çünkü, geçici haciz artık kesin hacze dönüşmüştür.

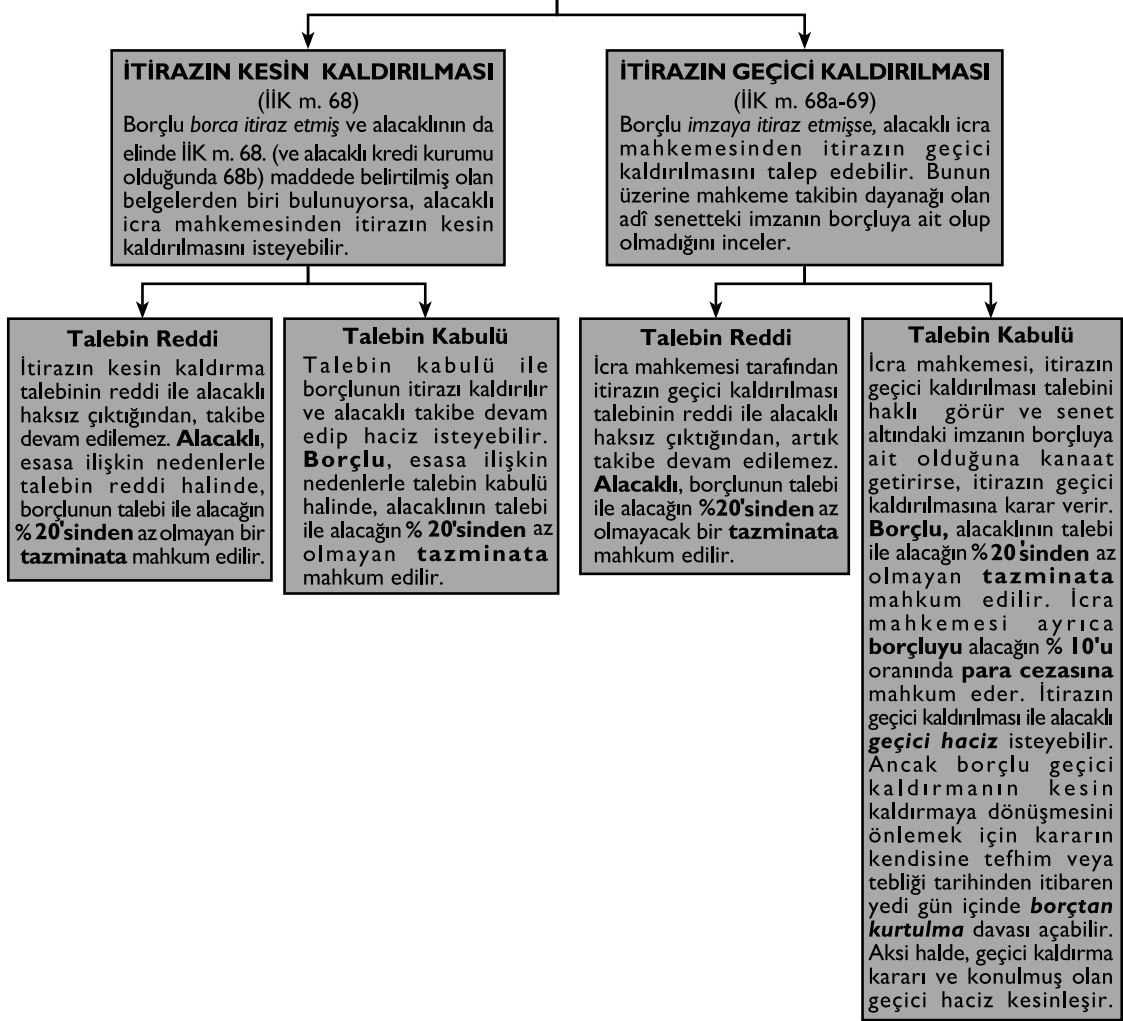
Borçtan kurtulma davası sonunda, borçlu lehine karar verilirse, alacaklı dava olunan tutarın, alacaklı lehine karar verilirse, borçlu, borçlu olduğu tespit edilen alacak tutarının % 20'sinden aşağı olmayan bir tazminatı diğer tarafa ödemek zorundadır.

İTİRAZIN HÜKÜMDEN DÜŞÜRÜLMESİ

Yedi gün içinde yapılan itiraz üzerine duran takibe devam edilebilmesi için alacaklının, ya genel mahkemeden itirazın iptalini veya icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını talep ederek itirazı hükümden düşürmesi gerekir.

I. İTİRAZIN KALDIRILMASI (İİK m. 68-70)

Alacaklının elinde İİK m. 68-68a'daki belgelerden biri bulunuyorsa, icra mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasını talep etmesi mümkündür. Bu yola alacaklının, itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde başvurması gerekir (İİK m. 67/1).

Şekil 2.3

II. İTİRAZIN İPTALİ DAVASI (İİK m. 67)

Elinde İİK m. 68-68a'daki belgeler bulunmayan alacaklı, ancak mahkemede itirazın iptali davası açabilir. Elinde bu tür belgeler bulunan alacaklının da itirazın iptali davası açması mümkündür. İtirazın iptali davası genel mahkemelerde açılan, ancak icra hukuku bakımından özel sonuçları olan bir eda davasıdır. Ancak bu sonuçların doğabilmesi için alacaklının itirazın kendisine tebliğinden itibaren *bir yıl* içinde bu davayı açması gerekir.

Şekil 2.4

MAL BEYANI

Alacaklının ve icra dairesinin borçlunun malvarlığından veya malvarlığının tümünden haberdar olması, nerede bulduklarını bilmesi çoğu kez mümkün değildir. İşte bunu öngören kanun koyucu, takip kesinleşip haciz aşamasına gelindiğinde, haczi yapabilmek için borçluya mal beyanında bulunma zorunluluğu getirmiştir (İİK m. 74-77). Şayet alacaklı borçlunun mallarını biliyorsa, haciz yapılabilmesi için onun mal beyanında bulunmasını beklemesi gerekmez.

Kanun koyucu mal beyanında bulunan borçlunun, borcunu karşılayacak kadar malı olmazsa, ona karşı bir yaptırım öngörmemiştir. Alacaklı bu duruma katlanacak, verilen aciz belgesine dayanarak daha sonra borçlu mal edinirse alacağını alacaktır. Ancak borçlunun mal beyanında bulunmaması, mal beyanının süresinde olmaması, gerçeğe aykırı beyanda bulunması, yani takibin gereği olan yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda kanun bir takım yaptırımlar öngörmüştür.

Borçlu, borca yetecek miktarda, kendi elinde bulunan veya üçüncü kişilerdeki mal, alacak ve haklarını, bunların çeşit, niteliklerini, her türlü gelirini, yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna göre borcunu nasıl ödeyeceğini mal beyanı olarak icra dairesine bildirmelidir. Borçlu, mal beyanında tüm malvarlığını değil, borca yeter malvarlığını bildirmek zorundadır. Borçlunun hiç malı olmasa veya düşük bir geliri ya da sadece haczi kabil olmayan malları bulunsa dahi bu durumu mal beyanında bildirmesi gerekir (İİK m. 74).

Borçlu, mal beyanında borca yeter malvarlığını göstermek zorundadır, tüm malvarlığını göstermek zorunda değildir.

Mal beyanında bulunma süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gündür (İİK m. 60/II, b. 4). Borçlu yedi gün içinde ödeme emrine itiraz ederse, itirazın kaldırılması veya iptaline kadar mal beyanında bulunmak zorunda değildir. Ancak, aleyhine bu kararların verilmesi durumunda, kararların tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunmalıdır (İİK m. 75).

Mal beyanında bulunmayan borçluya karşı kanun koyucu iki tür yaptırım öngörmüştür. Birincisi mal beyanında bulunmayan borçluyu mal beyanında bulunmaya zorlamak için hapisle tazyik, ikincisi geç mal beyanında bulunan borçlunun cezalandırılmasıdır. Bunun dışında da mal beyanıyla ilgili kanunda öngörülen yaptırımlar bulunmaktadır. Buna göre:

- Süresinde mal beyanında bulunmayan borçlunun, alacaklının talebi üzerine, icra mahkemesi tarafından, mal beyanında bulununcaya kadar hapisle tazyikine karar verilebilir (İİK m. 76). Bu şekildeki bir hürriyeti bağlayıcı tedbir, takip içinde bir defa verilebilir ve hapis süresi üç ayı geçemez. Borçlunun bu şekilde hürriyetinin sınırlandırılabilmesi için kendisine gönderilen ödeme emrinde, bu yönde bir ihtarın yer alması gerekir. Borçlu, süresinden sonra olsa dahi mal beyanında bulunursa artık cezalandırılmaz, ceza verilmişse, serbest bırakılır. Çünkü, bu yaptırımın amacı borçluyu mal beyanında bulunmaya zorlamaktır.

Süresinden sonra mal beyanında bulunan borçlunun cezalandırılabilmesi için alacaklının, icra mahkemesine şikâyetinde bulunması gerekir.

- Borçlu süresinden sonra mal beyanında bulunursa, yukarıda belirtilen şekilde hapisle tazyik edilmez, ancak kanun, süresinden sonra mal beyanında bulunmayı ayrı bir suç saymıştır (İİK m. 337). Süresi içinde mal beyanında bulunmamak ya da hiçbir şekilde mal beyanında bulunmayan borçlu ayrıca İİK'nun 337. maddesine göre cezalandırılır. Bunun için de alacaklının icra mahkemesine şikâyetinde bulunarak, borçlunun cezalandırılmasını istemesi gerekir. İcra mahkemesi suçu sabit görürse, on gün disiplin hapsi ile cezalandırılır. Bu suçun gerçekleşmesi için, borçluya durumun ödeme emrinde ihtar edilmiş olması, borçlunun süresinde mal beyanında bulunmaması, borçlunun mal beyanında bulunmamasının kabul edilebilir bir özre dayanmaması, alacaklının şikâyetinde bulunması gerekir. Borçlu, haczi kabil mallarını alacaklının bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat eder ya da borcu karşılayacak malı haczedilmiş ise, ceza verilmez. Takip bir vekil vasıtasıyla yürütülüyorsa, borçlunun mal beyanında bulunmaması sebebiyle cezalandırılabilmesi için, ödeme emrinin ayrıca kendisine tebliğ edilmiş olması gerekir. Ödeme emri borçlunun vekiline (avukatına) tebliğ edilmişse, vekili mal beyanında bulunmaktan ötürü cezalandırılmaz.
- Mal beyanında bulunurken, hiç malı olmadığını veya yeterli malı olmadığını bildiren borçlu, sonradan kazandığı malları ve gelirindeki artışı icra dairesine bildirmelidir (İİK m. 77). Aksi halde, bu mal veya kazancı halen mevcut ise on gün; mal veya kazancını kabul edilebilir bir sebep olmaksızın elden çıkarmış ise bir aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır (İİK m. 339). Bu suçun unsurları, borçlunun mal ve kazancında mevcut artışı bildirmemesi veya elden çıkarması, borçlunun kabul edilebilir bir mazeretinin bulunmaması ve alacaklının şikâyetidir.

Vekil vasıtasıyla yürütülen bir takipte, borçlu mal beyanında bulunmaması nedeniyle cezalandırılabilir mi?

MAL BEYANI

(İİK m. 74-77)

Takip kesinleşip haciz aşamasına gelindiğinde, borçluya mal beyanında bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Şayet alacaklı borçlunun mallarını biliyorsa, haciz yapılabilmesi için onun mal beyanında bulunmasını beklemesi gerekmez.

- **Mal Beyanında Bulunma Şekli (İİK m. 74):** Borçlu, mal beyanında tüm malvarlığını değil, borca yeter malvarlığını bildirmek zorundadır. Borçlunun hiç malı olmasa ya da sadece haczi kabil olmayan malları bulursa dahi bu durumu mal beyanında bildirmesi gerekir.
- **Mal Beyanında Bulunma Süresi:**
 - Mal beyanında bulunma süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren **7 gündür** (İİK m. 60/II, b. 4).
 - Borçlu süresinde ödeme emrine itiraz ederse, itirazın kaldırılması veya iptaline kadar mal beyanında bulunmak zorunda değildir. Ancak, aleyhine bu kararların verilmesi durumunda, kararların tefhim veya tebliğinden itibaren **3 gün** içinde mal beyanında bulunmalıdır (İİK m. 75).

Şekil 2.5

MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVASI

Borçlu, aslında borçlu olmadığı veya borçlu olmadığına inandığı bir borcu ödememek için, alacaklının takip yapmasını veya dava açmasını bekleyebilir. Bu konudaki savunmasını aleyhine açılan davada ileri sürebilir veya yapılan takibe itiraz edebilir. İtiraz üzerine takip duracağından, alacaklı bu itirazı hükümden düşürmek için harekete geçtiğinde borçlu, itirazın iptali veya kaldırılması talebi üzerine, bu konudaki savunmalarını genel mahkemede veya icra mahkemesinde ileri sürebilir. Ancak borçlu, alacaklının harekete geçmesini beklemeden, o an için borçlu olmadığına tespitinde korunmaya değer bir menfaati varsa, tespit davası açabilir. Bunun dışında borçlu, takip sonucu gerçekte borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalabilir ve borcun varlığı da bir kesin hükümle tespit edilmemiş olabilir. Bu durumda borçlu genel hükümlere göre dava açıp borçlu olmadığını ispat ederek, takip sonucu ödemek zorunda kaldığı parayı geri isteyebilir.

Menfi Tespit Davası

Borçlu, menfi tespit davasını, alacaklı tarafından takip yapılmadan önce açabileceği gibi, takipten sonra da açabilir. Ancak menfi tespit davasının takipten önce açılması ile takipten sonra açılmasının sonuçları birbirinden farklıdır. Şöyle ki:

- Borçlunun takipten önce menfi tespit davası açması, bu davadan sonra alacaklının başvuracağı takibi kendiliğinden önlemez veya durdurmaz. Fakat, borçlu davaya bakan mahkemeden, teminat karşılığında icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı vermesini isteyebilir. Mahkeme borçlunun talebini ciddi görürse, alacağın % 15'inden aşağı olmayan bir teminat karşılığında, icra takibinin durdurulmasına karar verebilir (İİK m. 72/II). Bu karar, alacaklının takip yapmasına engel olmaz, ancak başlatılan takibin olduğu yerde durmasına yol açar ve ilerlemesini önler.

Takipten önce açılan menfi tespit davası, alacaklının bu davadan sonra başlatacağı takibi kendiliğinden önlemez veya durdurmaz.

- Borçlunun icra takibinden sonra da menfi tespit davası açması mümkündür. Bu davanın açılmasıyla da takip kendiliğinden durmaz. Hatta, mahkeme yukarıda belirtilen şekilde, talep üzerine ihtiyati tedbir kararı vererek dahi takibin durmasını sağlayamaz. Ancak, takip sonunda para tahsil edilmişse, bu paranın ödenmemesi için, mahkemeden ihtiyati tedbir talep edilebilir, mahkeme de alacağın % 15'inden az olmayan bir teminat karşılığında ihtiyati tedbir kararı verebilir (İİK m. 72/III). Uygulamada borçlu, bu hükümden hareketle, henüz haciz yapılmamış veya haciz yapıp satış yapılmamışsa, borç miktarını (faizi ve giderlerle birlikte) depo edip ayrıca % 15'ten az olmayan bir teminat yatırarak mahkemeden ihtiyati tedbir talep etmektedir. Böylece mahkemenin ihtiyati tedbir kararı vermesi durumunda haciz yapılmasına engel olunmakta, teminat karşılığı da, davanın sonuna kadar para alacaklıya ödenmemektedir.

Menfi tespit davası, borçlu tarafından alacaklıya karşı açılır. Bu davanın borcun alacaklıya ödenmesine kadar açılması gerekir. Şayet menfi tespit davası görülürken, ihtiyati tedbir kararı alınmamış ve bu nedenle takibe devam edilip alacaklıya ödeme yapılmışsa, mahkeme herhangi bir talebe gerek kalmadan, davaya istirdat davası olarak devam eder (İİK m. 72/VI).

Menfi tespit davası görülürken alacaklıya ödeme yapılırsa, menfi tespit davası kendiliğinden istirdat davasına dönüşür ve yargılamaya devam edilir.

Takipten önce açılan menfi tespit davası ile takipten sonra açılan menfi tespit davasının, takip bakımından doğurduğu sonuçlar hangi yönlerden farklıdır?

Dava dilekçesi genel hükümlere göre düzenlenir. Ancak, lehine tazminata hükmedilmesini isteyen davacı-borçlu bu talebini de dilekçesinde belirtmelidir. Bunun yanında ihtiyati tedbir isteniyorsa, bu konuda da gerekli açıklamalar yapılmalıdır. Harçlar, davacının borçlu olmadığını ileri sürdüğü miktar üzerinden hesap edilir.

Davanın sonunda davanın kabulü, yani borçlu lehine sonuçlanması ile takip derhal durur ve hükmün kesinleşmesi ile de iptal edilir. Davanın sonuçlanmasından önce borçlunun malları haczedilmişse bu haciz kalkar; mallar satılmışsa, satış bedeli, borçluya ödenir. Bu dava ile borçlunun borcu olmadığı kesin hükümle tespit edilmiş olur. Daha önce borçlu aleyhine itirazın kaldırılması aşamasında hükmedilen tazminat ve para cezaları da kalkar (İİK m. 68/VII, 68a/VIII). Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibinde haksız ve kötüniyetli görülen alacaklı, borçlunun talebi ile, % 20'sinden aşağı olmayan bir tazminata mahkûm edilir.

Davanın reddi, yani alacaklı lehine sonuçlanması durumunda, borcun varlığı kesin hükümle tespit edilmiş olur. Daha önce, borçlu lehine ihtiyati tedbir kararı verilmiş ise, bu kararla ihtiyati tedbir kalkar ve alacaklı takibe devam eder. Daha önce itirazın kaldırılması aşamasında borçlu aleyhine hükmedilip, menfi tespit davası sonuna ertelenen tazminat ve para cezaları da tahsil edilebilir (İİK m. 68/VII, 68a/VIII). Davanın, alacaklının lehine sonuçlanması ile alacaklının ihtiyati tedbir dolayısıyla alacağını geç almış olmasından dolayı, alacaklının talebine gerek kalmadan, re'sen borçlu % 20'sinden az olmayan bir tazminata mahkûm edilir.

Menfi tespit davasını kaybeden alacaklının tazminata mahkûm edilmesi borçlunun talebine bağlı iken, davayı kaybeden borçlunun tazminata mahkûm edilmesi için alacaklının talebine gerek yoktur.

İstirdat Davası

Borçlunun ödeme emrine itiraz etmemesi veya itirazının icra mahkemesinde kaldırılmış olması durumunda takip kesinleşir ve bu arada menfi tespit davası da açıp, tedbir almamışsa, borçlu takip konusu borcu ödemek zorunda kalır. Böyle bir durumda, menfi tespit davası açmadığı için, cebri icra tehdidi altında borcu ödemek zorunda kalan borçlu, ödediği paranın geri verilmesi için istirdat davası açabilir, daha önce menfi tespit davası açmışsa bu da istirdat davasına dönüşür (İİK m. 72/VII, VIII).

İstirdat davasının açılması gereken bir yıllık süre hak düşürücü niteliktedir.

İstirdat davasının şartları, borç olmayan bir paranın ödenmiş olması, paranın icra takibi sırasında ve icra tehdidi altında ödenmesi, ayrıca davanın bir yıl içinde açılmış olmasıdır. İstirdat davasının açılması hak düşürücü bir süreye bağlanmıştır. Bu süre, borç olmayan paranın icra veznesine tamamen ödenmesiyle işlemeye başlar. Süre bakımından bu paranın alacaklıya ödenip ödenmemesi önemli değildir (İİK m. 72/VII).

İstirdat davasında genel ispat kuralları geçerlidir. Kanunda "Davacı, istirdat davasında yalnız paranın verilmesi lazım gelmediğini ispatlamalıdır" denilmektedir (süre bakımından İİK m. 72/VIII, c. 2). Davacı borçlu, borçlu olmadığı bir parayı icra takibi sonunda verdiğini ispat etmelidir.

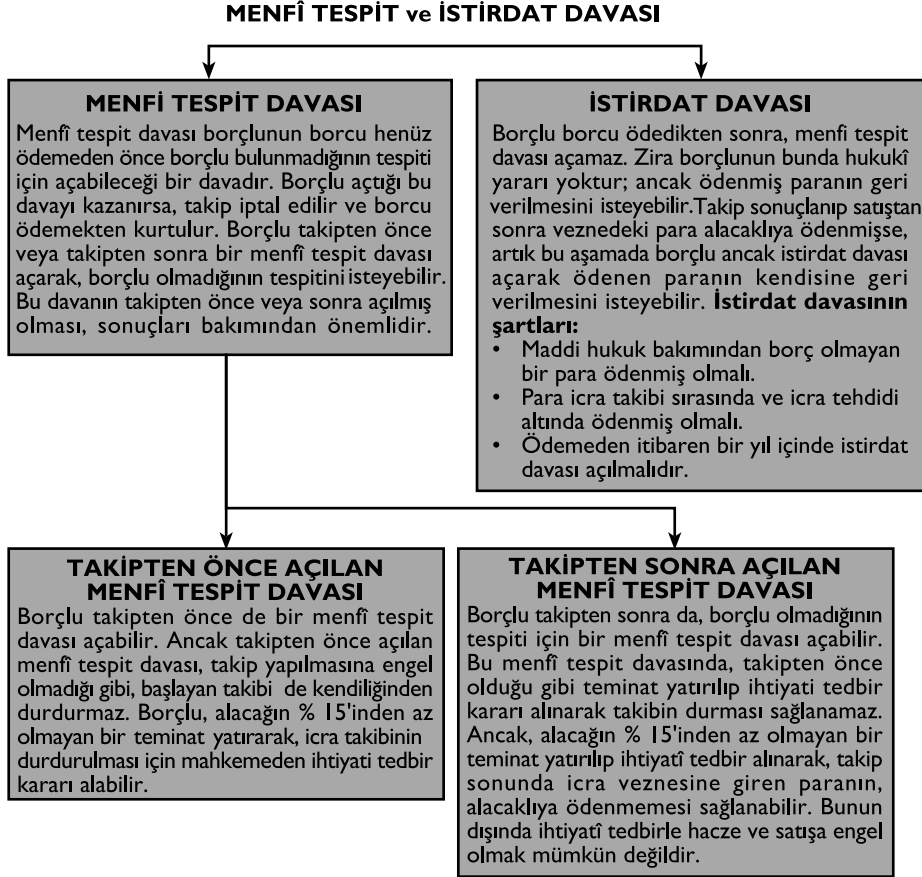
İstirdat davası kabul edilir, davacı-borçlu davayı kazanırsa, icra takibinde ödediği paranın, harç ve giderleriyle birlikte kendisine ödenmesine karar verilir. Ayrıca davalı alacaklı bu dava dolayısıyla yargılama giderlerine mahkûm edilir. Dava reddedilir, davacı-borçlu haksız çıkarsa, sadece bu dava bakımından yargılama giderlerine mahkûm edilir. İstirdat davası sonunda verilen hüküm de kesin hüküm oluşturur. İstirdat davası sonunda icra inkar tazminatına hükmedilmez. Ancak menfi tespit davasına sonradan istirdat davası şeklinde devam edilir ve dava davacı borçlu lehine sonuçlanırsa, borçlu lehine tazminata karar verilir; şayet dava alacaklının lehine sonuçlanmışsa, bu durumda takip durmadığı için alacaklı bir zarara uğramadığından alacaklı lehine tazminata karar verilmez.

DİKKAT

Alacaklının lehine sonuçlanan istirdat davası sonunda alacaklı lehine tazminata karar verilmez.

SIRA SİZDE

İstirdat davasında kural olarak borçlu lehine icra inkar tazminatına hükmedilmez. Bunun istisnası nelerdir?

Şekil 2.6

İCRA TAKİBİNİN İPTAL VE TALİKİ

Borçlu, takip kesinleştikten sonra, borcunu ödeyebilir veya alacaklı borçluya ödemesi için süre verebilir ya da takibe devam edilmediğinden borç zamanlaşımına uğrayabilir. Tüm bunlara rağmen, alacaklı takibe devam edebilir. Yani, takibin kesinleşmesinden sonraki devrede, ödenmiş, mehil verilmiş veya zamanlaşımına uğramış borç için alacaklı haksız bir şekilde takibe devam etmek isteyebilir. Bu durum karşısında, borçluya buna engel olma imkânı tanınmıştır. Kanunda iptal ve talik için üç hâl öngörülmüştür. Bunlar itfa, imhâl ve zamanlaşımıdır. İtfa ve zamanlaşımında takibin iptali, imhâlde ise, takibin ertelenmesi söz konusu olacaktır.

DİKKAT

İtfa ve zamanlaşımında takibin iptali, imhâlde ise takibin ertelenmesi söz konusudur.

Takibin İptali Şartları ve Sonuçları

Takibin İptali Şartları

İcra takibinin iptali, borcun sona ermesi veya zamanaşımına uğraması nedeniyle talep edilebilir.

İtfa

İtfa sebebiyle takibin tamamen iptaline karar verilebilmesi için, borcun ve fer'ilerinin (*yani bütün faiz ve giderlerin*) itfa edilmiş, ödenmiş olması gerekir. Şayet bunların bir kısmı bakımından itfa söz konusu olursa, takibin de kısmen iptali söz konusu olacaktır. İtfadan maksat borcu sona erdiren her türlü sebeptir. Bu sebeplerin başında borcun ödenmesi gelir, ancak, bağışlama, ibra veya takas da itfa anlamındadır.

Eğer borçlu borcunu icra dairesine öderse (İİK m.12), icra memurunun ödenen miktar için takibe devam etmemesi gerekir. Aksi takdirde borçlu şikayet yoluna başvurabilir. Buna karşılık ödeme veya diğer itfa sebepleri takibin dışında cereyan ederse, alacaklının takibe devam etmemesi gerekir. Ancak itfaya rağmen alacaklı takibe devam etmeye kalkarsa, borçlunun buna engel olabilmek için takibin iptalini istemesi gerekir. Borçlu, icra dairesi dışında borcun itfası sonucunu doğuran işlemler yaptığında, bu durumu sadece alacaklı tarafından verilen, imzası noterlikçe onaylı bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir senetle ispat ederse, takibin iptaline karar verilir. Eğer borçlunun elinde bu tür belgeler yoksa, ancak menfî tespit davası açabilir.

Zamanaşımı

Burada takibin kesinleşmesinden sonra, alacağın zamanaşımına uğraması söz konusudur. Zira, takip kesinleştikten sonra, alacaklı süresinde haciz ve satış istemezse, bu konuda takip içinde kanunun öngördüğü bazı sonuçlar doğmakta, ancak takip düşmemekte, derdest kalmaktadır. İcra hukukunda, medeni usul hukukundaki gibi dosyanın belli bir süre derdest kalmasından sonra takibin açılmamış sayılması söz konusu değildir. Bu nedenle takipsiz bırakılan dosya yıllarca derdest olarak kalır. Dosya yenilenirse (İİK m. 78/V), takibe devam edilebilmektedir. Ancak bu sırada zamanaşımı süresi de işlemeye devam ettiğinden, bu arada zamanaşımı süresi dolmuş olabilir. Takibe ilişkin son işlem tarihi ile yenileme talebi arasında alacağa ilişkin zamanaşımı süresi dolmuş ise, borçlu bu takibe karşı koyabilir. Zamanaşımı süresi dolduktan sonra alacaklı takip dosyasını yenileyerek tekrar takibe devam etmek isterse, bu durumda takibin iptali istenebilir. Takip kesinleşmiş olduğundan, burada borçlunun başvuracağı yol, takibin iptali yoludur.

İcra hukukunda, takipsiz bırakılan dosya derdest kalmakta ve zamanaşımı süresi de işlemeye devam etmektedir.

Borçlunun bu durumda, İİK'nun 71/I. maddesindeki belgeleri göstermesi gerekmez. Zira, takipteki son işlem tarihi dosyadan anlaşılacaktır, bu nedenle ayrıca bir belgeye ihtiyaç bulunmamaktadır. 71. maddenin ikinci fıkrasına göre, 33a maddesi kıyasen uygulanır. Eğer alacaklı zamanaşımının kesildiği veya durduğunu (BK m. 132, 133, 136) iddia ediyorsa, bunu ancak resmî veya imzası borçlu tarafından ikrar edilen belgelerle ispat edebilir (İİK m. 71/II, m. 33a/I).

Zamanaşımı sebebi ile kendisine karşı yapılan takibin iptalini isteyen borçlunun bu iddiası dosyadan anlaşılabilirliğinden, ayrıca bir belgeye gerek yoktur.

Takibin İptalinin Sonuçları

İcra mahkemesi, borcun itfa edildiği veya zamanaşımına uğradığı kanaatine varırsa, takibin iptaline karar verir. Bu kararla takip olduğu yerde durur; karar kesinleşince, o ana kadar yapılan tüm takip işlemleri iptal edilir.

Takibin Taliki Şartları ve Sonuçları

Takibin Taliki Şartları

Takibin taliki, süre verilmesi (imhâl) halinde söz konusu olur. Süre verilmesi durumunda takibin ertelenmesi için de iki şart aranacaktır. Bunlar, alacaklı tarafından, borçluya, takibin kesinleşmesinden sonra borcu ifa için ayrıca süre verilmiş olması ve borçluya süre verildiğine ilişkin alacaklıdan alınan imzası noterlikçe onaylı bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir senetle ispat edilmiş olmasıdır.

Takibin, süre verilmesinden dolayı ertelenebilmesi için gerekli olan şartlar nelerdir?

Takibin Talikinin Sonuçları

Borçlu, kendisine süre verildiğini ispat ederse icra mahkemesi, takibin ertelenmesine karar verir. Ancak, icra mahkemesi kararından takibin ne kadar süre için ertelendiğini belirtmesi gerekir. Bu karar ile takip durur. Erteleme süresi içinde icra takip işlemi yapılamaz; bu süreden sonra alacaklının talebi ile takibe devam edilir. Bu süre içinde duran icra takip işlemleridir. Bu sebeple, taraf takip işlemleri ile ilgili, örneğin haciz ve satış isteme süreleri işlemeye devam edecektir.

Erteleme süresi içinde icra takip işlemleri yapılamazken, taraf takip işlemleri ile ilgili süreler işlemeye devam eder.

Takibin İptal veya Taliki Usûlü

İcra takibinin iptali veya taliki, icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesinden istenir. İcra mahkemesi, basit yargılama usûlüne göre yapacağı inceleme sonunda karar verir. Borçlu paraların paylaşılması aşamasına kadar bu talepte bulunabilir. Bu aşamadan sonra ancak, istirdat davası açması mümkündür. Borçlunun icra mahkemesine başvurması, takibi durdurmaz, icra mahkemesi bu konuda tedbir kararı da veremez.

İcra takibinin iptali veya taliki, icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesinden istenir.

İcra mahkemesi, incelemesini kanunda belirtilen belgelere dayanarak yapar. Adî senet altındaki imza inkar edilirse icra mahkemesi, bu hususu incelemeyiz, o adî senedi dikkate almadan karar verir. Çünkü, bu prosedür içinde itirazın kaldırılması aşamasında olduğu gibi imza incelemesi söz konusu değildir. İcra mahkemesi yaptığı inceleme sonunda, takibin iptal veya talikine karar verebileceği gibi, bu talebi reddedebilir. Bu konudaki kararlara karşı istinaf yoluna gidilebilir (İİK m. 363).

İcra mahkemesinin takibin iptali ve taliki ile ilgili verdiği kararlara karşı istinaf yoluna gidilebilir.

Takibin itfa sebebi ile iptalini isteyen borçlunun mahkemeye sunduğu adi senet altındaki imza, alacaklı tarafından inkar edildiğinde, icra mahkemesi imza incelemesi yapabilir mi?

Özet

Genel haciz yoluyla takip, alacaklının icra dairesine vereceği takip talebi ile başlar. Genel haciz yolu ile takip sadece para ve teminat alacakları için öngörülmüştür. Ancak para alacağı bir kambiyo senedine bağlanmışsa, bu durumda kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir. Ayrıca, genel haciz yoluyla takip yapabilmek için alacağın rehinle de temin edilmemiş olması gerekir. Para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar için ilâmsız icra yoluyla, dolayısıyla genel haciz yoluyla takip yapılamaz.

İlâmsız icra takibi icra dairesinden yapılır. Bu konuda görevli icra mercii icra dairesidir.

Genel haciz yolu ile takip, alacaklının icra dairesine yaptığı takip talebi ile başlar. Takip talebinde, alacaklı ve borçlunun kimliği ile adresi, ayrıca vergi kimlik numarası (alacaklı borçlunun vergi kimlik numarasını biliyorsa borçlunun vergi kimlik numarasını yazacaktır); alacağın Türk parası ile tutarı ve faizli alacaklarda faizin başladığı tarih ve oranı, alacak yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi; alacak bir senede dayanıyorsa senet, yoksa borcun sebebi; seçilen takip yolu gösterilir.

Alacaklının takip talebini alan icra dairesi, ödeme emri düzenleyerek borçluya gönderir. Ödeme emri ile borçluya, borcunu ödemesi veya varsa itirazını bildirmesi bu yapılmadığı takdirde hakkında cebri icraya devam edileceği ihtar edilir. Takip talebinde alacaklıya, borçluya ve takip konusu alacağa ilişkin kayıtlar ile ihtar bulunur.

Borçlu, borçlu olmadığını veya alacaklının takip yapma yetkisinin bulunmadığını icra dairesine bildirerek ödeme emrine, kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde, itiraz edebilir.

Borçlu ödeme emrine itiraz ederse takip durur. Takibe devam edilebilmesi için itirazın hükümden düşürülmesi gerekir. Bunun için iki yol öngörülmüştür. Bunlar, itirazın iptali davası ve itirazın kaldırılması yoludur.

İtirazın iptali davası, takibin alacaklısı tarafından takibin borçlusuna karşı açılır. Alacaklının davayı kazanması halinde borçlunun itirazı da iptal edilmiş olur.

Alacaklı, elinde alacaklı olduğunu gösterir belirli güçte belgeler varsa, uzun olan dava yoluna başvurmak yerine, daha kısa ve pratik bir yol olan icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoluna da başvurabilir. İtirazın kaldırılması yolu, itirazın iptali davasına göre daha basit ve kısa bir yoldur. İtirazın kaldırılmasını Kanun özellikle itiraz sebeplerini dikkate alarak iki şekilde düzenlemiştir. Bunlar, borca itiraz halinde itirazın kesin kaldırılması ve imzaya itiraz halinde itirazın geçici kaldırılmasıdır

Alacaklının ve icra dairesinin borçlunun malvarlığından veya malvarlığının tümünden haberdar olması, nerede bulduklarını bilmesi çoğu kez mümkün değildir. İşte bunu öngören kanun koyucu, takip kesinleşip haciz aşamasına gelindiğinde, haczi yapabilmek için borçluya mal beyanında bulunma zorunluluğu getirmiştir.

Borçlu, borca yetecek miktarda, kendi elinde bulunan veya üçüncü kişilerdeki mal, alacak ve haklarını, bunların çeşit, niteliklerini, her türlü gelirini, yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna göre borcunu nasıl ödeyeceğini mal beyanı olarak icra dairesine bildirmelidir.

Borçlu alacaklının talebi üzerine, genel mahkemede veya icra mahkemesinde savunmalarını ileri sürebilirse de borçlu olmadığını tespit için menfi tespit davası veya borcu ödemiş ise, istirdat davası açarak borçlu olmadığını ispat edebilir.

Menfi tespit davası, borçlu tarafından alacaklıya karşı açılır. bu davanın borcun alacaklıya ödenmesine kadar açılması gerekir. şayet menfi tespit davası görülürken, ihtiyati tedbir kararı alınmamış ve bu nedenle takibe devam edilip alacaklıya ödeme yapılmışsa, mahkeme herhangi bir talebe gerek kalmadan, davaya istirdat davası olarak devam eder.

Borçlu ödeme emrine itiraz etmez veya itirazı icra mahkemesince kaldırılırsa takip kesinleşir; bu arada borçlu menfi tespit davası açıp, tedbir de almamışsa, takip konusu borcu ödemek zorunda kalır. Böyle bir durumda, menfi tespit davası açmadığı için, cebri icra tehdidi altında borcu ödemek zorunda kalan borçlu, ödediği paranın geri verilmesi için istirdat davası açabilir; daha önce menfi tespit davası açmışsa bu dava istirdat davasına dönüşür.

İcra takibinin iptali, borcun sona ermesi veya zamanaşımına uğraması nedeniyle talep edilir. İcra mahkemesi, borcun itfa edildiği veya zamanaşımına uğradığı kanaatine varırsa, takibin iptaline karar verir. Bu kararlar takip olduğu yerde durur; karar kesinleşince de, o ana kadar yapılan tüm takip işlemleri iptal edilir.

Takibin taliki ise, süre verilmesi halinde söz konusu olur. Süre verilmesi durumunda takibin ertelenmesi için iki şart aranır. Bunlar, alacaklı tarafından, borçluya, takibin kesinleşmesinden sonra borcu ifa için ayrıca süre verilmiş olması ve borçluya süre verildiğine ilişkin alacaklıdan alınan imzası noterlikçe onaylı bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir senetle ispat edilmiş olmasıdır. Borçlu, kendisine süre verildiğini ispat ederse icra mahkemesi, takibin ertelenmesine karar verir. Ancak, icra mahkemesinin kararında takibin ne kadar süre için ertelendiğinin belirtilmesi gerekir. Bu karar ile takip durur. Erteleme süresi içinde icra takip işlemi yapılamaz; bu süreden sonra alacaklının talebi ile takibe devam edilir. Bu süre içinde duran icra takip işlemleridir. Bu sebeple, taraf takip işlemleri ile ilgili, örneğin haciz ve satış isteme süreleri işlemeye devam eder.

İcra takibinin iptali veya taliki, icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesinden istenir. İcra mahkemesi, basit yargılama usûlüne göre yapacağı inceleme sonunda karar verir. Borçlu paraların paylaşılması aşamasına kadar bu talepte bulunabilir. Bu aşamadan sonra ancak, istirdat davası açması mümkündür. Borçlunun icra mahkemesine başvurması, takibi durdurmaz, icra mahkemesi bu konuda tedbir kararı da veremez.

Kendimizi Sıyalım

1. İlämsiz icra takibinde yetkili icra dairesine ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- İcra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkindir.
- İcra dairesinin yetkisi bakımından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümlere atf yapılmıştır.
- Genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerinin bulunduğu yer icra dairesidir.
- Akdin yapıldığı yer icra dairesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki şartlar aranmaksızın yetkili olacaktır.
- İhtiyatî hacizden sonraki takipler, ihtiyatî haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra dairesinde de yapılabilir.

2. Aşağıda belirtilen itiraz sebeplerinden hangisi, borca itiraz niteliğinde **değildir**?

- Adî senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığına yönelik itiraz
- Borcun ödendiğine yönelik itiraz
- Borcun zamanaşımına uğradığına yönelik itiraz
- Derdest bir takip bulunduğuna yönelik itiraz
- Senette tahrifat yapılarak borç miktarının değiştirildiğine yönelik itiraz

3. İtirazın iptali davasına ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- İtirazın iptali davası, itirazın tebliğ tarihinden itibaren 1 yıl içinde açılmalıdır.
- İtirazın iptali davasında yargılama usûlü bakımından genel hükümler uygulanır.
- Elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68-68a maddeleri anlamında belge olmayan alacaklı, ancak itirazın iptali davası ile borçlunun itirazını hükümden düşürebilir.
- Elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68-68a maddeleri anlamında belge olan alacaklı, itirazın iptali davası açamaz, mutlaka itirazın kaldırılması yoluna başvurmalıdır.
- Bir yıllık sürenin sonunda alacaklı, alacağı için genel hükümlere göre bir alacak davası açabilir; ancak bu itirazın iptali davası olmayacaktır.

4. Aşağıdakilerden hangisi itirazın geçici kaldırılmasının sonuçlarından **değildir**?

- İtirazın geçici kaldırılması kararı ile alacaklı, geçici haciz isteyebilir.
- Borçlu, takip konusu alacağın %10'u oranında para cezasına mahkûm edilir.
- Borçlu, itirazın geçici kaldırılması kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren 3 gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır.
- Alacaklının talepte bulunması şartıyla borçlu, takip konusu alacağın %20'si oranında tazminata mahkûm edilir.
- Borçlu geçici kaldırma kararının tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 10 gün içinde borçtan kurtulma davası açabilir.

5. Mal beyanına ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

- Mal beyanında bulunma süresi kural olarak, ödeme emrinin tebliğinden itibaren 7 gündür.
- Borçlu mal beyanında bulunmakla birlikte bu mal beyanı gerçeğe aykırı ise, bu durum ayrı bir suç olarak kabul edilmiştir.
- Mal beyanında bulunurken, hiç malı olmadığını veya yeterli malı olmadığını bildiren borçlu, sonradan kazandığı malları ve gelirindeki artışı icra dairesine bildirmelidir.
- Borçlu, mal beyanında tüm malvarlığını belirtmek zorundadır.
- Borçlunun, süresinden sonra mal beyanında bulunması kanun koyucu tarafından ayrı bir suç sayılmıştır.

6. Aşağıdakilerden hangisi menfî tespit davasının mahkemece kabul edilmesinin sonuçlarından biri **değildir**?

- Alacaklının talebine gerek olmadan borçlu aleyhine tazminata hükmedilir.
- Borçlunun talebi ile alacaklı aleyhine tazminata hükmedilir.
- Takip derhal durur.
- Mallar satılmışsa, satış bedeli borçluya ödenir.
- Hacedilen mallar üzerindeki haciz kalkar.

7. Aşağıdakilerden hangisi borçluya, icra takibinin iptalini talep etme hakkı veren sebeplerden biridir?

- a. İtfâ
- b. İmhal
- c. Menfi Tespit Davası
- d. İstirdat Davası
- e. İstihkâk Davası

8. Zamanaşımı sebebiyle takibin iptali ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- a. Takipsiz bırakılan dosyalar bakımından zamanaşımı süresi işlemeye devam eder.
- b. Zamanaşımı sebebiyle takibin iptali, takip dosyasının bulunduğu icra dairesinden talep edilir.
- c. Takip dosyasının zamanaşımına uğradığını ispatlaması için borçlunun ayrıca bir belgeye ihtiyacı yoktur.
- d. Alacaklı, zamanaşımın kesildiğini veya durduğunu resmi veya imzası borçlu tarafından ikrar edilen belgelerle ispatlayabilir.
- e. Takibin zamanaşımına uğrayıp uğramadığı, takip dosyasındaki son işlem tarihi ile yenileme talebi tarihi arasındaki süreye göre belirlenir.

9. İcra takibinin iptali veya taliki incelemesinde uygulanan yargılama usulü aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Basit
- b. Seri
- c. Yazılı
- d. Sözlü
- e. Özel

10. Takibin taliki ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- a. Erteleme süresi içinde taraf takip işlemleri dışındaki icra takip işlemleri yapılabilir.
- b. Borçlu, takibin ertelendiğini imzası noterlikçe onaylı bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş senetle ispat edebilir.
- c. Takibin ertelenebilmesi için, takibin kesinleşmesinden sonra borcunu ifa etmesi için borçluya alacaklı tarafından süre verilmiş olması gerekir.
- d. Takibin ertelenmesi kararında, takibin ne süre için ertelendiği belirtilmelidir.
- e. Takibin ertelenmesi talebi icra mahkemesince incelenir.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Görev ve Yetki” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi Sebepleri” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **d** Yanıtınız yanlış ise, “İtirazın İptali” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **e** Yanıtınız yanlış ise, “İtirazın Geçici Kaldırılmasının Sonuçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **d** Yanıtınız yanlış ise, “Mal Beyanı” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Menfi Tespit Davası” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **a** Yanıtınız yanlış ise, “İtfâ” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **b** Yanıtınız yanlış ise, “Zamanaşımı” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Takibin İptal ve Taliki Usulü” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Takibin Taliki ve Sonuçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Genel haciz yoluyla takip, yalnızca para ve teminat alacakları için öngörülmüştür. Ayrıca, genel haciz yoluyla takip yoluna başvurabilmek için alacağın, rehinle teminat altına alınmamış olması gerekir. Şayet para alacağı, bir kambiyo senedine bağlanmışsa, genel haciz yoluyla takip veya kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir. Para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar için ilâmlı icra yoluyla takip yapmak gerekir.

Sıra Sizde 2

Borçlu, itirazında sebep bildirmek zorunda olmamasına rağmen, bildirmiş olduğu itiraz sebepleri ile kural olarak bağlıdır ve bunları değiştirip genişletemez. İtiraz sebepleri ile bağlılık, itirazın iptali için genel mahkemelerdeki, yargılamada geçerli değildir. İtirazın kaldırılması yargılamasında ise borçlu, alacaklı tarafından ibraz edilen senet metninden anlaşılabilen borca itiraz sebeplerini ileri sürebilir, bunun dışında yeni bir itiraz sebebi ileri süremez.

Sıra Sizde 3

Borçlu, kusuru olmaksızın bir engel sebebiyle süresinde ödeme emrine itiraz edemezse, bu itirazını, itiraz süresinin kesinliği kuralının istisnası niteliğinde olan gecikmiş itiraz ile sonradan yapabilir. Gecikmiş itiraz, icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesine, borçlunun haczedilmiş malları paraya çevrilinceye kadar, engelin ortadan kalktığı günden itibaren üç gün içinde yapılmalıdır.

Sıra Sizde 4

Kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içeren, onaylama biçimindeki bir noter senedi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68-68a maddelerinde belirtilen belgelerdendir. Elinde böyle bir belge bulunan alacaklı, seçim hakkına sahiptir, ister itirazın kaldırılması yoluna başvurabilir ister itirazın iptali davası açabilir.

Sıra Sizde 5

İtirazın geçici kaldırılması yoluna, alacaklının adı bir senede dayanarak takip yapması ve borçlunun geçerli şekilde adı senet altındaki imzayı inkâr etmesi durumunda başvurulur. Bu durumda alacaklı, icra mahkemesinden itirazın kesin kaldırılmasını değil, geçici kaldırılmasını talep eder.

Sıra Sizde 6

Bir vekil vasıtasıyla yürütülen takipte, borçlunun mal beyanında bulunmaması nedeniyle cezalandırılabilmesi için, ödeme emrinin ayrıca kendisine tebliğ edilmiş olması gerekir. Ödeme emri borçlunun vekiline tebliğ edilmişse, vekili mal beyanında bulunmaktan ötürü cezalandırılmaz.

Sıra Sizde 7

Takipten önce açılan menfi tespit davasında borçlu, davaya bakan mahkemeden teminat karşılığında icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep edebilir. Mahkeme borçlunun talebini ciddi görürse, alacağın % 15'inden aşağı olmayan bir teminat karşılığında, icra takibinin durdurulmasına karar verebilir.

Takipten sonra açılan menfi tespit davasında mahkeme, talep üzerine ihtiyati tedbir kararı vererek de takibin durmasını sağlayamaz. Ancak, takip sonunda para tahsil edilmişse, bu paranın ödenmemesi için, mahkemeden ihtiyati tedbir talep edilebilir, mahkeme de alacağın % 15'inden az olmayan bir teminat karşılığında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

Sıra Sizde 8

İstirdat davası sonunda icra inkâr tazminatına hükmedilmez. Ancak menfi tespit davasına sonradan istirdat davası şeklinde devam edilmiş ve davacı borçlu lehine dava sonuçlanmışsa, borçlu lehine tazminata karar verilir; şayet dava alacaklının lehine sonuçlanmışsa, bu durumda takip durmadığı için alacaklı bir zarara uğramadığından alacaklı lehine tazminata karar verilmez.

Sıra Sizde 9

Bunlar, alacaklı tarafından, borçluya, takibin kesinleşmesinden sonra borcu ifa için ayrıca süre verilmiş olması ve borçluya süre verildiğine ilişkin alacaklıdan alınan imzası noterlikçe onaylı bir belge veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir senetle ispat edilmiş olmasıdır.

Sıra Sizde 10

Adî senet altındaki imza inkar edilirse icra mahkemesi, bu hususu incelemeyiz, o adî senedi dikkate almadan karar verir. Çünkü, bu prosedür içinde itirazın kaldırılması aşamasında olduğu gibi imza incelemesi söz konusu değildir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, S. Ş. (1960), **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**, 5. Bası, Ankara:

Belgesay, M. R. (1945), **İcra ve İflâs Hukuku**, C. I İcra, İstanbul:

Belgesay, M. R. (1970), **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm**, C. II, 2. Bası, İstanbul:

Gürdoğan, B. (1960), **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara 1970.

Kuru, B.-Arslan, R.-Yılmaz, E. (1945), **İcra ve İflâs Hukuku**, 19. Bası, Ankara:

Muşul T. (2005), **İcra ve İflâs Hukuku**, İstanbul

Pekcanitez, H.-Atalay, O./ Sungurtekin, Ö. M.-Özekes, M. (2012), **İcra ve İflâs Hukuku**, 10. Bası, Ankara:

Postacıoğlu, İ. (1982), **İcra Hukuku Esasları**, 4. Bası, İstanbul:

Umar, B. (1973), **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**, İzmir:

Üstündağ, S. (2004), **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul

3

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Haczin tanımını aktarabilmek,
- Haczin ne şekilde uygulanacağını, konusunu ve etkilerini açıklayabilmek,
- Hacze ne şekilde iştirak edileceğini ve hacizdeki istihkak prosedürünü ifade edebilmek,
- Borçlunun, hacizden önce ve sonra borcunu nasıl taksitlendireceğini anlatabilmek,
- İhtiyati haczin tanımını vererek, şartlarının neler olduğunu sıralayabilmek,
- İhtiyati haciz kararının kaldırılmasının ne şekilde mümkün olabileceğini betimleyebilmek,
- İhtiyati hacizden kaynaklanan tazminat davasını açıklayabilmek için gerekli

bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

Haciz	Taksitlendirme
Kıymet Takdiri	Hacizden Önce Taksitlendirme
Haciz İhbarnamesi	Hacizden Sonra Taksitlendirme
Hacze İştirak	İhtiyati Haciz
İstihkak Prosedürü	İhtiyati Haciz Kararına İtiraz

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Haciz
- ❖ Borcun Taksitle Ödenmesi
- ❖ İhtiyati Haciz

Haciz, Borcun Taksitle Ödenmesi, İhtiyati Haciz

GİRİŞ

Borçlu, alacaklının icra takibini başlatıp kendisine ödeme emri gönderilmesi üzerine, borcu kabul edip ödeyebilir. Borçlu aleyhine yapılan takibin kesinleşmesine karşın borç ödenmediğinde, borçlunun mallarının haczi söz konusu olur. Hakkında icra takibi kesinleşen borçlu, borcunu ödemek isteyebilir. Borcun tamamını ödemediğinde takip son bulur. Borçlu borcunun tamamını ödeyemiyorsa taksitle ödeme olanağına da sahiptir.

Alacaklı, borçlusunun borcunu zamanında ödeyeceğinden emin olmadığında, ilk önce borçlunun mallarına ihtiyati haciz koydurabilir. Daha sonra davasını açar veya ilamsız icra takibi yapabilir. İhtiyati haciz, alacaklının bir para alacağıının zamanında ödenmesini garanti etmek için, mahkeme kararı ile borçlunun mallarına önceden geçici olarak el konulmasıdır. Bu nedenle alacaklı, açtığı davayı kazandığında veya yaptığı ilamsız icra kesinleştiğinde borçlunun mallarını haczettirmekle uğraşmaz. Ancak, alacaklının ihtiyati hacze gidebilmesi için bir takım şartların bulunması gerekir.

HACİZ

Genel Olarak

Borçlu, ödeme emrini aldıktan sonra, borcu kabul edip ödeyebilir. Bu durumda takibe devam edilerek borçlunun malları haczedilemez. Ancak, borçlu ödeme emrine itiraz etmez ya da itiraz ettikten sonra, bu itirazın hükümden düşürülmesi sebebiyle takip kesinleşir ve borçlu borcunu öderse, yine haciz yapılmaz.

Takibin kesinleşmesine rağmen borç ödenmez ise takibin bir sonraki aşaması olan borçlunun mallarının haczi söz konusu olacaktır. Haczin amacı, borçlunun mallarını paraya çevirerek alacaklıyı tatmin etmektir. Bunun dışında hacizli malların alacaklıya devri söz konusu olamaz.

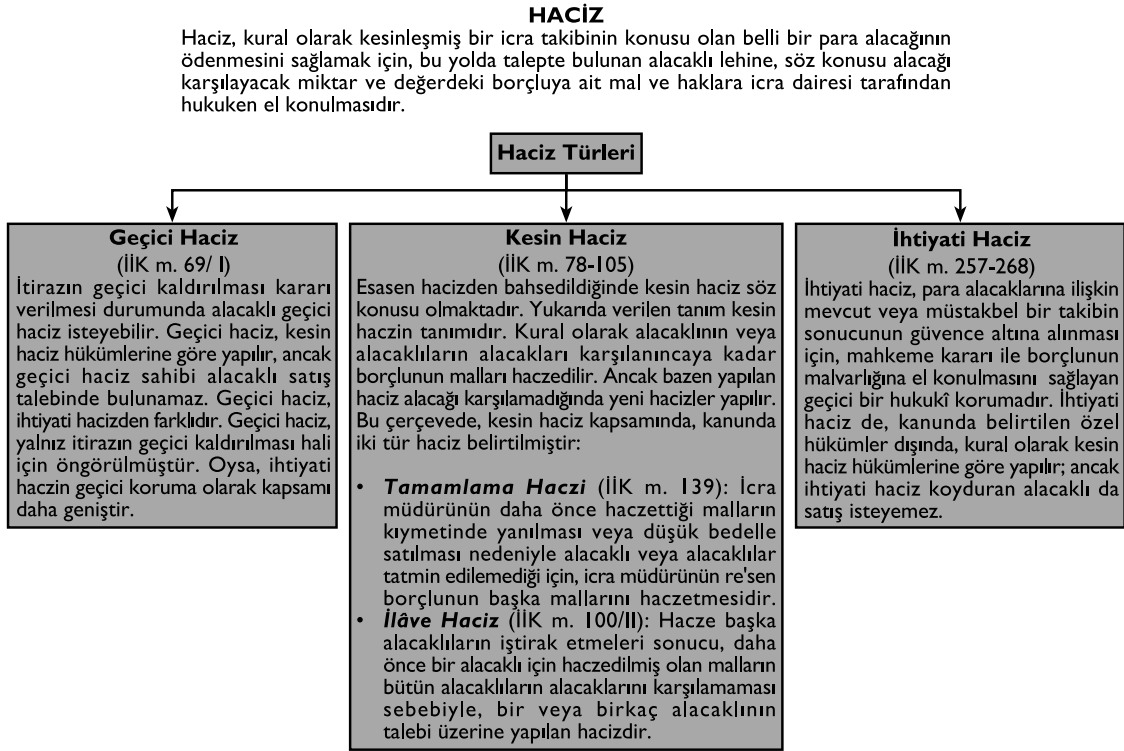
Haciz, para alacaklarının ödenmesini sağlamak için, icra dairesi tarafından, borçluya ait mal ve haklara hukuken el konulması şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle haciz, para alacaklarının ödenmesini sağlamaya yöneliktir; ancak borçlunun malvarlığı üzerinde uygulanabilir; borçluya ait olan ve paraya çevrilmesi mümkün olan mal ve haklar üzerinde uygulanabilir; haciz işlemi icra organı olan icra dairesi tarafından gerçekleştirilir; haczin geçerliliği için, kural olarak, borçlunun malvarlığına fiilen el koyma gerekmeyp hukuken el koyma yeterlidir.

İcra ve İflâs Kanunumuzda hacizden farklı isimlerle bahsedilmiştir.

Kanunda haciz denildiğinde öncelikle, takip prosedüründe takibin kesinleşmesinden sonra satıştan önceki aşamayı ifade eden ve satış talep etme imkânı veren **kesin haciz** akla gelir (İİK m. 78 vd.). Kanunda, kesin haciz içerisinde, ayrıca; hacze iştirak söz konusu olduğunda belirli şartlarda uygulanan **ilave haciz** (İİK m. 100/II) ve satış aşamasında satılan malların alacağı karşılama halinde uygulanan **tamamlama haczi** de (İİK m. 139) düzenlenmiştir.

Kesin haciz dışında, itirazın geçici kaldırılması aşamasında söz konusu olan ve kesin hacze dönüşmedikçe satış hakkı vermeyen **geçici haciz** (İİK m. 69/I, III); Kesin hacze dönüşmedikçe satış imkânı vermeyen, takip hukuku içerisinde para alacakları için kabul edilmiş bir geçici hukuki koruma olan **ihtiyati haciz** (İİK m. 257 vd.) şeklinde iki haciz türü daha bulunmaktadır.

Gerek geçici haciz gerek ihtiyati haciz, her ikisi de kesin hacze dönüşmedikçe, satış imkânı vermemekle birlikte iki farklı haciz türüdür. Geçici haciz takibin bir aşamasıdır, ihtiyati haciz ise takipten önce veya sonra talep edilebilecek olan bir geçici hukuki korumadır.

Şekil 3.1

Haciz Talebi

Kesin haciz isteyebilmek için takip kesinleşmiş olmalıdır. Ancak, takibin kesinleşmesinden sonra da icra dairesi haczi, kendiliğinden uygulayamaz, alacaklının talebi gerekir. Takibin kesinleşmesi sonunda alacaklı icra dairesinden yazılı veya tutanağa geçirilecek şekilde sözlü olarak veya UYAP üzerinden elektronik imza ile imzalamak suretiyle elektronik ortamda haciz talep eder. Alacaklı bu talebiyle birlikte haciz için gerekli giderleri ödemelidir (İİK m. 59). Haciz talep edebilmek için borçlunun mal beyanında bulunmasını beklemek gerekmez (İİK m. 78/I).

Haciz isteme süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıldır. Süresinde haciz talep edilmez veya haciz talebi geri alındıktan sonra bir yıl içinde yenilenmezse takip dosyası işlemde kaldırılır.

Alacaklı haczi, ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde istemelidir. Şayet ödeme emrine itiraz söz konusu ise, alacaklının icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını talep ettiği veya iptal davası açtığı tarihten itibaren bu kararların kesinleşmesine kadar geçen zaman veya icra dairesinde taraflar taksit sözleşmesi yapmışlarsa, taksit sözleşmesinin ihlâline kadar geçen zaman bu sürenin hesabında dikkate alınmaz (İİK m. 78/II). Alacaklı süresinde haciz istemez veya haciz talebini geri aldıktan sonra, bir yıllık süre içinde yenilenmezse, takip dosyası işlemde kaldırılır (İİK m. 78/IV). Burada sadece dosya işlemde kaldırılır, icra takibi son bulmaz. Bu sebeple, alacaklı işlemde kalkan takip dosyasını yenileyebilir; aynı dosya üzerinden haciz isteyebilir. Bu durumda yalnızca alacaklının yenileme talebi borçluya tebliğ edilir. Ayrıca, ilâmsız takiplerde yenileme talebi üzerine, borçludan yeniden harç alınır; ancak, bu harç ve giderler, takip sonunda haksız çıksa da borçluya yükletilmez (İİK m. 78/V).

Alacaklı şirket tarafından borçluya karşı genel haciz yoluyla takip yapılmış, borçlu süresi içinde ödeme emrine itiraz etmemiş ve mal beyanında da bulunmamıştır. Alacaklı şirket bu aşamada borçlunun mallarının haczedilmesini isteyebilir mi?

Haczin Uygulanması

Haciz için yetkili icra dairesi, takibin yapıldığı icra dairesidir. Fakat haczedilecek mallar, takibin yapıldığı icra dairesinin bulunduğu yerden başka bir yerde ise, yetkili icra dairesi, malların bulunduğu yerin icra dairesine bu konuda yazı yazar. Mallar o yer icra dairesi tarafından haczedilir ve hacze ilişkin şikâyetler istinabe olunan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır (İİK m. 79/II, c. 1). Bununla birlikte hukuki yardıma (istinabeye) ilişkin bu hüküm, resmi bir sicile kayıtlı mallarla alacak ve ücret hacizlerinde uygulanmaz. Resmi sicile kayıtlı mal başka yerde ise, takibin yapıldığı icra dairesince kaydına işletilmek üzere yazı yazılmak suretiyle doğrudan haciz yapılabilir (İİK m. 79/II, c. 2). Örneğin, taşıt siciline kayıtlı bir otomobil icra dairesinin yetki çevresi dışında olsa bile, doğrudan taşıt siciline yazı yazılarak haciz yapılabilir. Bunun için sicilin bulunduğu yer icra dairesinin istinabe edilmesine, yani hukuki yardım talep edilmesine gerek yoktur. Ancak bu durumda da hacizli malların muhafazası için işlem yapılacaksa, yine istinabe yoluna başvurulacaktır. Ayrıca alacak ve ücretlerin haczinde de icra dairesi, istinabe yoluna başvurmadan, ilgili kişi veya yerlere doğrudan tebligatta bulunur (İİK m. 89, 355-356).

İcra müdürü, haciz talebinden itibaren üç gün içinde haczi yapmalıdır (İİK m. 79/I). Borçlu, haciz sırasında malların bulunduğu yerde ise, haciz huzurunda yapılır. Borçlu o yerde olmamakla birlikte, hemen bulunması mümkünse araştırılır, bulunamazsa veya hemen bulunması mümkün değilse, haciz borçlunun yokluğunda yapılır (İİK m. 80/II). Borçlu haciz sırasında bulunur ve borcunu hemen öderse, haciz yapılmaz. Bunun dışında borçlunun haczin uygulanmasına engel olması söz konusu değildir.

Alacaklının haciz talebi üzerine borçlunun evine gidilmiş, borçlu evde olmamasına rağmen haciz yapılmıştır. Sizce haciz geçerli midir?

İcra müdürü, haczedilecek malı görüp inceler ve malın haczedilip haczedilmeyeceğine karar verir, haczi kabil malları haczeder, haczedeceği malların kıymetini takdir eder ve bu konuda gerekirse bilirkişiye başvurur (İİK m. 87). Ancak uygulamada Yargıtay kararları nedeniyle icra memurları, malın haczedilip haczedilmeyeceğine karar verirken takdir yetkisine sahip değildir. İcra memurunun o malın haczedilebilir olup olmadığını takdir etmesizin haczi yapması, buna karşı borçlu ya da ilgililerin şikâyet yolu ile hacze karşı koyması kabul edilmekteydi. Ancak 6352 sayılı Kanunla 82. maddede yapılan değişiklikle, icra memurunun haczedilecek şeylerin haczinin caiz olup olmadığını takdir yetkisine sahip olduğu açıkça kabul edilmiştir. Böylelikle icra memuru, haczi talep edilen mal ve hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirebilecek ve bu konudaki talebin kabulüne veya reddine karar verebilecektir (İİK m. 82, VI). İcra memuru bu takdir yetkisini kullanırken haciz tutanağında takdir yetkisini neden o yönde kullandığının gerekçesini de bildirecektir (İİK m. 8, II).

Borçlu haciz sırasında, talep edilirse kilitli yerleri açmaya ve mallarını göstermeye mecburdur. Bu yerler icabında zorla açtırılır (İİK m. 80/III). İcra müdürü, borçlunun üzerinde altın, gümüş, para, kıymetli evrak ve diğer kıymetli şeyleri sakladığını anlar ve borçlu bunları vermemekte direnirse, şahsına karşı zor kullanabilir (İİK m. 80/IV). İcra müdürünün gerek borçlunun şahsına, gerekse mallarına karşı zor kullanma yetkisi bulunmaktadır. Bu konuda tüm kolluk kuvvetleri, icra müdürünün yazılı talebi üzerine ona yardım etmek ve emirlerini yerine getirmek zorundadır. Köylerde, köy muhtarları da bu emirleri yerine getirmek zorundadır (İİK m. 81). Aksi halde bu kişiler cezalandırılır (İİK m. 357).

İcra müdürü, taşınır ve taşınmaz malların haczi söz konusu olduğunda mahallinde bir haciz tutanağı tutar. Tutanakta nelerin bulunması gerektiği İİK'nun 102. maddesinde belirtilmiştir (Yön. m. 41). Haczi kabil hiç mal bulunamaz veya haczedilen mallar alacağı ve giderleri karşılamaya yetmezse, bu hususlar da tutanağa yazılmalıdır (İİK m. 102/V). Bu şekilde tutulan tutanak, aciz belgesi (İİK m. 143) hükmündedir (İİK m. 105). Haciz tutanağı hacizli şeyler hakkında ispat vasıtası olup ancak bu şeyler hakkında haciz hükümleri uygulanır ve borçlunun yetkileri sınırlanmış olur. Hukuken haciz, kural olarak haciz tutanağının tam olarak tutulması ile gerçekleşmiş olur.

Haciz tutanağının bir örneğinin haciz sırasında bulunmayan alacaklı veya borçluya tebliği zorunlu değildir. Fakat alacaklı ve borçlu icra dairesinden bu tutanağın bir örneğini isteyebilir (İİK m. 8/III). Ayrıca, icra dairesi tutanağı tebliğ etmek zorunda olmamakla birlikte, haciz sırasında hazır bulunmayan ve adlarına Tebligat Kanunu hükümlerince tebligata ehil kimse de bulunmayan alacaklı veya borçluya, tutanağı üç gün içinde incelemeleri ve diyecekleri varsa bildirmeleri için davetiye gönderilir (İİK m. 103). Bu davetiye uygulamada “103 davetiyesi” denilmektedir.

Haczin Konusu

Genel Olarak

Haczin konusunu borçlunun haczi kabil taşınır ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki alacakları ve diğer parasal malvarlığı değerleri oluşturur. Borçlunun tüm malvarlığı değil, kıymet takdirine göre, sadece borcu karşılayan mallar haczedilir. Borçlunun mallarının ancak alacağın kendisi ve faizi ile giderleri karşılayan miktarı haczedilebilir; daha fazlası haczedilmez (İİK m. 85/I). Haciz yaparken, tarafların menfaatinin dengelenmesi, alacaklının alacağına ulaşması sağlanırken, borçlunun da menfaatlerinin mümkün olduğunca korunması gerekir (İİK m. 85/VI). Bu hüküm ve hacizle ilgili diğer hükümler dikkate alındığında, haciz yapılırken belirli bir sıraya uyulması gerektiği sonucuna varılabilir ki, buna *hacizde tertip (sıra)* denir.

Buna göre öncelikle taraflar arasında borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar haczedilir; üçüncü kişiler tarafından üzerinde istihkak edilen çekişmeli mallarla ihtiyaten haczedilen malların haczi en sona bırakılır (İİK m. 85/II, c. 2). Hacizde ayrıca öncelikle taşınırlar, daha sonra taşınmaz mallar haczedilir. Şüphesiz olayın özelliğine göre, taşınmaz malın haczi taşınır malın haczinden borçluya daha az zarar verici nitelikte ise, taşınmaz mal da öncelikle haczedilebilir.

Çekişmesiz malların haczi alacaklının alacağını karşılamazsa, bu takdirde çekişmeli yani istihkak iddia edilen malların haczine geçilebilir. Hacizde tertibe uyulmamasına karşı taraflar, şikâyet yoluna başvurabilirler. Geliri, muhafaza ve paraya çevirme giderlerini karşılamayacak olan şeyler haczedilmez (İİK m. 85/V).

Haczedilemeyen Mal ve Haklar

Borçlunun parasal değeri olmayan ve paraya çevrilemeyen şeyleri haczedilemez. Ancak, parasal değeri olan malvarlığına dâhil her şeyin haczi de mümkün değildir.

Kanun koyucu bir takım sosyal düşüncelerle, özellikle borçlunun ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirmesi, tamamen topluma muhtaç hale gelip toplumsal dengenin bozulmaması için, borçlunun bazı mal ve haklarının tamamının veya bir kısmının haczedilemeyeceğini kabul etmiştir (İİK m. 82-83).

Maddî hukuk bakımından başkasına devri mümkün olmayan mal ve hakların haczi de söz konusu olmaz. Örneğin, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar (TMK m. 23), manevî tazminat talepleri (BK m. 47, 49) gibi haklar hacze konu olmaz.

Tamamen haczi kabil olmayan mal ve haklar İİK'nun 82. maddesinde 12 bent halinde sayılmıştır. Bunun dışında özel kanunlarda haczedilemeyecek mal ve hakların da tamamen haczi mümkün değildir.

Kısmen haczedilemeyen mal ve haklar İİK'nun 83. maddesinde belirtilmiştir. Kanunen açıkça haczedilemeyeceği belirtilenler dışında ücretler ve geniş anlamda gelir kaynaklarının kısmen haczi mümkündür. Bu gelirlerin en az dördte biri her hâlükârda haczedilmelidir. Bununla birlikte işçi ücretlerinin dördte birinden fazlası haczedilemez (İş K. m. 35).

SIRA SİZDE 3 ? Bir fabrikada aylık 800 lira ücretle tekstil işçisi olarak çalışan Bülent Bey'e karşı bir satım sözleşmesi sebebiyle alacaklı olan Ali Bey tarafından yapılan takip kesinleşmiştir. İcra dairesi Ali Bey'in talebi üzerine Bülent'in iş yerine gönderdiği resmi yazıyla bundan böyle her ay maaşın 300 lirasının icra dairesine gönderilmesini ihtar etmiştir. İş yeri bu ihtarla uygun olarak bir sonraki ay Bülent Bey'e 300 lira eksik ödeme yapmıştır. Sizce yapılan bu işlem doğru mudur? Doğru değilse Bülent Bey hangi yola başvurabilir?

Taşınır Malların Haczi

Taşınır malların haczinde ikili bir ayırım yapmak gerekir. Haczedilen taşınır mallar, para, banknot, hamiline yazılı senet, poliçe ve sair cirosu kabil senetlerle altın ve gümüş ve diğer kıymetli şeylerden ise, bunların haczinden sonra fiilen icra dairesi tarafından muhafaza altına alınması gerekir (İİK m. 88/I). Esasen icra dairesi de bu şeyleri kendisi muhafaza etmeyerek İİK 9. maddeye göre bankaya tevdi eder (ayrıca Yön. m. 8, 38, 92). Kıymetli şeylere icra dairesince fiilen el konulmuş olması bunların haczi için geçerlilik şartıdır.

Haczedilen taşınır mallar para, hamiline yazılı senet, poliçe ve sair cirosu kabil senet veya altın ve gümüş gibi kıymetli eşyalardansa, icra dairesi tarafından mutlaka muhafaza altına alınarak icra kasasında veya bir bankada muhafaza edilmelidir.

Kıymetli şeylerin dışında haczedilen diğer taşınır mallara mutlaka icra müdürü tarafından fiilen el konulması gerekmez; bunlara hukuken el konulması, başka bir deyişle sadece haciz işlemi yeterlidir. Bu mallar istenildiği zaman verilmek şartıyla hacizden sonra geçici olarak alacaklının muvafakati ile borçlunun veya kabulü halinde üçüncü kişinin elinde bırakılabilir (İİK m. 88/II). Şayet alacaklı hacizli malın borçlunun elinde bırakılmasına razı olmaz ve giderini peşin olarak öderse bu mallar uygun bir yerde muhafaza altına alınır ve yediemine teslim edilebilir (İİK m. 88/II-IV, 95, 59).

İcra dairesi borçluya ait olup üçüncü kişiye rehnedilen taşınır malları da muhafaza altına alabilir. Eğer rehinli taşınır mal ticari işletme rehni kapsamında ise, icra dairesi ancak satışa karar verdikten sonra bu malı muhafaza altına alabilir. Rehinli mallar paraya çevrilmediği takdirde geri verilir (İİK m. 88/III).

Taşınmaz Malların Haczi

Taşınmaz malların haczinin de taşınmazın bulunduğu yerde yapılması gerekir. Bu tutanağın nasıl düzenleneceği İİK'nun 102. maddesinde belirtilmiştir. Ayrıca icra dairesi, taşınmazın haczedildiğini ve haczin ne miktar alacak için konulduğunu ve alacaklının adı ile adresini tapu sicil memurluğuna bildirir (İİK m. 91; 102/II). Haciz tapu siciline şerh verilir. Tapuya verilen haciz şerhi, daha sonra hak kazanacak olanlara karşı ileri sürülebilir (İİK m. 91/I; TMK m.1010/I, b. 2). Bu kimseler, daha sonra iyiniyetli olduklarını ileri süremezler (TMK m. 1020/III).

İcra dairesi haczi, taşınmaz üzerinde rehin hakkı sahibi olanlara ve kiracılara da bildirir (m. 92/II); kiracıların bundan sonra ödemeleri icra dairesine yapmaları emrolunur (İİK m. 92/III, c. 2). Haciz, taşınmaz mal üzerinde hak sahibi olanların haklarına zarar vermez (İİK m. 84/II, TMK m. 862, 863).

Kanunda belirtilen istisnalar saklı kalmak kaydıyla (TMK m. 862), ipotek akit tablosunda sayılı teferruatlar taşınmazdan ayrı olarak haczedilemezler (İİK m. 83/c). Ayrıca taşınmaz malın haczi onun hasılat ve menfaatlerine de şamildir (İİK m. 92/I). İcra müdürü taşınmazın idare ve işletmesi için gerekli gördüğü tedbirleri de alır (İİK m. 92/III, 93).

İntifa Hakkı ve Hisse (Pay) Haczi

Borçlunun malları gibi intifa hakkı ve sahip olduğu hissesi de haczedilebilir.

Borçlunun haczi kabil intifa hakkı, başkasına devri mümkün olan intifa hakkıdır. Şahsa bağlı intifa hakları devredilemeyeceğinden haczi de mümkün değildir. İntifa haklarının haczi kısmen mümkündür (İİK m. 83). İntifa hakkında haczin konusu, o şeyin mülkiyeti değil, intifa konusu olan, hasılat, temettü, semere ve kiralardır.

Hisse (pay) haczinde ise, şirket hissesinin haczi ile elbirliği mülkiyet payının (TMK m. 701 vd.) haczi kanunda düzenlenmiştir (İİK m. 94). Paylı mülkiyet de ise (TMK m. 688 vd.) payın yalnız başına haczi mümkündür.

Bir şahıs şirketi devam ettiği sürece ortaklardan birinin kişisel alacaklısı, hakkını şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve şirket fesholmuşsa tasfiye payından alabilir. Henüz bilanço

düzenlenmemişse alacaklı bilançonun düzenlenmesi sonucunda borçluya düşecek kâr ve tasfiye payı üzerine haciz koydurabilir (TTK m. 133/1). Sermaye şirketlerinde ise, alacaklılar, alacaklarını, o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlularına ait olan, senede bağlanmış veya bağlanmamış payların, İcra ve İflâs Kanununun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilirler. Haciz, istek üzerine, pay defterine işlenir (TTK m. 133/2).

Elbirliği mülkiyetinde, icra dairesi, borçlunun tasfiye sonundaki payının haczedildiğine ilişkin haciz serhinin taşınmazın kaydına işlenmesi için tapu sicil muhafızlığına tebligat yapar (İİK m. 94/I, c. 2). Paylı mülkiyette ise, pay haczedilip tapu siciline bu durum bildirilir (İİK m. 91). Ayrıca her iki durumda icra dairesi yerleşim yerleri bilinen ilgililere, bu çerçevede özellikle diğer paydaşlara durumu bildirir (İİK m. 94/I, c. 1). Taşınırlarda pay haczinde ayrıca başkasına devre engel olacak tedbirler alınır (İİK m. 94/I, c. 6).

Kanunda, borçluya ait aynı hakların tescilini isteme yetkisinin alacaklıya verilmesi (İİK m. 94/II) hususu ile borçlunun zilyedi olduğu bir taşınmazın tescilini dava etme yetkisinin alacaklıya verilmesi hususu da ayrıca düzenlenmiştir (İİK m. 94/III).

Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarının Haczi

Borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve alacaklarının haczi genel olarak İİK'nun 89. maddesinde düzenlenmiştir.

İcra müdürü, alacaklının talebi ile borçlunun üçüncü kişideki alacağını haczedip bunu haciz tutanağına geçirir ve borçluya bildirilir, böylece borçlunun üçüncü kişideki alacağı haczedilmiş olur. Aşağıda açıklanan prosedür, alacak için muhafaza tedbiri niteliğindedir.

Borçlunun üçüncü kişideki alacağının haczi şeklinde açıklanan prosedür, uygulamada sıklıkla borçlunun bir bankadaki mevduatının veya diğer haklarının haczi şeklinde karşımıza çıkar.

Bu sebeple aşağıda bu durum esas alınacaktır; üçüncü kişilerdeki taşınır mal veya diğer alacaklar için aynı yolun izlenmesi gerekir. Bu durumda şöyle bir prosedür izlenir:

Borçlunun üçüncü kişideki alacağının haczine karar verilmesi üzerine üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi gönderilir (*Birinci Haciz İhbarnamesi*). Bu haciz ihbarnamesi ile üçüncü kişiye, takip borçlusunun kendisinden olan alacağının haczedildiği, bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceği, borçluya borcu yoksa bunu yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi gerektiği, aksi takdirde borç zimmetinde sayılacağı bildirilir. Bunun üzerine üçüncü kişi üç şekilde davranabilir:

1. Kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine karşı süresinde itiraz edebilir. İtiraz eden üçüncü kişi takip borçlusuna borcu bulunmadığı veya bu borcu daha önce ödediğini belirtir. Üçüncü kişi kendisine gönderilen ihbarnameye, doğru cevap vermek, borçlu ile bir ilişkisi varsa, bunu tam olarak belirtmek durumundadır. Üçüncü kişi, borçluyla mevcut olan hukuki ilişkiyi, kendi nezdinde bulunan alacak veya hesaplarını tam olarak bildirmelidir. Mevcut bir hukuki ilişkiye dayanan müstakbel alacaklar da bu yolla haczedilebilir. Örneğin, bir müteahhidin hak edişleri işveren den bu yolla istenebilir. Bu durumda üçüncü kişi kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine vereceği cevapta borçlunun henüz bir alacağı bulunmadığını ancak müstakbel alacağı bulunduğunu ve bunun gerçekleşmesi halinde icra dairesine ödeyeceğini bildirmelidir. Ancak haciz ihbarnamesi gönderildiğinde bu tür bir hukuki ilişki yoksa gelecekteki muhtemel ilişkilere yönelik alacaklar, bu yolla haczedilemez. Üçüncü kişinin de bu tür bir haciz ihbarnamesine karşı, kendisinde borçlunun alacağının bulunmadığını bildirmesi yeterlidir.

Üçüncü kişinin bu beyanı gerçeğe aykırı ise alacaklı, üçüncü kişinin cezalandırılması ve tazminata mahkûm edilmesi için icra mahkemesine başvurabilir. İcra mahkemesi tazminat hakkındaki talebi genel hükümlere göre dava olarak inceler. Üçüncü kişilerdeki mal ve hakların haczinde, gönderilen ihbarname ve bildirilere, gerçek veya tüzel kişiler meslek sırrı veya banka sırrı gibi sebeplerle cevap vermekten kaçınmazlar (İİK m. 367). Bunu yerine getirmelerse (İİK m. 357) veya gerçeğe aykırı beyanda bulunurlarsa (İİK m. 338) cezalandırılırlar.

2. Üçüncü kişi takip borçlusuna borcu olduğunu icra dairesine bildirebilir. Bu durumda üçüncü kişiye ikinci haciz ihbarnamesi gönderilmez. Üçüncü kişi borcunu icra dairesine ödemek zorundadır; aksi halde icra dairesi, üçüncü kişinin mallarını haczederek, satar ve bedelinden alacağı tahsil eder.
3. Üçüncü kişi haciz ihbarnamesine itiraz etmezse, kendisinden istenen alacağı kabul etmiş sayılır. Bu durumda üçüncü kişi itiraz etmediği için takip borçlusuna borçlu olduğu kabul edilir ve bu durum kendisine yeni bir haciz ihbarnamesi ile (*İkinci Haciz İhbarnamesi*) bildirilir. Üçüncü kişiye gönderilen bu ikinci haciz ihbarnamesinde ayrıca, bu ihbarnamenin tebliğinden itibaren yedi gün içinde birinci haciz ihbarnamesinde belirtilen sebeplere dayanarak itiraz edebileceği belirtilir ve itiraz etmediği takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi istenir.

Üçüncü kişi yedi gün içinde ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmezse, zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemelidir. Üçüncü kişi yedi gün içinde itiraz etmez ve zimmetinde sayılan borcu da ödemezse, bu durumda kendisine bir *bildirim* yapılır. Bildirim aslında üçüncü haciz ihbarnamesidir. Bu bildirimde üçüncü kişiye, onbeş gün içinde parayı icra dairesine ödemesi ya da aynı süre içinde menfi tespit davası açması; aksi takdirde, borcu ödemeye zorlanacağı belirtilir.

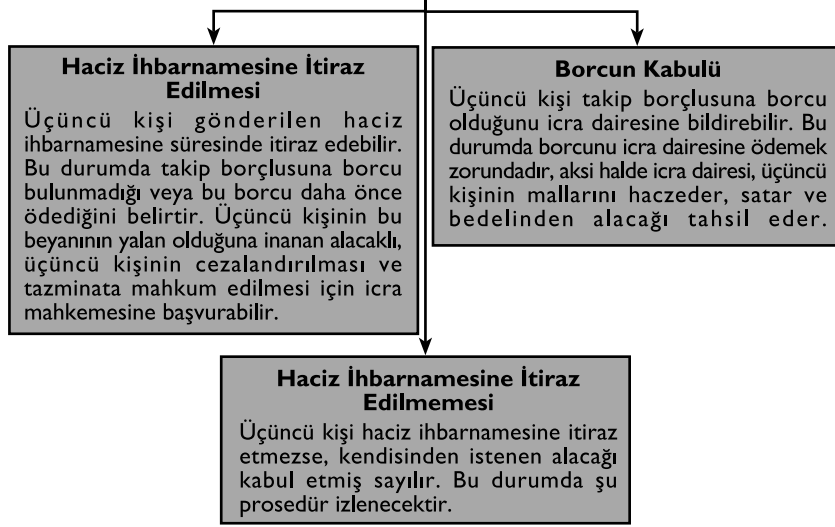
Üçüncü kişi, süresinde bir menfi tespit davası açmaz ve zimmetinde sayılan borcu da ödemezse, borca yetecek malı haczedilip, satılır ve alacaklının alacağı ödenir. Üçüncü kişi, süresinde alacaklıya karşı, kendisinin takip borçlusuna böyle bir borcu olmadığını tespiti için *menfi tespit davası* açar ve dava açtığına dair belgeyi bildirim yapıldığı tarihten itibaren yirmi gün içinde icra dairesine verirse, dava sonuna kadar ödeme yapmaya zorlanamaz ve hakkında yürütülen cebri icra işlemleri dava sonunda verilen karar kesinleşinceye kadar durur; ancak bu arada satış isteme süreleri de işlemez. Üçüncü kişi, takibin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde bu davayı açabilir ve açtığı davada, takip borçlusuna borçlu olmadığını ispat yükü altındadır. Dava sonunda üçüncü kişi lehine karar verilirse, zimmetinde sayılan borcu ödemekten kurtulur, ancak lehine bir tazminata hükmedilmez. Dava üçüncü kişinin aleyhine sonuçlanırsa, mahkeme aynı zamanda, dava konusu alacağın % 20'sinden aşağı olmamak üzere üçüncü kişiyi kendiliğinden bir tazminata mahkûm eder. Üçüncü kişi davayı kaybetmesine rağmen, zimmetinde sayılan borcu ödemezse, borcu nispetinde malları haczedilip, satılır ve alacaklının alacağı ödenir.

ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ ALACAKLARIN HACZİ (İİK m. 89)

İcra müdürü, alacaklının talebi ile borçlunun üçüncü kişideki alacağını haczedip bunu haciz tutanağına geçirir ve borçluya bildirilir, böylece borçlunun üçüncü kişideki alacağı haczedilmiş olur. Aşağıda açıklanan hususlar alacak için muhafaza tedbiri niteliğindedir.

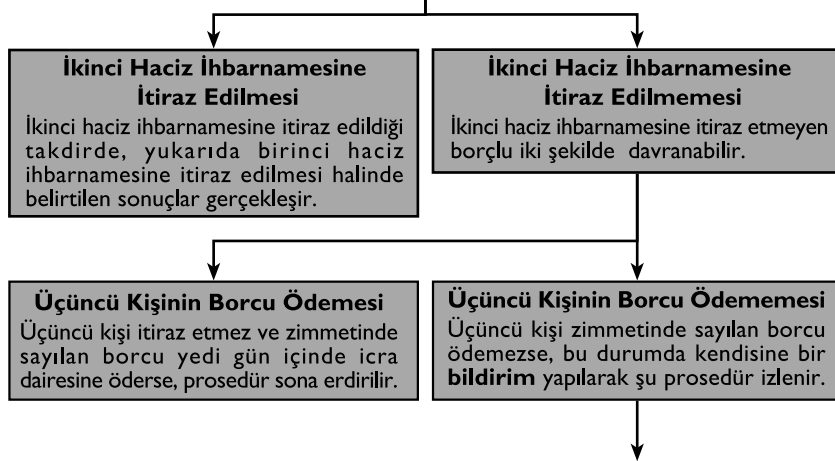
I. AŞAMA - BİRİNCİ HACİZ İHBARNAMESİ GÖNDERİLMESİ

Borçlunun üçüncü kişideki alacağının haczine karar verilmesi üzerine üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi gönderilir (Birinci Haciz İhbarnamesi). Bu haciz ihbarnamesi ile üçüncü kişiye, takip borçlusunun kendisinden olan alacağının haczedildiğini, bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceği, borçluya borcu yoksa bunu yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi gerektiği, aksi takdirde borç zimmetinde sayılacağı bildirilir. Bunun üzerine üçüncü kişi üç şekilde davranabilir:

II. AŞAMA - İKİNCİ HACİZ İHBARNAMESİ GÖNDERİLMESİ

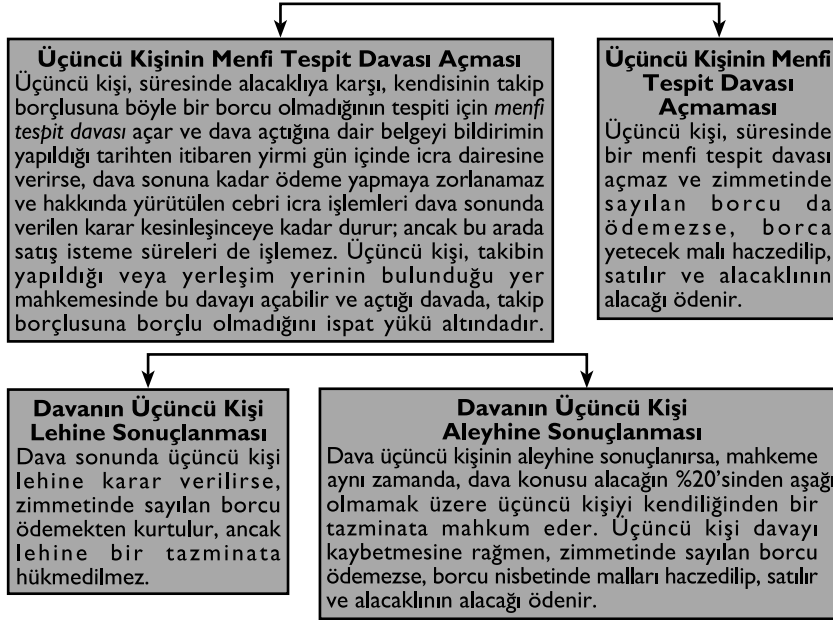
Üçüncü kişi itiraz etmediği için takip borçlusuna borçlu olduğu kabul edilir ve ikinci haciz ihbarnamesi gönderilir. Üçüncü kişiye gönderilen bu ikinci haciz ihbarnamesinde, bu ihbarnamenin tebliğinden itibaren yedi gün içinde birinci haciz ihbarnamesinde belirtilen sebeplere dayanarak itiraz edebileceği belirtilir ve itiraz etmediği takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi istenir. Bu durumda üçüncü kişi iki şekilde davranabilir:

Şekil 3.2/1

III. AŞAMA - BİLDİRİM YAPILMASI (ÜÇÜNCÜ HACİZ İHBARNAMESİ)

İkinci haciz ihbarnamesine itiraz etmeyen ve borcu da ödemeyen üçüncü kişiye bir **bildirim** (üçüncü haciz ihbarnamesi) yapılır. Bu bildirimde üçüncü kişiye, on beş gün içinde parayı icra dairesine ödemesi ya da aynı süre içinde menfi tespit davası açması; aksi takdirde, borcu ödemeye zorlanacağı belirtilir. Bu durumda üçüncü kişi iki şekilde davranabilir:

Şekil 3.2/2

Haczin Etkisi

Alacaklı, hacizden sonra haczedilen malların satılmasını isteyebilir ve bu satış sonucu elde edilen paradan alacağını alır (İİK m. 138/II). Bunun sonucu olarak alacaklının haczedilen şeyler üzerinde takip hukukundan kaynaklanan bir hakkı doğar. Fakat haciz, bir aynî hak niteliğinde olmayıp takip hukukundan kaynaklanan bir takım haklar verir.

Haciz bir aynî hak niteliğinde olmayıp takip hukukundan kaynaklanan bir takım haklar verir.

Borçlunun haczedilen malı taşınmaz ise, bu konudaki sınırlama kanunda belirtilmiştir (İİK m. 91/I, c. 1). Taşınmaz haczinin tapuya şerh verilmesinden sonra, taşınmaz üzerinde iyiniyetli hak kazanılması mümkün değildir; borçlunun tasarrufları haciz alacaklısına karşı geçersizdir. Borçlu, alacaklı ve icra müdürünün izni olmadan da taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunabilir. Ancak, yeni hak sahiplerinin hakları, alacaklının taşınmaz üzerindeki bedele ilişkin alacağından sonra gelir. Hacizden sonra doğan haklar, haciz koyduran alacaklının hakkını etkileyemez. Bu durumda alacaklı, taşınmazı bu haklardan arî olarak veya bu haklarla birlikte satılmasını isteyebilir (İİK m. 132).

Taşınmaz haczinin tapuya şerh verilmesinden sonra, taşınmaz üzerinde iyiniyetli hak kazanılması mümkün değildir.

Borçlunun hacizli malı taşınır ise, borçlu alacaklının muvafakati ve icra dairesinin izni olmadan hacizli mal üzerinde tasarrufta bulunamaz (İİK m. 86/I). Burada geçersiz olan ve izinsiz yapılamayacak işler tasarruf işlemleridir. Ancak hacze rağmen borçlandırıcı işlemler yapabilir. Borçlu izinsiz olarak hacizli taşınır mal üzerinde tasarrufta bulunursa, bu tasarruf alacaklının haciz sebebiyle kazandığı haklarını ihlâl ettiği ölçüde alacaklıya karşı geçersizdir (İİK m. 86/III), ancak başka alacaklılara karşı

geçerli kalacaktır. Hacizli mal üzerinde üçüncü kişilerin zilyetlik hükümlerine göre iyiniyetle iktisap ettiği hakları saklıdır (İİK m. 86/II). Üçüncü kişi iyiniyetli değilse, tasarruf, alacaklının hakkını ihlâl ettiği ölçüde geçersizdir.

Borçlunun izinsiz olarak hacizli taşınır mal üzerindeki tasarrufları, kural olarak alacaklının haciz sebebiyle kazandığı hakları ihlal ettiği ölçüde alacaklıya karşı geçersizdir.

Borçlunun hacizli mal üzerinde izinsiz tasarrufta bulunması ayrı bir suç oluşturur. Ancak bu ceza için borçluya bu konuda ihtar yapılmış olmalıdır. Malın yediemine bırakılması durumunda borçlunun malı yedieminden geri alması ayrı bir suçtur. Mal yedieminin elinde ise, yediemin bu sıfatını kötüye kullanmışsa ayrıca yediemin cezalandırılır (İİK m. 336a; ayrıca karş. 5237 sayılı TCK m. 289 ve 290).

Borçlu Yahya Bey haczedildikten sonra yediemin olarak kendisine teslim edilen televizyonu arkadaşı Kemal Bey'e satmış ve teslim etmiştir. Sizce bu satış geçerli midir? Alacaklı bu durumda ne yapabilir?

Üçüncü kişinin malı, borçlunun sanılarak haczedilirse, bu konudaki iddialar tutanağa geçirilir (İİK m. 102/I) ve istihkak prosedürü işletilir (İİK m. 96-99). Taşınır mal üçüncü kişinin elinde haczedilmişse, haciz yapılır, ancak üçüncü kişinin kabulü halinde üçüncü kişiye yediemin olarak bırakılır (İİK m. 88/II, c. 3). Yukarıda belirtildiği gibi, üçüncü kişilerin hacizli mal üzerindeki iyiniyetli zilyetlik hükümlerine göre kazandıkları hakları korunur; iyiniyetli değilse, haciz koyduran alacaklının haklarını ihlal ettikleri ölçüde borçluyla yaptıkları tasarruflar alacaklıya karşı hükümsüzdür (İİK m. 86/III).

Sekil 3.3

Hacze İştirak

Borçluya karşı takip yapılmış ve borçlunun haczedilen malları alacağı karşılıyorsa bu durumda hacze iştirak sorunu çıkmayacaktır. Ancak, borçluya karşı birden fazla alacaklının talebi söz konusu ise ve özellikle bu alacaklılar borçluya karşı takibe başlamışlar ve borçlunun haczedilen malları tüm takip yapan alacaklıların alacaklarını karşılamıyorsa ve hacze iştirakin de şartları oluşmuşsa, hacze iştirak prosedürünün işletilmesi gerekir.

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklı, ancak ilk haciz üzerine satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar bu talepte bulunabilir; bu tarihten sonra hacze iştirak mümkün değildir (İİK m. 100/I, 101/I). Süre şartı hem adı, hem de imtiyazlı iştirakte geçerlidir.

Hacze iştirak, ancak ilk haciz üzerine satılan malın bedeli icra veznesine girinceye kadar mümkündür.

Adi İştirak

İcra İflâs Kanununun 100. maddesindeki şartları taşıyan alacaklı, ilk haciz üzerine satılan malın tutarı icra veznesine girene kadar ilk konulan hacze iştirak edebilir. Hacze adı iştirakte kanun koyucu, bir takım şartlar aramıştır. Bu şartların oluşmaması durumunda, daha sonra haciz koyduranın, ilk hacze iştiraki mümkün olmaz, ancak ilk hacizden artan paradan alacağını alabilir (İİK m. 100/son).

Hacze Adı İştirakin Şartları

Takip Yapmış Olma

İlk hacze iştirak etmek isteyen alacaklının, borçluya karşı icra takibi yapmış olması ve bu takibin kesinleşerek kendisine haciz isteme yetkisinin gelmiş olması gerekir.

Öncelik

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklının, haciz isteme tarihi daha sonra gerçekleşmiş olsa da, alacağının ilk haciz koyduran alacaklının alacağına göre önceliğinin olması gerekir. Yani iştirak eden alacaklının alacağının, aşağıda belirtilen tarihlerden önce doğmuş olması gerekir:

- İlk haciz sahibinin takibi ilâmsız takip ise, iştirak eden alacaklının alacağı ilk haciz sahibinin takip talebinden önce doğmuş olmalıdır.
- İlk haciz sahibinin takibi ilâmlı takip ise, iştirak eden alacaklının alacağı ilâmın verildiği davanın açıldığı tarihten önce doğmuş olmalıdır (İİK m. 101/I, b. 1).

Belge ile İspat

Yukarıda belirtilen öncelik şartının kanunda sınırlı olarak sayılan belgelerden biri ile ispat edilmiş olması gerekir. Burada belirtilen belgeler dışında bir belgeye sahip olan alacaklının ilk hacze iştiraki mümkün değildir. Bu belgeler:

- Yukarıda belirtilen takip veya davadan önce yapılmış icra takibi üzerine alınmış bir aciz belgesi. Aciz belgesinin takip ve davadan önce alınmış olması şart değildir. Önemli olan belgenin alındığı icra takibinin, ilk haczi koyduran alacaklının dava veya takibinden önce olmasıdır.
- Yukarıda belirtilen takip veya dava tarihinden önce açılmış bir dava sonucu alınmış ilâm. Burada da davanın takipten önce açılmış olması yeterlidir.
- Yukarıda belirtilen takip veya dava tarihinden önceki tarihli resmî veya tarih ve imzası tasdikli bir senet
- Yukarıda belirtilen dava veya takip tarihinden önceki tarihte resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dâhilinde ve usûlüne göre verdikleri makbuz veya belgeler.

Adi İştirak Usûlü

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklı, iştirak etmek istediği ilk haczin konulduğu icra dairesine başvurarak bu yöndeki talebini iletir. İcra müdürü, bu talep üzerine hacze adı iştirak şartlarının bulunup bulunmadığını inceler ve bu konuda kararını verir. İcra müdürü, hacze iştirakin şartlarının mevcut olduğunu görüp iştirak talebini kabul ederse, haczedilen mal veya mallar tüm alacaklıların alacaklarını karşılamaya yetiyorsa, sadece hacze iştiraki ilk haciz tutanağının altına işler (İİK m. 104/I). İcra müdürü haczedilen malların bedelinin iştirakle birlikte tüm alacaklıların alacağını karşılamayacağını anlarsa, tüm alacaklıların alacağını karşılayacak kadar *ilave hacizler* yapar. İlâve haciz için, alacaklı veya alacaklıların

talebi gerekir (İİK m. 100/II). İlave haciz yapılmışsa bunun da 104. maddeye göre tutanağa işlenip ilgi kişi veya yerlere bildirilmesi gerekir.

Amme alacaklarından dolayı hacze iştirak 6183 sayılı Kanun'un 21. ve 69. maddesinde düzenlenmiştir.

Alacaklı Ahmet Bey Bedri Be'e karşı 10.000 liralık alacak için 10.07.2006 tarihinde genel haciz yoluyla takip yapmış ve takibin kesinleşmesi üzerine Bedri Bey'in 15.000 lira değerindeki otomobili 10.10.2006 tarihinde haczedilmiştir. Bedri Bey'in diğer alacaklısı Aylin Hanım ise Bedri Bey ile yapmış oldukları ve notere onaylattırılan 10.04.2006 tarihli satım sözleşmesinden doğan 10.000 liralık alacağının vade tarihi olan 10.05.2006'da ödenmemesi üzerine icra takibi yapmış ve takip kesinleşmiştir. Sizce Aylin Hanım, Ahmet Bey'in koydurduğu hacze iştirak edebilir mi?

İmtiyazlı İştirak

Bazı kimselerin borçluya karşı yapacakları takipte korunmalarını sağlamak için, kendileri takip yapamasa da, başka bir alacaklının koydurduğu hacze takip yapmadan da iştirak edebileceği kabul edilmiştir. Bu sebeple, bu tür iştirake, adı veya takipli iştirakin karşılığı olarak, imtiyazlı veya takipsiz iştirak denilmektedir.

İmtiyazlı İştirakin Şartları

Hacze imtiyazlı olarak iştirak eden alacaklılar kanunda belirtilmiştir. Bu kimseler dışında birinin, hacze imtiyazlı iştiraki söz konusu olamaz. Bunlar, borçlunun eşi, borçlunun çocukları, borçlunun veli, vasi veya kayyımı olduğu kişiler, ölünceye kadar bakma alacaklısı, alacağının temini için ölünceye kadar bakma borçlusu aleyhine konulan hacze iştirak edebilir, nafaka verilmesine ilişkin ilâma dayanan nafaka alacaklısı da konulan hacze iştirak edebilir (İİK m. 101/I).

İlk üç durumda alacakların evlilik, velayet veya vesayet ilişkisinden doğması gerekir. Ayrıca alacaklılar, bu haklarını, ilişkinin (yani evlilik, velayet, vesayet) devamı sırasında veya bu ilişkinin bitmesinden itibaren bir sene içinde kullanabilirler.

Hacze imtiyazlı iştirakte, hacze iştirak eden alacaklı önceden takip yapıp bunun kesinleşmesini beklemeden ilk alacaklının koydurduğu hacze doğrudan iştirak edebilir.

İmtiyazlı iştirakte, başka bir alacaklının koydurduğu hacze doğrudan doğruya iştirak edilebilir. Yani bunun için, hacze iştirak eden alacaklının önce bir takip yapıp bunun da kesinleşmesini beklemesine gerek yoktur.

İmtiyazlı İştirak Usûlü

İmtiyazlı iştirake hakkı olan alacaklı bu talebini ilk haczin konulduğu icra dairesine iletir. İcra dairesi bunu haczi koyduran diğer alacaklı veya alacaklılara ayrıca borçluya bildirir ve itiraz etmeleri için yedi günlük süre verir. Bu kimselerden birinin itirazı söz konusu olursa, imtiyazlı iştirak talebi geçici olarak kabul edilir ve imtiyazlı iştirak talebinde bulunan kişiye mahkemede yedi gün içinde dava açması gerektiği bildirilir. Bu süre içinde dava açılmazsa, hacze iştirak hakkı düşer (İİK m. 101/II). Ancak bu durumun nafaka alacaklılarına uygulanması mümkün değildir. Zira o daha önce bu konuda bir ilâm elde etmiştir.

Hacizde İstihkak Prosedürü

Genel Olarak

İcra takibinin amacı, alacaklının alacağı borçlunun haczi kabil malvarlığının haczedilerek paraya çevrilmesi sonucu elde edilmesidir. Borçlunun borcu için, borçluyla yakınlığı ne olursa olsun üçüncü bir kişinin malvarlığına dahil unsurlar, bu durum açıkça bilinmesine rağmen haczedilemez. Bununla birlikte üçüncü kişilere ait bazı malların borçlunun olduğu kabul edilerek haczedilmesi de mümkündür. Böyle bir durumda bazen borçlu bazen de bizzat mal üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişi, mal üzerindeki bu haklarını ileri sürerek tutanağa geçirilmesini isteyebilirler. Haczi yapan memur da borçluyu ya da üçüncü kişiyi bu beyana davet etmelidir (İİK m. 85/II, c. 1; m. 102/I, c. 2). Bu tür mallar, haciz bakımından çekişmeli mallar olarak kabul edilir.

Çekişmeli mallar hacizde tertip gereği en son haczedilirler.

Çekişmeli malların da haczi mümkündür. Ancak bu mallar, hacizde tertip gereği en son haczedilir (İİK m. 85/II, c. 2). Ayrıca mal borçlunun elinde haczedilirse haczedilip muhafaza altına alınabilir; taşınır bir mal üçüncü kişinin elinde haczedilir ve üzerinde istihkak iddia edilirse, yediemin sıfatıyla üçüncü kişinin elinde bırakılması için üçüncü kişinin kabulü gereklidir (İİK m. 88/II, c. 3).

İstihkak prosedürü sonunda, üçüncü kişinin bu hakkı kabul edilirse, istihkak prosedürü lehine sonuçlanırsa, o mal üzerindeki haciz kalkar. Eğer bu prosedür sonunda malın borçluya ait olduğu anlaşılırsa, borçlunun diğer malları gibi o mal satılıp, satış bedelinden alacak karşılanır.

İstihkak prosedürü bakımından malın kimin elinde bulunduğu önemlidir. Bu konuda üçlü bir ayırım yapılabilir: Malın borçlu elinde olması (İİK m. 96 vd.), malın borçlu ile birlikte üçüncü kişinin elinde bulunması (İİK m. 97a/I, c. 2; m. 96 vd.) veya malın üçüncü kişinin elinde bulunması (İİK m. 99). Burada ilk iki durum için aynı prosedür izlenirken (İİK m. 96 vd.); malın borçlu dışında üçüncü bir kişinin elinde haczedilmesinde ise daha farklı bir yol izlenmektedir (İİK m. 99).

Hacizli Malın Borçlunun (veya Borçluyla Birlikte Üçüncü Kişinin) Elinde Olması

Malın borçlunun veya borçluyla birlikte üçüncü bir kişinin elinde olması durumunda istihkak iddiası söz konusu olursa, aşağıda açıklanan prosedürün izlenmesi gerekir.

Borçlunun elinde bulunan bir mal haczedilirken, borçlu o malın başkasının mülkü veya rehni olarak gösterirse ya da üçüncü kişi tarafından doğrudan bu iddia ileri sürülürse, icra müdürü bu iddiayı tutanağa geçirir (İİK m. 96/I). Bir malın haczedildiğini öğrenen borçlu veya üçüncü kişi, haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde istihkak iddiasında bulunmalıdır. Aksi halde, aynı takipte bu iddiasını ileri sürme hakkını kaybeder (İİK m. 96/III).

İcra müdürü, üçüncü kişinin istihkak iddiasını iki tarafa bildirir (İİK m. 96/I). İstihkak iddiası üzerine ikili bir ayırım yapmak gerekir:

Alacaklı veya borçlu, üç gün içinde bu istihkak iddiasına karşı itiraz etmezlerse istihkak iddiasını kabul etmiş sayılırlar (İİK m. 96/II). Bu durumda mal, üçüncü kişinin iddia ettiği hak ile birlikte işlem görür; bu iddia mülkiyet iddiası ise haciz kalkar, mal üçüncü kişiye verilir, rehin hakkı ise mal rehinli olarak haczedilmiş sayılır.

Alacaklı veya borçlu, kendilerine tanınan üç gün içinde üçüncü kişinin istihkak iddiasına itiraz ederse, icra müdürü, bu konuda bir karar veremez ve dosyayı icra mahkemesine gönderir (İİK m. 97/I, c. 1). Dosyayı alan icra mahkemesi ilk önce takibin devamı veya ertelenmesi hakkında bir karar verir (İİK m. 97/I, c. 2). İcra mahkemesi, kural olarak takibin ertelenmesine karar verir ve bu halde üçüncü kişiden teminat alınır (İİK m. 97/III, IV). Ancak, icra mahkemesi istihkak iddiasının kötüniyetle, sırf satışı geri bırakmak için yapıldığı kanaatine varırsa takibin ertelenmesi talebini reddetmelidir (İİK m. 97/II).

Üçüncü kişi, takibin ertelenmesi veya devamına ilişkin icra mahkemesi kararının kendisine tefhim veya tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde aynı icra mahkemesinde istihkak davası açabilir. Bu süre içinde dava açılmadığı takdirde üçüncü kişi, haciz koyduran alacaklıya karşı iddiasından vazgeçmiş sayılır ve alacaklı o malın satılmasını isteyebilir (İİK m. 97/VI). Bununla üçüncü kişi, borçluya karşı da istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılmayıp borçluya karşı sebepsiz zenginleşme davası açabilir.

Üçüncü kişiye bu aşamaya kadar, yukarıda açıklanan şekilde istihkak talebinde bulunma imkânı verilmemişse, üçüncü kişi haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde, haczedilmiş olan şey hakkında hacizli mal satılıp bedeli alacaklıya ödeninceye kadar yukarıdaki prosedürü izlemeden doğrudan istihkak davası açabilir. Ancak mal satılmışsa, dava malın bedeli üzerinden yürütülecektir. Bu durumda icra mahkemesi acele olarak, yukarıda belirtilen şekilde takibin ertelenmesi hakkında bir karar vermelidir (İİK m. 97/IX, X). Mal satılıp bedeli alacaklıya ödenmişse, artık istihkak davası değil; borçluya karşı sebepsiz zenginleşme davası açılabilir.

İcra takibi sırasında gerçekleşen haciz nedeniyle açılan istihkak davası icra mahkemesinde görülür.

Ahmet Bey, Eskişehir’de bahçivanlık ve seracılıkla uğraşan Veli Bey’den olan 5.000 liralık alacağı için icra takibi yapmış ve takip kesinleşmiştir. Ahmet Bey’in haciz talebi üzerine icra dairesi Veli Bey’in serasına hacze gittiğinde, orada bulunan ve haczedilmek istenen çim biçme makinelerinin komşusu Kemal Bey’e ait olduğunu iddia ederse, icra dairesi nasıl işlem yapmalıdır? Çeşitli ihtimallere göre değerlendiriniz?

İstihkak davası icra mahkemesinde görülür. Bu davanın davacısı istihkak iddiasına bulunan üçüncü kişi, davalısı ise haciz koyduran alacaklı ve şayet borçlu da üçüncü kişinin istihkak iddiasında itiraz etmişse, borçludur. İstihkak davası devam ettikçe İİK’nun 106. maddesindeki satış isteme süreleri işlemez (İİK m. 97/VIII). İstihkak davası genel hükümlere göre görülür ve basit yargılama usulü uygulanır (İİK m. 97/XI). İcra mahkemesinde görülmesine rağmen, bu bir dava olarak incelenir. İşin özelliği gereği ve birtakım kötüniyetli davranışların önüne geçmek için kanun özel ispat kuralları koymuştur. Öncelikle istihkak davacısı (üçüncü kişi), malı ne suretle iktisap ettiğini ve malın borçlunun elinde bulunmasını gerektiren hukukî ve fiilî sebep ve olayları göstermek ve bunları ispat etmekle yükümlüdür (İİK m. 97a/II). Bunun dışında taşınır malı elinde bulunduran kimse (borçlu) onun maliki sayılır (İİK m. 97a/I, c. 1). Davacı üçüncü kişi bunun aksini ayrıca ispat etmek zorundadır (İİK m. 97a/I, c. 4). Borçlu ile üçüncü kişinin malı birlikte ellerinde bulundurmaları durumunda da mal borçlunun elinde sayılır. Birlikte oturulan yerlerdeki mallardan mahiyetleri itibariyle kadın, erkek ve çocuklara aidiyeti açıkça anlaşılanlar veya örf ve adet, sanat, meslek veya meşgale icabı olanlarda bu kişilerin farzolunur (İİK m. 97a/I, c. 2, 3). Bunun aksini de iddia eden ispat etmelidir.

İstihkak davası sonuçlanmadan önce, takibin ertelenmesi kararı verilmediğinden, hacizli mal satılıp, paraya çevrilirse, icra mahkemesi satış bedelinin yargılama sonuna kadar ödenmemesi veya teminat karşılığında ya da duruma göre teminatsız derhal alacaklıya verilmesi konusunda ayrıca karar verir (İİK m. 97/X). Bu durumda istihkak davası bedele dönüşür. Satış bedelinin alacaklıya ödenmesinden sonra istihkak davası, üçüncü kişi lehine sonuçlanırsa, icra mahkemesi satış bedelinin alacaklıdan alınıp üçüncü kişiye ödenmesine karar verir.

Üçüncü kişinin istihkak davasını reddeden icra mahkemesi, daha önce takibin ertelenmesine karar vermişse, istihkak davası sebebiyle tahsili geciken alacak miktarının % 20’sinden az olmamak üzere davacı üçüncü kişi aleyhine tazminata hükmeder.

İcra mahkemesi üçüncü kişinin istihkak davasını haksız bulursa, istihkak davasının reddine karar verir. Bu kararlar mal üzerindeki haciz kesinleşir ve daha önce takibin ertelenmesine karar verilmişse, bu dava dolayısıyla alınması geciken miktarın % 20'sinden az olmamak üzere davacı aleyhine tazminata hükmedilir (İİK m. 97/XIII). İcra mahkemesi, davacı üçüncü kişiyi haklı görürse, davayı kabul eder, mal üçüncü kişinin iddia ettiği hakka zarar gelmemek üzere haczolunur, mülkiyet hakkı söz konusu ise haciz kalkar, mal üçüncü kişiye verilir. Bu durumda, itiraz eden alacaklı veya borçlunun kötüniyetli olduğu tespit edilirse, bunların aleyhine, haczolunan malın değerinin % 15'inden az olmamak üzere tazminata hükmedilir (İİK m. 97/XV).

Hacizli Malın Üçüncü Kişinin Elinde Olması

Üçüncü kişinin elinde bulunan bir malın borçluya ait olduğu iddia edilirse, mal haczedilir, ancak yediemin olarak üçüncü kişinin elinde bırakılır.

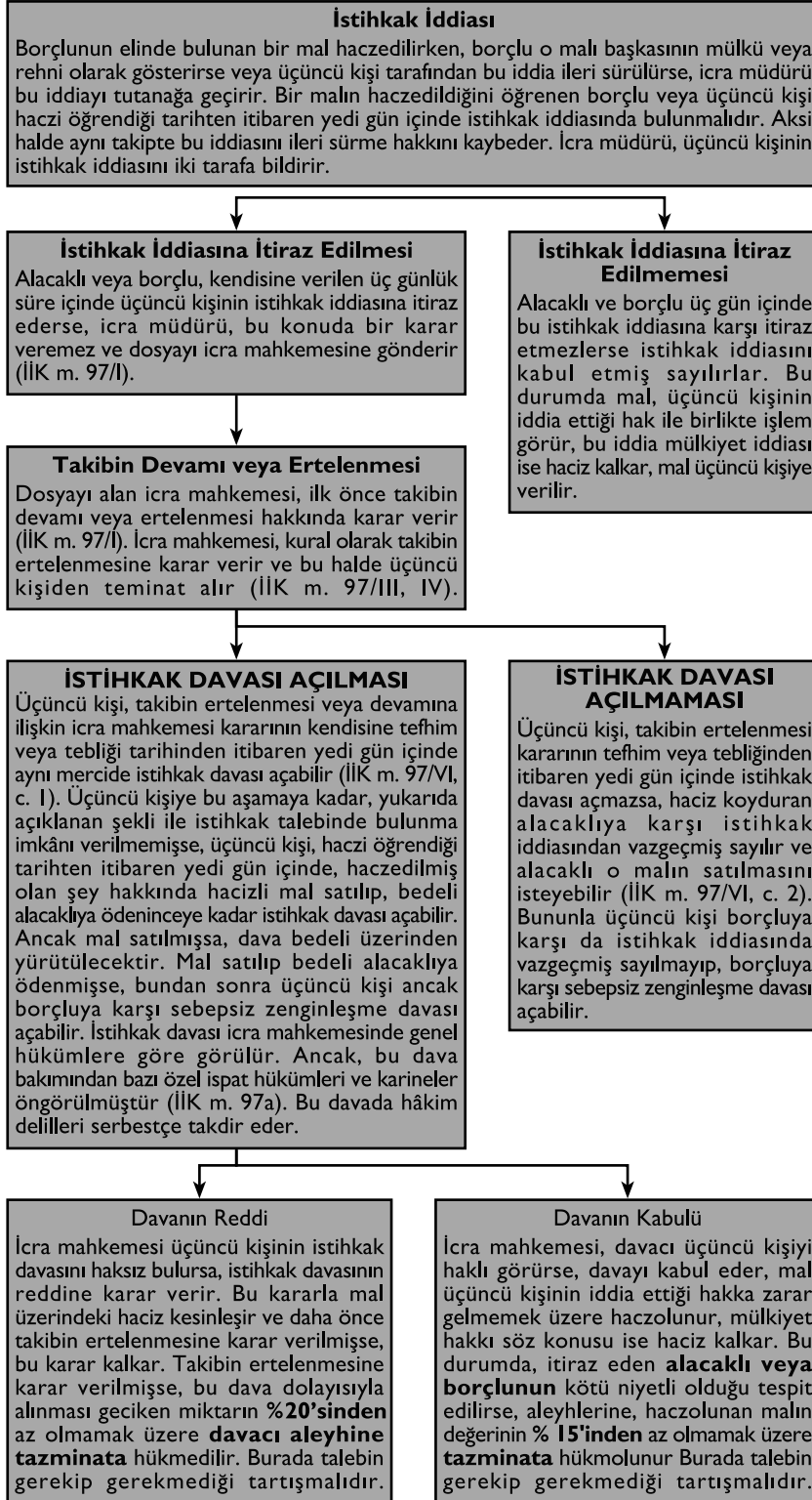
Mallar borçluda değil de üçüncü kişinin elinde haczedilirse, icra dairesi istihkak davası açması için alacaklıya yedi günlük süre verir. Bu durumda istihkak davasını istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişi değil, alacaklı açmak zorundadır.

Haczedilen şey, borçlunun elinde olmayıp da üzerinde mülkiyet veya diğer bir aynı hak iddia eden üçüncü kişi nezdinde bulunursa, bu kişi yedieminliği kabul ettiği takdirde bu mal muhafaza altına alınmaz. İcra müdürü, üçüncü kişi aleyhine icra mahkemesinde istihkak davası açması için alacaklıya yedi gün süre verir. Bu süre içinde icra mahkemesine istihkak davası açılmaz ise üçüncü kişinin iddiası kabul edilmiş sayılır. Alacaklı tarafından süresinde açılan dava sonuçlanıncaya kadar, haczedilen malın satışı yapılamaz. Haczin, üçüncü kişinin yokluğunda yapılması ve üçüncü kişi lehine istihkak iddiasında bulunulması halinde de durum aynıdır (İİK m. 99).

Dava reddedilirse, yani davacı alacaklı davayı kaybederse, mal üzerindeki haciz kalkar. Dava kabul edilir, yani alacaklı lehine sonuçlanırsa, hacizli mal üçüncü kişinin elinden alınır ve alacaklının talebi ile satılarak bedelinden alacak ödenir.

HACİZDE İSTİHKAK PROSEDÜRÜ
(İİK m. 96-99)

I. HACİZLİ MALIN BORÇLUNUN ELİNDE BULUNMASI
(İİK m. 96-97)

II. HACİZLİ MALIN ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN ELİNDE BULUNMASI (İİK m. 99)

Üçüncü kişinin elinde bulunan bir malın borçluya ait olduğu iddia edilirse bu mal da haczedilir; üçüncü kişinin elinde bulunan taşınır mal haczedilince, alacaklının muvafakatı ve üçüncü kişinin kabulü halinde üçüncü şahsa yediemin olarak bırakılır (İİK m. 88/II).

Malı haczeden icra müdürü, alacaklıya, üçüncü kişiye karşı icra mahkemesinde istihkak davası açması için yedi günlük süre verir (Ancak, alacaklı bu sürenin verilmesini beklemeden de dava açabilir). Alacaklı bu süre içinde davayı açmazsa, üçüncü kişinin istihkak iddiasını kabul etmiş sayılır ve mal üzerinden haciz kalkar.

Buradaki istihkak davasında, gösterdiği özellikler dışında İİK m. 97'deki hükümler uygulanır. Ancak bu davada, **tazminata ilişkin** İİK m. 97'de düzenlenmiş olan **hükümler uygulanmayacaktır**.

Alacaklı istihkak davasını kaybederse, mal üzerindeki haciz kalkar. Dava, davacı alacaklı lehine sonuçlanırsa, mal üçüncü kişiden alınır ve alacaklının talebi üzerine satılarak bedelinden alacaklıya alacağı ödenir.

Şekil 3.4/2

BORCUN TAKSİTLE ÖDENMESİ

Hakkındaki icra takibi kesinleşince borçlu borcunu ödemek isteyebilir. Şayet borcunu tamamen öderse takip son bulur, takibin diğer aşamalarına geçilmez. Borçlu borcunu ödemek istemekle birlikte tamamını ödeyemeyebilir. Bu durumda borçlunun borcunu, taksitle ödemesi mümkündür. Bu durumu, kanunun düzenlemesi dikkate alındığında ikili bir ayırım yaparak incelemek gerekir. Borçlu, hacizden önce veya hacizden sonra borcunu taksitle ödeyebilir. Her iki durumda da taksitlendirme, satışa engel olur.

Hacizden Önce Taksitlendirme

İcra İflâs Kanununda hacizden sonraki dönem için borcun taksitlendirilmesi düzenlenmiştir. Ancak buna rağmen hacizden önce de taksitlendirme yapmak mümkündür.

Alacaklı ile borçlu, takipte henüz haciz uygulanmadan taksitlendirme konusunda anlaşma yapabilirler. Şayet alacaklı ve borçlu icra dairesinde bir araya gelir veya haciz sırasında bu konuda anlaşılırsa, bu durum tutanağa geçirilir ve tutanağın altı alacaklı, borçlu ve icra müdürünce imzalanır, bu şekilde taksit anlaşması yapılmış olur. Bunun dışında borçlunun taksitlendirme teklifini icra müdürü bir muhtıra ile alacaklıya bildirir, alacaklı anlaşmayı kabul ederse, bu durumda da taksit anlaşması yapılmış olur. Taraflar, taksitlendirme konusunda anlaşabilecekleri gibi borcun tamamının ileri bir tarihte ödenmesi konusunda da anlaşabilirler.

Hacizden önce taksit anlaşmasının yapılabilmesi için alacaklının rızası gerekir.

Hacizden önce taksit anlaşmasının yapılabilmesi için *mutlaka alacaklının rızası* gerekir. Borçlunun teklifi ne olursa olsun, alacaklı hacizden önce taksit teklifini kabul etmek zorunda değildir. Taraflar taksit miktarlarını ve tarihlerini istedikleri gibi kararlaştırabilirler. Ancak, taksit anlaşmasının ihlali durumunda özellikle cezaî sonuçların doğabilmesi için, bu anlaşmada taksit miktarlarının ve taksitle ödeme tarihlerinin açıkça belli olması gerekir.

Borçlu yukarıda belirtilen anlaşmaya uygun şekilde taksitleri ödediği sürece, icra takibine devam edilemez ve haciz istenemez. Bununla birlikte taksitle ödeme anlaşması devam ettikçe haciz isteme süresi de işlemez (İİK m. 78/II).

Borçlu kararlaştırılan şekilde, taksit sözleşmesine uygun olarak ödeme yapmazsa, alacaklı borcun kalan kısmı için takibe devam edilmesini ve borçlunun mallarının haczini isteyebilir. Bunun dışında borçlunun taksitleri ödememesi geçerli bir özre dayanmıyorsa, alacaklı borçlunun 340. maddeye göre cezalandırılmasını icra mahkemesinden isteyebilir.

Hacizden Sonra Taksitlendirme

Borçlunun mallarının hacizden sonra da tarafların taksitle ödeme anlaşması yapmaları mümkündür. Ancak hacizden sonra taksitlendirme bazı özellikler gösterir. Hacizden sonra yapılan taksit anlaşmasını ikiye ayırmak gerekir. Şayet borçlunun taksitlendirme teklifi İİK'nun 111. maddesindeki şartları taşıyorsa, alacaklının bu konudaki rızası aranmadan taksitlendirme yapılacaktır. Borçlunun teklifi İİK'nun 111. maddesindeki şartları taşıyamıyorsa, bu durumda yukarıda hacizden önce taksitlendirmeye ilişkin anlatılan hususlar aynen geçerli olacak, alacaklı bu teklifi kabul ederse taksit anlaşması yapılacaktır. Burada sadece 111. maddeye göre taksitlendirme incelenecektir.

Hacizden sonra taksitlendirmenin şartları şunlardır:

1. Borçlunun malları haczedilmiş, ancak henüz satış talep edilmemiş olmalıdır. Alacaklının haciz koydurmasından sonra, ancak satış talebinden önce borçlu bu teklifte bulunabilir. Satış talebinden sonra yapılan teklif alacaklıyı bağlamaz.
2. Borçlunun teklif ettiği taksitlendirmede, her taksidin borcun dörtte birinden aşağı olmaması ve ilk taksidin derhal ödenmesi gerekir. Ayrıca kalan taksitlerin süresi en geç aydan aya verilmek suretiyle, üç ayı geçmemelidir.

Borçlunun hacizden sonra İcra İflâs Kanununun 111. maddesindeki şartlara uygun olarak yapacağı taksitlendirme teklifi alacaklı tarafından kabul edilmese bile taksit anlaşması yapılır.

Borçlunun yukarıdaki şartları taşıyan taksitlendirme teklifi *alacaklının kabulüne gerek olmadan* hüküm ve sonuç doğurur (İİK m. 111/I). Bu durumda mal haczedilmiştir, ancak satılamaz. Bununla birlikte, alacaklının talebi ile malların muhafaza altına alınmasına engel yoktur. Taksitlendirme devam ettiği sürece İİK'nun 106. ve 150/e maddesindeki satış isteme süreleri işlemez. Ancak bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması halinde, aştığı tarihten itibaren süreler kaldığı yerden işler (İİK m.111/III).

Borçlu taahhüt ettiği taksitlerden birini zamanında ödemezse, icra takibine kaldığı yerden devam edilir (İİK m. 111/IV) ve borçlu, alacaklının şikâyeti üzerine, geçerli özrü olmadan ödeme şartını ihlâl etmesinden dolayı icra mahkemesince cezalandırılır (İİK m. 340).

Alacaklı Ahmet Bey, borçlu Bedri Bey'e karşı 10.000 liralık alacak için genel haciz yoluyla takip yapmıştır. Takibin kesinleşmesi üzerine Bedri Bey'in mallarının haczedilmesi için işyerine gidilmiştir. İcra dairesi görevlilerinin geldiğini gören Bedri Bey mallarının haczedilmemesi için borcunun 2.500 lirasını peşin, kalanını ise üç ay içinde ve eşit taksitlerle ödemeyi teklif etmiştir. Sizce icra dairesi nasıl işlem yapmalıdır? Çeşitli ihtimallere göre değerlendiriniz?

İHTİYATİ HACİZ

İhtiyati haciz, para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınması için mahkeme kararı ile borçlunun malvarlığına el konulmasını sağlayan geçici bir hukukî korumadır. İhtiyati haciz bir ihtiyati tedbir değildir; ihtiyati hacizle ihtiyati tedbirin konusu, şartları ve sonuçları birbirinden tamamen farklıdır. Sadece her ikisi de geçici hukukî koruma ana başlığı altında değerlendirilebilir. İhtiyati haciz para alacaklarına ilişkin bir geçici hukukî koruma olup kural olarak İcra ve İflâs Kanunu'nda (İİK m. 257 vd.) düzenlenmişken, ihtiyati tedbir para dışındaki mal, hak ve alacaklar için kabul edilmiş geçici hukukî korumadır ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmiştir (HMK m. 389 vd.). Bu sebeple, zaman zaman uygulamada yapıldığı gibi, ihtiyati haciz yerine ihtiyati tedbir veya tersi bir kararın verilmesi tamamen yanlıştır, hukuka aykırıdır.

İhtiyati Haczin Şartları

İhtiyati Hacze Esas Olan Alacak

İhtiyati haciz talep edebilmek için alacağın para alacağı olması gerekir. İhtiyati haciz, para alacakları veya para olarak talep edilebilen alacaklar için düzenlenmiştir. İhtiyati haciz talep edebilmek için bu açıdan para alacağının kaynağının ve alacağın bağlı olduğu belgenin önemi yoktur.

İhtiyati haciz, para alacakları veya para olarak talep edilebilen alacaklar için düzenlenmiş bir kurumdur.

İhtiyati haciz talep edebilmek için ayrıca alacağın rehinle teminat altına alınmamış olması gerekir. Alacak rehinle teminat altına alınmışsa, rehinli malın kıymetinin alacağı karşıladığı oranda ihtiyati haciz istenmesi mümkün değildir. Alacak, rehin dışında bir teminatla teminat altına alınmışsa (örneğin, kefalet), ihtiyati haciz istenebilir. Çünkü bu konuda kanunda sadece rehinden bahsedilmiştir (İİK m. 257/I). Takip hukuku bakımından rehinle temin edilen alacaklarda önce rehne başvurma zorunluluğu kuralına istisna getirilen durumlarda (İİK m. 45/III, 167/I) ihtiyati haciz de istenebilir.

Teminat altına alınmış alacaklar bakımından ihtiyati haciz talep edilebilmesi mümkün müdür?

İhtiyati Haciz Sebepleri

İhtiyati hacze karar verebilmek için ihtiyati hacze esas teşkil edecek bir alacağın bulunması yeterli değildir. Kanunda ayrıca ihtiyati hacze karar verilebilmesi için bazı sebeplerin bulunması da aranmıştır. Bunlar, ihtiyati haczi genel olarak düzenleyen İcra ve İflâs Kanununun 257. maddesinde belirtilen ihtiyati haciz sebepleri ve diğer özel hükümler arasında yer alan ihtiyati haciz sebepleri olarak ele alınabilir. İcra ve İflâs Kanununun 257. maddesinde, ihtiyati haciz sebepleri borcun vadesinin gelip gelmediği dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Maddi hukukun aradığı şartlar dışında başkaca bir şart veya sebebe bağlı olmadan ihtiyati haciz istenebilmesi için, bir para borcunun vadesi gelmesine rağmen ödenmemiş olması yeterlidir.

Bir para borcu muaccel olmuş, vadesi gelmiş, buna rağmen borçlu borcunu ödememişse alacaklının ihtiyati haciz istemesi mümkündür (İİK m. 257/I). Bu konuda maddi hukukun aradığı şartlar dışında başkaca bir şarta ve ek bir takım sebeplere gerek yoktur.

Muaccel olan alacaklar için ihtiyati haciz istenirken başka bir şarta gerek yokken, henüz *muaccel olmamış*, vadesi gelmemiş alacaklar için ihtiyati haciz istenebilmesi bir takım sebeplerin bulunmasına bağlıdır. Bunlar şöyle sıralanabilir (İİK m. 257/II):

- Borçlunun belirli bir yerleşim yerinin (gerçekte belirli bir oturduğu yer, mesken) olmaması (İİK m. 257/II, b. 1),
- Borçlunun taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemesi, kaçırmaması veya kendisinin kaçmaya hazırlanması yahut kaçması ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunması (İİK m. 257/II, b. 2).

Bu ihtiyati haciz sebepleri yanında, İcra ve İflâs Kanununda özel olarak *konkordatonun tasdiki talebinin reddi halinde* (İİK m. 301/II) (aynı şekilde mühletin kaldırılması, İİK m. 290/IV; konkordatonun tamamen feshi halinde de, İİK m. 308/II) ve *iptale tâbi tasarrufların konusu* olan mallar hakkında ihtiyati haciz istenebileceği (İİK m. 281) öngörülmüştür.

İhtiyati Haciz Yargılaması ve Kararı

İhtiyati haciz bir dava değildir. İhtiyati haciz yargılamasında taraflar, ihtiyati haciz talep eden alacaklı ve karşı taraf olarak borçludur. İhtiyati hacizde görevli ve yetkili mahkeme konusunda genel hükümler uygulanır (İİK m. 258/I). Esasen icra mahkemesi, ihtiyati hacze karar veremez. Dava açıldıktan sonra, ancak davaya bakan mahkemeden ihtiyati haciz talep edilir.

Dava açıldıktan sonraki ihtiyati haciz talepleri, davaya bakan mahkeme tarafından incelenip karara bağlanır.

İhtiyati haciz bir dilekçe ile mahkemeden istenir. İhtiyati haciz yargılamasında karşı taraf dinlenmeden de, alacaklının talebi üzerine ihtiyati hacze karar verilmesi mümkündür.

İhtiyati haciz yargılamasında karşı taraf dinlenmeden de, alacaklının talebi üzerine ihtiyati hacze karar verilmesi mümkündür.

İhtiyati haciz yargılamasını, geçici hukukî koruma olarak, bir davadaki yargılamadan ayıran temel iki özellik bulunmaktadır. Hâkim, karşı tarafın dinlenmesinin ihtiyati haczin amacını bertaraf edeceğini düşünüyorsa, *karşı taraf-borçluyu dinlemeden* de ihtiyati hacze karar verebilir (İİK m. 258/II). İhtiyati haciz yargılamasının bir diğer özelliği, ispatta karşımıza çıkar. İhtiyati haciz talep eden alacaklı, alacağını ve ihtiyati haciz sebeplerini ispat etmelidir. Ancak burada **tam ispat** aranmayıp **yaklaşık ispatla** yetinilecektir (İİK m. 258/I). Yani, ispatı gereken hususların tam olarak değil; kuvvetle muhtemel gösterilmesi yeterlidir.

İhtiyati haciz yargılamasını bir davadaki yargılamadan ayıran temel özellikler nelerdir?

Mahkeme, yaptığı inceleme sonunda ihtiyati haciz talebinin kabulü veya reddi yönünde karar verir.

İhtiyati haciz kararının içeriği İİK'nun 260. maddesinde belirtilmiştir. İhtiyati hacze karar veren mahkeme, borçlunun mal ve haklarının ihtiyaten haczine karar verir; ayrıca bu kararla birlikte kural olarak alacaklıdan teminat alınmasına da karar verilmelidir. Teminatın alınması bakımından üçlü bir ayırım yapılmıştır:

- Alacak ilâma dayanıyorsa, teminat alınmaz;
- Alacak, ilâm niteliğinde bir belgeye dayanıyorsa, mahkeme teminat alınıp alınmayacağı konusunda karar verebilir;
- Bu iki durum dışında belgenin niteliği ne olursa olsun (özel bir hüküm bulunmadıkça) mutlaka teminat alınması gerekir.

İhtiyati Haczin İcrası

İhtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde alacaklının ihtiyati haciz kararının icrasını istemesi gerekir. Alacaklı, on gün içinde ihtiyati haciz kararının icrasını istemezse, ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar ve daha sonra uygulanmaz (İİK m. 261/I).

İhtiyati haciz kararının icrası, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden istenmesi gerekir (İİK m. 261/I). Malların başka yerde bulunması durumunda, icra dairesi o yer icra dairesine istinabe edebilir.

DİKKAT

İhtiyati haciz kararının icrası, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden istenmelidir.

İcra dairesi, ihtiyati haciz kararına uygun olarak, genel haciz hükümlerine göre ihtiyati haczi uygular (İİK m. 261/II). İhtiyati haczin icrasına ilişkin şikâyetler, icra işlemini yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır (İİK m. 261/III). Haczi uygulayan memur, bir ihtiyati haciz tutanağı düzenler. İcra dairesi, tutanağın bir suretini üç gün içinde haciz sırasında bulunmayan alacaklı, borçlu ve icabında üçüncü kişilere tebliğ eder (İİK m. 262).

SIRA SİZDE

İhtiyati haczin icrasına ilişkin şikâyetler hangi makama yapılmalıdır?

İhtiyati haciz sırasında, borçlu ve üçüncü kişinin İİK'nun 263. maddesi çerçevesinde, icra müdüründen ihtiyaten haczedilen şeylerin teminat karşılığı kendilerine bırakılmasını talep etmeleri mümkündür.

İhtiyati haciz koyduran alacaklı, satış isteyemez. Ancak burada İİK'nun 113. maddesinde belirtilen durumlar söz konusu olduğunda ihtiyaten haczedilen mallar satılabilir (İİK m. 108, 113).

DİKKAT

İhtiyati haciz talebi kabul edilen alacaklının satış isteme yetkisi yoktur.

İhtiyati haciz konduktan sonra, ancak henüz kesin hacze dönüşmeden önce, ihtiyaten haczedilen mallar üzerine, kesin haciz sahibi başka bir alacaklı, kesin haciz koydurursa, bu durumda daha önce ihtiyati haciz koyduran alacaklı, İİK'nun 100. maddesindeki şartlar çerçevesinde ikinci alacaklının koydurduğu kesin hacze kendiliğinden ve *geçici olarak iştirak* edebilir. Rehinden önce ihtiyati veya icrai haciz bulunması halinde kamu alacakları dâhil hiçbir haciz rehinden önceki hacze iştirak edemez (İİK m. 268/I). İhtiyati haciz bunun dışında bir rüçhan hakkı vermez; ancak ihtiyati haciz masrafları satış tutarından öncelikle alınır (İİK m. 268/II, III).

İhtiyati Haciz Kararının Kaldırılması

İhtiyati haczin kaldırılması için kanunda iki yol düzenlenmiştir. Bunlardan birisi itiraz, diğeri ise teminat. Ancak ihtiyati haciz kararının gerçek anlamda kaldırılması itiraz üzerine mümkündür. Teminat karşılığında ihtiyati haciz kararı tam olarak kalkmamakta, teminat üzerinde devam etmektedir.

İhtiyati Haciz Kararına İtiraz

İhtiyati hacizde, ihtiyati hacze karar verilirken borçlu dinlenmemişse, bu karara karşı ona itiraz imkânı tanınmıştır; borçlu dinlenerek ihtiyati haciz kararı verilmişse, daha sonra İİK'nun 265. maddesine dayanarak ihtiyati hacze itiraz edemez. Borçlu dışında, üçüncü kişiler de, ancak ihtiyati hacizle menfaatleri ihlâl edilmişse ihtiyati hacze itiraz edebilirler (m. 265/II).

DİKKAT

İhtiyati haciz kararına itiraz sebepleri, mahkemenin yetkisine, ihtiyati haciz sebeplerine ve teminata ilişkin olabilir.

Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi hâlde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir (İİK m. 265/I). İtiraz süresi hak düşürücü niteliktedir.

Menfaati ihlâl edilen üçüncü kişiler de ihtiyati haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyati haczin dayandığı sebeplere veya teminata itiraz edebilir (İİK m. 265/II). Üçüncü kişiler bakımından

sürenin başlangıcı, ihtiyati haczin öğrenildiği tarihtir (İİK m. 265/II). Üçüncü kişilerin mahkemenin yetkisine itiraz etme imkânı yoktur (İİK m. 265/II).

İhtiyati haciz kararına karşı, kararı veren mahkemede itiraz edilebilir. Ancak, ihtiyati hacze karar verildikten sonra alacaklı, borçluya karşı dava açmışsa, itiraz da davanın açıldığı mahkemede yapılmalıdır. İtiraz eden, dilekçesine istinat ettiği bütün belgeleri bağlamaya mecburdur.

Mahkeme, gösterilen sebeplere hasren tetkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder (İİK m. 265/III). Mahkeme, itiraz üzerine iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra, itirazı varit görürse kararını değiştirebilir veya kaldırabilir. Şu kadar ki, iki taraf da gelmezse evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilir (İİK m. 265/IV).

İtiraz eden, dilekçesine istinat ettiği bütün belgeleri bağlamaya mecburdur. Mahkeme, itiraz üzerine iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra, itirazı varit görürse kararını değiştirebilir veya kaldırabilir. Şu kadar ki, iki taraf da gelmezse evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilir (İİK m. 265/IV).

İtiraz üzerine verilen karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir, bu karara karşı temyize başvurulamaz. İstinaf yoluna başvuru, ihtiyati haciz kararının icrasını durdurmaz (İİK m. 265/V).

Teminat Karşılığı İhtiyati Haczin Kaldırılması

Borçlu, göstereceği teminat karşılığında da ihtiyati haczin kaldırılmasını sağlayabilir (İİK m.2669. Dava açılmadan önce veya sonra ve takipten önce bu talep, ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye yöneltilir; ancak, takipten sonra icra mahkemesinden istenir. Bu hükmü, daha önce açıklanan İİK'nun 263. maddesi ile karıştırmamak gerekir. İİK'nun 263. maddesinden üçüncü kişiler de yaralanabilir; oysa İİK'nun 266. maddesi sadece borçluya tanınmış bir imkândır. İhtiyati haciz kararında farklı olarak İİK'nun 266. maddesinde ihtiyati haciz gerçekte kalkmamakta, teminat üzerinde devam etmektedir.

İhtiyati Haczi Tamamlayıcı Merasim

Borçluya karşı dava açmadan veya takip yapmadan önce ihtiyati haciz kararı almış ve bu karara göre borçlunun mallarına haciz koydurmuş olan alacaklı, yedi gün içerisinde borçluya karşı takip talebinde bulunmalı veya dava açmalıdır. Yedi günlük süre, alacaklı ihtiyati haczin icrası sırasında hazır bulunuyor ise haczin icrasından, hazır bulunmuyor ise, ihtiyati haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren işlemeye başlar (İİK m. 264/I).

Borçluya karşı dava açmadan veya takip yapmadan önce ihtiyati haciz kararı almış ve bu karara göre borçlunun mallarına haciz koydurmuş olan alacaklı, yedi gün içerisinde borçluya karşı takip talebinde bulunmalı veya dava açmalıdır.

Alacaklının kanunda belirtilen sürele uyumaması, yani süresinde dava açıp takip yapmaması durumunda ihtiyati haciz, kendiliğinden hükümsüz hâle gelir ve ilgililer isterse gerekli yerlere bildirilir (İİK m. 264/IV). Hak düşürücü nitelikte sayılan bu sürele uyulmaması durumunda ihtiyati haczin hükümsüz hâle gelmesi kendiliğinden olur, ayrıca herhangi bir karara ihtiyaç duyulmaz.

İhtiyati haciz kararından sonra, süresinde dava açılması veya takip yapılması da yeterli değildir. Ayrıca İcra ve İflâs Kanununun 264. maddesinde belirtilen işlemlerin de süresinde yapılması gerekir. İcra takibi yapıldıktan sonra, ödeme emrine itiraz edilirse, alacaklının, itirazın tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde, icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoluna başvurması veya mahkemede iptal davası açması gerekir. Ayrıca icra mahkemesine başvurulur ve icra mahkemesi talebi reddederse, bu kararın tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde dava açılmalıdır (İİK m. 264/II). Şayet ihtiyati haczi tamamlayıcı merasim çerçevesinde dava açılmış ya da dava sırasında ihtiyati haciz talep edilmişse, bu durumda da, mahkemenin dava sonunda verdiği esas hakkındaki kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, alacaklı takip talebinde bulunmalıdır (İİK m. 264/III).

Alacaklı, kanunda belirtilen sürede dava açar veya takip yapar ya da yukarıda belirtilen sürelerde gerekli yollara başvurursa, dava veya takip sonuna kadar ihtiyati haciz devam eder. Borçlu yapılan takipte ödeme emrine itiraz etmez ya da dava veya takipler sonunda alacaklı haklı çıkarsa, ihtiyati haciz kesinleşir ve hacizli malların satışı istenebilir (İİK m.264/V).

İhtiyati Hacizden Kaynaklanan Tazminat Davası

İhtiyati haciz koyduran alacaklı, haksız çıkarsa, borçlunun ve üçüncü kişilerin haksız ihtiyati hacizden kaynaklanan zararlarını tazmin etmek zorundadır. Bunun için teminat gösterilmesi gerektiğini yukarıda açıklamıştık (İİK m. 259; m. 260, b. 5). Haksız ihtiyati haciz koyduran alacaklı, bu sebeple borçlunun ve üçüncü kişinin tüm zararlarından sorumludur (İİK m. 259/I).

Zararlarını tazmin ettirmek isteyen borçlu veya üçüncü kişi, alacaklıya karşı bir tazminat davası açmalıdır. Bu tazminat davası genel mahkemelerde, genel hükümlere göre açılır ve genel olarak bir tazminat davasına ilişkin yargılama özelliklerini gösterir. Ancak, bu davanın ihtiyati haciz kararını veren mahkemede de görülmesi mümkündür (İİK m. 259/IV).

İhtiyati hacizden kaynaklanan tazminat davası genel mahkemelerde, genel hükümlere göre açılır ve genel olarak bir tazminat davasına ilişkin yargılama özelliklerini gösterir.

İhtiyati hacizden kaynaklanan tazminat davası bir yıllık zamanaşımına tâbidir. Davacı borçlu veya üçüncü kişi davayı kazanırsa, lehlerine olan tazminatı öncelikle alacaklının yatırdığı teminattan alırlar.

Özet

Haciz, para alacaklarının ödenmesini sağlamak için, icra dairesi tarafından, borçluya ait mal ve haklara hukuken el konulmasıdır. Haczin amacı, borçlunun mallarını paraya çevirerek alacaklıyı tatmin etmektir.

Takibin kesinleşmesi üzerine, icra takibine kendiliğinden devam edilmez; bunun için alacaklının haciz talebinde bulunması gerekir. Bu talep bir dilekçe ile yapılabileceği gibi icra dairesine sözlü olarak da bildirilebilir. Yetkili icra dairesi icra takibinin yapıldığı icra dairesidir. İcra dairesi, haczi, haciz talebinden itibaren üç gün içinde yapmak zorundadır.

Haczin konusunu, borçlunun taşınır ve taşınmaz malları, üçüncü kişilerdeki alacakları ve diğer malvarlığı hakları oluşturur.

Alacaklı, haciz ile haczedilen malların paraya çevrilmesini istemek ve elde edilecek paradan alacağını almak hakkını elde eder. Borçlu, alacaklının onayı olmaksızın hacizli taşınır mallar üzerinde tasarrufta bulunamaz. Borçlunun, taşınmazlar üzerindeki yetkisi de kısıtlanır ve haciz tapu siciline temlik hakkının kısıtlanması olarak şerh edilir.

Yasada gösterilen bazı durumlarda, başka bir alacaklının da başlamış olan bir takibe katılması mümkündür. Bu hacze iştirak şeklinde olur. Hacze iştirak adı iştirak ve imtiyazlı iştirak olmak üzere iki çeşittir. Adi iştirakte hacze iştirak etmek isteyen diğer bir alacaklı da borçluya karşı takip yapmış ve haciz isteme yetkisine sahip olması gerekir. Bu nedenle adi iştirake takipli iştirak de denilmektedir. Kanun, hukuki veya fiili bir engelin varlığı halinde, icra takibi yapamayan bazı alacaklıları korumak için, icra takibine gerek olmaksızın bu alacaklıların başka bir alacaklının koydurmuş olduğu hacze iştirak edebileceğini kabul etmiştir. Bu tür iştirak de imtiyazlı iştirak veya takipsiz iştirak denir.

Haciz sırasında borçluya ait olduğu çekişmeli olan mallar da bulunabilir. Borçlunun malları haczedilirken, üçüncü bir kişiye ait olan bir mal da haczedilmiş olabilir. Bu mallara istihkak iddia edilen mallar, istihkak iddia edilen bu malların hacizden kurtarılması için başvurulana yola da istihkak davası denir.

Borçlunun elinde bulunan bir mal haczedilirken, borçlu o malın başkasının mülkü veya rehni olarak gösterirse ya da üçüncü kişi tarafından

doğrudan bu iddia ileri sürülürse, icra müdürü bu iddiayı tutanağa geçirir. Bir malın haczedildiğini öğrenen borçlu veya üçüncü kişi, haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde istihkak iddiasında bulunmalıdır. Aksi halde, aynı takipte bu iddiasını ileri sürme hakkını kaybeder.

Üçüncü kişinin elinde bulunan bir malın borçluya ait olduğu iddia edilirse, mal haczedilir, ancak yediemin olarak üçüncü kişinin elinde bırakılır. Malı haczedilen icra müdürü, istihkak iddiası üzerine alacaklıya, malla ilgili mülkiyet veya rehin hakkı iddia eden üçüncü kişiye karşı icra mahkemesinde istihkak davası açması için yedi günlük süre verir. Ancak alacaklı bu sürenin verilmesini beklemeden de dava açabilir. Alacaklı yedi gün içinde istihkak davası açmazsa, üçüncü kişinin istihkak iddiasını kabul etmiş sayılır ve mal üzerinden haciz kalkar.

Borçlu borcunu ödemek istemekle birlikte tamamını ödeyemeyebilir. Bu durumda taksitle ödemek mümkündür. Borçlu, hacizden önce veya hacizden sonra borcunu taksitle ödeyebilir. Her iki durumda da taksitlendirme, satışa engel olacaktır.

Alacaklı ile borçlu, takipte henüz haciz uygulanmadan taksitlendirme konusunda anlaşma yapabilirler. Alacaklı ve borçlu icra dairesinde bir araya gelir veya haciz sırasında bu konuda anlaşılırsa, bu durum tutanağa geçirilir ve tutanağın altı alacaklı, borçlu ve icra müdürü imzalanır. Bunun dışında borçlunun taksitlendirme teklifini icra müdürü bir muhtıra ile alacaklıya bildirir, alacaklı anlaşmayı kabul ederse, bu durumda da taksit anlaşması yapılmış olur. Taraflar, taksitlendirme konusunda anlaşabilecekleri gibi borcun tamamının ileri bir tarihte ödenmesi konusunda da anlaşabilirler. Hacizden önce taksit anlaşmasının yapılabilmesi için mutlaka alacaklının rızası gerekir.

Borçlunun mallarının haczinden sonra da tarafların taksitle ödeme anlaşması yapmaları mümkündür. Ancak hacizden sonra taksitlendirme bazı özellikler gösterir. Hacizden sonra yapılan taksit anlaşmasını ikiye ayırmak gerekir. Şayet borçlunun taksitlendirme teklifi Kanunda öngörülen şartları taşıyorsa, alacaklının bu konudaki rızası aranmadan taksitlendirme yapılacaktır. Borçlunun teklifi Kanunda öngörülen şartları taşıyamıyorsa, bu durumda yukarıda hacizden önce taksitlendirmeye ilişkin

hususlar aynen geçerli olacak, alacaklı bu teklifi kabul ederse taksit anlaşması yapılacaktır.

Bazı hallerde borçlunun malvarlığına ihtiyati haciz yoluyla da el konulabilir. İhtiyati haciz, para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınması için mahkeme kararı ile borçlunun malvarlığına el konulmasını sağlayan geçici bir hukukî korumadır.

İhtiyati haciz talep edebilmek için alacağın para alacağı olması gerekir. Bir para borcu muaccel olmuş, vadesi gelmiş, buna rağmen borçlu borcunu ödememişse alacaklının ihtiyati haciz istemesi mümkündür. Muaccel olan alacaklar için ihtiyati haciz istenirken başka bir şarta gerek yokken, henüz muaccel olmamış, vadesi gelmemiş alacaklar için ihtiyati haciz istenebilmesi bir takım sebeplerin bulunmasına bağlanmıştır. Bunlar, borçlunun, belirli bir yerleşim yerinin olmaması, taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemesi, kaçırmaya veya kendisinin kaçmaya hazırlanması yahut kaçması ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunmasıdır. Bu ihtiyati haciz sebepleri yanında, Kanunda özel olarak konkordatonun tasdiki talebinin reddi halinde ve iptale tâbi tasarrufların konusu olan mallar hakkında ihtiyati haciz istenebileceği de öngörülmüştür.

İhtiyati haciz bir dava değildir. İhtiyati haciz bir dilekçe ile mahkemeden istenir. İhtiyati haciz yargılamasında taraflar, ihtiyati haciz talep eden alacaklı ve karşı taraf olarak borçludur. İhtiyati hacizde görevli ve yetkili mahkeme genel hükümlere göre belirlenir. Esasen icra mahkemesi, ihtiyati hacze karar veremez. Dava açıldıktan sonra, ancak davaya bakan mahkemeden ihtiyati haciz talep edilir. İhtiyati haciz yargılamasında karşı taraf dinlenmeden de, alacaklının talebi üzerine ihtiyati hacze karar verilmesi mümkündür. İhtiyati haciz yargılamasının bir diğer özelliği, ispatta karşımıza çıkar. İhtiyati haciz talep eden alacaklı, alacağını ve ihtiyati haciz sebeplerini ispat etmek zorundadır. Ancak burada tam ispat aranmaz yaklaşık ispatla yetinilir.

Mahkeme, yaptığı inceleme sonunda ihtiyati haciz talebinin kabulü veya reddi yönünde karar verir.

Alacaklı, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde ihtiyati haciz kararının

icrasını istemek zorundadır. Alacaklı, on gün içinde ihtiyati haciz kararının icrasını istemezse, ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar ve daha sonra uygulanmaz. İhtiyati haciz kararının icrası, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden istenir. Malların başka yerde bulunması durumunda, icra dairesi o yer icra dairesine istinabe edebilir. İhtiyati haciz kararının icrasının istenmesi halinde İcra dairesi, ihtiyati haciz kararına uygun olarak, genel haciz hükümlerine göre ihtiyati haczi uygular.

İhtiyati haczin kaldırılması iki halde mümkündür. Bunlardan biri itiraz, diğeri ise teminatır.

İtiraz, mahkemenin yetkisine, ihtiyati haciz sebeplerine ve teminata ilişkin olabilir ve yedi gün içinde yapılmalıdır. Üçüncü kişiler mahkemenin yetkisine itiraz edemezler. İhtiyati haciz kararına karşı itiraz, kararı veren mahkemede yapılır. Ancak, ihtiyati hacze karar verildikten sonra alacaklı, borçluya karşı dava açmışsa, itirazın davanın açıldığı mahkemede yapılması gerekir.

Borçlu, göstereceği teminat karşılığında da ihtiyati haczin kaldırılmasını sağlayabilir. Bu talep, dava açılmadan önce veya sonra ve takipten önce, ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye yöneltilir; takipten sonra ise bu talep, icra mahkemesinden istenir.

Borçluya karşı ihtiyati haciz kararı alan ve bu karara göre borçlunun mallarına haciz koyduran alacaklı, yedi gün içerisinde borçluya karşı takip talebinde bulunmak veya dava açmak zorundadır. Takip talebinde bulunabilmek için öngörülen yedi günlük süre, alacaklı ihtiyati haczin icrası sırasında hazır bulunuyor ise haczin icrasından, hazır bulunmuyor ise, ihtiyati haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren işlemeye başlar.

İhtiyati haciz koyduran alacaklı, haksız çıkabilir. Borçlu ve üçüncü kişilerin haksız ihtiyati hacizden kaynaklanan zararları doğabilir. Haksız çıkan alacaklı ihtiyati hacizden kaynaklanan zararları tazmin etmek zorundadır. Zararlarını tazmin ettirmek isteyen borçlu veya üçüncü kişi, alacaklıya karşı bir tazminat davası açabilir. Bu tazminat davası genel mahkemelerde, genel hükümlere göre açılır ve genel olarak bir tazminat davasına ilişkin yargılama özelliklerini gösterir. Ancak, bu davanın ihtiyati haciz kararını veren mahkemede de görülmesi mümkündür

Kendimizi Sıneyalım

1. Aşağıdakilerden hangisi haczin özelliklerinden biri **değildir**?

- Haciz para alacaklarının ödenmesini sağlamaya yöneliktir.
- Haciz ancak borçlunun malvarlığı üzerinde uygulanabilir.
- Haciz paraya çevrilmesi mümkün olan mal ve haklar üzerinde uygulanabilir.
- Haciz bir icra takip işlemidir.
- Haczin geçerli olması için borçlunun malvarlığına fiilen el konulması gereklidir.

2. İcra takibinde satıştan önceki aşamayı ifade eden ve satış talep etme imkanı veren haciz türü aşağıdakilerden hangisidir?

- İlave haciz
- İhtiyatî haciz
- Tamamlama haciz
- Kesin haciz
- Geçici haciz

3. Aşağıdaki haciz türlerinden hangisi, icra takibinde satış imkânı vermeyen ve takip hukuku içerisinde para alacakları için kabul edilmiş bir geçici hukuki korumadır?

- İlave haciz
- Kesin haciz
- Geçici haciz
- Tamamlama haciz
- İhtiyatî haciz

4. Haciz talebi hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Kesin haciz isteyebilmek için takip kesinleşmiş olmalıdır.
- Haciz talep edebilmek için borçlunun mal beyanında bulunmasını beklemek gerekir.
- Alacaklı talep etmeden, icra dairesi kendiliğinden haciz uygulayamaz.
- Alacaklı süresi içinde haciz talep etmez ise icra dosyası işlemde kaldırılır.
- Alacaklı ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde haciz talep etmek zorundadır.

5. Aşağıdakilerden hangisi tamamı haczedilemeyen mal ve haklardan biridir?

- İşçi ücretleri
- Borçluya ait ev sineması
- Şirket gelirleri
- SGK tarafından bağlanan emekli aylıkları
- Memur aylıkları

6. Haczin uygulanması sırasında icra memuru tarafından uyulması gereken ve hacizde tertip olarak ifade edilen sıralamanın esası aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- Borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar-taşınır-taşınmaz mallar-istihkak iddiasına konu mallar
- Taşınır-taşınmaz mallar-istihkak iddiasına konu mallar-borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar-taşınmaz mallar
- Borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar-taşınır-taşınmaz mallar-istihkak iddiasına konu mallar
- Taşınmaz mallar-taşınır-taşınmaz mallar-borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar-istihkak iddiasına konu mallar
- İstihkak iddiasına konu mallar-borçluya ait olduğu tartışmasız olan mallar-taşınmaz mallar-taşınır

7. Aşağıdaki malvarlığı değerlerinden hangisi tamamı haczedilemeyen mal ve haklar arasında **yer almaz**?

- Sosyal Sigortalar Kanunu gereğince bağlanan emekli aylıkları
- Bağ-Kur Kanunu gereğince bağlanan emekli aylıkları
- İşçi ücretleri
- Borçlunun manevi tazminat talepleri
- Ev ve bahçe içinde bakılan süs hayvanları (evcil hayvanlar)

8. Aşağıdakilerden hangisi hacze iştirak imkanını veren belgelerden biri **değildir**?

- a. Aciz belgesi
- b. Resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usûlüne göre verdikleri makbuz veya belgeler.
- c. Tarih ve imzası onaylı senet
- d. Mahkeme ilâmı
- e. Rehin açığı belgesi

9. Aşağıdakilerden hangisi muaccel olmamış alacaklar için kanunda öngörülen ihtiyati haciz sebeplerinden biri **değildir**?

- a. Borçlunun belirli bir yerleşim yerinin olmaması
- b. Borçlunun, taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemesi
- c. Borçlunun kaçmaya hazırlanması
- d. Borçlunun, konkordato talebinde bulunması
- e. Borçlunun hileli işlemlerde bulunması

10. İhtiyati haciz yargılamasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- a. İhtiyati haciz yargılamasında görevli ve yetkili mahkeme genel hükümlere göre belirlenir.
- b. İhtiyati haciz yargılamasında, karşı taraf dinlenmeden de ihtiyati hacze karar verilebilir.
- c. Dava açıldıktan sonra talep edilen ihtiyati haciz, ancak davaya bakan mahkemeden talep edilebilir.
- d. Alacaklı, alacağını ve ihtiyati haciz sebeplerinin varlığını ispat etmelidir.
- e. İhtiyati haciz talebinin kabulüne ilişkin mahkeme kararına karşı istinaf yoluna başvurulabilir.

Kendimizi Sınyalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız yanlıı ise “Haciz” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. d Yanıtınız yanlıı ise “Haciz” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. e Yanıtınız yanlıı ise “Haciz” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. b Yanıtınız yanlıı ise “Haciz Talebi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. d Yanıtınız yanlıı ise “Haczedilemeyen Mal ve Haklar” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. a Yanıtınız yanlıı ise “Haczin Konusu” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. c Yanıtınız yanlıı ise “Haczedilemeyen Mal ve Haklar” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. e Yanıtınız yanlıı ise “Hacze İştirak” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. d Yanıtınız yanlıı ise “İhtiyati Haczin Şartları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. e Yanıtınız yanlıı ise “İhtiyati Haciz Yargılaması ve Kararı” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra sizde 1

Evet. Borçlu süresi içinde ödeme emrine itiraz etmediğinden takip kesinleşmiştir. Takibin kesinleşmesi halinde borçlu mal beyanında bulunmamış olsa bile haciz talep edilebilir. Haciz için borçlunun mal beyanında bulunmasını beklemeye gerek yoktur.

Sıra Sizde 2

Haciz geçerlidir. Haczin geçerli olması için borçlunun huzurunda yapılması gerekli değildir. Haciz sırasında borçlu malların bulunduğu yerde ise veya hemen gelmesi mümkünse onun huzurunda, aksi taktirde yokluğunda haciz yapılır.

Sıra Sizde 3

İcra dairesinin işlemi yanlıştır. Zira, nafaka borcuna ilişkin hükümler saklı olmak üzere işçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez. Somut olayda nafaka dışında başka bir alacak sebebiyle takip yapıldığı için 800 liralık maaşın en çok 200 lirası haczedilebilir. Bülent icra dairesinin bu işlemine karşı, işlemi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinde şikayet yoluna başvurabilir.

Sıra Sizde 4

Borçlu hacizli mal üzerinde alacaklının ve icra müdürünün izni olmaksızın tasarrufta bulunamaz. Borçlunun yediemin sıfatıyla kendisine bırakılan bir eşyayı üçüncü kişilere devretmesi TCK'nın 289'uncu maddesi gereğince suçtur. Malı satın alan Kemal Bey iyi niyetliyse bu iyiniyeti korunur. Ancak Kemal iyi niyetli değilse, satış işlemi geçerli olmasına rağmen, tasarruf işlemi (devir ve teslim) alacaklının hakkını ihlal ettiği ölçüde geçersizdir.

Sıra Sizde 5

Aylin Hanım hacze iştirak edebilir. Aylin'in hacze iştirak edebilmesi için gerekli koşullar gerçekleşmiştir. Öncelikle Aylin Hanım Bedri Bey'e karşı takip yapmış ve bu takibin kesinleşmesi üzerine kendisine haciz isteme yetkisi gelmiştir. Aylin Hanım'ın alacağı Ahmet Bey'in alacağına göre öncelik hakkına da sahiptir. Zira, Aylin Hanım'ın alacağı Ahmet Bey'in takip talebinden daha önceki bir tarihte doğmuştur. Aylin hacze iştirak için gerekli olan belgeye de sahiptir. Noterden onaylı borç senedi İcra ve İflâs Kanunu'nun 100'üncü maddesinde sayılan ve hacze iştirak imkanı veren belgelerdendir.

Sıra Sizde 6

Somut olayda borçlunun elinde bulunan bir mal için üçüncü kişi lehine istihkak iddiasında bulunulmuştur. İcra müdürü, çim biçme makinesini haczetmeli ancak üçüncü kişi lehine istihkak iddiasını tutanağa geçirmelidir. İcra müdürü daha sonra bu konuda bir itirazı varsa bunu bildirmesi için alacaklıya üç günlük süre vermelidir. Alacaklı bu istihkak iddiasına üç gün içinde itiraz etmez ise istihkak iddiasını kabul etmiş sayılır ve haciz kalkar. Alacaklı üç gün içinde itiraz ederse icra müdürü dosyayı icra mahkemesine göndermelidir.

Sıra Sizde 7

Somut olayda haciz için borçlunun iş yerine gidilmiş olmasına rağmen henüz haciz gerçekleştirilmemiştir. Borçlunun taksitle ödeme teklifinin geçerli olması için alacaklının bu teklife rıza göstermesi gerekir. İcra müdürü öncelikle alacaklıya borçlunun taksitle ödeme teklifini kabul edip etmediğini sormalıdır. Alacaklı hacizden önceki taksitle ödeme teklifini kabul etmek zorunda değildir. Alacaklı borçlunun teklifini kabul etmezse icra memuru borçlunun mallarını haczetmelidir. Alacaklı teklifi kabul ederse artık haciz işlemi yapmamalı ve söz konusu borcun taksitle ödeme anlaşması çerçevesinde ödenebilmesi için borçluya imkan tanınmalıdır. Bedri Bey taksitle ödeme teklifini hacizden sonra yapmış olsaydı, sözkonusu teklif Kanununun 111'inci maddesindeki koşulları taşıdığından, alacaklının muvafakatine gerek kalmadan taksit anlaşması geçerli olurdu.

Sıra Sizde 8

İhtiyati haciz talep edebilmek için alacağın rehinle teminat altına alınmamış olması gerekir. Alacak rehinle teminat altına alınmışsa, rehinli malın kıymetinin alacağı karşıladığı oranda ihtiyati haciz istenmesi mümkün değildir. Alacak, rehin dışında bir teminatla teminat altına alınmışsa ihtiyati haciz istenebilir.

Sıra Sizde 9

İhtiyati haciz yargılamasını, geçici hukukî koruma olarak, bir davadaki yargılamadan ayıran temel iki özellik bulunmaktadır. Bunlardan ilki, belli sebeplerin varlığı halinde karşı taraf dinlenmeden de ihtiyati hacze karar verilebilmesidir. İkincisi de ispat ölçüsü bakımındadır. İhtiyati haciz yargılamasında ispat ölçüsü yaklaşık ispattır. Yani, ispatı gereken hususların tam olarak değil; kuvvetle muhtemel gösterilmesi yeterlidir.

Sıra Sizde 10

İhtiyati haczin icrasına ilişkin şikâyetler, icra işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, S. Ş. (1960), **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**, Ankara

Belgesay, M. R. (1945), **İcra ve İflâs Hukuku**, İstanbul

Belgesay, M. R. (1953), **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm**, C. II, İstanbul

Gürdoğan, B. (1970), **İcra Hukuku Dersleri**, Ankara

Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E. (2005), **İcra ve İflâs Hukuku**, 19. Bası, Ankara

Muşul, T. (2005), **İcra ve İflâs Hukuku**, İstanbul

Pekcanitez, H./Atalay, O./ Sungurtekin Özkan, M./Özekes, M. (2012), **İcra ve İflâs Hukuku**, 10. Bası, Ankara

Postacıoğlu, İ. (1982), **İcra Hukuku Esasları**, 4. Bası, İstanbul

Umar, B. (1973), **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**, İzmir

Üstündağ, S. (200), **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul

4

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Taşınır ve taşınmaz malların ne şekilde satılacağını, alacakların nasıl paraya çevrileceğini, diğer paraya çevirme usullerinin neler olduğunu ve ihalenin feshini açıklayabilmek,
- Paraların ne şekilde paylaşılacağını, sıra cetvelinin hangi hallerde düzenleneceğini ve sıra cetveline karşı koyma yollarını listeleyebilmek,
- Borç ödemededen aciz vesikasını ve bu belgeye bağlanan sonuçları anlatabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

Açık Artırma Yoluyla Satış	Kıymet Takdiri
Pazarlık Yoluyla Satış	İhalenin Feshi
Artırmaya Hazırlık	Paraların Paylaşılması
Artırma Şartnamesi	Sıra Cetveli
Mükellefiyetler Listesi	Aciz Belgesi

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Satış (Paraya Çevirme)
- ❖ Paraların Paylaşılması
- ❖ Borç Ödemededen Aciz Belgesi

Paraların Paylaştırılması ve Borç Ödemeden Aciz Belgesi

GİRİŞ

İcra ve iflâs hukuku sistemimizde, alacaklının doğrudan doğruya borçlunun haczedilen mallarıyla tatmin edilmesi mümkün değildir. Haczin amacı, haczedilen malların alacaklıya devri değil, hacizli malların paraya çevrilmesi ve bu suretle alacaklının alacağına ödenmesidir.

Haczedilen şey para ise, bu durumda satış safhasına gerek yoktur, doğrudan paraların paylaştırılması ve ödenmesi aşamasına geçilir. Haczedilen şey paradan başka bir şey ise, bu durumda, haczedilen şeylerin paraya çevrilmesi (satışı) şarttır.

Hacizli malların paraya çevrilmesi ve paraların paylaştırılması sonunda alacaklı alacağını tamamen tahsil edebileceği gibi, elde edilen paranın alacağa yetmemesi sebebiyle alacağının bir bölümünü tahsil edemeyebilir. Alacağını tamamen alamayan alacaklıya, ödenmeyen alacak kesimi için, icra dairesi tarafından kendiliğinden, herhangi bir harç ve resme tâbi olmadan bir aciz belgesi verilir; bu belgenin bir sureti de borçluya verilir.

Bu ünite de hacizli taşınır ve taşınmaz malların satışı, ihalenin feshi, paraların paylaştırılması, sıra cetveli hazırlanması ve icra takibi sonucunda alacağını tahsil edemeyen alacaklılara verilecek olan aciz belgesinin sonuçları üzerinde durulmuştur.

SATIŞ (PARAYA ÇEVİRME)

Satış Talebi

Hacizli mallar, kural olarak, talep üzerine satılır ve satışı da kural olarak alacaklı talep eder (İİK m. 107). Ancak bazı hâllerde borçlu da haczedilen malların satışını talep edebilir (İİK m. 113). Satışı talep eden kimsenin satış giderlerini peşin olarak ödemesi gerekir. Aksi takdirde satış talebi sonuç doğurmaz (İİK m. 59).

İcra dairesi kural olarak talep olmaksızın, kendiliğinden satış işlemlerini başlatamaz. Bununla birlikte, haczedilen malların kıymeti süratle düşmekte veya bunların muhafazası güç ise, icra müdürü talep olmadan da her zaman bu malların satılmasına karar verebilir (İİK m. 113/II). İcra müdürünün görevi bu durumda sadece satışa karar vermektir; buna karşılık satışın yapılması için gerekli olan giderlerin yine ilgili kimse (kural olarak alacaklı) tarafından yatırılması gerekir.

Hacizli taşınır mallar ve alacaklar için satış isteme süresi kesin haczin uygulanmasından itibaren altı ay, taşınmaz mallar içinse bir yıldır (İİK m. 106). Borçlu ile alacaklı arasında taksitle ödeme sözleşmesi varsa, bu sözleşme devam ettiği müddetçe (İİK m. 111/III), hacizli mala ilişkin bir istihkak iddiası söz konusuysa istihkak davası sırasında (İİK m. 97/VIII) ve geçici yahut ihtiyatî haciz kesin hacze dönüşmedikçe (İİK m. 108) satış isteme süreleri işlemez.

Satış süresi içinde istenmezse veya satış istenmiş olmasına rağmen bu talep daha sonra geri alınır ve kalan süre içerisinde talep yenilenmezse mallar üzerindeki haciz kalkar. (İİK m. 110). Aynı şekilde, icra müdürü tarafından verilecek karar gereği yatırılması gereken giderler onbeş gün içinde depo edilmezse haciz kalkar. Ancak her üç durumda da sadece mal üzerindeki haciz kalkar; fakat icra takibi sona ermez.

Hacizli malın satılması yönündeki talep bir defa geri alınabilir. Süre geçmese bile ikinci kez satış talebi geri alınır, bu durumda süre henüz dolmamış olsa bile haciz kalkar.

Resmi sicile kayıtlı mallar bakımından, icra dairesiyle yapılacak yazışmalar sonucunda haczin kalktığına tespit edilmesi halinde, sicili tutan idare tarafından haciz şerhi terkin edilerek bu işlem hakkında ilgili icra dairesine bilgi verilir. Haczin kalkmasına neden olan alacaklı, o hacizle ilgili haciz konulması ve muhafaza giderlerinden sorumlu olur (m. 110/II ve III).

İcra dairesinin kendiliğinden hacizli malın satışına karar vermesi mümkün müdür? Mümkün ise, bu durumda satış için gerekli olan giderler nasıl karşılanır?

Taşınır Malların Satılması

Satış Türleri

İcra dairesi, taşınır malları, alacaklının satış talebinden itibaren iki ay içinde satmak zorundadır (İİK m. 112/I).

Taşınır mallar kural olarak, *açık artırma yolu* ile satılır. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu da ayrıntılı olarak bu yolu düzenlemiştir. Ancak bazı durumlarda, taşınırın pazarlık yoluyla satışı da mümkündür (İİK m. 119). Pazarlık yoluyla satış kural olarak, borçlar hukuku hükümlerine göre (TBK m. 207 vd.) yapılır; mülkiyet malın teslimi ile alıcıya geçer. Pazarlık yoluyla satışın hangi hâllerde yapılabileceği İcra ve İflâs Kanunu'nun 119. maddesinde beş bent hâlinde sayılmıştır. Buna göre:

- Bütün ilgililerin istemesi;
- Borsa veya piyasada rayici bulunan kıymetli evrak yahut diğer mallar için, o günün piyasasında kayıtlı fiyatının teklif edilmiş olması;
- Artırma sırasında maden kıymetini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymetin teklif edilmiş olması;
- Muhafazası masraflı veya kıymeti süratle düşen malların bulunması;
- Hacizli malın değerinin kanunda öngörülen parasal sınırı geçmemesi hâllerinden biri gerçekleştiğinde taşınırın pazarlık yoluyla satışı mümkündür.

Taşınır malların satışı için asıl olan, bunların açık artırma yoluyla satılmasıdır. Açık artırma ile satışın iki temel aşaması bulunur. Bunlar, *artırmaya hazırlık* ve *artırmanın yapılması* aşamalarıdır.

Artırmaya Hazırlık

İcra dairesinin açık artırma yoluyla satışa başlamadan önce, artırmaya ilişkin bazı hazırlıkları yapması gerekir.

Öncelikle açık artırmanın yapılacağı yer, gün ve saat satış gününden önce icra dairesi tarafından *ilân* edilir. İlânın şekli, artırmanın tarzı, yeri, günü ve gazete ile yapılıp yapılamayacağı ilgililerin menfaatine en uygun şekilde icra müdürü tarafından tespit edilir. Şayet ilânın bir gazete ile yapılmasına karar verilirse, söz konusu ilânın satış talebi tarihinde tirajı elli binin üzerinde olup da yurt düzeyinde dağıtımı yapılan bir gazeteyle yapılması gerekir (İİK m. 166). Satış ilanı elektronik ortamda da yapılır. İlân gereği gibi yapılmazsa ihalenin feshi, şikâyet yoluyla talep edilebilir.

İlânda, ayrıntıları *satış şartnamesinde* gösterilmek kaydıyla, satılacak malın cinsi, mahiyeti, önemli vasıfları, tahmin edilen kıymeti, bulunduğu yer, ikinci artırmanın gün ve saati, satış şartnamesi ile diğer bilgilerin nereden ve nasıl temin edilebileceği, talep hâlinde ve belirtilen masrafın verilmesi şartıyla şartnamenin bir örneğinin gönderilebileceği hususları yer alır (İİK m. 114/III).

Açık artırmaya hazırlık çerçevesinde ilânın dışında ayrıca *artırma şartnamesi* hazırlanır. Bu şartnamede ilânda asgari bilgileri verilen hacizli malla ilgili diğer hususlar ayrıntısıyla belirtilir.

İcra dairesince yapılması gereken ilânın dışında, taraflar isterlerse, şartnamenin tamamını masraflarını kendileri karşılamak suretiyle diledikleri şekilde ilân edebilirler. Ancak açık artırma bakımından icra dairesince yapılan ilân esas alınır.

Artırmanın Yapılması

Açık artırmaya elektronik ortamda teklif verme yoluyla başlanır. Elektronik teklif verme birinci ihale tarihinden on gün önce başlar, ihalenin tamamlanacağı günden önceki gün sonunda sona erer. Elektronik ortamda verilecek teklif, hacedilen malın tahmin edilen bedelinin yüzde ellisinden az olamaz. Ayrıca teklif verilmeden önce, malın tahmin edilen bedelinin yüzde yirmisi oranında teminat gösterilmesi zorunludur. (İİK m. 114/IV).

Birinci ve ikinci ihale icra memuru tarafından, ilanda belirlenen yer, gün ve saatte elektronik ortamda verilen en yüksek teklif üzerinden başlatılır. İsteklilerin sürdürdükleri peyler, *tellâl* (münadi) tarafından üç defa bağırıldıktan sonra, elektronik ortamda verilen en yüksek teklif de değerlendirilerek, en çok artırana icra müdürü tarafından ihale edilir.

Birinci artırmada ihalenin yapılabilmesi için, satış bedelinin malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini bulması ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan diğer alacaklar o malla temin edilmişse, bu suretle rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması ve ayrıca her iki durumda da paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini aşması gerekir (İİK m. 115/I). Ayrıca altın ve gümüş eşya maden halindeki kıymetlerinden daha aşağı bedelle satılamaz (İİK m. 117). Örneğin on bin lira *muhammen bedelli* bir taşınır malın birinci artırmada satılabilmesi için en az bu bedelin yüzde ellisi olan beş bin lira ve ayrıca satış ve paylaşırma giderleri ne kadarsa bu miktarın da teklif edilmesi gerekir. Eğer rüçhanlı alacak toplamı malın muhammen bedelinin yüzde ellisinden fazla ise satışın yapılabilmesi için en az bu miktarın paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini de karşılayacak şekilde teklif edilmesi gerekir. Artırma bedeli bu şartları sağlamıyorsa, icra memuru satışı geri bırakır (İİK m. 115/II).

Birinci artırmanın yapılamayarak geri bırakılması üzerine, ilanda belirtilen yer, gün ve saatte (İİK m. 114/III) *ikinci artırma* yapılır. İkinci artırma, en erken birinci ihaleyi izleyen onuncu gün yapılabilir. İkinci ihalede ise elektronik ortamda teklif verme, birinci ihaleden sonraki beşinci gün başlar, en az on gün sonrası için belirlenecek ikinci ihalenin tamamlanacağı günden önceki gün sonunda ise sona erer (İİK m. 115/I). Bir örnekle açıklamaya çalışırsak, birinci artırmanın 13.10.2017 tarihinde yapılacağını varsayarsak, elektronik ortamda teklif verme bu tarihten on gün önce 03.10.2017 tarihinde başlayacak ve artırmadan bir gün önce 12.10.2017 tarihinde sona erecektir. Bu artırmada yeterli pey ileri sürülürse bu kişiye ihale yapılacaktır. Buna karşılık birinci artırmada yeterli pey ileri sürülemezse, ikinci artırma yapılacak ve bunun için elektronik ortamda pey ileri sürülebilmesi birinci artırmadan beş gün sonra yani 18.10.2017 tarihinde başlayacaktır. İkinci artırma ilk artırmadan en az on gün sonrası için yani 28.10.2017 veya daha sonraki bir tarihte yapılacaktır. Ancak 28.10.2017 tarihi cumartesi gününe denk geldiğinden ikinci artırma için en erken 30.10.2017 tarihi veya daha sonraki bir tarih belirlenmelidir. İkinci artırmada da birinci artırmadaki şartlar gerçekleşirse ihale yapılabilir. Buna göre, teklif edilen satış bedelinin, malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini bulması ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan diğer alacaklar o malla temin edilmişse, bu suretle rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması ve ayrıca her iki durumda da paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini aşması gerekir. Artırma bedeli bu şartları sağlamıyorsa veya ikinci artırmada alıcı çıkmazsa, bu sefer *satış talebi düşer* (İİK m. 115/III). Bu durumda, malın yeniden satışa çıkarılabilmesi için, alacaklının tekrar satış talebinde bulunması ve bütün artırmaya hazırlık işlemlerinin tekrarlanması gerekir.

Satışı istenen hacizli bir taşınır malın muhammen bedeli 12.000 lira, satış ve paylaşırma masrafları ise 800 liradır. Ayrıca söz konusu hacizli taşınır mal üzerinde, satış isteyen alacaklının alacağına önceliği olan bir başka alacaklının 8.000 liralık bir rehin hakkı bulunmaktadır. Birinci artırmada ileri sürülen en yüksek pey 8.500 liradır. Bu durumda icra müdürü nasıl işlem yapmalıdır?

Artırmanın Sonuçları

Yukarıdaki başlıklar altında açıklanan bazı kavramların hem taşınır hem taşınmaz satışları için belirlenmesinde ve birbirinden ayrılmasında yarar vardır. Öncelikle *satış*, takibin bir aşaması olup hacedilen malların paraya çevrilmesi prosedürünü ifade eder. *Açık artırma* ise, bir paraya çevirme türüdür ve artırmaya hazırlık ile artırmanın yapılması şeklinde iki aşamayı ifade eder. Artırmada, Kanunda belirtilen şartlar sağlanırsa ihale gerçekleşir. İhale, kanunda belirtilen şartlarda bir alıcının çıkması ve malın onun mülkiyetine geçmesi anını ifade eder. Şayet birinci artırmada şartlar sağlanamazsa, kanunda belirtilen sürede ve şartlarda ikinci artırma yapılır. Ancak, ikinci artırmanın da yapılamaması durumunda bu sefer satış talebi düşer ve satış prosedürüne yeniden başlanması gerekir.

Gerek birinci gerek ikinci artırmada, ihalenin yapılması ile o malın mülkiyeti alıcıya geçer (TBK. m. 279). Ancak, satış bedeli ödenmedikçe ve ihale kesinleşmedikçe, mal alıcıya teslim edilmez (İİK m. 118/I, c. 4). Satış kural olarak peşin parayla yapılır ve alıcı bedeli peşin olarak öder. Fakat icra müdürü, alıcıya, bedeli ödeyebilmek için, yedi günü geçmemek üzere bir süre verebilir (İİK m. 118/I, c. 1, 2). Birinci veya ikinci artırmada, mal kendisine ihale edilen alıcı, verilen süre içinde bedeli ödemezse satış talebi düşer. Taşınmazlardan farklı olarak, taşınır malların satışında satış bedelinin ödenmemesi halinde tamamlayıcı ihale yapılmaz.

6352 sayılı Kanunla 118. maddenin birinci fıkrasının son tümcesi yürürlükten kaldırıldığı için, taşınırlarda birinci veya ikinci artırmada, alıcının kendisine verilen süre içinde ihale bedelini kısmen ya da tamamen ödememesi durumunda yapılan tamamlayıcı (ikame) artırmanın yapılabilmesinin de bir dayanağı kalmamıştır. Satış bedelinin ödenmemesi halinde artık icra memuru ihaleyi feshedecektir.

İhaleye katılıp daha sonra bedeli ödememek suretiyle ihalenin feshine sebep olan tüm alıcılar ve kefilleri, teklif edilen bedelle son ihale bedeli arasındaki farktan, diğer zararlardan ve ayrıca temerrüt faizinden müteselsilen sorumludurlar. İhale farkı ve temerrüt faizi ayrıca hüküm alınmasına gerek olmaksızın dairece tahsil edilir. Bu fark, varsa öncelikle teminattan alınır (İİK m. 118/II).

Taşınmaz Malların Satılması

İcra dairesi, alacaklının satış talebinden sonra üç ay içinde hacizli taşınmazı açık artırma ile satmalıdır (İİK m. 123). Taşınmazlar bakımından, taşınırlarda olduğu gibi pazarlık yoluyla satış mümkün değildir. Taşınmazlar ancak açık artırma yoluyla satılabilir. Bununla beraber, iflâsta (İİK m. 241/I) ve malvarlığının terki suretiyle konkordatoda (İİK m. 309e), taşınmazlar, alacaklılar karar verirse pazarlıkla satılabilir.

Artırmaya Hazırlık

Taşınmazın satışında da açık artırma yapılmadan önce bir takım hazırlıkların yapılması gerekir. Bu hazırlıklar yapılmadan doğrudan ihale yapılamaz. Hazırlık işlemleri, artırma ilânının yapılması ve artırma şartnamesi ile mükellefiyetler listesinin düzenlenerek kıymet takdirinin yapılmasıdır.

Satış talebini alan icra dairesi, artırmanın şartlarını tespit eder ve artırmanın yapılacağı yer, gün ve saati *ilân* eder. Açık artırmanın satıştan en az bir ay önce ilân edilmesi gerekir (İİK m. 126, II). İlânın yapılış tarzı konusunda taşınır mallar konusundaki hükümler uygulanır (İİK m. 126/VI; m. 114/II, III). Satış ilanı elektronik ortamda da yapılır. İlân edilen metinde esasa etkili olmayan maddî hatalar bulunursa, satış tarihi değiştirilmeden hata ilânen düzeltilir; ancak bu ilânla artırma tarihi arasında yedi gündenden az bir zaman kalmışsa, artırma daha önce ilân edilen gündenden en az yedi gün sonra tespit edilecek günlerde yapılır ve bu düzeltme ilânında belirtilir. Düzeltme ilânı ilgililere ayrıca tebliğ edilmez (İİK m. 126/II).

Artırma ilânında nelerin bulunması gerektiği İİK'nun 126/III. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre ilânda, satılacak şeyin cinsi, mahiyeti, önemli vasıfları, tahmin edilen kıymeti, bulunduğu yer; birinci ve ikinci ihalenin yapılacağı yer, gün ve saat; artırmaya iştirak edeceklerin hacedilen malın tahmin edilen kıymetinin yüzde yirmisi nispetinde pey akçesi veya milli bir bankanın teminat mektubunu tevdi etmeleri gerektiği; diğer bilgilerin nereden ve ne suretle öğrenilebileceği yazılır. Ayrıca, ipotek sahibi alacaklılar ile diğer ilgililerin taşınmaz üzerindeki haklarını, hususiyile faiz ve masrafa dair olan iddialarını belgeleriyle birlikte onbeş gün içinde icra dairesine bildirmeleri gerektiği yazılır; aksi halde, hakları tapu siciliyle sabit olmadıkça, satış bedelinin paylaşmasından hariç kalacakları da belirtilir.

İlânın bir örneği borçluya, alacaklıya ve taşınmazın tapu sicilinde kayıtlı bulunan ilgililerin tapuda yazılı bulunan adreslerine tebliğ edilir. Adres tapuda yazılı değilse, varsa adres kayıt sistemindeki adresleri tebliğ adresi olarak kabul edilerek bu adrese tebligat yapılır. Adres kayıt sisteminde de yerleşim yeri adresi yoksa, ayrıca adres araştırması yapılmaz; gazetede ve elektronik ortamda yapılan ilân tebligat yerine geçer (İİK m. 127).

İlândan başka, bir de *artırma şartnamesi* hazırlanır. İlânda, sadece asgarî bir takım bilgilere yer verilip taşınmazla ilgili hak ve yükümlülüklerle diğer hususlar artırma şartnamesinde gösterilir. Taşınmazı açık artırma ile satın alan kimse (alıcı), onu artırma şartnamesine göre iktisap eder. Artırma şartlarını icra dairesi tespit eder (İİK m. 124/I) ve artırmadan önce en az on gün süre ile icra dairesinde herkesin görmesi için açık bulundurur (İİK m. 124/II; m. 126/II, b. 2). Artırma şartnamesinde nelerin yazılacağı İcra ve İflâs Kanunu'nun 124 ve 125. maddelerinde belirtilmiştir (ayrıca Yön. m. 45). Artırma şartnamesi alıcı için tapu sicili hükmündedir. Bu sebeple, artırma şartnamesinde gösterilmemiş olan mükellefiyetler alıcıya geçmez. Aşağıda açıklanacak olan mükellefiyetler listesi de artırma şartnamesinin bir parçasıdır.

Artırma şartnamesinde taşınmaz üzerindeki mükellefiyetlerin gösterilebilmesi için, *mükellefiyetler listesi* hazırlanmalıdır. İcra müdürü, bir yandan artırmayı ilân ederken, diğer yandan da taşınmaz

üzerindeki mükellefiyetleri tapu siciline sorar ve tespit ettiği mükellefiyetlerin bir listesini yapar. İlân üzerine hak sahibi olduklarını bildirenlerin de iddialarını (İİK m. 126/II, b. 4) listeye geçirir. Hazırlanan mükellefiyetler listesi, haciz koyduran alacaklılara ve borçluya tebliğ edilir ve itirazları varsa üç gün içinde bildirmeleri istenir. Üç gün içinde itiraz edilirse, itiraz, İİK'nun 96. ve 97. maddeleri gereğince istihkak prosedürüne göre çözümlenir (İİK m. 128/I). Mükellefiyetler listesinin kesinleşmesi için ya üç günlük süre içinde itiraz edilmemesi veya itiraz üzerine yedi gün içinde istihkak davasının açılmamış olması yahut istihkak davası açılmışsa bu davanın sonuçlanmış olması gerekir. Kesinleşen mükellefiyetler listesi, artırma şartnamesine geçirilir ve şartname İcra ve İflâs Kanunu'nun 124. maddesinin ikinci fıkrasına göre icra dairesinde açık bulundurulur.

Taşınmazın kıymet takdirinde, mükellefiyetlerin etkisi dikkate alınır. İcra müdürü, taşınmazın önceden takdir edilen kıymetini etkileyen mükellefiyetlerin ortaya çıkması halinde, mükellefiyetler listesinin kesinleşmesi ile taşınmaza yeniden *kıymet takdiri* yaptırır. Kıymet takdirine ilişkin rapor borçluya, haciz koydurmuş olan alacaklılara ve diğer ipotekli alacaklılara tebligatın yapıldığı icra dosyasındaki, ayrıca bildirmiş bulunmaları hali dışında, tapudaki mevcut adresleri esas alınarak tebliğ edilir (İİK m. 128/II). Satışa çıkarılan taşınmazda eklenti niteliğinde teşvikli mal varsa icra müdürü, bu malların kıymetini ayrıca takdir ettirir. Satıştan önce ilgili kurumlardan bu mallar üzerindeki vergi, resim, harç gibi yükümlülükler sorulur. Satış isteyen alacaklının talebi üzerine bu mallar satış dışında tutulabileceği gibi, üzerlerindeki vergi, resim, harç gibi malın aynından kaynaklanan kamu alacakları dikkate alınarak taşınmazla birlikte de ihale edilebilir (İİK m. 128/III).

Kıymet takdirinin tebliğ edildiği ilgililer, raporun kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde, raporu düzenleyen icra dairesinin bağlı olduğu yerdeki icra mahkemesinde, şikâyette bulunabilirler; bu şikâyet yetkisiz icra mahkemesinde yapılırsa, icra mahkemesi en geç on gün içinde, dosya üzerinden inceleme yaparak yetkisizlik kararı verir. Kıymet takdirine ilişkin şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli giderlerin yatırılması durumunda yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılabilir; aksi hâlde şikâyet kesin olarak reddedilir. Süresinde şikâyet edilmemesi veya şikâyet yoluna başvurmakla birlikte gerekli giderlerin süresinde yatırılmaması yahut şikâyetin esastan reddi ile kesinleşen kıymet takdiri üzerine, kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez. Ancak, doğal afet veya imar durumu gibi çok önemli değişiklikler olursa yeniden kıymet takdiri istenebilir. Kıymet takdiri hakkında icra mahkemesinin verdiği kararlar kesindir (İİK m. 128a).

İcra müdürü, hacizli bir apartmanın pazarlık yoluyla satışına karar vermiştir. İcra müdürüne göre bu kararın gerekçesi, bütün ilgililerin muvafakat etmesi ve apartmanın son derece eski, bu yüzden de kıymetinin süratle düşüyor olmasıdır. Sizce icra müdürünün bu kararı doğru mudur?

Artırmanın Yapılması

Taşınmazlarda açık artırmanın yapılması esasen taşınırlarda olduğu gibidir. Açık artırmaya elektronik ortamda teklif verme yoluyla başlanır. Elektronik ortamda teklif verme, birinci ihale tarihinden yirmi gün önce başlar, ihalenin tamamlanacağı günden önceki gün sonunda sona erer; ikinci ihalede ise elektronik ortamda teklif verme birinci ihaleden sonraki beşinci gün başlar, en az yirmi gün sonrası için belirlenecek ikinci ihalenin tamamlanacağı günden önceki gün sonunda sona erer. Elektronik ortamda verilecek teklifler haczedilen malın tahmin edilen kıymetinin yüzde ellisinden az olamaz (İİK m. 126/IV).

İhaleye katılmak isteyen alıcılar teklif vermeden önce, haczedilen malın tahmin edilen kıymetinin yüzde yirmisi nispetinde teminat göstermek zorundadır. Satışa çıkarılan taşınmaz üzerinde hakkı olan alacaklının alacağı, malın muhammen bedelinin yüzde yirmisinden az değilse, artırmaya iştiraki halinde ayrıca pey akçesi ve teminat aranmaz. (İİK m. 126/IV ve V).

Birinci artırma, ilânda belirtilen yer, gün ve saatte elektronik ortamda verilen en yüksek teklif üzerinden başlatılır. İsteğlilerin sürdükleri peyler, tellâl tarafından yüksek sesle duyurulur. Taşınmaz, tellâl tarafından üç defa bağırıldıktan sonra, elektronik ortamda verilen en yüksek teklif de değerlendirilerek, en çok artırana icra memuru tarafından ihale edilir (İİK m. 129/I, c. 1).

İhalenin yapılabilmesi için satış bedelinin, malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini veya satış isteyen alacaklına rüçhanı diğer alacaklılar o malla temin edilmişse, rüçhanı olan alacaklıların toplamını ve ayrıca her iki durumda da satış ve paylaşırma giderlerini karşılaması gerekir (İİK m. 129/I).

Birinci ihalede alıcı çıkmazsa veya Kanuna göre ödenmesi gereken asgari bedel teklif edilmezse icra memuru tarafından satış geri bırakılır ve ikinci ihale yapılır. İkinci ihalede ise, elektronik ortamda teklif verme, birinci ihaleden sonraki beşinci gün başlar, en az yirmi gün sonrası için belirlenecek ikinci ihalenin tamamlanacağı günden önceki gün sonunda sona erer. İkinci artırmada birinci artırmadaki şartlar gerçekleşirse en yüksek teklifi verene ihale yapılabilir. Buna göre, teklif edilen satış bedelinin, malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini bulması ve satış isteyen alıcının alacağına rüçhanı olan diğer alacaklar o malla temin edilmişse, bu suretle rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması ve ayrıca her iki durumda da paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini de aşması gerekir. Artırma bedeli bu şartları sağlamıyorsa veya ikinci artırmada alıcı çıkmazsa, bu sefer *satış talebi düşer*. Bu durumda taşınmazın yeniden satışa çıkarılabilmesi için, alıcılının tekrar satış talebinde bulunması ve tüm satış işlemlerinin yeniden yapılması gerekir.

Artırmanın Sonuçları

İhalenin yapılması ile taşınmazın mülkiyeti alıcıya geçer (İİK m. 134/I, c. 1). Ancak, satış bedeli ödenmedikçe taşınmaz alıcıya teslim edilmez ve tapu dairesine tescil için yazı yazılmaz (İİK m. 131; m. 134/I, c. 2). Gerek birinci artırmada, gerek ikinci artırmada, ihale ile taşınmaz kendisine ihale edilen alıcı, satış bedelini peşin olarak icra dairesine öder ve ihale kesinleşirse taşınmaz alıcıya teslim edilir ve tapuya yazı gönderilir (İİK m. 130, c. 1; m. 135/I). Ancak icra müdürü alıcıya satış bedelini ödeyebilmesi için on günü geçmemek üzere süre verebilir (İİK m. 130, c. 2). *Bedelin ödenmesi ve ihalenin kesinleşmesi* üzerine, taşınmaz, tapuda alıcı adına tescil edilir ve teslimi gerekir. Ancak taşınmaz teslim sırasında borçlu veya üçüncü kişi tarafından işgal edilmekte ise bu kimseler İİK'nun 135. maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre tahliye edilebilir.

Tapuya yazı yazılıp taşınmazın alıcıya teslimi için ayrıca ihalenin kesinleşmiş olması, yani yedi gün içinde ihalenin feshinin istenmemiş veya istenmişse icra mahkemesinin ihalenin feshi talebini reddedip bu kararın kesinleşmiş olması gerekir (İİK m. 134/VIII; m. 135/I).

Alıcı verilen süre içinde *bedeli ödemezse*, icra müdürü, ihale kararını kaldırır, alıcının yatırdığı pey akçesi kendisinin sorumlu bulunduğu meblağa mahsup edilmek üzere alıkonur (İİK m. 133/I). Bu durumda şu prosedür izlenir:

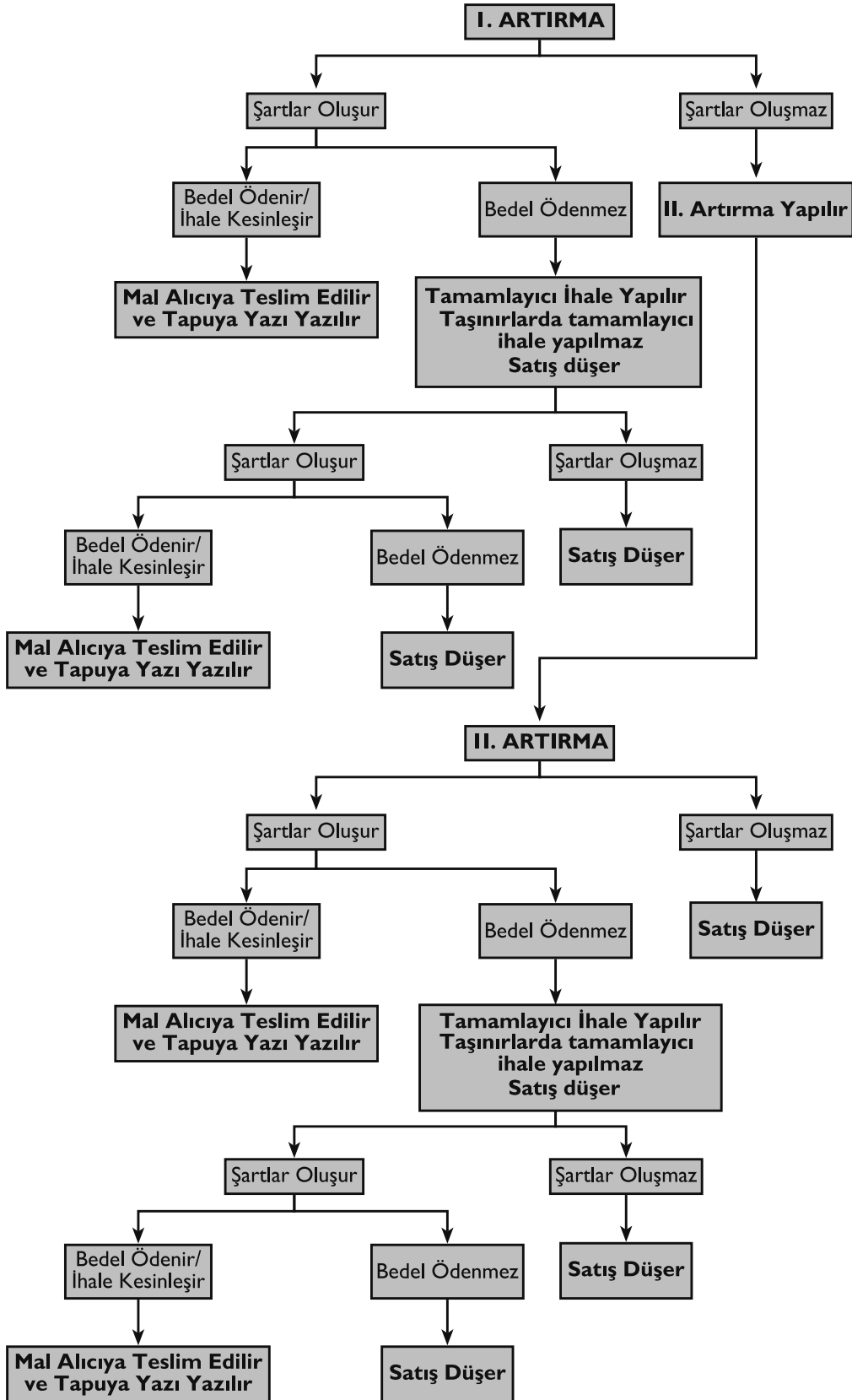
- Alıcıdan önce en yüksek peyi sürmüş olan kimseye, teklif ettiği bedelle taşınmazı alması için teklifte bulunulur ve üç gün süre verilir. Ancak bunun için; o kişinin adresinin bilinmesi ve sürdüğü peyin o artırmada satış için gerekli asgari satış bedelini (129. maddenin koşullarını) karşılaması gerekir.
- Bu kişi taşınmazı satın almaya razı olmaz veya süresinde cevap vermezse veya şartları oluşmadığından kendisine teklif yapılamazsa, icra müdürü taşınmazı hemen artırmaya çıkarır. Bu artırmanın da ilân edilmesi gerekir; ancak ilân tarihi ile satış tarihi arasında yedi günlük süre bulunmalıdır. Bedel ödenmediğinde yapılan bu artırma, birinci artırmanın yerine yahut ikinci artırmanın yerine yapılırsa da başlı başına yeni bir artırma olmayıp yerine yapıldığı artırma bakımından *tamamlayıcı (ikame)* bir artırmadır.
- Bu artırma da 129. maddenin aradığı koşullara göre gerçekleştirilmelidir. Buna göre, teklif edilen satış bedelinin, malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini bulması ve satış isteyen alıcının alacağına rüçhanı olan diğer alacaklar o malla temin edilmişse, bu suretle rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması ve ayrıca her iki durumda da paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini de aşması gerekir. Artırma bedeli bu şartları sağlamıyorsa veya alıcı çıkmazsa, bu sefer *satış talebi düşer* (İİK m. 133/I) ve alıcılı isterse yeniden satış işlemleri yapılabilir.

Taşınmazların satışında, birinci artırmada asgari bedel teklif edilmemişse, hangi prosedür izlenmelidir?

Artırmaya katılıp daha sonra bedeli ödememek suretiyle ihalenin feshine sebep olan tüm alıcılar ve kefilleri, teklif edilen bedelle son ihale bedeli arasındaki farktan, diğer zararlardan ve ayrıca temerrüt faizinden müteselsilen sorumludurlar. Sorumlu olunan bu miktar, ayrıca hükme gerek kalmaksızın icra dairesince tahsil olunur (İİK m. 133/II).

SATIŞIN ŞEKLİ AŞAMALARI VE VERİLMESİ GEREKEN KARARLAR

**ARTIRMA İLE SATIŞTA TAŞINIR VE TAŞINMAZ MALLARIN
SATIŞININ KARŞILAŞTIRILMASI**

TAŞINIR MALLARIN SATIŞI	TAŞINMAZ MALLARIN SATIŞI
Hacizden itibaren altı ay içinde satış talep edilebilir	(1) Hacizden itibaren bir yıl içinde satış talep edilebilir.
Talep tarihinden itibaren iki ay içinde satış yapılır	(2) Talep tarihinden itibaren üç ay içinde satış yapılır.
Artırmaya hazırlık olarak, lân, artırma şartnamesi hazırlanması işlemleri yapılır. Artırma şartnamesinin icra dairesinde satıştan on gün önce açık bulundurulması zorunlu değildir.	(3) Artırmaya hazırlık olarak, ilân, artırma şartnamesinin hazırlanması, mükellefiyetler listesi hazırlanması ve kıymet takdiri işlemleri yapılır. Artırma şartnamesinin icra dairesinde satıştan on gün önce açık bulundurulması zorunludur.
Satış ilânı artırmadan uygun bir süre önce yapılır	(4) Satış ilânı artırmadan en az bir ay önce yapılmalıdır.
İlânın ilgililere tebliği zorunlu değildir.	(5) İlânın ilgililere tebliği zorunludur.
İkinci artırma birinci artırmadan sonra en az on gün sonra yapılır. Elektronik ortamda teklif verme, birinci ihaleden sonraki beşinci gün başlar.	(6) İkinci artırma birinci artırmadan sonra en az yirmi gün sonra yapılır. Elektronik ortamda teklif verme, birinci ihaleden sonraki beşinci gün başlar.
Satış bedelinin ödenmesi için yedi güne kadar süre verilebilir.	(7) Satış bedelinin ödenmesi için on güne kadar süre verilebilir.
Birinci veya ikinci artırmada kendisine ihale yapılan alıcı tarafından bedel ödenmezse satış düşer, tamalayıcı artırma yapılmaz.	(8) Birinci veya ikinci artırmada bedel ödenmezse, alıcıdan önce en yüksek pay sürene teklif yapıldıktan sonra tamalayıcı artırma yapılır; bu artırmada malın satılabilmesi için, birinci ve ikinci artırma için 129. maddenin öngördüğü koşulların gerçekleşmesi aranır.

Alacakların Paraya Çevrilmesi

Alacakların haczi konusunda İcra ve İflâs Kanunu'nun 89. maddesi hükmü açıklanırken, özellikle alacakların ödeme zamanı geldiğinde, borçluya değil, icra dairesine ödeneceği belirtilmişti.

Şayet üçüncü kişinin elinde bulunan *alacak bir kambyo senedine bağlı ise*, bu durum özellik arz eder. Üçüncü kişi (çoğunlukla banka), haciz ihbarnamesi üzerine, elinde borçluya ait bonoların bulunduğunu belirtirse, esasen İcra ve İflâs Kanunu'nun 88. maddesinin birinci fıkrasına göre icra dairesinin fiilen bu senetleri haczetmesi (el koyması) gerekir. Ancak üçüncü kişinin, tahsil için borçlu tarafından kendisine bırakılmış bonoların bedelini tahsil edince ödeyeceği yolundaki beyanını alacaklı kabul ederse, bu durumda üçüncü kişi zamanı gelip bono bedellerini tahsil ettiğinde, bunu icra dairesine öder. Alacaklı, bonoların icra dairesine teslimini isterse, icra dairesi bonoyu bankadan talep eder ve kasasında saklar. Bonoların ödeme zamanı gelince, icra dairesi bu konudaki gerekli işlemleri yapar, örneğin protesto çeker ve bonoyu tahsil eder (İİK m. 90).

Asıl burada üzerinde önemle durulması gereken husus, *alacağın ödeme yerine veya tahsil için alacaklıya devridir* (İİK m. 120). Hacze iştirak eden alacaklıların muvafakatiyle, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı, *ödeme yerine geçmek üzere* itibarı kıymeti ile alacaklılardan bir veya bir kaçına devredilebilir. Bu şekilde alacağı devralan alacaklı, alacak oranında takip borçlusunun haklarına halef olur (İİK m. 120/1). Böylece takip alacaklısının alacağı, devraldığı alacak miktarınca ödenmiş sayılır ve icra takibi de sona erer. Bu durumda, icra dairesi haczedilen alacağın borçlusuna (yani borçlunun borçlusuna) alacağın devredildiğini bildirir (TBK m. 186), alacağı devralan alacaklıya bir belge ve alacak için senet düzenlenmişse bu senedi verir.

Borçlunun alacağı çekişmeli ve özellikle borçlu bu alacağını takip etmiyor ise, borçlunun alacağının tahsil için, takip alacaklısına devri mümkündür. Bu durumda, hacze iştirak eden alacaklıların hepsi yahut içlerinden bir veya bir kaç, üçüncü kişideki alacağın tahsilini veya borçlunun üçüncü kişiye karşı sahip olduğu dava hakkının kullanılmasını üzerine alabilir (İİK m. 120/II). Burada alacaklı, borçlunun üçüncü kişideki alacağını ödeme yerine geçmek üzere değil; tahsil için devralmaktadır. Alacaklı bu durumda, borçlunun haklarına halef olmayıp onu temsil yetkisini kullanır; bu çerçevede üçüncü kişiye karşı dava açıp takip yapabilir.

Diğer Paraya Çevirme Usulü

Taşınır ve taşınmaz mallar ile alacaklar dışında, özellikle Kanunda açıkça düzenlenmemiş olan diğer haklar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 121. maddesi hükmüne göre paraya çevrilir.

İcra müdürü diğer satış işlemlerini icra mahkemesinden talimat almadan kendiliğinden yaparken, bu durumda, satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesine sorar (İİK m. 121/I). İcra mahkemesi, yerleşim yerleri (yani adresleri) bilinen ilgilileri davet edip gelenleri dinler ve bu konuda bir karar verir. İcra mahkemesinin kararı, üç şekilde olabilir:

- Bu hakların açık artırma yoluyla satılmasını emretmek
- Diğer bir satış türü için bir icra memuru görevlendirip satışı bu memura yaptırmak
- Gerekli gördüğü diğer tedbirleri almak

İhalenin Feshi

İcra ve İflâs Kanunu'nda cebrî icra satışlarının hangi durumlarda feshedilebileceği de ayrıca düzenlenmiştir. İhalenin feshi sebepleri çeşitli aşamalarda ortaya çıkmış olabilir. Buna göre, ihalenin feshi sebeplerini dört grup altında toplamak mümkündür:

- *İhaleye hazırlık döneminde:* Burada ilânın kanuna aykırı yapılmış olması gibi hazırlık döneminde ihaleyi etkileyecek, kanuna aykırı usulsüzlük yapılması söz konusudur.
- *İhalenin yapılmasında:* Kanunda ihalenin nasıl yapılacağı belirtilmiştir. Bu prosedüre aykırı veya kanunda belirtilmemekle birlikte, ihalenin doğru bir şekilde yapılmasını engelleyici hususlar ihalenin feshi sebebinin oluşturur.
- *İhaleye fesat karıştırılması:* İhalenin sağlıklı şekilde yapılmasını engelleyici bazı davranışlara girilmesi fesih sebebidir. Örneğin, ihaleye katılacakların değişik yöntemlerle ihaleye katılmalarının engellenmesi.
- *Alıcının hataya düşmesi:* Alıcının özellikle aldığı malın esaslı niteliklerinde yanıltılmış olması fesih sebebidir. Örneğin, taşınmazın yüzölçümünün yanlış gösterilmesi veya şartnamede verilen bilgilerle taşınmazın gerçek durumunun birbirine uygun olmamasında olduğu gibi.

Yukarıdaki sebeplerin bulunması durumunda, ihalenin feshi, şikâyet yolu ile icra mahkemesinde ileri sürülebilir (İİK m. 134/II). İhalenin feshi, ihale tarihinden itibaren *yedi gün içinde* istenebilir. İlgililer, ihalenin feshi sebebinin en geç ihale günü öğrenmiş sayılırlar (İİK m. 134/II). Bazı istisnaî durumlarda, şikâyet süresi ihale tarihinden itibaren değil; fesih sebebinin öğrenildiği tarihten başlar. Bunlar:

- Satış ilânının tebliğ edilmesi gereken ilgiliye ilânın tebliğ edilmemiş olması,
- Satılan malın esaslı niteliklerinde hatanın sonradan öğrenilmiş olması,
- Artırmaya fesat karıştırıldığı sonradan öğrenilmiş olması hâlleridir.

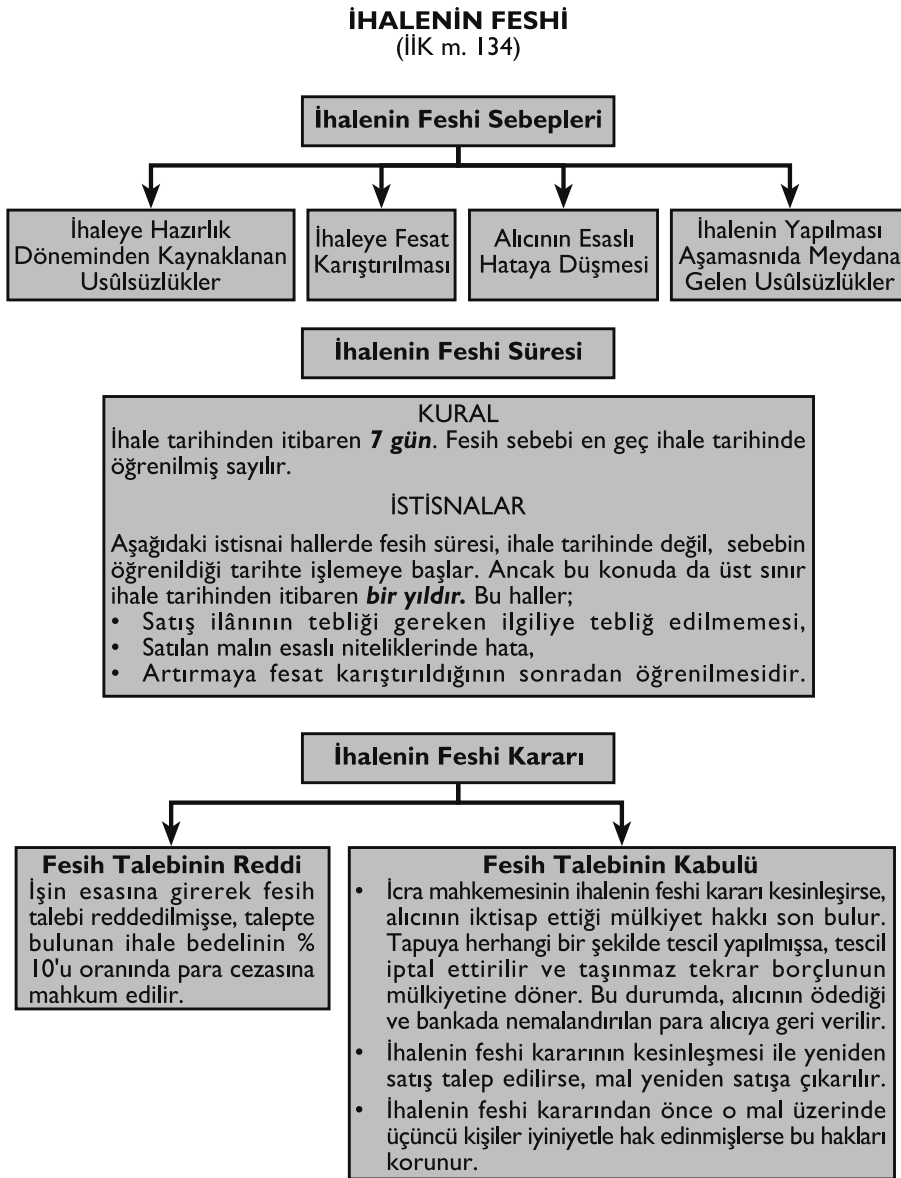
Bu durumlarda şikâyet süresi öğrenme tarihinden başlamakla birlikte, ihale tarihinden itibaren bir yıl geçtikten sonra artık ihalenin feshi istenemez (İİK m. 134/VI).

İhalenin feshini isteyebilecek olanlar, yalnızca satış isteyen alacaklı, borçlu, tapu sicilindeki ilgililer ve pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenlerdir. Fesih isteyen ilgilinin, yurt içinde bir adres göstermesi

ve ileri sürdüğü fesih sebebinin aynı zamanda kendi menfaatini de haleldar ettiğini, yani zarar gördüğünü ispat etmesi gerekir (İİK m. 134/II, c. 1; 134/VII).

İhalenin feshi talep edilmiş olsa bile taşınmazı satın alan, ihaleye alacağına mahsuben iştirak etmemiş olmak kaydıyla, satış bedelini derhal veya İİK'nun 130. maddesine göre verilen on günlük süre içinde nakden ödemek zorundadır. Ancak ihale kesinleşmedikçe ihale bedeli alacaklılara ödenmez. Ayrıca icra müdürü, ödenen ihale bedeli ile ilgili olarak, ihalenin feshine yönelik şikâyet sonucunda verilecek karar kesinleşinceye kadar para bankalarda nemalandırılır. Örneğin, icra müdürü, ihale bedeli olan parayı aylık faize yatırabilir ya da hazine bonosu satın alabilir. İhalenin feshine ilişkin şikâyetin kabulüne veya reddine ilişkin kararın kesinleşmesi üzerine, ihale bedeli nemaları ile birlikte hak sahiplerine ödenir (İİK m. 134/IV-V).

İhalenin feshi için icra mahkemesi yerine genel mahkemeye veya yetkisiz icra mahkemesine başvurulursa, icra mahkemesi veya genel mahkeme, dosya üzerinden inceleme yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı verir ve bu karar kesindir (İİK m. 134/III).

İcra mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda, talep tarihinden itibaren yirmi gün içinde, taraflar gelmeseler dahi, fesih talebinin kabulü veya reddi şeklinde bir karar verir. Fesih talebinin reddine karar verilirse talepte bulunan, ihale bedelinin yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edilir. Ancak, işin esasına girilmemesi nedeniyle talep reddedilirse para cezasına hükmolunmaz (İİK 134/II, c. 3-4). Örneğin, tamamen usulî sebeplerle veya ihalenin feshini talep etme süresinin geçirilmiş olması nedeniyle şikâyet reddedilirse, fesih talep eden para cezasına mahkûm edilmez.

İcra mahkemesi, fesih sebebini yerinde görürse, ihalenin feshine karar verir. İcra mahkemesinin ihalenin feshi kararı kesinleşirse, alıcının iktisap ettiği mülkiyet hakkı son bulur. Tapuya herhangi bir şekilde tescil yapılmışsa, tescil iptal ettirilir ve taşınmaz tekrar borçlunun mülkiyetine döner. Bu durumda, alıcının ödediği ve bankada nemalandırılan para alıcıya geri verilir. İhalenin feshi kararının kesinleşmesi ile yeniden satış talep edilirse, mal yeniden satışa çıkarılır. İhalenin feshi kararından önce o mal üzerinde üçüncü kişiler iyi niyetle hak edinmişlerse bu hakları korunur (TMK m. 1023).

PARALARIN PAYLAŞTIRILMASI

Paylaştırmamanın Yapılması

Paraların paylaşılması ve satıştan sonra ödeme, icra takibinin son aşamasıdır. Takibin diğer aşamalarında, icra müdürünün gerekli işlemleri yapabilmesi, bu aşamalarda görevini yerine getirmesi için alacaklının veya alacaklıların talebi gerekirken (örneğin, ödeme emri göndermek için takip talebi, haciz ve satış için, haciz ve satış talebi), paraların ödenmesi için alacaklının talebine gerek yoktur. İcra müdürü, satıştan sonra vezneye giren paraları kendiliğinden, alacaklıya veya alacaklılara öder. Tek alacaklı söz konusu ise veya hacze iştirakte alacaklar tam olarak karşılanıyorsa, *ödemeden* bahsedilirken, hacze iştiraki söz konusu ve elde edilen para alacakları tam olarak karşılanıyorsa, *paraların paylaşılması* durumu söz konusu olacaktır.

Ödeme aşamasına geçilebilmesi için kural olarak hacizli tüm mal ve hakların satılmış olması gerekir. Ancak, hacizli malların bir kısmı satıldıktan sonra, icra müdürü ele geçen parayı alacaklıların hisselerine göre *avans olarak* dağıtabilir (İİK m. 138/I).

Alacaklı veya alacaklılara ödenecek para, üç kısımdan oluşur: Takip konusu ana alacak, alacağın işlenmiş faizleri (talep varsa), takip giderleri. Paranın ödenmesinde, hacizli malın satış bedelinden öncelikle haciz, satış ve paylaşırma giderleri gibi tüm alacaklıları ilgilendiren ortak masraflar çıkarılır, artan para paylaşılır (İİK m. 138/II).

Satış tutarı aynı derecede hacze iştirak eden tüm alacaklıların alacaklarını ödemeye yetmezse, icra dairesi öncelikle *tamamlama haczi* yapmalı (İİK m. 139) ve gerekirse *sıra cetveli* (İİK m. 140 -142) düzenlemelidir.

İcra müdürünün hacizli malları satması sonucu, elde edilen para tüm alacaklıların alacağını ödemeye yetmezse, icra müdürü *tamamlama haczi* yapar (İİK m. 139). Burada, icra müdürü, daha önce haciz yaparken, malların kıymetinde yanılması sebebiyle yeniden haciz yapmaktadır.

Satış tutarı tüm alacaklıların alacağını ödemeye yeterse, hepsine alacakları tam olarak ödenir. Borcun tamamen veya kısmen ödenmesi halinde, icra müdürü ödeme oranında borçluyu borcundan ibra ettiğine ilişkin bazı işlemler yapması gerekir. Alacaklının alacağı tamamen ödenmişse, icra müdürü takip dayanağı senedi borçluya verir (İİK m. 144/I). Alacağının yalnız bir kısmı ödenmiş olan alacaklı, senedini geri alabilir. Ancak, icra dairesi, alacağının ne kadarının ödenmiş olduğunu ve senedin bundan sonra hangi miktar üzerinden geçerli olacağını senedin üzerine yazar ve duruma göre ilgili mercilere bildirir (İİK m. 144/II).

İcra dairesi ödemede yanlışlık yapar ve fazla para öderse, ayrıca hükme hacet kalmaksızın, fazla ödediği parayı alacaklıdan zorla geri alır (İİK m. 361).

Sıra Cetveli

Genel Olarak

Tamamlama haczi ile haczedilen malların satışı sonunda elde edilen miktar da aynı derecede hacze iştirak eden (İİK m. 100-101) alacaklıların alacağını karşılamaya yetmezse, icra dairesinin bir *sıra cetveli* düzenlemesi gerekir (İİK m. 140/I). Bu durumda kural olarak sıra cetveli yapılmadan ve kesinleşmeden icra müdürü paraları paylaşamaz. Sıra cetvelinin yapılması söz konusu ise, alacaklıların alacağının tam olarak ödenmesi mümkün olmaz

Sıra cetvelinde aynı derecede hacze iştirak eden alacaklılar, alacak miktarlarıyla gösterilir. Bu alacaklıların her biri belirli bir sıraya kaydolunur. İflâstaki sıra, hacizde de uygulanacağından burada İİK'nun 206. maddesi uygulanacaktır. Bu hükme göre, satış sonucu elde edilen paradan öncelikle rehinli alacaklıların alacakları ödenir. Bu ödemedi sonra, devletin alacağı olan malın ayından kaynaklanan vergi alacakları ödenecektir. Daha sonra 206. maddede gösterilmiş olan imtiyazlı üç sıra içindeki alacaklar ödenecektir. İmtiyazlı alacaklar ödendikten sonra dördüncü sıradaki imtiyazsız alacaklılar ödenir. Bir önceki sırada bulunan alacaklı veya alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıraya ödeme yapılmaz. Ancak aynı sıradaki alacaklılar, eşit hakka sahiptirler (İİK m. 207).

Sıra cetveli hazırlandıktan sonra, bunun bir sureti bütün ilgililere tebliğ edilir (İİK m. 141).

Sıra Cetveline Karşı Şikâyet ve İtiraz Davası

Sıra cetvelinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde ilgililer, duruma göre ya icra mahkemesinde şikâyet veya genel mahkemede itiraz davası yolu ile sıra cetveline itiraz edebilirler (İİK m. 142/I). Süresi içinde gerekli yollara başvurulmaz veya başvurulur da talep reddedilirse sıra cetveli kesinleşir. Sıra cetveline karşı şikâyet veya itiraz yoluna başvurulursa, paylaşırma işleminin verilecek karara kadar durdurulması ve sıra cetvelinin kesinleşmesinin beklenmesi gerekir. Ancak, kendisine sıra cetveli tebliğ edilen her alacaklı, bir bankanın kesin teminat mektubunu dosyaya sunarak payına düşen miktarın tahsilini isteyebilir (İİK m. 142a).

Genel hükümlere göre şikâyet hakkı saklı kalmak üzere (İİK m. 16), sıra cetveline karşı koyma, alacağın esas ve miktarına ilişkin olmayıp alacaklının istediği veya olması gereken sıraya kabul edilmemesi sebebine dayanıyorsa *şikâyet yoluna* başvurulmalıdır (İİK m. 142/III). Alacaklı, sıra cetveline alınmış başka bir alacaklının alacağına, miktarına veya onun sırasına karşı koymak istiyorsa, bu durumda sıra cetveline karşı genel mahkemelerde *itiraz davası* açmalıdır (İİK m. 142/I, III).

Şikâyet kabul edilirse, icra memurunun verilen karar göre yeniden sıra cetvelini düzenlemesi gerekir. Yeniden düzenlenen sıra cetveli İİK'nun 141. maddesine göre yeniden ilgililere tebliğ edilir ve bu sıra cetveline karşı ilgililerin yeni düzenlenen sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurmaları mümkündür.

Alacaklının sıra cetveline karşı koyması, sıra cetvelinde yer alan bir alacağa veya onun sırasına ilişkin ise, başvurulacak yol itiraz davasıdır (İİK m.142, I, III). Sıra cetveline itiraz eden alacaklı, bu davayı, sıra cetvelinde alacağına itiraz ettiği diğer alacaklıya karşı açacaktır. Davanın konusu, davalı alacaklının alacağının hiç ya da gösterilen miktarda olmadığına ilişkin olacaktır. Görevli mahkeme, asliye hukuk mahkemesidir (HMK m. 2). Yetkili mahkeme ise sıra cetvelini düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yer icra mahkemesidir (İİK m. 142, I). Davacı davayı kazanırsa, bundan kendisi yararlanır. Alacaklının alacağı ödendikten sonra bir para kalırsa, bu para alacağına itiraz edilen alacaklıya verilir. Yani diğer alacaklılar bu davanın sonucundan yararlanmazlar.

SIRA CETVELİNE KARŞI KONULMASI (İİK m. 142)

	ŞİKÂyet	İTİRAZ DAVASI
* Sıra cetveline karşı koymak için kanunda iki yol öngörülmüştür. Bunlar şikâyet ve itiraz davası yollarıdır. Bu iki yol birbirinden farklı özellikler gösterir.		
Sebepler	İcra müdürünün takip hukuku hükümlerine aykırı hareket etmesi sebebiyle şikâyet yoluna başvurulabilir. Özellikle alacaklı, istediği sıraya kabul edilmediğini ileri sürüyorsa şikâyet yoluna başvurmalıdır.	Alacaklı sıra cetvelinde yer alan bir başka alacaklının sırasına veya alacağına esas ve miktarına karşı koymak istiyorsa itiraz davası açmalıdır.
Başvuru Yeri	İcra Mahkemesi	Asliye Hukuk Mahkemesi
Başvuruda Bulunabilecekler	Alacaklılar ve Borçlu	Sadece Alacaklılar
Başvuru Süresi	Sıra cetvelinin tebliğinden itibaren 7 gün	
Sonuçları	1. Bu yollara başvurulması ile inceleme sonuçlanıncaya kadar, yani sıra cetveli kesinleşinceye kadar paraların paylaşılması ertelenir. Ancak, kendisine sıra cetveli tebliğ edilen her alacaklı, bir bankanın kesin teminat mektubunu dosyaya sunarak payına düşen miktarın tahsilini isteyebilir (İİK m. 142a).	
	2. Sıra cetvelinin düzeltilmesi kararından sadece şikâyetle bulunan alacaklı değil, bütün alacaklılar yararlanır.	2. Dava sonucundan sadece davacı alacaklı yararlanabilir. Aynı sırada yer alsa da dava açmayan diğer alacaklılar yararlanamazlar.

BORÇ ÖDEMEDEN ACİZ BELGESİ

Genel Olarak

Paraların paylaşılması sonunda alacağını tamamen alamayan alacaklıya, ödenmeyen alacak kesimi için, icra dairesi tarafından kendiliğinden, hiç bir harç ve resme tâbi olmadan bir *aciz belgesi* verilir; bu belgenin bir sureti de borçluya verilir. Ayrıca bu belgesinin bir nüshası da, her il merkezinde Adalet Bakanlığınca belirlenen icra dairesi tarafından tutulan özel sicile kaydedilmesi için bu icra dairesine gönderilir (İİK m. 143/I).

Aciz belgesi, kesin ve geçici aciz belgesi olarak ikiye ayrılır.

- Haciz sırasında borçlunun haczi kabil malları bulunmakla birlikte, bunların takdir edilen kıymetlerinin, takip konusu alacağı karşılamayacağı anlaşılırsa, bu durumu belirleyen haciz tutanağı *geçici aciz vesikası (belgesi)* niteliğindedir (İİK m. 105/II).
- İcra takibi sonuçlandırılır ve alacağın tam olarak karşılanamadığı anlaşılırsa, karşılanamayan kısım için alacaklıya verilen aciz belgesine *kesin aciz vesikası (belgesi)* denir (İİK m. 143/I). Ancak, haciz sırasında da borçlunun haczi kabil malı bulunmazsa, bu durumu tespit eden haciz tutanağı da 143. madde anlamında kesin aciz belgesi yerine geçer (İİK m. 105/I).

Aciz Belgesine Bağlanan Sonuçlar

Geçici aciz belgesinin tek sonucu, alacaklının, iptal davası açabilmesine imkân tanınmasıdır (İİK m. 105/II; m. 277, b. 1).

Aşağıda açıklananlar ise kesin aciz belgesi için geçerli olan sonuçlardır:

- Aciz belgesi İİK'nun 68. maddesinin 1. fıkrasında itirazın kaldırılmasını sağlayan bir belge niteliğindedir (İİK m. 143/II).
- Alacaklı, aciz belgesini aldığı tarihten itibaren bir sene içinde takip yapmak isterse, borçluya yeniden ödeme emri göndertmesine gerek yoktur (İİK m. 143/III); eski takip dosyası üzerinden borçlunun yeni elde ettiği malları hemen haczettirebilir.
- Alacaklı, elindeki aciz belgesine dayanarak tasarrufun iptali davası açabilir (İİK m. 143/II; m. 277, b. 1).
- Aciz belgesi, alacaklıya bir başka alacaklının koydurduğu hacze iştirak imkânı verir (İİK m. 100/I, b. 1).
- Aciz belgesinin icra ceza hukuku bakımından da bir takım sonuçları vardır. Bunlar, alacaklıyı zarara sokmak kastıyla mevcudunu eksiltmek (İİK m. 331), aczine kendi fiiliyle sebebiyet vermek veya durumunun fenalığını bilerek ağırlaştırmak (İİK m. 332), gerçeğe aykırı beyanda bulunmak (İİK m. 338) suçlarında ortaya çıkmaktadır. Bu suçlar bakımından, duruma göre aciz belgesinin bulunması aranmaktadır.
- Borcun aciz belgesine bağlanması borcun tecdit edildiği (yenilendiği) anlamına gelmez (TBK m. 133). Örneğin, borç yenilenmediği için, aciz belgesinin verilmesinin kefile bir etkisi olmayacak, onun sorumluluğu devam edecektir.
- Aciz belgesine bağlanan borç, aciz belgesinin düzenlenmesinden itibaren yirmi yıl geçmesiyle borçluya karşı zamanaşımına uğrar. Buna karşılık borçlunun mirasçıları, mirasın açılmasından itibaren bir yıl içinde alacaklı hakkını aramamışsa, borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilirler (İİK m. 143/VI).
- Aciz belgesine bağlanan alacak miktarı için faiz istenemez (İİK m. 143/IV). Ancak, alacaklı müşterek borçlulardan ve borçlunun kefillerinden faiz isteyebilir ve bu kişiler ödedikleri faizler için borçluya rücu edemezler (İİK m. 143/V).
- Aciz belgesine bağlanan alacak için faiz işlememekle birlikte, borçlu, her zaman borcunu faiziyle birlikte belgeyi veren icra dairesine ödeyerek, aciz belgesinin icra dairesinde tutulan sicilden silinmesini isteyebilir. Kanundaki düzenlemeye göre, aciz belgesindeki alacak için faiz işlememekle beraber, bu borcun ödenerek sicilden silinmesi istendiğinde, faiz işletilmekte ve ancak faiziyle birlikte ödenirse, bu borç sicilden silinebilmektedir. Bu durumda borçluya, belgenin sicilden silindiğine ilişkin bir belge verilir. Ayrıca, icra takibinin batıl olması veya iptal edilmesi ya da borçlunun borçlu olmadığına bir mahkeme kararıyla kesin olarak tespit edilmesi yahut alacaklının icra takibini geri alması halinde de aciz belgesi sicilden terkin edilir (İİK m. 143/VI).
- Bunun dışında diğer kanun hükümlerinde aciz belgesine değişik sonuçlar bağlanmıştır. Örneğin, bkz. TMK m. 393, 513, 562, 648; TBK m. 98, 296, 390, 436, 585; YTTK m. 237, 713, 806, 828.

Özet

Alacaklının doğrudan doğruya borçlunun haczedilen mallarıyla tatmin edilmesi mümkün değildir. Haczedilen şey para ise, satış safhasına gerek kalmaz. Haczedilen şey mal olduğunda alacaklının alacağı, borçludan haczedilen mallar aynen alacaklıya verilerek ödenmez. Hacizli mallar satılarak paraya çevrilir ve bu suretle alacaklının alacağı ödenir. Taşınır mallarda, hacizden itibaren altı ay içinde alacaklı satış talebinde bulunmalıdır; aksi halde satış talebi düşer. İcra dairesi, bu malları, alacaklının satış talebinden itibaren iki ay içinde satmak zorundadır. Taşınır malların satışı için asıl olan, bunların açık artırma yoluyla satılmasıdır. Ancak bazı durumlarda, taşınırların pazarlık yoluyla satışı da mümkündür. Pazarlık yoluyla satışın hangi hâllerde yapılabileceği İcra ve İflâs Kanunu'nda belirtilmiştir. Taşınır malların satışında, birinci veya ikinci artırmada kendisine ihale yapılan alıcı, bedeli ödemezse satış düşer; tamamlayıcı artırma yapılmaz. Bir taşınmaz malın haczedilmesi halinde ise, alacaklı hacizden itibaren bir yıl içinde satış talep etmelidir, aksi halde satış talebi düşer. İcra dairesinin, bu taşınmaz alacaklının satış talebinden sonra üç ay içinde açık artırma ile satması gerekir. Taşınmaz malların satışında, birinci veya ikinci artırmada kendisine ihale yapılan alıcı bedeli ödemezse, icra memuru taşınmazı tamamlayıcı artırmaya çıkarır ve bu artırmada 129. maddenin aradığı şartlar sağlanırsa ihale yapılabilir, aksi takdirde satış düşer. Taşınmazlar bakımından, taşınırlarda olduğu gibi pazarlık yoluyla satış mümkün değildir; taşınmazlar ancak açık artırma yoluyla satılabilir. İflâsta ve malvarlığının terki suretiyle konkordatoda ise, alacaklıların karar vermesi halinde taşınmazların pazarlık usulüyle satılması mümkündür. Haczedilen alacaklar ise taşınır hükmünde olduklarından, taşınır mallar gibi paraya çevrilir. Ayrıca Kanunda, paraya çevirme yerine geçmek üzere, haczedilen alacakların haciz koyduran alacaklıya devri de hükme bağlanmıştır. Taşınır ve taşınmaz mallar ile alacaklar dışında, özellikle Kanunda açıkça düzenlenmemiş olan diğer haklar ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 121. maddesi hükmüne göre paraya çevrilir.

İcra ve İflâs Kanunu'nda cebrî icra satışlarının hangi durumlarda feshedilebileceği de ayrıca düzenlenmiştir. İhalenin feshi sebepleri çeşitli aşamalarda ortaya çıkmış olabilir. İhalenin feshi,

şikâyet yolu ile icra mahkemesinde ileri sürülebilir. İhalenin feshi, ihale tarihinden itibaren yedi gün içinde istenebilir. İlgililer, ihalenin feshi sebebini en geç ihale günü öğrenmiş sayılırlar. Bazı istisnaî durumlarda, şikâyet süresi ihale tarihinden itibaren değil; fesih sebebinin öğrenildiği tarihten başlar.

İcra müdürü, satıştan sonra vezneye giren paraları kendiliğinden, alacaklıya veya alacaklılara öder. Tek alacaklı söz konusu ise veya hacze iştirakte alacaklar tam olarak karşılanıyorsa, ödemedden bahsedilir. Hacze iştirak söz konusu ise ancak elde edilen para alacakların tamamını karşılamıyorsa, paraların paylaşılması söz konusu olur. Ödeme aşamasına geçilebilmesi için kural olarak hacizli tüm mal ve hakların satılmış olması gerekir. Ancak, hacizli malların bir kısmı satıldıktan sonra, icra müdürü ele geçen parayı alacaklıların hisselerine göre avans olarak dağıtabilir.

İcra müdürünün hacizli malları satması sonucu, elde edilen para tüm alacaklıların alacağını ödemeye yetmezse, icra müdürü tamamlama haczi yapar. Satış tutarı tüm alacaklıların alacağını ödemeye yeterse, hepsine alacakları tam olarak ödenir. Borcun tamamen veya kısmen ödenmesi halinde, icra müdürü ödeme oranında borçluyu borcundan ibra ettiğine ilişkin bazı işlemler yapar. Paraların paylaşılması sonunda alacağını tamamen alamayan alacaklıya, ödenmeyen alacak kesimi için, icra dairesi tarafından kendiliğinden, hiçbir harç ve resme tâbi olmadan bir aciz belgesi verilir. Aciz belgesi, kesin ve geçici aciz belgesi olarak ikiye ayrılır. Geçici aciz belgesinin tek sonucu, alacaklının, iptal davası açabilmesine imkân tanınmasıdır. Kesin aciz belgesi için geçerli olan sonuçlara gelince, bunlar; itirazın kaldırılmasını sağlayan bir belge niteliğinde olması, alacaklının aciz belgesini aldığı tarihten itibaren bir sene içinde takip yapmak istemesi halinde, borçluya yeniden ödeme emri göndertmesine gerek olmaması, başka bir alacaklının koydurduğu hacze iştirak imkânı vermesi vb. olarak İcra İflâs Kanunu'nda belirtilmiştir. Bunun dışında diğer kanunların hükümleri ile de aciz belgesine değişik sonuçlar bağlanmıştır.

Kendimizi Sıneyalım

1. Aşağıdaki hâllerden hangisinde pazarlık yoluyla satış mümkün **değildir**?

- Artırma sırasında maden kıymetini bulamamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymetin teklif edilmiş olması
- Bütün ilgililerin talep etmesi
- Hacizli taşınmaz malın değerinin kanunda öngörülen parasal sınırı geçmesi
- Hacizli malın muhafazasının son derece masraflı olması
- Borsa veya piyasada rayıcı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için, o günün piyasasında kayıtlı fiyatının teklif edilmiş olması

2. Taşınır malların açık artırma yoluyla satılması prosedüründe, hacizli mala ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıdakilerden hangisinde gösterilir?

- İlân
- Haciz tutanağı
- Sıra cetveli
- Satış şartnamesi
- Bilirkişi Raporu

3. Taşınır malların açık artırma yoluyla satışında, ikinci artırmanın **yapılmaması** durumunda bunun sonucu aşağıdakilerden hangisidir?

- Hacizli mal üzerindeki haciz kalkar. Alacaklının yeniden haciz talebinde bulunması gerekir.
- Satış düşer. Satış prosedürüne yeniden başlanması gerekir.
- İcra takibi iptal olur. Alacaklının yeniden takip yapması gerekir.
- Hacizli malın pazarlık yoluyla satılması gerekir.
- İkinci artırmanın tekrar edilmesi gerekir.

4. Taşınmazlarda kıymet takdirine ve buna yönelik şikâyetlere ilişkin olarak, aşağıda belirtilen hususlardan hangisi **yanlıştır**?

- Taşınmazın önceden takdir edilen kıymetini etkileyen mükellefiyetlerin ortaya çıkması hâlinde, taşınmaza yeniden kıymet takdir ettirilir.
- Kıymet takdirine karşı, ilgililer, icra mahkemesinde süresiz şikâyet yoluna başvurabilirler.
- Kıymet takdirine karşı şikâyet yetkisiz icra mahkemesinde yapılırsa, icra mahkemesi en geç on gün içinde dosya üzerinden inceleme yaparak yetkisizlik kararı verir.
- Kıymet takdirine ilişkin şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde, gerekli giderlerin yatırılması durumunda bilirkişi incelemesi yaptırılabilir. Aksi takdirde şikâyet reddedilir.
- Kıymet takdiri kesinleşmişse, kural olarak, kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez.

5. Aşağıdakilerden hangisi ihalenin feshini talep **edemez**?

- İcra müdürü
- Pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak eden kimse
- Satış isteyen alacaklı
- Borçlu
- Tapu sicilindeki ilgililer

6. Bir alacaklı, sıra cetvelinde yer alan bir diğer alacaklının alacağına karşı koymak istediği takdirde hangi süre içinde, nerede ve hangi hukukî yola başvurmalıdır?

- Yedi gün içinde, icra mahkemesinde, şikâyet yoluna başvurmalıdır.
- Yedi gün içinde, asliye hukuk mahkemesinde, şikâyet yoluna başvurmalıdır.
- Süresiz olarak, icra mahkemesinde, sıra cetveline itiraz davası açmalıdır.
- Yedi gün içinde, asliye hukuk mahkemesinde, sıra cetveline itiraz davası açmalıdır.
- Süresiz olarak icra mahkemesinde şikâyet yoluna başvurmalıdır.

7. 16.000 lira muhammen bedelli bir taşınmaz, üzerinde satış isteyen alacaklının alacağına önceliği olan bir rehin hakkı da yoksa ve satış ve paylaşırma giderleri 500 liraysa, ikinci artırmada **en düşük** hangi bedelle satılabilir?

- a. 6.400 Lira
- b. 8.500 Lira
- c. 9.600 Lira
- d. 10.100 Lira
- e. 12.000 Lira

8. Aşağıdakilerden hangisi kesin aciz vesikasına bağlanan sonuçlardan biri **değildir**?

- a. Aciz belgesi, alacaklıya bir başka alacaklının koydurduğu hacze iştirak imkânı verir.
- b. Alacaklı, aciz belgesini aldığı tarihten itibaren bir sene içinde takip yapmak isterse, borçluya yeniden bir ödeme emri göndertmesine gerek yoktur.
- c. Alacaklı, elindeki aciz belgesine dayanarak tasarrufun iptali davası açabilir
- d. Borcun aciz belgesine bağlanması borcun tecdit edildiği (yenilendiği) anlamına gelir.
- e. Aciz belgesi, İİK'nun 68. maddenin 1. fıkrası bakımından itirazın kaldırılmasını sağlayan bir belge niteliğindedir.

9. İhaleenin feshi prosedürüne ilişkin olarak aşağıda belirtilen hususlardan hangisi **yanlıştır**?

- a. İhaleenin feshi şikâyet yoluyla icra mahkemesinden talep edilebilir.
- b. İhaleye fesat karıştırılması hâlinde başvuru süresi bu durumun öğrenilmesinden itibaren yedi gündür.
- c. Alıcının malın esaslı noktalarında hataya düşürülmesi hâlinde başvuru süreye tâbi değildir.
- d. İhale tarihinden itibaren bir yıl geçtikten sonra ihaleenin feshi talep edilemez.
- e. İhaleenin feshi kararından önce mal üzerinde üçüncü kişiler iyi niyetle hak ettikleri takdirde, söz konusu kişilerin bu hakları korunur.

10. Taşınmaz mallar bakımından satış isteme süresi hangi andan itibaren işlemeye başlar ve bu süre ne kadardır?

- a. Kesin haczin konulmasından itibaren; bir yıl
- b. Ödeme emrinin tebliğinden itibaren; iki yıl
- c. Ödeme emrinin tebliğinden itibaren; bir yıl
- d. Kesin haczin konulmasından itibaren; iki yıl
- e. İcra emrinin tebliğinden itibaren; iki yıl

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **c** Yanıtınız yanlıştır ise “Taşınır Malların Satılması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **d** Yanıtınız yanlıştır ise “Taşınır Malların Satılması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **b** Yanıtınız yanlıştır ise “Taşınır Malların Satılması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **b** Yanıtınız yanlıştır ise “Taşınmaz Malların Satılması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **a** Yanıtınız yanlıştır ise “İhaleenin Feshi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **d** Yanıtınız yanlıştır ise “Sıra Cetveline Şikâyet veya İtiraz Davası” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **b** Yanıtınız yanlıştır ise “Taşınmaz Malların Satılması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **d** Yanıtınız yanlıştır ise “Aciz Belgesine Bağlanan Sonuçlar” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **c** Yanıtınız yanlıştır ise “İhaleenin Feshi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **a** Yanıtınız yanlıştır ise “Satış Talebi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Haczedilen malların kıymeti süratle düşmekte veya bunların muhafazası güç ise, icra müdürü herhangi bir talep olmaksızın her zaman bu malların satılmasına karar verebilir (İİK m. 113/II). İcra müdürünün görevi bu durumda sadece satışa karar vermektir; bu yüzden satışın yapılması için gerekli olan giderlerin yine ilgili kimse (kural olarak alacaklı) tarafından yatırılması gerekir.

Sıra Sizde 2

Birinci ve ikinci artırmada ihalenin yapılabilmesi için, satış bedelinin malın tahmin edilen değerinin yüzde ellisini veya satış isteyen alacaklının alacağına rüçhanı (önceliği) olan alacaklıların toplamından hangisi daha fazla ise onu karşılaması ve ayrıca her iki durumda da paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini de karşılaması gerekir (İİK m. 115/I). Taşınmazın muhammen bedeli 12.000 lira, satış ve paylaşırma giderleri ise 800 liradır. Satış isteyen alacaklının alacağına rüçhanı olan bir başka alacaklı bulunduğundan öncelikle söz konusu alacak miktarının ve ayrıca satış ve paylaşırma giderlerinin karşılanması gerekir. İleri sürülen pey 8.500 lira, rüçhanlı alacak ve satış paylaşırma giderleri toplamı ise 8.800 liradır. O hâlde icra müdürünün ilk artırmada satışı geri bırakması ve satış gününü izleyen en az onuncu günde ikinci artırmayı yapması gerekir.

Sıra Sizde 3

İcra müdürünün bu kararı Kanuna aykırıdır. Zira pazarlık yoluyla satış icra hukukunda sadece taşınır bakımından ve belli bazı hâllere özgü olarak mümkündür.

Sıra Sizde 4

Artırma bedeli asgarî şartları sağlamadığı takdirde veya alıcı çıkmadığında, satış icra memuru tarafından geri bırakılır. İkinci ihale, birinci ihale tarihinden en az yirmi gün sonra yapılabilir (İİK m. 126/IV). İkinci artırma bakımından daha önce yapılan ilanda belirtilen yer, gün ve saatte ikinci ihale gerçekleştirilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, Sabri Şakir (1960). **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**. Ankara.

Belgesay, Mustafa Reşit (1945). **İcra ve İflâs Hukuku Cilt I İcra**. İstanbul.

Belgesay, Mustafa Reşit (1953). **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm C. II**. İstanbul.

Gürdoğan, Burhan (1970). **İcra Hukuku Dersleri**. Ankara.

Kuru, B., Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2011). **İcra ve İflâs Hukuku**. 25. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Muşul, Timuçin (2010). **İcra ve İflâs Hukuku**. 4. Basım. Ankara

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M., ve Özekes, M. (2018). **İcra ve İflâs Hukuku**. 5. Basım. Ankara: Vedat Kitapçılık.

Postacıoğlu, İlhan (1982). **İcra Hukuku Esasları**. 4. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Umar, Bilge (1973). **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**. İzmir.

Üstündağ, Saim (2004). **İcra Hukukunun Esasları**. 8. Basım. İstanbul.

5

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- 👁️ Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibin temel aşamalarını açıklayabilmek,
- 👁️ Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile genel haciz yolu ile takip arasındaki farkları listeleyebilmek,
- 👁️ Kira bedelinin ödenmemesi veya kira süresinin sona ermesi nedeniyle taşınmazın ilamsız icra yolu ile tahliyesini betimleyebilmek için gerekli

bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

🔑 Kambiyo Senedi	🔑 Kira Sözleşmesi
🔑 Takip Talebi	🔑 Tahliye Taahhüdü
🔑 Ödeme Emri	🔑 Tahliye Talebi
🔑 Ödeme Emrine Karşı Özel Şikayet	🔑 Tahliye Emri
🔑 Ödeme Ermine İtiraz	

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu ile Takip
- ❖ Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi

Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip ve Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi

GİRİŞ

Para ve teminat alacakları için ilamsız icra takibi yapılabileceğini, ilamsız icra takiplerinde başlıca takip yolunun genel haciz yoluyla takip olduğunu ve bu takibin aşamalarını daha önceki ünitelerimizde açıkladık. Bununla beraber, ilamsız icra takibi sadece genel haciz yolu ile takiple sınırlı değildir. Alacaklının elinde kambiyo senedi bulunması halinde, özel bir ilamsız icra takibi prosedürü de öngörülmüştür. Elinde kambiyo senedi bulunan alacaklı, isterse bu özel takip yolunun avantajlarından yararlanarak daha seri bir ilamsız icra takibi yapabilir. Bu takip yolunda, ilamsız icra takibinin takibin kesinleşmesine kadarki aşamaları bakımından farklılıklar bulunmaktadır, ancak takibin kesinleşmesinden sonraki haciz, satış ve paraların paylaşılması gibi takip aşamaları genel haciz yolu ile takiptekiyle aynıdır.

Para ve teminat alacakları söz konusu olduğunda, duruma göre genel haciz yolu veya kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapılabildiği halde, bunun dışındaki talepler için ilamlı icra takibi yapılması gerekir. İlamlı icra takibinde ise, kural olarak, öncelikle mahkemede dava açılarak bir ilam alınması ve bu ilama dayanılarak ilamlı icra takibi yapılması gereklidir. Bununla beraber, kiralanan taşınmazların tahliyesi için, kira alacağının ödenmemesi veya kira süresinin sona ermesi durumlarında, Borçlar Kanunu ve İcra İflas Kanunu'ndaki şartlar gerçekleştiği takdirde, borçluya karşı dava açmadan ve ilama dayanmadan, ilamsız icra takibi yapılabileceği öngörülmüştür.

Bu ünite, ilamsız icra takibinin özel yolları olarak nitelendirilebilecek kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip ve kiralanan taşınmazların ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin takip yollarının temel aşamaları ve özellikleri üzerinde durulmuştur.

KAMBYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİP

Genel Olarak

Özellikle Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş kambiyo senetlerinin özelliğine uygun olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nda kambiyo senetlerine ilişkin takip yolu ayrıca düzenlenmiştir. Bu çerçevede, hem haciz hem de iflâs yolunda kambiyo senetlerine özgü bir takım farklılıklar kabul edilmiştir. Ancak başlık altında sadece kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip üzerinde duracağız. Kambiyo senetlerine özgü iflâs yolu hakkında ise (İİK m. 171 vd.) ileride iflâs hakkında açıklamalar yaparken bilgi vereceğiz.

Alacağı için elinde kambiyo senedi bulunan alacaklı, mutlaka bu yola başvurmak zorunda değildir; genel haciz yoluyla takip de yapabilir. Alacaklının bu yola başvurabilmesi için alacağının senede bağlanmış olması ve bu senedin de kambiyo senedi niteliğinde olması gerekir. Kambiyo senetleri 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş olan bono (TTK m. 776 vd.), poliçe (TTK m. 671 vd.) ve çek (TTK m. 780 vd. 5941 sayılı ÇekK.). Alacaklının elinde bu tür bir kambiyo senedi yoksa veya senet, unsurlarını taşımadığından kambiyo senedi vasfında değilse, alacaklının kambiyo senedine dayanarak takip yapma yetkisi yoksa, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurulamaz; bu durumda takip yapmak isteniyorsa, genel haciz yoluyla takip yapılmalıdır.

Genel haciz yolu ve kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip arasındaki bir diğer fark, rehinle temin edilmiş alacaklar bakımındandır. Kural olarak, alacağı rehinle temin edilen alacaklı, öncelikle rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmalıdır (İİK m. 45/I). Ancak, alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı, bu alacağı

için aynı zamanda kambiyo senedi almışsa, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak mecburiyetinde olmadan, doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir (İİK m. 45/II; m. 167/I).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip, genel haciz yoluyla takip prosedürüne paralel düzenlenmiştir, takibin temel aşamaları da aynıdır. Bu takip yolunda da, takip talebi, ödeme emri, takibin kesinleşmesi, haciz, satış, paraların paylaşılması aşamaları bulunur. Biz, burada sadece iki takip yolu arasında farklı olan hususlar üzerinde duracağız. Her iki takip yolu arasında, sadece takip yolunun kesinleşmesi aşamasına kadar farklılıklar bulunmaktadır; bundan sonraki haciz, satış, paraların paylaşılması aşamaları aynıdır. Bunun dışında İİK'nun 170/b maddesinde yapılan atıfla, İİK'nun 61. maddesinin 2-5. fıkraları ve 62-72. maddeleri kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe uygun düşüğü ölçüde uygulanır.

Alacağı rehınle temin edilmiş bir alacaklının, bu alacağı için aynı zamanda kambiyo senedi aldığıııı kabul edelim. Bu alacaklı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinin birinci fıkrası gereğince, öncelikle rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak mecburiyetinde olduğunu düşünmektedir. Sizce, alacaklının bu düşüncesi doğru mudur?

Takip Talebi

Takip talebi, genel haciz yolundaki esaslara uygun doldurulur (İİK m. 167/II; m. 58). Ancak kambiyo senedinin özelliğı dikkate alınarak, takip talebine ayrıca senedin cinsi, tarihi ve numarası yazılmalıdır. Yetkili icra dairesi bakımından, genel hükümler (İİK m. 50) geçerli olmakla birlikte, kambiyo senedinden kaynaklanan özellikler (örneğin, ifa yeri) dikkate alınmalıdır.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte, genel haciz yolundan farklı olarak alacaklının takip talebinde belirttiğı kambiyo senedinin aslının ve borçlu sayısı kadar onaylı örneğinin de takip talebine eklemesi gerekir (İİK m. 167/II). Ancak, takip konusu bir çekse ve bankaya ibraz edildiğinde kısmi ödeme söz konusu olmuşsa, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi banka tarafından çek hamiline verilir, çek hamili de bu fotokopiyle takip yapılabilir (5941 sayılı Çek Kanunu m. 3/VI). Takibin elektronik ortamda açılması durumunda, kambiyo senetleri güvenli elektronik imza ile imzalanarak elektronik ortamda takip talebine eklense dahi, en geç üç gün içinde senedin aslının ilgili icra dairesine ibrazı gerekir (Yön. m. 21/III). Çek hamili, icra mahkemesine şikâyette bulunurken de dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir (5941 S.K., m. 3/VI/son). Şayet, alacaklı kambiyo senedinin aslını veya çeklerde kısmi ödeme halinde çekin onaylı fotokopisini icra dairesine vermemiş veya en azından itiraz ve şikâyet süresi olan beş gün dolmadan geri almışsa, borçlu, yedi gün içinde şikâyet yolu ile ödeme emrinin iptalini isteyebilir. İcra mahkemesi, borçlunun talebi doğrultusunda karar verirse, ödeme emrini iptal eder ve borçluya yeniden ödeme emri gönderilir.

Alacaklının borçluya karşı talepte bulunabilmek için ödememe protestosu çekmesi gereken hallerde, kambiyo senedi ile birlikte protestonun da takip talebine eklenerek icra dairesine verilmesi gerekir. Zira, bu durumda protesto evrakı kambiyo senedi ile birlikte bir bütün oluşturmaktadır. Protestonun kambiyo senedine eklenmesinin gerekip gerekmediğı bono (TTK m. 714; 778) poliçe (TTK m. 714 vd., 730) ve çek (TTK m. 798; 808; 809) için ayrı ayrı tespit edilmelidir. Protestodan muafiyet hallerinde protesto çekilmesine gerek yoktur (TTK m. 722).

Alacaklının borçluya karşı talepte bulunabilmek için ödememe protestosu çekmesi gereken hallerde, kambiyo senedi ile bir bütün oluşturan protesto evrakı kambiyo senedi ile birlikte takip talebine eklenerek icra dairesine verilmelidir.

Takip talebini, kambiyo senedini ve varsa protesto evrakını alan icra müdürü, takip talebinin kanunî unsurları (İİK m. 58) taşıyıp taşımadığını incelemesi yanında, senedin kambiyo senedi olup olmadığını, takipte bulunan alacaklının bu yola başvurma hakkının bulunup bulunmadığını ve senedin vâdesinin gelip gelmediğini incelemelidir (İİK m. 168/I).

İcra müdürü, genel haciz yoluyla takipten farklı olarak, *verilen senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve takip hakkının bulunup bulunmadığını* inceler (İİK m. 168/I; m. 170a). İcra müdürünün bu takdiri aleyhine, beş gün içinde şikâyet yoluna başvurulabilir (İİK m. 168/I, b. 3; 170a). Ancak, vadesi gelmeyen bir senede dayanarak takip yapılırsa, şikâyet süresi beş gün değil, yedi gündür (İİK m. 16).

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinin 8. fıkrasına göre, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, icra müdürünün incelemesi zorunlu unsurlar nelerdir?

Ödeme Emri

İcra müdürü, yukarıda belirtilen incelemeyi yaptıktan sonra, gerekli şartların oluştuğu kanaatine varırsa, borçluya kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla ödeme emri (örnek no: 10) gönderir (İİK m. 168/I).

Ödeme emri temelde iki bölümden oluşur. Bunlar, takip talebinde yer alan alacaklıya, borçluya ve takip konusu alacağa ilişkin kayıtlar ile ihtar kısmıdır. Takip talebinde yer alan kayıtlar dışında *ihhtar kısmında*:

- Borçlunun borcu ve takip masraflarını *on gün* içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödemesi ihtarı,
- Takip dayanağı kambiyo senedi niteliğinde değilse, *beş gün* içinde icra mahkemesine şikâyet yoluna başvurması gerektiği,
- Borçlunun takip dayanağı olan senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığı iddiası varsa, bunu beş gün içinde ayrıca ve açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi, aksi halde imzanın kendisine ait sayılacağı ve imzasını haksız yere inkâr ederse, alacağın % 10'u oranında para cezasına ve ayrıca inkâr tazminatına mahkum edileceği ve icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair karar getirmedeği takdirde takibe devam olunacağı ihtarı,
- Borçlunun, borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği ya da süre verildiği yahut alacağın zamanaşımına uğradığı ya da icra dairesinin yetkisiz olduğu yönünde itirazı varsa, bunu da sebepleri ile birlikte beş gün içinde bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi ve icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmesi, aksi halde takibe devam olunacağı ihtarı,
- İtiraz edilmez ve borç da ödenmezse, borçlunun on gün içinde İİK'nun 74. maddesine, itiraz edilip de reddedildiği takdirde ise üç gün içinde İİK'nun 75. maddesine göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı, mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı yer alır.

Ödeme emrine kambiyo senedi ve varsa protesto evrakının örneği de eklenir. Birden fazla borçlu varsa her birine ayrı ayrı ödeme emri gönderilmelidir.

Ödeme Emrine Karşı Konulması

Ödeme emrini alan borçlu, borcu kabul etmez ve ödemek istemezse, süresinde ödeme emrine karşı koymalıdır. Bu takip yolunda da genel haciz yoluyla takipte olduğu gibi, borçlu, ödeme emrine itiraz ederek takibe karşı koyabilir. Ayrıca icra müdürünün takip hukuku bakımından yanlış bir davranışı ve işlemi söz konusu olmuşsa şikâyet yoluna başvurmak da mümkündür. Ancak, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, kanun koyucu bu yola ilişkin özel şikâyet sebepleri ve süresi düzenlemiştir.

Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi

Ödeme emrine itiraz etmek isteyen borçlunun, ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde dilekçe ile icra mahkemesine başvurması gerekir. Gerek borca, gerekse imzaya itiraz dilekçe ile yapılır; sözlü itiraz geçersizdir (İİK m. 168/I, b. 4-5).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca ve imzaya itiraz satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz (İİK m. 169, c. 2; 170/I). Ancak, icra mahkemesi duruşmadan önce yapacağı incelemede, borçlunun itiraz dilekçesinde ileri sürdüğü hususları ve eklediği belgeleri dikkate aldığında, itirazın ciddi olduğu kanaatine varırsa, itirazla ilgili olarak esas kararını verinceye kadar takibin geçici olarak durdurulmasına karar verebilir (İİK m. 169a/II, 170/II). Bu karar, esasen bir tedbir niteliğindedir.

Görüldüğü üzere, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte itirazın süresi, yapıldığı merci, ileri sürülüş tarzı, içeriği ve sonuçları genel haciz yolundan farklıdır. Ayrıca, burada itiraz doğrudan icra mahkemesine yapıldığından hem itiraz makamı hem de inceleme makamı aynıdır. Dolayısıyla bu takip yolunda, itirazın kesin kaldırılması ya da geçici kaldırılmasından da söz edilemez. Ancak itirazların incelenmesi sırasında bu hükümlerden kıyasen yararlanılır.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca ve imzaya itiraz satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz.

İmzaya İtiraz

Borçlu, takip konusu senedin altındaki imzanın kendisine ait olmadığını iddia ediyorsa, bu konudaki itirazını ayrıca ve açıkça beş gün içinde icra mahkemesine bildirmelidir; aksi halde kambiyo senedindeki imza, borçluya ait sayılır (İİK m. 168/I, b. 4; m. 170/I). İmzaya itiraz üzerine icra mahkemesi incelemesini, genel haciz yolundaki imza incelemesine ilişkin olan 68a maddesinin dördüncü fıkrasına göre yapar (İİK m. 170/III, c. 1).

İcra mahkemesi, bu inceleme sonunda imzanın borçluya ait olmadığını kanaatine varırsa, itirazın kabulüne karar verir ve bununla takip daha önce geçici olarak durdurulmuşsa durmaya devam eder; daha önce geçici durdurma kararı verilmemişse takip durur. Bu durumda alacaklının genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır (İİK m. 170/III, c. 2, 3). Şayet alacaklı senedi takibe koymakta kötü niyetli veya ağır kusurlu ise, takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmayan tazminata ve yüzde onu oranında para cezasına mahkum edilir. Ancak alacaklı genel mahkemede dava açarsa, tazminat ve para cezasının tahsili bu davanın sonuna kadar ertelenir (İİK m. 170/IV).

Borçlu, takip konusu senedin altındaki imzanın kendisine ait olmadığını iddia ediyorsa, bu konudaki itirazını ayrıca ve açıkça beş gün içinde icra mahkemesine bildirmelidir.

İcra mahkemesi, incelemesi sonunda imzanın borçluya ait olduğu kanaatine varırsa, itirazın reddine karar verir. Bu kararlar, takibin daha önce geçici olarak durdurulmasına karar verilmişse (İİK m. 170/II), durdurma kararı kalkar ve takibe devam edilir. Ayrıca, itiraz ile takibin geçici olarak durdurulmasına karar verilmişse, icra mahkemesi, borçluyu takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmayan inkâr tazminatına ve yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder. Şayet borçlu menfi tespit ve istirdat davası açarsa, tazminatın tahsili dava sonuna kadar ertelenir (İİK m. 170/III, c. 4, 5).

Borca İtiraz

İmzaya itiraz dışında kalan diğer itirazlar, borca itirazdır. Borçlu, takip konusu senetten dolayı borçlu olmadığını iddia ediyorsa bu konudaki itirazlarını beş gün içinde sebepleri ile birlikte icra mahkemesine bildirmelidir (İİK m. 168/b. 5; 169).

Bu itiraz üzerine icra mahkemesi, incelemesini duruşmalı olarak yapar ve tarafları otuz gün içinde duruşmaya çağırır (İİK 169a/I, c. 1). Alacaklı veya vekili çağrıldığı duruşmaya gelmezse, icra mahkemesi, alacağın itiraz edilen kısmı için takibin geçici olarak durdurulmasına karar verir. Ancak, bunun için alacaklıya gönderilen davetiyede bu yönde ihtarı yer alması gerekir (İİK m. 68a/V, c. 2 kıyasen). Duruşmaya sadece borçlu gelmezse, borçlunun yokluğunda borca itirazı incelenir (İİK m. 170b, 70). Her iki tarafın da duruşmaya gelmemesi durumunda, dosya işlemde kaldırılır (HMK m. 150). İcra mahkemesi, yetki itirazı söz konusu ise, bu konudaki incelenmesinde taraflar gelmese de gereken kararı verir (İİK m. 169a/I, c. 3).

Borçlu, borçlu olmadığını veya borcun itfa edildiğini ya da ertelendiğini, ancak resmî veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belgeye dayanarak ispat edebilir (İİK m. 169a/I, c. 2). Borçlunun ibraz ettiği belge altındaki imza alacaklı tarafından inkâr edilirse, icra mahkemesi, 68a maddesindeki usûle göre yapacağı inceleme sonucunda imzanın alacaklıya ait olduğuna kanaat getirirse, borçlunun itirazının kabulüne karar verir ve alacaklıyı belgenin içerdiği miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder. Alacaklı veya vekili çağrıldığı duruşmaya gelmezse, bu husus davetiyede ihtar edilmek şartıyla, icra mahkemesi, alacağın itiraz edilen kısmı için takibin geçici olarak durdurulmasına karar verir. Bu durumda alacaklı durdurma kararından itibaren altı ay içinde icra mahkemesine başvurarak, borçlunun ibraz etmiş olduğu belge altındaki imzanın kendisine ait olmadığını ispat etmelidir; ispat ederse, icra mahkemesi takibin devamına karar verir ve ayrıca borçluyu belgenin içerdiği miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder (İİK m. 169a/III, c. 2-4).

Borçlunun zamaşımını itirazı, senetteki tarihe göre incelenir. Şayet alacaklı zamaşımının kesildiğini veya durdurulduğunu iddia ediyorsa, bunu, ancak resmî senet ya da imzası borçlu tarafından ikrar edilmiş bir belge ile ispat etmesi gerekir (İİK m. 169a/IV).

İcra mahkemesi yaptığı incelemede, borçlunun itirazının haklı olduğu kanaatine varırsa, itirazın kabulüne karar verir ve daha önce geçici durdurma kararı verilmemişse takip durur (İİK m. 169a/V) ve kararın kesinleşmesi ile takip iptal edilir. Burada iptal edilen sadece takiptir, takip konusu senedin iptaline karar verilemez. İcra mahkemesi, incelemesinde, borçlunun itirazının haksızlığına kanaat getirirse, itirazın reddine karar verir. Bu kararla birlikte takibe devam edilebilir.

İtirazın esasa ilişkin sebeplerle kabulü halinde kötü niyetli veya ağır kusuru bulunan alacaklı, takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere; itirazın reddi halinde takip daha önce geçici durdurulmuş ise borçlu, takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir. Her iki durumda da diğer tarafın talebi gereklidir. Borçlu, menfi tespit veya istirdat davası ya da alacaklı genel mahkemelerde dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsilî dava sonuna kadar ertelenir (İİK m. 169a/VI).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yolu için düzenlenmiş ödeme emrine karşı özel şikâyet yolu hakkında bildiklerinizi açıklayınız?

Ödeme Emrine Karşı Özel Şikâyet

Borçlu, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte de, şartları oluştuğunda, daha önce açıklanan süresiz veya yedi günlük şikâyet yoluna başvurabilir. Ancak, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, bu genel hükümlerin dışında özel şikâyet durumu düzenlenmiştir. Zira, icra müdürü, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, senedin kambiyo senedi olup olmadığını (bu çerçevede takip yapanın yetkili olup olmadığını) ve senedin vadesinin gelip gelmediğini incelemekle yükümlüdür.

Senedin Kambiyo Senedi Vahına ve Takip Hakkına İlişkin Şikâyet

Borçlu, alacaklının kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurma hakkının bulunmadığını ileri sürüyorsa, bunu beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet yoluyla bildirmelidir (İİK m. 168/I, b. 3; m. 170a). Kambiyo senedi niteliği taşımayan bir senede dayanarak ödeme emri gönderilirse, alacaklı yetkili hamil değilse, kambiyo senedinde borçlu olmayana karşı takip yapılırsa, protesto çekilmesi gereken durumlarda protesto çekilmemişse beş günlük şikâyet söz konusudur.

Beş gün içinde yapılan şikâyet takibi durdurmaz. Ancak icra mahkemesi bu konuda karar verebilir (İİK m. 22). İcra mahkemesi, süresinde usulüne göre yapılan itiraz veya şikâyet üzerine veya senedin kambiyo senedi niteliği taşımadığını ya da alacaklının takip hakkına sahip bulunmadığını kendiliğinden dikkate alarak da takibin iptaline karar verebilir (İİK m. 170a/II). İcra mahkemesin bu yetkisi, sadece itiraz ve şikâyet yoluna başvurulması durumunda ortaya çıkar. Bunun dışında özellikle takip kesinleştikten sonra kendisine intikal eden şikâyetler üzerine belirtilen durumları dikkate alarak bir karar veremez. Şayet imzaya itiraz geri alınmış ya da borç kısmen veya tamamen kabul edilmişse bu hüküm uygulanmayacaktır (İİK m. 170a/III).

Vadeye ve Senet Aslının Verilmemesine İlişkin Şikâyet

İcra ve İflâs Kanununun 170a maddesi dışında kalan durumlarda, şikâyet konusunda genel hükümler geçerlidir. Bazı hususlar, genel haciz yoluyla takipte şikâyet konusu yapılamazken, kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda şikâyet konusu olabilir. Ancak, bu durumlarda İİK'nun 170a maddesinde olduğu gibi şikâyet için özel bir süre öngörülmediğinden, yedi günlük genel şikâyet süresi uygulanacaktır. Bu

çerçevede kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, icra müdürü senedin vâdesinin gelip gelmediğini incelemelidir. Şayet icra müdürü bu konuda yanlıya düşmüşse yedi günlük şikâyet söz konusu olacaktır.

Bunun dışında daha önce belirtildiği gibi senedin aslı ya da çeklerde kısmî ödemede onaylı örneği veya gerekli ise protesto evrakı icra dairesine verilmezse aynı şekilde şikâyet süresi yedi gündür.

İcra müdürü, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve senedin vadesinin gelip gelmediğini incelemekle yükümlü olduğundan bu takipte özel şikâyet durumu düzenlenmiştir.

Ödeme Emrine Karşı Konulmaması

Borçlu yukarıda açıklanan şekillerde ve sürede takibe karşı koymazsa, takip kesinleşir. Özellikle beş günlük şikâyet ve itiraz süresi geçtikten sonra takip kesinleşse de, takibe devam edilemez; on günlük ödeme süresinin (yani beş gün daha) beklenmesi gerekir (İİK m. 168/I, b. 2). Bu sürede de borçlu, kesinleşen takibe göre borcunu ödememezse, aynı süre içinde İİK'nun 74. maddesine göre mal beyanında bulunmalıdır. Borçlunun borcunu ödememesi durumunda takibe devam edilir; mal beyanında bulunmazsa ayrıca hapisle tazyik edilir (İİK m. 168/I, b. 6).

KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİP
(İİK. 167- 170b)

Alacağı için bir kambiyo senedi bulunan alacaklı, alacak rehinle temin edilmiş olsa dahi, vadesi gelen alacağı için bu yola başvurabilir.

Takip Talebi

Alacaklı takip talebine kambiyo senedi ve varsa protesto evrakını eklemelidir; senet çekse ve bankaya ibraz edildiğinde kısmi ödeme yapılmışsa, bu durumda banka tarafından verilen onaylı fotokopi ile de takip yapılabilir.

Ödeme Emri

İcra memuru, senedin kambiyo senedi olduğunu, alacaklının takip yapmaya yetkili bulunduğunu ve senedin vadesinin geldiğini inceledikten sonra bu yola özgü bir ödeme emri düzenleyerek borçluya gönderir. Ödeme emrinin borçluya tebliğinden sonra borçlu takibe karşı koymayabilir. Bu durumda beş gün içinde takibe karşı koymayacaksa, on gün içinde borcunu ödemek veya mal beyanında bulunmak zorundadır.

Borçlu takibe karşı koymak istiyorsa, bunu iki şekilde yapabilir.

**GENEL HACİZ YOLU İLE TAKİPLE KAMBIYO SENETLERİNE
ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİBİN KARŞILAŞTIRILMASI**

GENEL HACİZ YOLU	KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU
Önce rehne başvurma zorunluluğu ilkesi geçerlidir.	(1) Önce rehne başvurma zorunluluğu yoktur.
Takip bir senede dayanmak zorunda değildir.	(2) Takip bir kambiyo senedine dayanmak zorundadır ve bunun takip talebine eklenmesi zorunludur. Ayrıca protesto çekilmesi gereken durumlarda protesto evrakının da eklenmesi gerekir.
İcra müdürünün senedi ve borcun vadesini inceleme yetkisi yoktur.	(3) İcra müdürü, kambiyo senedinin varlığını ve bunun gerekiyorsa protesto evrakıyla birlikte verilip verilmediğini, senedin kambiyo senedi olup olmadığını, takipte bulunanın takip hakkının olup olmadığını, senedin vadesinin gelip gelmediğini incelemek zorundadır.
Ödeme emrine karşı (genel şikâyet sebepleri dışında) ancak itiraz yoluna başvurulabilir.	(4) Ödeme emrine karşı itiraz yoluyla birlikte kambiyo senetlerine özgü şikâyet yoluna da başvurulabilir. Yukarıda belirtilen icra müdürünün dikkate alması gereken durumlar, bu takip yolu için özel şikâyet sebebidir. Bunlardan senedin kambiyo senedi vasfına sahip olup olmadığı ve takipte bulunanın takip hakkının bulunup bulunmadığı hususları hakkındaki şikâyet beş güne; diğerleri genel şikâyet süresi olan yedi güne tâbidir.
İtirazlar yedi gün içinde, yazılı veya sözlü olarak yapılır. İtirazda kural olarak sebep bildirmek gerekmez.	(5) İtirazlar, beş gün içinde, icra mahkemesine bir dilekçe ile yapılır. İtirazda sebep bildirilir.
İtiraz üzerine takip kendiliğinden durur.	(6) İtiraz üzerine, icra mahkemesince tarafından geçici durdurma kararı verimedikçe takip durmaz.
İtiraz edilmediğinde ödeme ve mal beyanında bulunma süresi yedi gündür.	(7) İtiraz edilmediğinde ödeme ve mal beyanında bulunma süresi on gündür.

KİRALANAN TAŞINMAZLARIN TAHLİYESİ

Genel Olarak

İlâmsız icranın kural olarak para ve teminat alacakları için mümkün olduğunu daha önce açıklamıştık. Ancak, kanun koyucu, belirli özel şartların varlığı halinde kiralanan taşınmazların ilâmsız icra yoluyla tahliyesine de imkân tanımıştır. Kiralanan taşınmazların tahliyesi için, ilâmsız takip yoluna başvurulması iki durumda mümkündür. Bunlar, kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin sona ermesidir. Birinci durumda, takip sonucu bir para alacağına kavuşmak ve onunla birlikte tahliye söz konusu iken, ikinci durumda sadece tahliye söz konusudur. Bu yönüyle ikinci durum, ilâmsız icranın para alacağına yönelik olmasına ilişkin kuralın tam bir istisnasıdır. Her iki tahliye için de taraflar arasında yazılı ya da sözlü bir kira sözleşmesinin varlığı asıldır. Ancak, bedelin ödenmemesi sebebiyle tahliyede yazılı kira sözleşmesi aranmazken, kira süresinin sona ermesi sebebiyle tahliyede yazılı kira sözleşmesinin varlığı gerekir. Kira sözleşmesi dışındaki hallerde (örneğin haksız işgal), tahliye genel hükümlere göre talep edilmelidir.

Kanunda belirtilen bu iki hal dışında, kiralanan yerin tahliyesi isteniyorsa, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (m. 350 vd.) belirtilen şartların oluşması ve buna bağlı olarak tahliye davası açılarak ilâm alınması, ilâma göre ilâmlı icra takibi yapılması gerekir.

Kanunda, kiracının tahliyesine ilişkin hükümler dışında, ayrıca koruma tedbiri olarak, hapis hakkı için defter tutulması (İİK m. 270) ve kaçırılan eşyanın takip hakkı (İİK m. 271) düzenlenmiştir.

Kira Bedelinin Ödenmemesi Sebebiyle İlamsız Tahliye

Esasen kiracı kirasını ödemezse, kiraya veren, alacaklı sıfatı ile kiracısına karşı genel haciz yoluyla takip yapabilir. Ancak, genel haciz yoluyla takip, sadece kiracının kira bedelini ödemesini sağlayabilir. Bir de, yapılan bu takip kiracıya karşı haklı ihtar anlamına geleceği için, ileride açılacak tahliye davasında kullanılabilir. Şayet kiraya veren, yalnızca kira bedelinin tahsili amaçlamayıp aynı zamanda kiracının taşınmazdan tahliyesini de istiyorsa, bu durumda kira bedelinin ödenmemesi sebebine dayanarak ilâmsız tahliye yoluna başvurmalıdır. Kiraya verenin bu yola başvurabilmesi için, yazılı bir kira sözleşmesinin bulunması ve bunun takip talebine eklenmesi şart değildir.

Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilamsız tahliye yoluna başvurulabilmesi için, yazılı bir kira sözleşmesinin bulunmasına ve bunun takip talebine eklenmesine gerek yoktur.

Bu takip yolunun temel aşamaları: Takip talebi, ödeme emrinin gönderilmesi, takibin kesinleşmesi, kira borcu için icra dairesinde haciz, satış, paranın ödenmesi; buna paralel olarak da tahliye için tahliye prosedürü işletilir. Bu takip yoluna, İİK'nun 269d maddesinde belirtilen hükümler çerçevesinde, genel haciz yoluyla takipteki hükümlerin de bir kısmı kıyasen uygulanır (uygulanacak hükümler: İİK m. 62, 63, 65, 66, 68, 70, 72).

Burada da takip talebi genel haciz yoluyla takipteki gibidir ve İİK'nun 58. maddesine göre bir takip talebi doldurulur. Takip talebinde iki şey talep edilir: Ödenmeyen kira bedellerinin ödenmesi ve kiracının taşınmaz tahliyesi. Yani, kiraya veren, adeta genel haciz yolundaki talebi ile tahliye talebini birleştirmektedir. Tahliye talep edilmemişse, kiracının tahliyesi mümkün değildir. Alacaklı-kiraya verenin, takip talebini icra dairesine vermesi üzerine icra dairesi, tahliye talebini de içeren bir ödeme emri (örnek no: 13) düzenleyerek borçlu-kiracıya gönderir (İİK m. 269, Yön. m. 32).

Ödeme emrini alan borçlu-kiracı, borcunu ödemek isterse, bunu kural olarak otuz gün içinde yerine getirmelidir. 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'na göre, ödeme süresi en az on gün, konut ve çatılı işyeri kiralalarında en az otuz gün, hasılat kiralalarında ise en az altmış gündür (TBK m. 315/II; 362/II).

Borçlu-kiracı, ödeme emrini aldıktan sonra itiraz etmek isterse, bunu ödeme emrinin tebliğinden itibaren kural olarak yedi gün içinde icra dairesine bildirmelidir. Süresinde ödeme emrine itiraz edilmezse, takibin kira alacağına ilişkin kısmı kesinleşir. Ancak, kesinleşmeye rağmen hemen takibe devam edilemez, ayrıca ödeme süresinin geçmesi de beklenir (kural olarak otuz gün) ve alacaklı-kiraya veren, borçlunun mallarına haciz konulmasını icra dairesinden ister. Yani, itiraz süresi sonunda takip kesinleşmiş olsa dahi, ödeme süresi geçmeden takibe devam edilemez. Bundan sonraki aşamalar tamamen genel haciz yolundaki hükümlere göre olur. Ancak, ödeme emrine itiraz etmeyen ve süresinde de borcunu ödemeyen kiracının, ayrıca tahliyesi için, mutlaka icra mahkemesinden tahliyesine karar verilmesi istenmelidir. Alacaklı, icra mahkemesinden tahliyeyi, ihtar süresinin bitimi tarihinden itibaren altı ay içinde istemelidir (İİK m. 269a). Burada haciz için icra dairesinde, tahliye için icra mahkemesinde talepte bulunulur.

İtiraz süresi sonunda takip kesinleşmiş olsa da ödeme süresi geçmeden takibe devam edilemez.

Borçlu-kiracı, *ödeme emrine itiraz ederse*, itirazla takip durur. Alacaklının, borçlunun itirazının kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde, itirazın kaldırılması ve tahliye için icra mahkemesine başvurması gerekir; aksi halde aynı kira alacağından dolayı ilâmsız tahliye takibi yapılamaz (İİK m. 269/III). Kiracının itirazı kira akdine ilişkin olabileceği gibi, kira akdi dışında bir sebebe de dayanabilir. İtiraz kira akdine ilişkinse, bu durumda kiracı ya kira akdinin varlığını tamamen inkâr eder veya kira akdini kabul edip diğer itiraz sebeplerini, örneğin kira bedellerini ödediğini ileri sürer.

Kiracı kira akdini inkâr etmek isterse, bunu açık ve kesin olarak yapmak zorundadır (İİK m. 269/II, c. 2). Kiracının bu itirazı üzerine alacaklının, icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını ve kiracının tahliyesini isteyebilmesi için, kira sözleşmesinin yazılı ve aynı zamanda noterlikçe düzenleme veya onaylama şeklinde yapılmış olması gerekir (İİK m. 269b/I). Aksi halde, kiraya veren, icra mahkemesine değil; sulh hukuk mahkemesine başvurup kira bedelinin tahsili ve kiracının tahliyesi için dava açmalıdır (İİK m. 269b/IV; HMK m. 4/I, a). Alacaklı kira sözleşmesini belirtilen şekilde icra mahkemesinde ispat ederse, borçlu-kiracının da, kira sözleşmesinin varlığı ve şartları hakkında aynı kuvvette belgeler göstermesi gerekir.

Borçlu, kira akdi dışında bir itirazda bulunursa (örneğin, ödeme, zamanaşımı gibi), kira akdini kabul etmiş sayılır (İİK m. 269/II, c. 2). Bu durumda, alacaklı, icra mahkemesine başvurup borçlunun itirazının kaldırılmasını ve tahliyeye karar verilmesini ister. İcra mahkemesi, artık kira akdini inceleyemez. Borçlu, itirazını ancak İİK'nun 68. maddesindeki belgelerle ispat edebilir (İİK m. 269c/I).

Yukarıda belirtilen şekilde yapılan inceleme sonunda borçlunun itirazı kaldırılır ve tahliyesine karar verirse, bu karara karşı istinafa başvuru mümkün olmakla birlikte (5311 S. K. ile değişik İİK m. 363/I), kararın icrası için kesinleşmesi beklenmez. Bu durumda, alacaklı borçlunun mallarının haczini ve tahliyesini talep edecektir. Ancak, tahliye için, icra mahkemesi kararının borçluya tefhim veya tebliğinden itibaren on gün geçmesi gerekir (İİK m. 269c/III). Böyle bir durumda borçlu-kiracı, tahliye kararı üzerine, üç aylık kira bedeli karşılığında icranın geri bırakılması yoluna başvurabilir (İİK m. 269c/III, 36, ayrıca bkz. İBK 4.12.1957, 10/25, RG 30.1.1958, S. 9821).

Kira Süresinin Sona Ermesi Sebebiyle İlâmsız Tahliye

Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilâmsız tahliye yoluna başvurabilmek için, alacaklı-kiraya verenin elinde yazılı bir kira sözleşmesi veya tahliye taahhüdü olması gerekir. Sözlü bir anlaşmayla kiraya verilen bir taşınmazın bu şekilde tahliyesi istenemez (İİK m. 272/I). Özellikle Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen konut ve çatılı işyeri kiralari bakımından, sadece kira sözleşmesinin yazılı olması da yeterli değildir; kiracı kira sözleşmesinin yapılmasından sonraki bir tarihte, kira süresinin sonunda (veya başka bir tarihte) kiralananı tahliye edeceği yönünde yazılı tahliye taahhüdü vermiş olmalıdır (TBK m. 352, I). Bu taşınmazlar için, yazılı kira sözleşmesi bulunmasa da, sadece geçerli bir yazılı tahliye taahhüdünün varlığı yeterlidir.

Bu takip yolunun temel aşamaları, takip (tahliye) talebi, tahliye emri, takibin kesinleşmesi ve tahliyedir. Dikkat edilirse, burada artık icra dairesi ödeme emri değil, tahliye emri göndermektedir, takip kesinleştikten sonra da sadece tahliye söz konusu olmaktadır.

Kiralayan, kira süresinin sona ermesinden sonra sözleşmeyi yenilemek istemezse, bu sürenin sona ermesinden itibaren bir ay içinde icra dairesine başvurup kiracının tahliyesi için takip yapmak zorundadır. İcra mahkemesi bu süreyi, hak düşürücü bir süre olduğundan, kendiliğinden dikkate alır. Tahliye talebi ile birlikte ayrıca yazılı kira sözleşmesi de icra dairesine verilmelidir. Şayet Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen konut ve çatılı işyeri kiralari ile ilgili bir sözleşme söz konusu ise, yazılı tahliye taahhüdünün de mutlaka talebe eklenmesi gerekir. Ancak, yazılı bir kira sözleşmesi bulunmasa bile en azından yazılı tahliye taahhüdünün bulunması gerekli ve yeterlidir. Tahliye talebini alan icra müdürü, kiracıya bir *tahliye emri* gönderir. Bu tahliye emrinde, taraflara ilişkin bilgiler dışında, kira sözleşmesinin tarihi, kiracının taşınmazı on beş gün içinde tahliye etmesi; şayet kiracının kiranın yenilendiğine ya da uzatıldığına ilişkin bir itirazı varsa, bunu yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi, itirazda bulunmaz veya taşınmazı tahliye etmezse, zorla tahliye edileceği yazılır (İİK m. 272; Yön. m. 33).

DİKKAT

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre, kiracı, kiralananın teslim edilmesinden sonra, kiraya verene karşı, kiralananı belli bir tarihte boşaltmayı yazılı olarak üstlendiği halde boşaltmamışsa, kiraya veren, kira sözleşmesini bu tarihten başlayarak bir ay içinde icraya başvurmak veya dava açmak suretiyle sona erdirebilir (TBK m. 352)

Kiracı, tahliye emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde, takibe itiraz edebilir. Bu itirazını yazılı veya sözlü olarak, icra dairesine bildirir ve itiraz ile takip durur (İİK m. 274). Kiracı, özellikle kira sözleşmesindeki veya tahliye taahhüdündeki imzayı inkâr etmek isterse, bunu ayrıca ve açıkça belirtmelidir; aksi halde bu imzayı ikrar etmiş sayılır. Kiracı imzayı inkâr ederse, icra mahkemesi bu konuda imza incelemesi yapamaz, kiralayanın kiracıya karşı sulh hukuk mahkemesinde tahliye davası açması gerekir.

SIRA SİZDE

İcra mahkemesi, borçlu tarafından inkar edilen, kira sözleşmesi veya tahliye taahhüdü altındaki imzayı inceleyebilir mi?

Kiracı itirazında, adı yazılı şekilde yapılmış olan kira sözleşmesindeki (veya tahliye taahhüdündeki) imzayı inkâr etmemiş veya kira sözleşmesi (veya tahliye taahhüdü) noterlikçe düzenlenmiş ya da onaylanmış ise, kiralayan icra mahkemesinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir (İİK m. 275). Buna karşılık kiracı, kira sözleşmesinin yenilendiğini veya uzatıldığını noterlikçe düzenlenmiş ya da onaylanmış yahut tarih ve imzası kiraya veren tarafından ikrar edilmiş bir belge ile ispat edemezse, icra mahkemesi, kiracının itirazının kaldırılmasına karar verir (İİK m. 275/II). Kiraya veren, kiracının dayandığı adı senet altındaki imzayı inkâr ederse, icra mahkemesi imza incelemesi yapamaz, itirazın kaldırılmasına karar verir. Bunun üzerine kiracı genel mahkemede dava açabilir (İİK m. 275/IV, V).

Yukarıda açıklanan şekilde itirazın kaldırılmasına karar verilirse veya kiracı süresinde tahliye emrine itiraz etmezse, icra dairesi tarafından kiracı taşınmazdan zorla çıkarılır ve taşınmaz kiraya verene teslim edilir. Ancak, bunun için tahliye emrinin tebliğinden itibaren on beş günlük sürenin geçmesi gerekir (İİK m. 273).

Taşınmazda borçlu dışında üçüncü kişinin bulunması durumunda (borçlunun kanunda sayılan yakınları ile borçlunun ortakları ve borçluya bağlı olarak taşınmazda oturanlar üçüncü kişi sayılmazlar), bu kişi işgalde haklı olduğuna dair resmî bir belge gösteremezse derhal tahliye olunur. Ancak, bu kişi resmî bir belge göstermese de, kira sözleşmesinin tarihinden önceki bir tarihten önce taşınmazda oturduğunu beyan eder ve icra müdürünce mahallinde yapılan incelemeyle bu beyan doğrulanırsa, icra müdürü tahliyeyi erteleyerek durumu üç gün içinde icra mahkemesine bildirir. İcra mahkemesi tarafları dinler ve duruma göre taraflardan birine yedi gün içinde mahkemede dava açması için karar verir. Bu süre içinde dava açılırsa, davanın sonucuna göre hareket edilir; dava açmayan taraf iddiasından vazgeçmiş sayılır (İİK m. 276).

KİRALANAN TAŞINMAZLARIN TAHLİYESİ

I. KİRA BEDELİNİN ÖDENMEMESİ SEBEBİYLE İLAMSIZ TAHLİYE
(İİK m. 269-269d)

II. KİRA SÜRESİNİN SONA ERMESİ SEBEBİYLE İLAMSIZ TAHLİYE
(İİK m. 272-275)

I. KİRA BEDELİNİN ÖDENMESİ SEBEBİYLE İLAMSIZ TAHLİYE (İİK m. 269-269d)

Kiralayan, borçlu kiracının kira bedelini ödememesi durumunda yalnızca kira bedelinin ödenmesini amaçlamayıp aynı zamanda kiracının taşınmazdan tahliyesini de istiyorsa, bu yola başvurmalıdır. Bu yolun temel aşamaları şunlardır:

Takip Talebi

Takip talebinde ödenmeyen kira bedellerinin ödenmesi ve taşınmazı tahliyesi talep edilir.

Ödeme Emri

Ödeme emrinde nelerin yer alacağı İİK m. 269 ve Yön. m. 35'de belirtilmiştir. Ödeme emrinin borçluya tebliği üzerine borçlu iki şekilde davranabilir.

İtiraz Edilmesi

Borçlu-kiracı, ödeme emrini aldıktan sonra itiraz etmek isterse, bunu ödeme emrinin tebliğinden itibaren kural olarak yedi gün içinde icra dairesine bildirmelidir. Borçlu-kiracı, ödeme emrine itiraz ederse, itirazla takip durur. Kiracının itirazı kira akdine ilişkin olabileceği gibi kira akdi dışında da bir sebebe dayanabilir. İtiraz kira akdine ilişkinse, bu durumda kiracı ya kira akdinin varlığını tamamen inkâr edecektir veya kira akdini kabul edip diğer itiraz sebeplerini, örneğin kira bedellerini ödediğini ileri sürecektir. Kiracı kira akdini inkar etmek istiyorsa, bunu açık ve kesin olarak yapmalıdır (İİK m. 269/II, c. 2). Kiracının bu itirazı üzerine alacaklının, icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını ve kiracının tahliyesini isteyebilmesi için, kira sözleşmesinin yazılı ve aynı zamanda noterlikçe düzenleme veya onaylama şeklinde yapılmış olması gerekir (İİK m. 269b/I). Aksi halde, kiraya veren, icra mahkemesine değil; sulh hukuk mahkemesine başvurup kira bedelinin tahsili ve kiracının tahliyesi için dava açmalıdır (İİK m. 269b/IV; HMK m. 4/I, a). Borçlunun kira akdi dışında bir itirazda bulunması durumunda, kira akdini kabul etmiş sayılır (İİK m. 269/II, c. 2). Bu durumda, alacaklı icra mahkemesine başvurup borçlunun itirazının kaldırılmasını ve tahliyeye karar verilmesini ister. İcra mahkemesi, artık kira akdini inceleyemez. Borçlu, itirazını ancak İİK 68. maddedeki belgelerle ispat edebilir (İİK m. 269c/I).

İtiraz Edilmemesi

Süresinde ödeme emrine itiraz edilmezse, takibin kira alacağına ilişkin kısmı kesinleşir. Bunun üzerine, ödeme süresi geçince (kural olarak otuz gün), alacaklı-kiralayan borçlunun mallarına haciz konulmasını icra dairesinden ister. Ancak, ödeme emrine itiraz etmeyen ve süresinde de borcunu ödemeyen kiracının ayrıca tahliyesi için mutlaka icra mahkemesinden kiracının tahliyesine karar verilmesi istenmelidir. Alacaklı, ihtar süresinin bitimi tarihinden itibaren altı ay içinde icra mahkemesinden tahliye istenmelidir (İİK m. 269a).

II. KİRA SÜRESİNİN SONA ERMESİ NEDENİYLE İLAMSIZ TAHLİYE

(İİK m. 272-275)

Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilamsız tahliye yoluna başvurabilmek için kiraya verenin elinde yazılı bir kira sözleşmesi veya tahliye taahhüdünün olması gerekir. Bu konuda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun konut ve çatılı işyeri kiralama ilişkin hükümleri ayrıca dikkate alınmalıdır.

Tahliye Talebi

Kiralayan, kira süresinin sona ermesinden sonra sözleşmeyi yenilemek istemiyorsa, bu sürenin bitmesinden itibaren bir ay içinde icra dairesine başvurup kiracının tahliyesi için takip yapılmalıdır. Tahliye talebi ile birlikte ayrıca yazılı kira sözleşmesi de icra dairesine verilmelidir. Şayet konut ve çatılı işyeri kirası söz konusu ise, mutlaka yazılı tahliye taahhüdünün de talebe eklenmesi gerekir.

Tahliye Emri

Tahliye talebini alan icra müdürü, kiracıya bir tahliye emri gönderir. Bu tahliye emrinde, nelerin yer alacağı İİK m. 272 ve Yön. m. 36'da belirtilmiştir. Tahliye emrinin tebliği üzerine kiracı iki şekilde davranabilir.

İtiraz Edilmesi

Kiracı, tahliye emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz edebilir. Bu itirazını yazılı veya sözlü olarak, icra dairesine bildirir ve itiraz ile takip durur (İİK m. 274). Kiracı özellikle kira sözleşmesindeki veya tahliye taahhüdündeki imzayı inkâr etmek istiyorsa, bunu ayrıca ve açıkça belirtmelidir; aksi halde bu imzayı ikrar etmiş sayılır. Kiracı imzayı inkâr ederse, icra mahkemesi bu konuda imza incelemesi yapamaz, kiralayanın kiracıya karşı sulh hukuk mahkemesinde tahliye davası açması gerekir. Kiracı itirazında, adi yazılı şekilde yapılmış olan kira sözleşmesindeki (veya tahliye taahhüdündeki) imzayı inkâr etmemişse veya kira sözleşmesi (veya tahliye taahhüdü) noterlikçe düzenlenmiş ya da onaylanmış ise, kiralayan icra mahkemesinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir (İİK m. 275). Buna karşılık kiracı, kira sözleşmesinin yenilendiğini veya uzatıldığını noterlikçe düzenlenmiş ya da onaylanmış yahut tarih ve imzası kiralayan tarafından ikrar edilmiş bir belge ile ispat edemezse, icra mahkemesi, kiracının itirazının kaldırılmasına karar verir (İİK m. 275/II). Kiralayan, kiracının dayandığı adi senet altındaki imzayı inkâr ederse, icra mahkemesi imza incelemesi yapamaz, itirazın kaldırılmasına karar verir. Bunun üzerine kiracı genel mahkemede dava açabilir (İİK m. 275/IV, V).

İtiraz Edilmemesi

Kiracı, süresinde itiraz etmezse, takip kesinleşir ve tahliye istenebilir.

Yukarıda açıklanan şekilde itirazın kaldırılmasına karar verilirse veya kiracı süresinde tahliye emrine itiraz etmezse, icra dairesi tarafından kiracı taşınmazdan zorla çıkarılır ve taşınmaz kiralayana teslim edilir. Ancak, bunun için tahliye emrinin tebliğinden itibaren on beş günlük sürenin geçmesi gerekir (İİK m. 273). Taşınmazda borçlu dışında üçüncü kişinin bulunması durumunda nasıl tahliye edileceği İİK m. 276'da belirtilmiştir.

DİKKAT

Taşınmazda borçlu dışında üçüncü kişinin bulunması halinde, bu kişi işgalde haklı olduğunu resmi bir belgeyle ispat edemediğinde, derhal tahliye olunur.

Özet

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu da özel bir ilamsız icra yoludur. Alacaklının bu yola başvurabilmesi için, alacağın mutlaka, Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş olan bir kambiyo senedine dayanmış olması gerekir. Kambiyo senetleri ise, poliçe, emre muharrer senet veya bonodur. Alacaklının elinde kambiyo senedi yoksa veya senet kambiyo senedi niteliğinde değilse, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapamaz; yalnız genel haciz yolu ile takip yapılabilir.

Takip talebi, yapılması ve içeriği açısından genel haciz yoluyla takipte olduğu gibidir. Yetkili icra dairesine yapılır ve İcra İflâs Kanununun 58. maddesinde belirtilen kayıtları içermesi gerekir. Bu nedenle genel haciz yoluyla takipte kullanılan basılı takip talebi örneği kullanılır. Ancak bu örneğe, takibe konu edilen kambiyo senedinin cinsinin, tarihinin ve numarasının yazılması gerekir. İcra müdürü, takip talebini inceledikten sonra, gerekli şartların oluştuğu kanaatine varırsa, borçluya kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla ödeme emri gönderir. Bu ödeme emrinde bulunması gereken kayıtlar, genel haciz yolundaki ödeme emrindeki kayıtlardan oldukça farklıdır. Ödeme emri temelde iki bölümden oluşur. Bunlar, takip talebinde yer alan alacaklıya, borçluya ve takip konusu alacağı ilişkin kayıtlar ile ihtar kısmıdır. Takip talebinde yer alan kayıtlar dışında *ihtar kısmında*: Borçlunun borcu ve takip masraflarını on gün içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödemesi; takip dayanağı kambiyo senedi niteliğinde değilse, beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet yoluna başvurması gerektiği; borçlunun takip dayanağı olan senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığı iddiası varsa, bunu beş gün içinde ayrıca ve açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi, aksi halde imzanın kendisine ait sayılacağı ve imzasını haksız yere inkâr ederse, alacağın % 10'u oranında para cezasına ve ayrıca inkâr tazminatına mahkum edileceği ve icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair karar getirmedeği takdirde takibe devam olunacağı ihtarı; borçlunun, borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği ya da süre verildiği yahut alacağın zamanaşımına uğradığı ya da icra dairesinin yetkisiz olduğu yönünde itirazı varsa, bunu da sebepleri ile birlikte beş gün içinde bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi ve icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar

getirmesi, aksi halde takibe devam olunacağı ihtarı; itiraz edilmez ve borç da ödenmezse, borçlunun on gün içinde itiraz edilip de reddedildiği takdirde ise üç gün içinde mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı; mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı yer alır.

Ödeme emrini alan borçlu, borcu kabul etmiyor ve ödemek istemiyorsa, süresinde ödeme emrine karşı koymalıdır. Bu takip yolunda da genel haciz yoluyla takipte olduğu gibi, borçlu, ödeme emrine itiraz ederek takibe karşı koyabilir. Ayrıca icra müdürünün takip hukuku bakımından yanlış bir davranışı ve işlemi söz konusu olmuşsa şikâyet yoluna başvurmak da mümkündür. Ancak, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, kanun koyucu bu yola ilişkin özel şikâyet sebepleri ve süresi düzenlemiştir. Borçlu takibe karşı koymazsa, takip kesinleşir. Özellikle beş günlük şikâyet ve itiraz süresi geçtikten sonra takip kesinleşse de, takibe devam edilemez; on günlük ödeme süresinin (yani beş gün daha) beklenmesi gerekir. Bu sürede de borçlu, kesinleşen takibe göre borcunu ödemezse, aynı süre içinde mal beyanında bulunmalıdır. Borçlunun borcunu ödememesi durumunda takibe devam edilir; mal beyanında bulunmazsa ayrıca hapisle tazyik edilir ve hapisle cezalandırılır.

İlamsız icra, kural olarak yalnız para alacakları için mümkündür. Kural olarak, kiralanan bir taşınmazın tahliyesi için, öncelikle tahliye davası açılması gerekir. Kiralayan, bu tahliye davasını kazandığında, tahliye ilamını icraya koyarak evin tahliyesini sağlar. Ancak, İcra İflâs Kanunu, istisnai hallerde, tahliye davası açılmasına gerek olmadan, kiralayanın, doğrudan icra dairesine başvurarak kiralanan taşınmazın tahliyesini isteyebileceğini kabul etmiştir. Bu istisnai haller, kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin sona ermesidir.

Kiraya veren, yalnızca kira bedelinin tahsili amaçlamayıp aynı zamanda kiracının taşınmazdan tahliyesini de istiyorsa, bu durumda kira bedelinin ödenmemesi sebebine dayanarak ilamsız tahliye yoluna başvurabilir. İcra İflâs Kanunu, kiralayanın kira alacağı için yapacağı ilamsız icra takibi ile açacağı tahliye davasını birleştiren bir ilamsız tahliye takibi kabul etmiştir. Kiralayan, kiracısına karşı bir ilamsız tahliye

takibi yaparak, kiranın ödenmesini ve kiracının tahliyesini isteyebilir. Takibe rağmen kiracı kirayı ödemez ise, kiralayan, icra mahkemesinden kiracının tahliyesine karar verilmesini isteyebilir. Kiraya verenin bu yola başvurabilmesi için, yazılı bir kira sözleşmesinin bulunması ve bunun takip talebine eklenmesi şart değildir. Bu takip yolunun temel aşamaları: Takip talebi, ödeme emrinin gönderilmesi, takibin kesinleşmesi, kira borcu için icra dairesinde haciz, satış, paranın ödenmesidir. Buna paralel olarak da tahliye için tahliye prosedürü işletilir. Bu takip yoluna, genel haciz yoluyla takipteki hükümlerin bir kısmı da kıyasen uygulanır.

Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilamsız tahliye yoluna başvurabilmek için alacaklı-kiraya verenin elinde yazılı bir kira sözleşmesi ve tahliye taahhüdünün olması gerekir. Sözlü bir anlaşmayla kiraya verilen bir taşınmazın bu şekilde tahliyesi istenemez. Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen konut ve çatılı işyeri kiralaları bakımından, kiralananın tahliyesi için sadece kira sözleşmesinin yazılı olması da yeterli değildir; kiracı, kira sözleşmesinin yapılmasından sonraki bir tarihte, kira süresinin sonunda (veya başka bir tarihte) kiralananı tahliye edeceği yönünde yazılı tahliye taahhüdü vermiş olmalıdır. Bu taşınmazlar için, yazılı kira sözleşmesi bulunmasa da, sadece geçerli bir yazılı tahliye taahhüdünün varlığı yeterlidir. Bu takip yolunun temel aşamaları, takip (tahliye) talebi, tahliye emri, takibin kesinleşmesi ve tahliyedir. Dikkat edilirse, burada artık icra dairesi ödeme emri değil, tahliye emri göndermektedir, takip kesinleştikten sonra da sadece tahliye söz konusudur.

Kendimizi Sınyalım

1. Aşağıdakilerden hangisi kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibin, genel haciz yolu ile takibe nazaran farklarından biri **değildir**?

- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, alacaklı takip talebinde belirttiğı kambiyo senedinin aslını takip talebine eklemek zorundadır.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte haciz, satış ve paraların paylaşılması aşamaları farklıdır.
- Kambiyo senedine bağlanmış bir alacak, aynı zamanda rehinle de teminat altına alınmışsa, alacaklının rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapma zorunluluğı bulunmamaktadır.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapabilmek için alacağın mutlaka senede bağlanması ve senedin de kambiyo senedi niteliğine sahip olması gerekir.
- Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, icra müdürü, verilen senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve takip hakkının bulunup bulunmadığını inceler.

2. Aşağıdakilerden hangisi, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte şikâyet nedenlerinden biri **değildir**?

- Senedin kambiyo senedi niteliğinde olup olmadığı
- Senedin vadesinin gelip gelmediğı
- Alacaklının yetkili hamil olup olmadığı
- Protesto çekilmesi gereken durumlarda protesto çekilip çekilmediğı
- Senedin altındaki imzanın borçluya ait olup olmadığı

3. Aşağıdaki belgelerden hangisine dayanılarak kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilir?

- İmzası ikrar edilmiş adi senet
- Bono
- Adi senet
- Delil başlangıcı
- Onaylama şeklinde düzenlenen noter senedi

4. (B) aleyhine, vadesi gelmeyen bir kambiyo senedine dayanarak takip yapıldığını kabul edelim. Takibe karşı koymak isteyen (B)'ye, aşağıdaki hukukî imkânlardan hangisini önerirsiniz?

- Şikâyet
- Borca itiraz
- İmzaya itiraz
- Takibin iptali
- İcranın geri bırakılması

5. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte imzaya itiraza ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

- Borçlu, takip konusu senedin altındaki imzanın kendisine ait olmadığını iddia ediyorsa, bu itirazını ayrıca ve açıkça yapmalıdır.
- İmzaya itiraz halinde, imza incelemesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68a maddesinin 4. fıkrasına göre yapılır.
- İtiraz icra dairesine yapılır.
- Kambiyo senedi altındaki imzaya itiraz edilmemesi halinde, imza borçluya ait sayılır.
- Alacaklı, imzaya itirazında kötüniyetli veya ağır kusurlu ise, takip konusu alacağın %20'sinden az olmayan tazminata mahkûm edilir.

6. Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle ilamsız tahliye ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- Borçlu-kiracı, ödeme emrine itiraz ederse takip durur.
- Alacaklı, itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılması ve tahliye talebinde bulunmalıdır.
- İtirazın kaldırılması ve tahliye talebi icra mahkemesince incelenir.
- Borçlu-kiracı, kira akdini inkar etmek istediğinde bunu açık ve kesin olarak yapmalıdır.
- Kira akdine ilişkin itirazlar icra mahkemesince, diğer itirazlar sulh hukuk mahkemesince incelenir.

7. Aşağıdakilerden hangisi kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilamsız tahliye yolunun temel aşamalarından biri **değildir**?

- a. Tahliye talebi
- b. Tahliye emrinin gönderilmesi
- c. Takibin kesinleşmesi
- d. Tahliye
- e. Haciz

8. Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle kiralanan taşınmazların tahliyesi için başvuru takip yolunda, ödeme emrine itiraz süresi kural olarak kaç gündür?

- a. 3 gün
- b. 5 gün
- c. 7 gün
- d. 10 gün
- e. 15 gün

9. Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilamsız tahliye yolu ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- a. Tahliye talebi ile birlikte yazılı kira sözleşmesi de icra dairesine verilmelidir.
- b. Tahliyesi istenen taşınmaz konut ve çatılı işyeri kirasına ilişkin hükümlere tâbi ise, tahliye talebine yazılı bir tahliye taahhüdünün de eklenmesi gerekir.
- c. Kiracı, imza itirazında bulunacaksa bunu ayrıca ve açıkça yapmalıdır.
- d. İtirazın kaldırılmasından sonra kiracının taşınmazdan zorla çıkarılabilmesi, tahliye emrinin tebliğinden itibaren on beş gün geçmiş olmasına bağlıdır.
- e. Tahliye talebini alan icra müdürü, kiracıya derhal bir ödeme emri gönderir.

10. Kira süresinin sona ermesinden sonra kiracının tahliyesi için yapılacak takip hangi hak düşürücü süre içinde yapılmalıdır?

- a. 7 gün
- b. 10 gün
- c. 15 gün
- d. 1 ay
- e. 2 ay

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **b** Yanıtınız yanlış ise “Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip” ve “Genel Olarak” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **e** Yanıtınız yanlış ise “Ödeme Emrine Karşı Özel Şikâyet” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **b** Yanıtınız yanlış ise “Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **a** Yanıtınız yanlış ise “Ödeme Emrine Karşı Konulması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **c** Yanıtınız yanlış ise “İmzaya İtiraz” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **e** Yanıtınız yanlış ise “Kira Bedelinin Ödenmemesi Sebebiyle İlamsız Tahliye” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **e** Yanıtınız yanlış ise “Kira Süresinin Sona Ermesi Sebebiyle İlamsız Tahliye” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **c** Yanıtınız yanlış ise “Kira Bedelinin Ödenmemesi Sebebiyle İlamsız Tahliye” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **e** Yanıtınız yanlış ise “Kira Süresinin Sona Ermesi Sebebiyle İlamsız Tahliye” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **d** Yanıtınız yanlış ise “Kira Süresinin Sona Ermesi Sebebiyle İlamsız Tahliye” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinin birinci fıkrası gereğince, alacağı rehinle temin edilen alacaklı, kural olarak, öncelikle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmalıdır. Ancak, alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı, bu alacağı için aynı zamanda kambiyo senedi almışsa, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak mecburiyetinde olmadan, doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapabilir.

Sıra Sizde 2

Takip talebini, kambiyo senedini ve varsa protesto evrakını alan icra müdürü, öncelikle takip talebinin kanunî unsurları taşıyıp taşımadığını dikkate almalıdır. Ayrıca, senedin kambiyo senedi olup olmadığını, takipte bulunan alacaklının bu yola başvurma hakkının bulunup bulunmadığını ve senedin vadesinin gelip gelmediğini incelemelidir.

Sıra Sizde 3

Borçlu, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, şartları oluştuğunda süresiz veya yedi günlük şikâyet yoluna başvurabilir. Ancak, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, bu genel hükümlerin dışında özel şikâyet yolu da düzenlenmiştir. Borçlu, alacaklının kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe başvurma hakkının bulunmadığını ileri sürüyorsa, bunu beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet yoluyla bildirmelidir. Kambiyo senedi niteliği taşımayan bir senede dayanarak ödeme emri gönderilirse, alacaklı yetkili hamil değilse, kambiyo senedinde borçlu olmayana karşı takip yapılırsa, protesto çekilmesi gereken durumlarda protesto çekilmemişse beş günlük şikâyet söz konusudur.

Sıra Sizde 4

Kira süresinin sona ermesi sebebiyle ilamsız tahliye yolunda, kiracı imzayı inkâr ederse, icra mahkemesi bu konuda imza incelemesi yapamaz, kiralayanın kiracıya karşı sulh hukuk mahkemesinde tahliye davası açması gerekir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, Sabri Şakir (1960). **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**. Ankara.

Belgesay, Mustafa Reşit (1945). **İcra ve İflâs Hukuku Cilt I İcra**. İstanbul.

Belgesay, Mustafa Reşit (1953). **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm C. II**. İstanbul.

Gürdoğan, Burhan (1970). **İcra Hukuku Dersleri**. Ankara.

Kuru, B., Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2011). **İcra ve İflâs Hukuku**. 25. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Muşul, Timuçin (2010). **İcra ve İflâs Hukuku**. 4. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M., ve Özekes, M. (2018). **İcra ve İflâs Hukuku**. 5. Basım. Ankara: Vedat Kitapçılık

Postacıoğlu, İlhan (1982). **İcra Hukuku Esasları**. 4. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Umar, Bilge (1973). **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**. İzmir.

Üstündağ, Saim (2004). **İcra Hukukunun Esasları**. 8. Basım. İstanbul.

6

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- İlâmlı icrayı tanımlayabilmek,
- İlâm ve ilâm niteliğindeki belgeleri anlatabilmek,
- İcranın iadesinin ne anlama geldiğini ifade edebilmek,
- Hangi hallerde icranın geri bırakılabileceğini aktarabilmek,
- Rehinin paraya çevrilmesinin ne olduğu konusunda özetleyebilmek,
- Taşınır ve taşınmaz rehinin paraya çevrilmesini tartışabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz

Anahtar Kavramlar

İlâmlı İcra	Rehinin Paraya Çevrilmesi
İlâm ve İlâm Niteliğinde Belgeler	İpotek Akit Tablosu
İcranın İadesi	Geçici Rehin Açığı Belgesi
İcranın Geri Bırakılması	Kesin Rehin Açığı Belgesi
Taşınır ve Taşınmaz Rehni	

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Genel Olarak İlâmlı İcra
- ❖ İlâm ve İlâm Niteliğindeki Belgeler
- ❖ Hükümün Kesinleşmesinden Önce İlâmlı İcraya Başvurulması ve İcranın Durdurulması
- ❖ İcranın İadesi
- ❖ İlâmlı İcra Takibinin Başlaması
- ❖ İcranın Geri Bırakılması
- ❖ İlâmın Gereğinin İcrası (Yerine Getirilmesi)
- ❖ Genel Olarak Rehinin Paraya Çevrilmesi
- ❖ Taşınır Rehininin Paraya Çevrilmesi
- ❖ Taşınmaz Rehinin (İpoteğin) Paraya Çevrilmesi
- ❖ Taşınır ve Taşınmaz Rehinin Paraya Çevrilmesinde Ortak Hükümler

İlâmlı İcra ve Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

GİRİŞ

İlâmsız icra yolu, kural olarak sadece para ve teminat alacakları için öngörülmüştür. Para ve teminat alacağı dışında alacaklar için, öncelikle mahkemede dava açılıp ilâm alınması gerekir. İlâmlı icra takibi, ilâmsız icra takibinden farklı bir takip yoludur. İlâmlı icra takibinde kural olarak, alacaklının önce mahkemede dava açması ve lehine ilâm alması gerekir. Ancak kanun koyucu, ilâm yanında bazı belgelere dayanarak da ilâmlı icra takibi yapılmasını kabul etmiştir. Bu tür belgeler, ilâm olmamakla birlikte, ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilmiştir. Bir belgenin ilâm niteliğinde olup olmadığı ancak kanun tarafından belirlenebilir.

İlâmlı icra takibinin aşamaları takip talebi, icra emrinin gönderilmesi, eğer şartları varsa icranın geri bırakılması ve ilâmın icrası şeklindedir. İlâmın icrası, para alacakları için haciz, satış ve paranın ödenmesi iken; para dışındakiler içinse, ilâmın gereğinin zorla yerine getirilmesi şeklindedir.

Bu bölüm altında incelenen rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, rehne dayanır. Rehin ise, aynı bir teminatır ve maddî hukuk bakımından bir takım özellikleri bulunur. Bu özelliklerine uygun olarak, rehinli alacağın takip edilmesi de bir takım özellikler gösterir. Takip hukuku bakımından, rehinli alacaklar için rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğu söz konusudur. Buna göre; alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı, kural olarak önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapıldığında, rehinli mal satılır ve bedeli rehinli alacaklıya ödenir. Satış bedeli alacağı karşılamaya yetmezse alacaklı, kural olarak rehinle karşılanamayan kısım için haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir. Rehin, taşınır veya taşınmaz mal üzerinde kurulabilir; taşınır ve taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi, farklı özellikler gösterir. Ayrıca, taşınır ve taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi de kendi içinde, ilâmlı ve ilâmsız takip olmak üzere ikiye ayrılır.

GENEL OLARAK İLÂMLI İCRA

Şimdiye kadar incelediğimiz ilâmsız icranın esasen (kiralanan taşınmazların ilâmsız tahliyesindeki iki istisna dışında) para ve teminat alacakları için mümkün olduğunu, bunun dışında takip yapılmak isteniyorsa, mahkemeye başvurulup ilâm alındıktan sonra, takip yapılması gerektiğini gördük. Para ve teminat alacağı dışında bir alacak için (örneğin, taşınır ve taşınmaz teslimi, bir işin yapılması), takip yapılmadan önce mutlaka mahkemede dava açılıp **ilâm** alınması gerekir. Ayrıca, konusu para veya teminat alacağı olan alacaklar için de ilâmsız icra yoluna başvurmak istemeyen alacaklı, önce mahkemeden ilâm alıp daha sonra takip yapabilir. Ancak, bu alacaklar için ilâmlı icra takibi yapmak bir zorunluluk değildir; alacaklının tercihiyle bağlıdır.

Yargıtay son dönemde verdiği kararlarda, elinde ilâm bulunan alacaklının ilâmsız icra yoluna başvurmasını dürüstlük kuralına aykırı olduğunu belirtmektedir. Yargıtay, elinde ilâm bulunan alacaklının ilâmsız icra yoluna başvurmasını Kanun'un düzenleme amacına aykırı olduğu ifade etmektedir. 2017 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında da elinde ilâm bulunan alacaklının ilâmsız takip yapamayacağı belirtilerek bu duruma yeknesaklık kazandırılmıştır.

İlâmlı icra takibinde, ilâmsız icradan farklı olarak temel iki aşama söz konusudur. İlâmsız icrada alacaklı doğrudan icra dairesine başvurarak takibi başlatır. Oysa ilâmlı icrada takip yapmak isteyen

alacaklının önce mahkemeye müracaat etmesi, bu konuda bir yargılamanın yapılması ve bunun sonucunda lehine bir ilâm elde etmesi, daha sonra icra dairesine başvurarak ilâmın icrasının talep etmesi gerekir. Yani, ilâmlı icrada önce mahkemeye, daha sonra icra dairesine başvurulmalı; önce yargılama, sonra takip söz konusu olmalıdır.

İlâmlı icra takibinde takibin temel aşamaları şunlardır: Takip talebi, icra emrinin gönderilmesi, eğer şartları varsa icranın geri bırakılması ve ilâmın icrası (bu aşama para dışındakiler için ilâmın gereğinin zorla yerine getirilmesi iken; para alacakları için haciz, satış ve paranın ödenmesi şeklinde gerçekleşir).

İLÂM VE İLÂM NİTELİĞİNDEKİ BELGELER

Alacaklının ilâmlı icra takibine başvurabilmesi için, adından da anlaşılacağı üzere elinde bir mahkeme ilâmının bulunması gerekir. Hukuk mahkemelerinin eda hükümleri ilâmlı icranın konusu olup, tespit ve inşâî hükümler ilâmlı icra konusu yapılamaz. Hukuk mahkemeleri dışında, ceza mahkemeleri hükümlerinin yargılama giderleri kısımları (CMK m. 324), idarî yargıda tam yargı davalarındaki ilâmlar (İYUK m. 28, AYİMK m. 63), Sayıştay ilâmları (Sayıştay K. m. 64), tenfiz kararı verilmiş yabancı mahkeme ve hakem kararları da (MÖHUK m. 41, 44) bu kapsamdadır.

Kanun, ilâm yanında, ispat kuvveti bakımından ilâma yakın bazı belgelere dayanarak da ilâmlı icra takibi yapılmasını kabul etmiştir. Bu tür belgeler, ilâm olmamakla birlikte, ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilmiştir. Bir belgenin ilâm niteliğinde olup olmadığı ancak kanun tarafından belirlenebilir. Bu belgeler şunlardır (İİK m. 38):

- Mahkeme huzurunda yapılan **sulhler** (HMK m. 313-315),
- Mahkeme huzurunda yapılan kabuller ve icraî nitelikteki **feragatler** (HMK m. 307 vd.),
- Kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren düzenleme şeklindeki noter senetleri,
- İstinaf ve temyiz kefaletnameleri (İİK m. 33, 36; HMK m. 350, m. 367),
- İcra dairesindeki kefaletnameler.
- Özel kanunlarına göre ilâm niteliğinde sayılan belgeler. Örneğin, baroların para cezaları veya giderlerin ödenmesi hakkındaki kararları (AvK m. 162, 64, 86), Noterler Birliği Disiplin Kurulunun para cezasına veya giderlere ilişkin kararları (NK m. 145/II, III; m. 117/I; m. 20/V). Ayrıca özellikle bazı meslek kuruluşlarının tahsil edecekleri ücretlerle, bazı idarî kararlar ve kanunlarda ayrıca bir mahkeme hükmüne gerek olmadan tahsil olunacağı öngörülmüş olan alacaklar (İİK m. 15/I, 24/IV, 25/II, 30/II, 40/II, 94/V, 118/II, 133/II gibi).

Bir senedin sahteliğinin tespiti için açılan sahtelik davasında verilen tespit hükmüne dayanılarak ilâmlı icra takibi yapılabilir mi?

HÜKMÜN KESİNLEŞMESİNDEN ÖNCE İLÂMLI İCRAYA BAŞVURULMASI VE İCRANIN DURDURULMASI

Hüküm Kesinleşmeden İlâmlı İcra Konması

Alacaklının, elindeki ilâma dayanarak ilâmlı icra takibi yapabilmesi için hükmün kesinleşmiş olması kural olarak şart değildir; hüküm kesinleşmeden de alacaklı ilâmı icraya koyabilir. Karara karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, kural olarak ilâmın icrasını durdurmaz (HMK m. 367/1; m. 350/1). Ancak, bazı istisnâî durumlarda ilâm kesinleşmedikçe icraya konulamaz. Kesinleşmeden icraya konulamayacak ilâmlar şunlardır:

- Taşınmaz ve buna ilişkin aynî haklarla ilgili hükümler kesinleşmeden icra edilemez (HMK m. 367/2, m. 350/2).
- Aile ve şahsın hukukuna ilişkin hükümler kesinleşmedikçe icra edilemez (HMK m. 367/2, m. 350/2). Ancak nafaka hükümlerinin icrası için kesinleşmesi gerekmez (HMK m. 350, 1, c. 3; m. 367, 1, c. 3).
- Yabancı mahkeme kararlarının tenfizi hakkındaki kararlar temyiz edilirse, temyiz icrayı durdurur (MÖHUK m. 57/II).

- Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 33 ve 34. maddelerinde düzenlenen tescil ve tescile itiraza ilişkin kararlar kural olarak, kesinleşmeden icra edilmeyecektir.
- Ceza mahkemesi ilâmlarının yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasının icra olunabilmesi için kesinleşmesi beklenmelidir (CMK m. 324/IV; 5275 s. K m. 4).
- Sayıştay ilâmları kesinleşmeden icra olunamaz (SayK. m. 64).
- Ayrıca, menfi tespit davasını kazanan ve lehine tazminata hükmedilen borçlu menfi tespit ilâmı kesinleşmedikçe tazminat ve yargılama giderleri için ilâmlı icra takibi yapamaz (İİK m. 72/IV-V, c. 2).

İcranın Durdurulması

Kesinleşmeden icra edilemeyecek ilâmlar dışında, bir hüküm için kanun yoluna başvurulmuş olması (istinaf veya temyiz yoluna), icrayı durdurmaz. Yani bir yandan kanun yolu prosedürü yürürken diğer yandan da icra takibi devam edecektir. Borçlu, ilâmın icrasını durdurmak istiyorsa, teminat karşılığında bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan icranın durdurulması kararı almalıdır (HMK m. 367, 1; m. 350, 1; İİK m. 36). Bu durumda izlenecek yol şudur:

- Borçlu, önce karara karşı kanun yoluna (istinaf veya temyiz) başvurmalı ve istinafta bölge adliye mahkemesi ya da temyizde Yargıtay'dan icranın durdurulmasını istemelidir.
- Borçlu, kanun yoluna başvurup icranın durdurulmasını talep ettikten sonra, icra dairesine başvurup, bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay'dan icranın durdurulması hakkında karar verilinceye kadar, kendisine uygun bir süre verilmesini istemelidir. İcra müdürü, alacağın tamamı kadar teminat karşılığında uygun bir süre verir (İİK m. 36, I).
- İlâmda belirtilen şey dışında, başka bir şey teminat gösterilecekse, borçlunun ayrıca icra mahkemesinden, teminatı kabulüne dair karar alması gerekir.
- İcra dairesinin verdiği süre içinde, bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay bu konuda bir karar vermezse, icra müdürü yeniden bir süre verir. Bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay, dosya üzerinden inceleme yaparak bu konuda bir karar verir (HMK m. 350, 367). Bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay, talebi haksız bulursa reddeder; icranın durdurulmasına karar verirse, icra dairesi ilâmın icrasını kanun yolu incelemesinin sonuna kadar erteler. Ücreti ilgililer tarafından verilirse, bölge adliye mahkemesi ya da Yargıtay bu konudaki kararını icra dairesine en çabuk en uygun yolla bildirir (İİK m. 36/III). İnceleme sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar verir ya da Yargıtay temyiz incelemesi sonunda hükmü onarsa, durdurma kararı kalkar ve takibe devam edilir.

Nafaka ilâmları bu prosedürün istisnası olup, icra teminat karşılığında dahi durdurulamaz (İİK m. 36/IV, HMK m. 350, 1, c. 3, m. 367, 1, c. 3).

Süha Tanrıver, İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara, 1999.

İCRANIN İADESİ

İcraya konulmuş bir ilâm hakkında kanun yoluna başvurulmuş, ancak icranın durdurulmasına karar verilmemiş veya bu talep reddedilmiş olabilir. Bu durumda, bir taraftan kanun yolu incelemesi devam ederken, diğer taraftan da ilâmlı icra takibi devam edecektir. İlâmlı icra takibi devam ettiğinden, ilâm konusu para dışında bir şey ise, ilâm yerine getirilmiş; eğer para ise, borçlunun malları haczedilip satılmış ve para alacaklıya da ödenmiş olabilir. Böyle bir durumda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddeder veya temyiz incelemesi sonunda Yargıtay mahkeme kararını onarsa bir sorun çıkmayacaktır. Ancak bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu kabul ederek ilk derece mahkemesi kararını kaldırması ya da Yargıtay'ın kararı bozması sonucunda, icra takibinin dayanağı olan mahkeme kararının (yani ilâmın) doğru olmadığı yönünde bir karar verilmiş olduğundan, ilâmlı icraya eski hâliyle devam edilememesi gerekir.

Daha önce icranın durdurulması kararı alınmamış, bu sebeple ilâmlı icranın devam ettiği sırada bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesi kararını kaldırır ya da Yargıtayca da hüküm hakkında **bozma kararı** verilmişse, icra işlemleri olduğu yerde durur (İİK m. 40/I). Anlaşılacağı üzere istinafta kararın kaldırılması veya temyizde bozma sadece icrayı durduracak, bozmadan önce yapılan işlemleri geçersiz kılmayacaktır. Yani, istinafta kararın kaldırılması veya temyizde bozma anında icra takibi hangi noktada ise, adeta o noktada dondurulmuş olacak, takibin bir sonraki aşamasına geçilemeyecektir. Hükümün kısmen ortadan kaldırılması veya kısmen bozulup kısmen onanması halinde, sadece bozulan kısım için takip duracaktır.

Bölge adliye mahkemesi hükmü kaldırır ya da Yargıtay hükmü bozar ise, icra olduğu yerde durur, ancak bu icranın eski hâle iadesini sağlamaz. Bunun için kaldırma veya bozma kararından sonra, mahkemenin bu karara uyması, uyma doğrultusunda yeni bir karar vermesi (yani borçlu lehine olarak davayı kısmen veya tamamen reddetmesi) ve bu kararın usûlüne uygun şekilde kesinleşmesi gerekir. Bu şekilde, borçlunun hiç veya ilâmda belirtilen kadar borcunun olmadığı tespit edilmiş olur, icra tamamen veya duruma göre kısmen iade edilir (İİK m. 40/II). Yani, icra dairesinin ilâmlı icra takibi sonucu alacaklıya ödemiş olduğu para veya teslim ettiği mal, tamamen veya duruma göre kısmen geri alınır ve borçluya verilir. Alacaklı aldığı geri vermezse zorla alınır. Eski hâle iade için, yeni bir mahkeme kararına gerek yoktur (İİK m. 40/II); ancak bu sırada üçüncü kişilerin iyiniyetli kazanımları korunur (İİK m. 40/III).

Kanun yolu prosedürü yürürken diğer taraftan icra takibi devam eder. Borçlu, ilâmın icrasını durdurmak istiyorsa, teminat karşılığında bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay'dan icranın durdurulması kararı almalıdır.

İLÂMLI İCRA TAKİBİNİN BAŞLAMASI

İlâmlı İcrada Yetki

İlâmsız icrada belirtilen yetki kuralları (İİK m. 50), ilâmlı icrada uygulanmayacaktır. Elinde ilâm bulunan ve ilâmlı icra takibi yapmak isteyen alacaklı, dilediği icra dairesinden bu takibi yapabilir (İİK m. 34/I). Bu kural, hem ilâm hem de ilâm niteliğinde bir belgeye dayanılarak takip yapılması durumunda geçerlidir. Alacaklı, ilâmlı icra takibine başladıktan sonra yerleşim yerini değiştirirse, ilâmlı icra takibinin yeni yerleşim yerindeki icra dairesine gönderilmesini de isteyebilir (İİK m. 34/II).

İlâmlı İcrada Takip Talebi

Alacaklı, elindeki ilâmı icra dairesine vererek takip talebinde bulunur (İİK m. 35). Takip talebi bakımından İİK'nun 58. maddesi, buraya da kıyasen uygulanacaktır (İİK m. 35, 41). Takip talebi icra dairesine yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda yapılır (İİK m. 58). Takip talebinde, alacaklının ve varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı; alacaklı veya vekili adına ödemenin yapılacağı banka adı ile hesap bilgileri; varsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası; şöhret ve yerleşim yeri; alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye'de göstereceği yerleşim yeri; borçlunun ve varsa kanuni temsilcisinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri yazılır (İİK m. 58). Bu takipte alacaklı ve borçlu, ilâmda alacaklı ve borçlu olarak belirtilen kimselerdir; takibin konusu olarak da ilâmda yazılan şey yazılır.

Para alacağına ilişkin bir ilâmın icrası söz konusu ise, alacaklının burada diğer takiplerden farklı olarak takip talebinde hangi yolu seçtiğini bildirmesi gerekmez. Zira, alacaklı icra emrinde belirtilen ödeme süresi geçtikten sonra haciz veya borçlu iflâsa tâbi ise iflâs yollarından birini seçebilir (İİK m. 37).

İlâmlı icrada takip talebine, takibe esas olan ilâm veya ilâm niteliğindeki belgenin tarih, numarası ve özeti yazılır (Yön. m. 20/2) ve ayrıca icraya konulan ilâm veya ilâm niteliğindeki belge takip talebi ile birlikte icra dairesine verilir (İİK m. 35, c. 1).

İcra Emri

Takip talebini ve bunun dayanağı olan belgeyi alan icra müdürü, ilâma uygun bir icra emri düzenleyerek borçluya gönderir (İİK m. 24-26, 30-32). İcra müdürü, öncelikle takip talebi ile birlikte verilen belgenin ilâm veya ilâm niteliğinde bir belge olup olmadığını kendiliğinden inceler. Alacaklının verdiği belge, ilâm veya ilâm niteliğinde bir belge ise, icra müdürü, takip talebine ve ilâma uygun bir icra emri düzenler ve borçluya gönderir.

İcra emrinde borçlunun ilâmda belirtilen borç konusu şeyi, belli bir süre içinde (kural olarak yedi gün) ödemesi, teslim etmesi veya yapması, ilâma uyması ya da bu süre içinde icranın geri bırakılmasına ilişkin karar getirmesi, buna uymazsa ilâmın icra dairesi tarafından zorla yerine getirileceği ihtar edilir (İİK m. 33, 36). Para alacağına ilişkin bir ilâmın icrası söz konusu ise, borçlunun yedi gün içinde borcu ödemesi, ödemezse aynı sürede mal beyanında bulunması, mal beyanında bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı, mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunursa hapisle cezalandırılacağı ihtarı da yer alır. Yabancı devlet aleyhine başlatılan ilâmlı icra takiplerine ilişkin icra emrinde, uluslararası anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, borçlu devlete ait olan mallar hakkında cebri icra yapılabileceği hususu ayrıca ihtar edilir (İİK m. 32).

Alacaklı, elindeki ilâmı icra dairesine vererek takip talebinde bulunur (İİK m. 35). Burada takip talebi bakımından İİK'nun 58. maddesi kıyasen uygulanacaktır. İİK'nun 58. maddesini inceleyiniz.

İCRANIN GERİ BIRAKILMASI

Genel Olarak

İcra emrini alan borçlunun ilâmsız icra takiplerinde olduğu gibi takibe itiraz ederek karşı koyması mümkün değildir. Daha önce bu konuda bir ilâm ya da ilâm niteliğinde olan alacağı ispat bakımından çok güçlü belge elde edilmiş olduğundan, kural olarak ilâmlı icra takibine engel olunamaz. Ancak, belirli sebeplerin bulunması durumunda kanunun icranın geri bırakılması olarak adlandırdığı prosedür yerine getirilerek takibin ilerlemesine ve sonuçlanmasına engel olunabilir.

Burada üç aşamayı birbirinden ayırmak gerekir.

- Dava sonuçlanmadan önce borca ilişkin bir savunması olan borçlu, bunları dava içinde ileri sürmeli ve davanın reddini sağlamalıdır. Borçlu eğer bunları dava içinde ileri sürmemiş veya ileri sürmesine rağmen kabul edilmemişse, daha sonra ilâmın icrası aşamasında ileri süremez. Çünkü sorun bir mahkeme kararıyla çözümlenmiştir; artık yeniden o borç konusunda tartışma yapılamaz.
- Ancak borçlu, dava aleyhine sonuçlanıp hüküm verildikten sonra, borcun sona ermesini sağlamış veya dava sonucuna göre yerine getirmesi gereken ifayı alacaklı ile anlaşarak erteletmiş ya da ondan bu konuda süre almış olabilir. Ayrıca alacaklı, ilâmın zamanaşımı süresi içinde takip yoluna başvurmadığından ilâm zamanaşımına uğramış olabilir. Bunlara rağmen, alacaklı ilâmlı icra takibi yaparsa, yani ilâmın verilmesinden sonra, fakat ilâmlı takipten önce bu durumlar ortaya çıkarsa, bu haksız bir takip olacaktır. Davadan sonra gerçekleşen sebeplerle ilâma dayanan borcun talep edilebilmesi mümkün olmamasına rağmen, alacaklı bu yola başvurursa icranın geri bırakılması prosedürü (İİK m. 33/I) işletilebilecektir.
- Burada söz konusu olabilecek üçüncü bir aşama ise, ilâmlı icra takibi başladıktan sonra borcun ifta edilmiş veya zamanaşımına uğramış ya da alacaklının borçluya süre vermiş olmasıdır. Buna rağmen, alacaklı ilâmlı takibe devam edebilir. Bu durum ilâmsız icrada takibin iptal ya da taliki şeklinde düzenlenmiştir. Kanun bu durumu da dikkate alarak, bunun ilâmlı icra takibine etkisini düzenlemiş ve bu durumda da icranın geri bırakılacağını kabul etmiştir (İİK m. 33/II).

Sonuç olarak şu söylenebilir: Henüz dava sonuçlanmadan gerçekleşecek tüm sebeplerin davada ileri sürülmesi gerekir, dava sırasında mevcut bulunan sebeplere dayanarak icranın geri bırakılması kural olarak istenemez. Davanın sonuçlanmasından sonra, ancak ilâmın icraya konulmasından önce ya da ilâmlı icra takibi sırasında gerçekleşen sebeplere dayanarak icranın geri bırakılması istenebilir.

İcra Emrinin Tebliğinden Önceki Sebeplere Dayanarak Geri Bırakma

Borçlu, icra emrinin tebliğinden önce, ancak hükmün verildiği tarihten sonraki dönemde ilâm konusu borcun itfa edilmiş, zamanaşımına uğramış veya ertelenmiş olduğunu ileri sürüyorsa, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını istemelidir. Buradaki geri bırakma, ilâmsız icradaki itirazla benzerlik gösterir. Nitekim İİK'nun 33. maddesinin 1. fıkrasında da "...itirazında bulunabilir." denilmektedir.

İcra emrini alan borçlu, icranın geri bırakılması sebeplerinin bulunduğunu düşünüyorsa, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesine başvurmalıdır. Borçlunun icranın geri bırakılmasını talep edebilmesi için üç sebep bulunmaktadır: İtfa (*borcun sona ermesi*), imhâl (*borçluya süre verilmesi*) ve zamanaşımı (*ilâmın zamanaşımına uğramış olması*).

Borçlu, icra emrinin tebliğinden önce borcun *itfa* edildiğini veya kendisine *süre verildiğini (imhâl)* iddia ediyorsa, bunu, yetkili mercilerce re'sen düzenlenmiş veya onaylanmış ya da icra dairesinde, icra mahkemesinde, mahkeme önünde alacaklı tarafından ikrar edilmiş olan belgelerle ispat etmelidir (İİK m. 33/I). Borçlu, iddiasını ispat ederse, icra mahkemesi icranın geri bırakılmasına karar verir. Esasen burada geri bırakma denilmesine rağmen, *takip iptal edilir*, yani son bulur. Borçlunun talebi reddedilirse, bu durumda daha önce zaten durmamış olan takibe devam edilir. İcra mahkemesinin verdiği karara karşı kanun yoluna başvuru mümkündür. Ancak, borçlunun talebinin reddi durumunda, borçlu, istinaf veya temyiz yoluna başvurabilmek için, bu yollara başvuru süresi içinde teminat göstermelidir (İİK m. 33/III). Borçlu itfa sebebine değil de, borcun ertelendiğini ileri sürerek imhâle dayanıyorsa, talebinin kabulü hâlinde takip iptal edilmeyip *gerçek anlamda icranın geri bırakılmasına* karar verilir. Bu durumda icra mahkemesi, icranın ne kadar süre ile geri bırakıldığını belirtmelidir.

Borçlu, *zamanaşımına* dayanarak icranın geri bırakılmasını istiyorsa, bu durumda yukarıdaki prosedür esasen geçerli olacak, ancak ispat için belge gösterilmesi gerekmeyecektir. İlâmın veya ilâm niteliğindeki belgedeki borcun zamanaşımına uğradığı, alacaklının takibe koyduğu ilâm veya ilâm niteliğindeki belgeye göre tespit edilecektir (İİK m. 39, 33a/I). Ancak noter senetlerindeki borçlar, senedin niteliğine göre Borçlar veya Ticaret Kanunu'ndaki zamanaşımı sürelerine bağlıdır (İİK m. 39/II). Borçlunun ilâmın zamanaşımına uğradığını ispat etmesi durumunda, zamanaşımının kesildiği (TBK m. 154, m. 157) veya durduğunu (TBK m. 153) ispat, alacaklıya düşer. Alacaklı, bunu ancak resmî belgelerle ispat edebilir. Alacaklı, icranın geri bırakılması kararının kesinleştiğinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde, zamanaşımının gerçekleşmediğini ispat için genel mahkemelerde dava açabilir; aksi halde ilâmın zamanaşımına uğradığı hususu kesin hüküm teşkil eder (İİK m. 33a/II).

İcra Emrinin Tebliğinden Sonraki Sebeplere Dayanarak Geri Bırakma

İlâmlı icra takibi başladıktan sonra da ilâm konusu borç itfa edilmiş, zamanaşımına uğramış olabilir veya borç için alacaklı tarafından borçluya süre verilmiş olabilir. Takip içinde gerçekleşen bu durum, daha önce ilâmsız icrada açıklanan takibin iptal ve talikine (İİK m. 71) benzemektedir. Bu şekilde bir iddiası olan borçlu, belirli bir süreye bağlı olmadan, her zaman icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilir.

Borçlu, bu konudaki iddiasını da ancak itfa, imhâl ve zamanaşımı sebeplerine dayandırabilir. Bu iddialar, ancak belirli belgelerle ispat edilebilir. Borcun takipten sonra itfa edildiği veya süre verildiği iddiası, noterlikçe re'sen düzenlenmiş veya onaylanmış belge veya icra tutanağı ile ispat edilir (İİK m. 33/II). Borçlu ilâmın zamanaşımına uğradığı iddiasını takip dosyasına dayanarak ispat edebilir (İİK m. 33a, 39).

İcra mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ya borçlunun talebini kabul ederek icranın geri bırakılmasına, yani takibin iptal veya geri bırakılmasına ya da bu talebin reddine karar verir. İcra mahkemesinin bu konudaki kararlarına karşı kanun yoluna başvurulabilir. Ancak, geri bırakma talebinin reddi halinde, istinaf veya temyiz yoluna başvurabilmek için, borçlunun istinaf veya temyiz süresinde teminat göstermesi gerekir. Bu kararlardan sonra alacaklı veya borçlunun genel mahkemelerde dava açması mümkündür (İİK m. 33/III, IV).

DİKKAT

İlâmlı icra takibi başladıktan sonra ilâm konusu borç itfa edilmiş, zamanaşımına uğramış veya borç için alacaklı tarafından borçluya süre verilmişse borçlu, belirli bir süreye bağlı olmadan, her zaman icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilir.

SIRA SİZDE

Ali, Mehmet'in kendisine ait tarım arazisini rızası olmaksızın ekip biçtiğini ve kullandığını ileri sürerek sözkonusu arazi üzerindeki işgalin sona erdirilmesi için el atmanın önlenmesi davası açmıştır. Mahkeme davayı kabul etmiş, ancak Mehmet karara karşı süresi içinde kanun yoluna başvurmuştur. Sizce Ali, mahkemenin bu kararını hemen icra ettirebilir mi?

İLÂMIN GEREĞİNİN İCRASI (YERİNE GETİRİLMESİ)

Para Alacakları Hakkında İlâmların İcrası

Konusu para olan ilâmların icrasında yukarıda açıklanan prosedür yerine getirilir. Borçlunun ilâmsız icrada olduğu gibi takibe karşı koyarak durdurması mümkün değildir; ancak yukarıda açıklanan imkânları kullanılır.

Borçlu icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde borcunu icra dairesine öderse, icra dairesi bu parayı alacaklıya öder ve takip sona erer. Borçlu yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılması kararı getirmese, alacaklının talebi ile takibe devam edilir. Bunun üzerine, alacaklının borçlu iflâsa tabi kişilerden ise, haciz veya iflâs yollarından birini seçerek borçluya karşı bunlardan birini talep etmesi mümkündür (İİK m. 37).

Borçluya karşı haciz istenirse, ilâmsız icrada açıklanan hususlar bu aşamadan sonra burada da geçerli olacaktır. Ayrıca ilâmlı icra emrinin yerine getirilmemesi, bir doğrudan iflâs sebebidir (İİK m. 177/I, b. 4). Bu sebeple, borçlunun iflâsa tâbi şahıslardan olması durumunda, alacaklı isterse doğrudan iflâs talebi ile asliye ticaret mahkemesine de başvurabilir.

Para Alacağı Dışındaki Şeyler Hakkında İlâmların İcrası

Para alacağı dışındaki ilâmların icrasında da genel ilâmlı icra kuralları geçerlidir. Borçlu icra emrini aldıktan sonra, icra emrinin gereğini yerine getirebilir veya icranın geri bırakılması yoluna gidebilir. Borçlu, süresinde icra emrinin gereğini yerine getirirse, takip son bulur. Borçlu, icra emrinin gereğini yerine getirmese, icra emrinin gereği zorla yerine getirilir. Şayet ilâmlı icra konusu aynen yerine getirilememekle birlikte paraya dönüşmesi mümkün olan bir şey ise, alacak para olarak tahsil edilir. Bazı durumlarda kanun icra emrine aykırı davranan borçlunun ayrıca cezalandırılmasını öngörmüştür (İİK m. 30/III, 25a/I, II).

Para alacağı dışındaki şeyler bakımından kanun koyucu ilâmlı icranın yerine getirilmesine ilişkin ayrıca hükümler sevk etmiştir.

- **Taşınır mallar** bakımından, ilâmda belirtilen taşınır borçlunun elinde bulunursa, zorla alınıp alacaklıya verilir. İlâm konusu mal, borçlunun elinde bulunamazsa değeri tahsil edilerek alacaklıya verilir. Değer bakımından da ilâmda yazılı olan değer esas alınır. İlâmda malın değeri belirli değilse ya da tereddüt ortaya çıkarsa, icra müdürü tarafından haczin yapıldığı tarihteki değeri esas alınır. Değer belirlenirken, borsa ve ticaret odası bulunan yerlerde buralardan, olmayan yerlerde bilirkişiden sorulur (İİK m. 24).
- **Taşınmazlar** (ve gemi siciline kayıtlı gemiler) bakımında ise, alacaklı lehine hüküm verildiğinde mahkeme davacı alacaklının talebine gerek olmadan hükmün özetini ilgili sicile bildirir; bu yönüyle icra dairesine başvurmaya gerek yoktur (İİK m. 28, 29). Ayrıca taşınmazı ilâm hükmüne aykırı olarak işgal eden, taşınmazdan zorla çıkarılır ve taşınmaz alacaklıya teslim edilir. Borçlu, alacaklıya teslim edilen taşınmaza haklı bir sebep yokken tekrar girerse, yeni bir hükme gerek olmadan tekrar zorla çıkarılır. Taşınmazda bulunan eşyalar borçluya, vekiline veya aile halkına ya da yardımcılarından birine teslim edilir. Şayet eşyayı teslim edecek kimse bulunamazsa, masrafı daha sonra borçludan tahsil edilmek üzere alacaklıdan alınarak muhafaza

edilir; kanunda belirtilen sürede borçlu eşyaları teslim almazsa satılır, masraf alındıktan sonra artan borçluya verilir; borçlu bulunamazsa adına hesaba yatırılır (İİK m. 26). Taşınmaz, üçüncü kişi tarafından davadan sonra ve hükümden önce tapuya tescil edilmiş bir akde dayanarak işgal edilmekte ise, alacaklı, borçlunun o kişiye karşı sahip olduğu haklara sahip olur; ayrıca alacaklı bunu tercih etmezse borçluya karşı tazminat davası açabilir. Ancak üçüncü kişilerin kötüniyetli olması durumunda, genel hükümlere göre alacaklı talep hakkını kullanabilir (İİK m. 27). **İrtifak haklarına** ilişkin ilâmlar da yerine getirilmediğinde zorla icra edilir (İİK m. 31).

- **Bir şeyin yapılmasına** ilişkin ilâmlarda, borçlu ilâmda belirtilen sürede belirtilen işe başlamaz veya bitirmezse bu takdirde bir ayırım yapmak gerekir. Şayet iş başkası tarafından da yapılabilecek bir işse ve alacaklı da isterse, icra müdürü bu işin masrafını bilirkişiye takdir ettirir. Bu masrafı alacaklı öderse, borçludan tahsil edilmek üzere alacaklıdan alınır ve iş yaptırılır; alacaklı masrafı ödemek istemezse, bu durumda borçlunun malları haczedilip satılarak paraya çevrilir ve o iş yaptırılır. Yalnız borçlu tarafından yapılabilecek bir iş söz konusu ise, bu durumda alacaklı İİK'nun 343. maddesine göre şikâyet yoluyla borçlunun cezalandırılmasını talep edebileceği gibi, genel hükümlere göre de zararlarının tazmini için dava hakkını da kullanabilir (İİK m. 30/II).
- **Bir işin yapılmamasına** dair ilâma, icra emrine rağmen borçlu tarafından muhalefet edilirse, borçlunun cezalandırılması İİK'nun 343. maddesine göre talep edilebilir.
- **Bir çocuk teslimi veya çocukla şahsi ilişki kurulması** hakkındaki ilâmlar da icra emrine rağmen yerine getirilmediğinde zorla yerine getirilir. Bu durumda çocuk nerede bulunursa bulunsun alınıp alacaklıya teslim edilir; teslimden sonra da diğer taraf haklı sebep yokken çocuğu tekrar alırsa, yeni bir ilâma gerek olmadan elinden alınıp alacaklıya teslim edilir (İİK m. 25). Çocukla şahsi ilişki kurulmasına hakkındaki ilâmlar da aynı şekilde ilâm çerçevesinde zorla icra edilir; ayrıca bu durumda borçlunun 341. maddeye göre cezalandırılması da söz konusudur (İİK m. 25a). Çocuk teslimine ilişkin ilâmların icrasında kanunda belirtilen uzmanlar da hazır bulundurulur (İİK m. 25b).

İLÂMLİ İCRA
(Para Alacakları Hakkında)

Şekil 6.1

GENEL OLARAK REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Rehin maddî hukuk bakımından bir takım özellikleri olan aynı bir teminattır (taşınmaz rehni için TMK m. 850 vd., taşınır rehni için TMK m. 939 vd.). Bu özelliklerine uygun olarak, rehinli alacağın takip edilmesi de bir takım özellikler gösterir.

Takip hukuku bakımından, rehinli alacaklar için rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğu (*önce rehne başvurma zorunluluğu*) (İİKm. 45/I) şeklinde bir kural söz konusudur. Yani, alacağı rehni temin edilmiş bir alacaklı, alacağını takip yaparak elde etmek isterse, kural olarak önce rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Bu yola başvurmadan, ilâmlı veya ilâmsız icra (haciz) yoluna ya da borçlu iflâsa tâbi kimselerden ise, iflâs yoluna başvuramaz; icra müdürü alacaklının bu yöndeki talebini reddetmelidir. Aksine davranış süresiz şikâyet konusu olur.

Bu noktada Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanuna'nun 14. maddesindeki özel düzenleme dikkate alınmalıdır. Bu Kanun kapsamındaki borçların ifa edilmemesi halinde alacaklı, birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınır mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehlin taşınırın, Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklıların toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecedeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehni veren müteselsilen sorumludur. Kanunun 14 üncü maddesi, gerek maddî gerek takip hukuku bakımından hukuk sistemimizin çerçevesinin dışında düzenleme içermektedir.

Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapıldığında, rehni mal satılır ve bedeli rehni alacaklıya ödenir. Satış bedeli alacağı karşılamaya yetmezse, ancak o zaman rehni alacaklı, kural olarak rehni karşılanamayan kısım için haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir (İİK m. 45/I, c. 2; 152/II).

Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapma zorunluluğunun temel dört istisnası bulunmaktadır:

- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehni temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın rehni temin edilmiş alacaklarının takibinde rehni paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir veya haciz yoluna başvurulabilir (5582 s. Kanunla değişik m. 45/II).
- Alacağı kambiyo senedine bağlı alacaklı, alacak rehni temin edilmiş olsa dahi, rehni paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan, doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflâs yoluna başvurulabilir (İİK m. 45/III; 167/I).
- Ayrıca, ipotekle temin edilmiş olan faiz (TMK m. 875) ve yıllık taksit alacakları için de, rehni alacaklısı, rehni paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmadan, haciz ya da iflâs yoluyla takip yapabilir (İİK m. 45/IV).

Gemi üzerinde akdi veya kanuni rehni hakkı olan alacaklı, önce rehni paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan iflâs yoluyla takip yapabilir (TTK m. 1378)

Rehni paraya çevrilmesi yoluna başvurabilmek için, öncelikle rehni söz konusu olmalıdır. İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulanması bakımından rehni kavramından ne anlaşılması gerektiği, taşınır ve taşınmazlar için İİK'nun 23. maddesinde ayrı ayrı açıklanmış, aslında doğrudan dar ve teknik anlamda rehni sayılmayan şeyler de, taşınır ya da taşınmaz rehni kapsamına alınmıştır.

Borç muaccel olduğunda ödenmezse, rehni sahibi alacaklı, rehni paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurarak, rehni satılmasını ve bedelinden alacağının ödenmesini isteyebilir; ancak, ödenmeyen alacak yerine rehni malın aynen kendisine verilmesini isteyemez, bu yönde yapılan anlaşmalar da geçersizdir (TMK m. 873, 949).

Taşınır ve taşınmaz rehni paraya çevrilmesi, farklı özellikler gösterir. Bunun yanında taşınır ve taşınmaz rehni paraya çevrilmesi de kendi içinde, ilâmlı ve ilâmsız takip olmak üzere ikiye ayrılır. Rehni paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı ve ilâmsız takip, daha önce açıklanan ilâmlı ve ilâmsız takip yoluna paralel düzenlenmiştir. Bu sebeple biz aşağıda, sadece bu yolların gösterdiği özellikleri açıklayıp daha önce açıklanan hususları tekrar etmeyeceğiz. Rehni paraya çevrilmesi prosedürü içinde haciz aşaması yoktur. Çünkü haczin amacı paraya çevrilecek mal ya da haklara el koymaktır; oysa, rehinde paraya çevrilecek mal ya da hak, takipten önce zaten yeterince güvence altına alınmıştır.

Alacağı rehni temin edilmiş bir alacaklı, alacağını takip yaparak elde etmek isterse, kural olarak önce rehni paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. İcra müdürü, alacaklının bu kurala ayırkırı talebini reddetmelidir. Aksine davranış süresiz şikâyet konusu olur.

Alacağı, rehinle teminat altına alınmış ve bir poliçeye bağlanmış alacaklı, kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapmak istemektedir. İcra müdürü ise, bu talebi, önce rehne başvurma zorunluluğu bulunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Sizce, icra müdürünün davranışı doğru mudur?

TAŞINIR REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmsız Takip

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte de, takip talebine İİK'nun 58. maddesi hükmü uygulanır; ancak rehin hakkında kayıtlara da yer verilir. Ayrıca takip talebine, rehinli malın ne olduğu, rehin üçüncü kişi tarafından verilmişse bu üçüncü kişi ile rehnedilen taşınır mal üzerinde sonradan gelen rehin hakkı varsa bu rehin hakkı sahibinin isim ve adresleri yazılır (Yön. m. 21, b).

Takip talebini alan icra dairesi, borçluya ve varsa rehinli malın maliki üçüncü kişiye bir ödeme emri gönderir (İİK m. 146, Yön. m. 30) (örnek no: 8). Ödeme emrinde, takip talebindeki kayıtlarla ödeme süresinin on beş gün olduğu, yedi gün içinde itiraz edilmez ve onbeş gün içinde borç ödenmezse rehnin satılacağı, borçlu yedi gün içinde rehin hakkına açıkça itiraz etmezse, artık bu takipte rehin hakkını kabul etmiş sayılacağı, borçlu sadece rehin hakkına itiraz ederse, alacaklının, bu takipten vazgeçerek, haciz yoluyla takibe devam edeceği bildirilir.

Ödeme emrine itiraz edilmesi konusunda genel haciz yolunda izlenen prosedür burada da geçerlidir (İİK m. 147/I, c. 1). Ancak bazı özellikler de bulunur. Buna göre:

- Yedi günlük itiraz süresi içinde, alacaklının rehin hakkına ayrıca ve açıkça itiraz etmemiş olan borçlu, bu takip bakımından alacaklının bildirdiği rehin hakkını kabul etmiş sayılır. Borçlu sadece rehin hakkına itiraz ederse, bununla ödeme emrindeki alacağı kabul etmiş olur. Bu durumda alacaklı rehin hakkına ilişkin itirazın iptalini veya kaldırılmasını isteyebileceği gibi (İİK m. 147/I; 67 vd.) rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takipten ve bununla itiraz edilen rehin hakkından vazgeçerek, takibin aynı dosyada, genel haciz yolu ile devamını, yani borçlunun mallarının haczedilmesini isteyebilir (İİK m. 147/II). Alacaklı tercihini genel haciz yoluyla takibe devam yönünde kullanırsa, borçluya mal beyanında bulunması için yedi günlük süre verilir.
- Borçlu, yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmez veya on beş gün içinde borcu ödemezse ya da itiraz eder de itirazı mahkemece iptal edilir (İİK m. 67) yahut icra mahkemesince kaldırılırsa (İİK m. 68-70), alacaklı rehnedilmiş olan taşınır malın satılmasını isteyebilir (İİK m. 150e).

DİKKAT

Yedi günlük itiraz süresi içinde, rehin hakkına ayrıca ve açıkça itiraz etmemiş olan borçlu, bu takip bakımından alacaklının bildirdiği rehin hakkını kabul etmiş sayılır. Borçlu sadece rehin hakkına itiraz ederse, bununla ödeme emrindeki alacağı kabul etmiş olur.

Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmlı Takip

Alacak veya taşınır bir mal üzerindeki rehin hakkı veya her ikisi bir ilâma veya ilâm niteliğindeki bir belgeye (İİK m. 38) bağlanmışsa, taşınır rehni sahibi alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmlı takip yapabilir (İİK m. 150/h). Bu durumda, öncelikle yine İİK'nun 58. maddesine göre, ancak rehnin özellikleri de dikkate alınarak bir takip talebi doldurulur.

Bu konudaki takip talebini alan icra müdürü, borçluya, varsa rehinli malın maliki üçüncü kişiye İİK'nun 32. maddesine göre bir icra emri gönderir. Bu icra emri ile borçluya, yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar (İİK m. 33 ve 36) da getirmezse, rehnin satılacağı ihtar edilir (Yön. m. 28).

İcra emrini alan borçlu, yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılması kararı da getirmezse, alacaklı rehnedilmiş olan taşınır malın satılmasını isteyebilir (İİK m. 150e).

TAŞINMAZ REHNİNİN (İPOTEĞİN) PARAYA ÇEVİLMESİ

Genel Olarak

İpotek halen mevcut veya henüz doğmamakla birlikte ileride doğması kesin ya da muhtemel bir alacak için de kurulabilir (TMK m. 881/I). Bu açıdan ve yapılacak takip açısından ipotek akit tablosu önem taşımaktadır.

Doğmuş bir alacak bakımından ipotek akit tablosu kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içeriyorsa, alacaklı ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapabilir; bunun dışındaki durumlarda (örneğin, cari hesap ya da kredi açma sözleşmesi çerçevesinde) ilâmsız takip yapılmalıdır.

Takip yolu bakımından, ipoteğin niteliği de önemlidir. Alacak, üst sınır (limit) ipoteği ile teminat altına alınmışsa (TMK m. 851/I, c. 2), ilâmsız ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılabilir. Bu durumda, alacak, faiz ve giderler sadece belirlenen üst sınıra kadar teminat altındadır, bunun dışında kalan miktar ipoteğin teminatı altında değildir. Alacak, ana para ipoteği ile teminat altına alınmışsa, kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarı söz konusu olduğundan, ilâmlı ipoteğin paraya çevrilmesi yoluna başvurulabilir. Bu ipotek türünde, belirli ve kesin bir borç miktarı için ipoteğin kurulması söz konusudur ve ipoteğin kapsamına asıl alacak dışında, faiz ve takip masrafları da dahildir.

İpoteğin paraya çevrilmesinde ipoteğin kim tarafından verildiği önemli değildir (TMK m. 881/II), ipotekli taşınmaz borçlu dışında üçüncü kişiye de ait olabilir. Ancak, ipotek üçüncü kişi tarafından verilmiş ya da mülkiyet üçüncü kişiye geçmişse, bu kişi de takip talebinde gösterilmelidir. Asıl borçluya taşınmaz maliki üçüncü kişi zorunlu takip arkadaşlarıdır.

Kanunda ipotek sözleşmesinin tarafları ve taşınmazı satın alanlar ve bunların halefleri için yurt içinde bir tebligat adresi gösterme zorunluluğu getirilmiştir (İİK m. 148a).

Alacağı üst sınır ipoteği ile teminat altına alınmış alacaklı, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yoluna başvurmayı düşünmektedir. Sizce, alacaklı bu düşüncesinde haklı mıdır?

İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmsız Takip

Alacağı ipotekle teminat altına alınmış alacaklının elinde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip için gerekli belgeler yoksa başvurabileceği yol, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takiptir. Ancak alacaklı, ilâmlı takip için gerekli belgelere sahip olsa dahi yine de bu yola başvurabilir. Alacak *üst sınır ipoteği* ile temin edilmişse (TMK m. 851/I, c. 2), alacaklı ilâmsız ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapabilir.

Takip talebi, burada da İİK'nun 58. maddesi hükmüne göre düzenlenir. Ayrıca, ipotek edilen taşınmaz mal, taşınmaz üçüncü kişiye aitse üçüncü kişinin de isim ve adresi de takip talebine yazılır. Alacaklı, takip talebine ipotek akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmî örneğini (İİK m. 148; Yön. m. 21e), bunun yanında ipotek, cari hesap veya kredi açma sözleşmesi gibi bir sözleşmenin teminatı olarak verilmişse, bu sözleşme ve bununla ilgili diğer belge ve makbuzların aslı veya örneklerini eklemek zorundadır (karş. İİK m. 150a/II, b. 1).

Yetkili icra dairesi bakımından İİK'nun 50. maddesi dikkate alınmakla birlikte, taşınmazın bulunduğu yer icra dairesi de yetkilidir (İİK m. 148). İcra dairesi, takip talebi üzerine satış hazırlıklarına başlar. Bu amaçla tapudan kayıt örneklerini ve belediyeden imar durumunu getirir, takibin kesinleşmesini beklemeden kıymet takdirini yaptırır (İİK m. 150d). Ayrıca icra dairesi bu durumu İİK'nun 150/b maddesine göre kiracılara ve 150/c maddesine göre tapu idaresine bildirir ve tapu memuru bu durumu sicile şerh verir; bu şerhten sonra taşınmazı iktisap edenlere ayrıca icra ya da ödeme emri gönderilmez. Belirtilen bu işlemler (İİK m. 150/b, 150/c, 150/d) ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte de uygulanır.

Takip talebini alan icra müdürü, borçluya ve ipotekli taşınmaz sahibi üçüncü kişiye bir ödeme emri gönderir (İİK m. 149/b, Yön. m. 31) (örnek no: 9). Ödeme emrinde takip talebindeki kayıtlar, ödeme süresinin otuz gün olduğu, yedi gün içinde itiraz edilmez ve borç otuz gün içinde ödenmezse, alacaklının talebi ile taşınmazın satılabileceği ve ipotek hakkına itiraz edilemeyeceği bildirilir.

Borçlu ve varsa ipotekli taşınmaz sahibi üçüncü kişi, yedi gün içinde icra dairesine başvurarak ödeme emrine itiraz edebilir (İİK m. 150). Bu itiraz ve itirazın sonuçları, genel haciz yoluyla takipteki gibidir (İİK m. 150/a, c. 1). Ancak, borçlu alacaklının ipotek hakkına itiraz edemez; zira, ipotek hakkı resmî bir senette tespit edilmiştir. Ayrıca, taşınmaz rehni ile temin edilmiş olan alacaklar hakkında zamanaşımı işlemeyeceğinden (TMK m. 864), burada zamanaşımı itirazında da bulunulamaz.

Ödeme emrine itirazın incelenmesi de genel haciz yoluyla takipteki gibidir (İİK m. 150/a). Özellikle, alacaklı itirazın iptali davası açarsa, tamamen genel haciz yolundaki hükümler uygulanır. Alacaklı, icra mahkemesinde itirazın kaldırılması yoluna başvurursa, burada bazı özel durumlara dikkat edilmesi gerekir. Buna göre:

- İpotek, cari hesap veya kredi açma sözleşmesi gibi bir sözleşmenin teminatı olarak verilmişse, icra mahkemesi, bu sözleşme ve bununla ilgili diğer belge ve makbuzları İİK'nun 68. maddesindeki esaslara göre inceleme yetkisine sahiptir (İİK m. 150/a, b. 1). Burada da belgeler zinciri geçerlidir. Genel haciz yoluyla takipteki İİK'nun 68/b maddesi burada da uygulama alanı bulur. Bu sözleşme veya belgeler adı belge iseler ve altındaki imzalar inkâr edilirse, bu konuda icra mahkemesi İİK'nun 68/a maddesine göre inceleme yapar.
- İcra mahkemesinin itirazın kaldırılması hakkındaki kararına karşı istinaf yoluna başvurulur ve istinaf yoluna başvuran borçlu veya üçüncü kişi takip konusu alacağın yüzde on beşi oranında teminat yatırır satış durur. İstinaf talebinin reddi halinde, bu teminat ayrıca hükme hacet kalmaksızın alacaklıya tazminat olarak ödenir (İİK m. 150/a, b. 2; m. 149a/II).
- Takibin iptali ve taliki, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarına ilişkin hükümler burada da aynen ya da kıyasen uygulanır (İİK m. 150/a, c. 1; 150, c. 3).
- Borçlu, yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmez ve otuz gün içinde borcu ödemezse veya itiraz eder ve itirazı iptal edilir veya kaldırılırsa, alacaklı, ipotekli taşınmazın satılmasını talep edebilir (İİK m. 150/e).

İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmlı Takip

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip iki şekilde olabilir. Bunlardan birincisi, genel olarak ilâmlı icra prosedürü ile benzerlik gösterir; diğeri ise, sadece ipoteğin paraya çevrilmesi yoluna özgüdür. Bunların dışında ayrıca kanun koyucu, kredi kurumları için İİK'nun 150/ı maddesinde özel bir düzenleme getirmiştir. Bu takip usûlü de ilâmlı takip içerisinde düşünülmektedir.

Alacak veya İpotek Hakkı ya da Her İkisinin Bir İlâm veya İlâm Niteliğinde Belgede Tespit Edilmiş Olması

Alacak veya ipotek ya da her ikisi, bir ilâma veya ilâm niteliğinde belgeye bağlanmışsa, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapılabilir. Bu durumda ilâmların icrasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanır (İİK m. 150/h).

Takip talebi İİK'nun 58. maddesine göre doldurulur. Ayrıca ilâm ve ilâm niteliğindeki belge, takip talebi ile birlikte icra dairesine verilir. İcra emrinin düzenlenmesi (örnek no: 6) ve tebliği, buna ilişkin sonuçlar ilâmlı icradaki gibidir. Borçlu, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar getirmezse, ipotekli taşınmazın satılacağı ihtar edilir. Borçlu, bunun gereğini yerine getirmezse, ipotekli taşınmaz satılır (İİK m. 150/e).

İpotek Akit Tablosunun Kayıtsız Şartsız Bir Para Borcu İkrarını İçermesi

İpotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermesi, ipoteğin paraya çevrilmesinde özel olarak düzenlenmiş bir durumdur. Böyle bir durumda ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapılabilir.

Burada da takip talebi genel hükümlere göre doldurulur (İİK m. 58). Ayrıca takip talebi ile birlikte ipotek akit tablosunun resmî örneği de icra dairesine verilir. İcra müdürü, takip talebiyle birlikte aldığı ipotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içerdiğini ve alacağın **muaccel** olduğunu anlarsa, borçluya ve varsa taşınmaz sahibi üçüncü kişiye bir icra emri gönderir (İİK m. 149/I). Bu icra emrinde, takip talebindeki kayıtlar yanında, borcun otuz gün içinde ödenmesi gerektiği ve borç otuz gün içinde ödenmez ve icra mahkemesinden icranın geri bırakılması hakkında bir karar getirilmezse, alacaklının taşınmazın satışını isteyebileceği ihtar edilir (İİK m. 149/II) (örnek no:6).

İcranın geri bırakılmasına ilişkin hükümler (İİK'nun 33. maddesinin 3. fıkrası dışındaki) burada da uygulanır. Ancak, icra mahkemesinin icranın geri bırakılması talebinin reddine ilişkin kararına karşı istinaf yoluna başvuran borçlu veya rehinli malın maliki üçüncü kişi, takip konusu alacağın yüzde on beşi oranında teminat yatırmadığı takdirde, satış dahil diğer hiçbir işlemin durdurulmasını sağlayamaz. İstinaf talebinin reddi halinde bu teminat, ayrıca mahkeme kararına gerek kalmadan, alacaklıya tazminat olarak ödenir (İİK m. 149a/II).

Borçlu, otuz gün içinde borcu ödemez ve icra mahkemesinden icranın geri bırakılması kararı getirmezse, alacaklı taşınmazın satılmasını isteyebilir (İİK m. 150/e).

Kredi Kurumları ile İlgili Özel Düzenleme

İcra İflâs Kanununun 150/ı maddesinde kredi kurumları ile ilgili olarak ayrıca düzenleme yapılmıştır. Bu çerçevede kredi kurumlarına ilişkin özel düzenlemenin de ayrıca dikkate alınması gerekir. Bu düzenlemeye göre:

- Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayri nakdi bir krediyi kullandıran kredi kurumu, krediyi kullanan borçluya ait cari hesabın kesilmesine ilişkin hesap özeti ve veya gayri nakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarın, noter aracılığıyla borçluya kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akit tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya İİK'nun 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli bir örneğini icra dairesine ibraz edebilirse, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapılabilir.
- Bu durumda icra müdürü İİK'nun 149. maddesi uyarınca işlem yapar; yani borçluya 149. madde çerçevesinde bir icra emri gönderir.
- İcra emrini alan borçlu, hesap özetine ve borcun ödenmesine ilişkin ihtar veya gayri nakdi kredi nedeniyle tazmin talebine, kendisine tebliğ edildiği veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde noter aracılığıyla itiraz etmiş olduğunu ispat ederek icra mahkemesine şikâyette bulunabilir. Bu durumda krediyi kullandıran taraf, İİK'nun 68/b maddesine dayanarak alacağını diğer belgelerle ispatlarsa bu şikâyet reddedilir ve takibe devam edilerek ipotekli mal satılır. İcra mahkemesinde yapılan inceleme sırasında, borçlu, borcun sona erdiğine veya ertelendiğine ilişkin resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge sunmadıkça takibin durdurulmasına karar verilemez.

Türk Medeni Kanunu'nun 887. maddesine göre, ipotekli taşınmazın sahibi borçtan şahsen sorumlu değilse, alacaklının ödeme isteminin ona karşı sonuç doğurması için, bu istemin hem borçluya hem de kendisine karşı yapılmış olması gerekir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150/ı maddesi çerçevesinde, hesap özeti ve tazmin talebinin veya ihtarın ipotekli taşınmaz sahibi üçüncü kişiye tebliğ edilmesi veya tebliğ edilmiş sayılması Türk Medeni Kanunu'nun 887. maddesinde belirtilen ödeme istemi yerine geçer.

İcra İflâs Kanununun 150/ı maddesinde kredi kurumları ile ilgili olarak ayrıca düzenleme yapılmıştır. Bu çerçevede gerekli şartları taşıyan alacaklı, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapılabilir.

İpotek Alacaklısının Gaip Olması veya Borcu Almaktan Kaçınması

İpotekle güvence altına alınmış ve vadesi gelmiş bir alacağın alacaklısı kendisi **gaip** ya da yerleşim yeri meçhul olur veya böyle bir hal olmamakla birlikte alacaklı alacağını almaktan ve ipoteği çözmekten kaçınırsa, borçlu icra dairesine başvurarak belirli şartlar altında ipoteğin kaldırılmasını sağlayabilir.

İpotekle temin edilmiş ve vadesi gelmiş bir alacağın borçlusu, icra dairesine müracaatla alacaklısının gaip ve ikametgâhının meçhul bulunduğunu veya borcu almaktan ve ipoteği çözmekten imtina ettiğini beyan ederse, icra dairesi on beş gün içinde daireye gelerek parayı almasını ve ipoteği çözmelerini alacaklıya usûlüne göre tebliğ eder. Alacaklı bu süre içinde gelmediği veya gelip de kanunen makbul bir sebep belirtmeden parayı almaktan ve ipoteği çözmekten imtina ettiği takdirde, borçlu borcunu icra dairesine tamamı ile yatırır, icra mahkemesi verilen paranın alacaklı namına muhafazasına ve ipotek kaydının terkinine karar verir (İİK m. 153/I). Bu karar tapu dairesine tebliğ edilerek ipotekli taşınmazın siciline geçirilir.

Vadesi gelmeyen borcun ipotek senedi gereğince işlemiş ve işleyecek bütün faizleri ile birlikte tediyesini deruhte eden borçlu hakkında da yukarıdaki yapılan açıklamalar çerçevesinde işlem yapılır.

TAŞINIR VE TAŞINMAZ REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİNDE ORTAK HÜKÜMLER

Yukarıda, taşınır ve taşınmazlar bakımından rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı ve ilâmsız takibin özellikleri açıklanmıştır. Yukarıda yapılan açıklamalar, satış aşamasına kadar izlenecek prosedürdür ve farklılıklar göstermektedir. Ancak satıştan sonra gelen aşama rehnin paraya çevrilmesi yolunda, yukarıda yapılan ayrımlara bağlı olmaksızın ortaktır.

Rehnin Paraya Çevrilmesi ve Paraların Paylaştırılması

Kendisine satış isteme yetkisi gelen rehinli alacaklı, taşınır rehninin satışını ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde, taşınmaz rehninin satışını da aynı tarihten itibaren bir yıl içinde isteyebilir (İİK m. 150e/I). Bu süre içinde satış istenmezse, yapılan rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip düşer. Burada genel hacizden farklı olarak takip düşer; ancak rehin baki kalır. Bu sebeple yeniden rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak mümkündür. Satış isteme süresine ilişkin genel haciz yolunda öngörülen durumlar burada da geçerlidir (İİK m. 150e/III). Rehlinli malın satılmasında da genel haciz yoluyla takipteki satış prosedürü izlenir (İİK m. 150/g atfıyla m. 112-137).

Satış yapılırken burada da rüçhanlı alacakların öncelikle karşılanması gözetilecektir. Ancak burada, satış isteyen rehinli alacaklıya göre **rüçhanı** olan alacaklıları dikkate almak gerekir. Satış isteyen rehinli alacaklı, bu satış bakımından rüçhanlı alacaklı değildir.

Satıştan sonra paraların paylaşılması da genel haciz yolundaki gibidir (İİK m. 151, 138, 141, 142, 144). Rehnin satış tutarı aynı derecedeki tüm rehinli alacakları ödemeye yetmezse, icra dairesi bir sıra ve pay cetveli düzenler (İİK m. 151/II, 206/II-III). Aynı malla temin edilmiş birden fazla rehin alacaklısı arasındaki sıra Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirlenecektir (taşınır rehni için TMK m. 948; taşınmaz rehni için TMK m. 870, m. 874).

Rehin Açığı Belgesi

Genel Olarak

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, haciz yoluyla takipten farklı olarak rehin açığı belgesi söz konusudur. Burada, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, alacaklı aleyhine bir açıklama kapanmaktadır. Ancak, bununla sadece rehnin alacağı karşılamadığı anlaşılmakta, borçlunun başka malvarlığının bulunmadığı veya mallarının alacağı yetmeyeceği tespit edilmemektedir. Rehin açığı belgesi, iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlar, geçici ve kesin rehin açığı belgesidir.

Rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip devam ederken, rehinli malın satılması sonucu elde edilecek paranın, alacaklının alacağına yetmeyeceği anlaşılırsa, alacaklının talebi ile kendisine *geçici rehin açığı belgesi* verilir. Böylece alacaklı, önce rehne başvurma zorunluluğundan kaynaklanan bazı sakıncalardan kurtulabilir. Alacaklının satış talebinden sonra takdir edilen ve kesinleşen kıymete göre rehinli malın alacağı karşılamayacağı anlaşılırsa, alacaklının talebi üzerine açık kalan miktar için bir geçici rehin açığı belgesi verilir (İİK m. 150f/I).

Rehin, satış isteyen alacaklının alacağına derece itibariyle rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmadığı için satılamazsa (İİK m. 150/g, 116, 129) veya satılıp da satış bedeli takip yapan rehinli alacaklının alacağını karşılamazsa, rehin alacaklısına rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip sonunda kesin rehin açığı belgesi verilir. *Kesin rehin açığı belgesi* verilen durumlarda, rehinin alacağı karşılamadığı kesin olarak anlaşılmıştır.

Kesin rehin açığı belgesi hangi durumlarda verilebilir?

Rehin Açığı Belgesine Bağlanan Sonuçlar

Alacaklı *geçici rehin açığı belgesi* alırsa, yeni bir takip yapmaya gerek kalmadan, aynı takip dosyasından, alacağının rehinle karşılanamayacağı tahmin edilen kısmı için borçlunun mallarının haczini isteyebilir veya İİK'nun 100. maddesine göre başka bir alacaklının *haczine iştirak edebilir* (İİK m. 150f/II). Geçici rehin açığı belgesi sahibi alacaklı, rehin satılıp açık kesinleşmedikçe, haczettirdiği malların satışını isteyemez.

Kesin rehin açığı belgesi, borç ödmeden aciz belgesi niteliğinde değildir. Kesin rehin açığı belgesine bağlanan sonuçlar şunlardır:

- Alacaklı, borçluya karşı haciz veya iflâsa tâbi ise iflâs yoluyla takip yapabilir (İİK m. 45/I, c. 2; 152/II).
- Alacaklı bir yıl içinde, haciz yoluyla takip yaparsa, borçluya yeniden icra veya ödeme emri gönderilmesine gerek yoktur (İİK m. 152/III). Bir yıl geçtikten sonra, alacaklının rehin açığı belgesine dayanarak yeniden takip yapması gerekir.
- Kesin rehin açığı belgesi aynı zamanda İİK'nun 68. maddesinin 1. fıkrası anlamında borç ikrarını içeren senet hükmündedir (İİK m. 152/IV).

Şekil 6.2

2010.

Ali Cem Budak, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, İstanbul,

Özet

Konusu paradan başka bir şey olan alacaklar için, alacaklının öncelikle dava açarak bir hüküm alması gerekir. Ancak, konusu para olan alacaklar için, alacaklının bir karara gerek olmaksızın ilâmsız icra yoluna başvurması mümkün olduğu gibi, isterse önce mahkemede dava açarak alacağını ilâma bağlatması ve bu ilâmı icraya koyması da mümkündür. İlâmlı icra takibinde ilâmsız icradan farklı olarak temel iki aşama söz konusudur. İlâmlı icrada takip yapmak isteyen alacaklının önce mahkemeye müracaat etmesi, bu konuda bir yargılamanın yapılması ve bunun sonucunda lehine bir ilâm elde etmesi, daha sonra icra dairesine başvurarak ilâmın icrasının talep etmesi gerekir. Yani, ilâmlı icrada önce mahkemeye, daha sonra icra dairesine başvurulmalı; önce yargılama, sonra takip söz konusu olmalıdır.

Alacaklının ilâmlı icra takibine başvurabilmesi için, adından da anlaşılacağı üzere elinde bir mahkeme ilâmının bulunması gerekir. Kanun, ilâm yanında, ispat kuvveti bakımından ilâma yakın bazı belgelere dayanarak da ilâmlı icra takibi yapılmasını kabul etmiştir. Bu tür belgeler, ilâm olmamakla birlikte, ilâm niteliğinde belge olarak kabul edilmiştir. Alacaklının, elindeki ilâma dayanarak ilâmlı icra takibi yapabilmesi için hükmün kesinleşmiş olması kural olarak şart değildir; hüküm kesinleşmeden de alacaklı ilâmı icraya koyabilir. Alacaklı, elindeki ilâmı icra dairesine vererek takip talebinde bulunur. İcra emrini alan borçlunun ilâmsız icra takiplerinde olduğu gibi takibe itiraz ederek karşı koyması mümkün değildir. Ancak, belirli sebeplerin bulunması durumunda kanunun icranın geri bırakılması olarak adlandırdığı prosedür yerine getirilerek takibin ilerlemesine ve sonuçlanmasına engel olunabilir. Borçlu, icra emrinin tebliğinden önce, ancak hükmün verildiği tarihten sonraki dönemde ilâm konusu borcun itfa edilmiş, zamanaşımına uğramış veya ertelenmiş olduğunu ileri sürüyorsa, icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını istemelidir. İlâmlı icra takibi başladıktan sonra da ilâm konusu borç itfa edilmiş, zamanaşımına uğramış olabilir veya borç için alacaklı tarafından borçluya süre verilmiş olabilir. Bu şekilde bir iddiası olan borçlu, belirli bir süreye bağlı olmadan, her zaman icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilir. Borçlu icra emrini aldıktan sonra, icra emrinin gereğini yerine getirebilir veya icranın

geri bırakılması yoluna gidebilir. Borçlu, süresinde icra emrinin gereğini yerine getirirse, takip son bulur. Borçlu, icra emrinin gereğini yerine getirmese, icra emrinin gereği zorla yerine getirilir.

Alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı, takip yaparak alacağını elde etmek isterse, kural olarak önce rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Bu yola başvurmadan, ilâmlı veya ilâmsız icra yoluna ya da borçlu iflâsa tabi kişilerden iflâs yoluna başvuramaz. Taşınır rehinin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte de, takip talebine, genel haciz yoluna ilişkin hüküm uygulanır ancak, rehin hakkında kayıtlara da yer verilir. Ayrıca takip talebine, rehinli malın ne olduğu, rehin üçüncü kişi tarafından verilmişse bu üçüncü kişi ile rehnedilen taşınır mal üzerinde sonradan gelen rehin hakkı varsa bu rehin hakkı sahibinin isim ve adresleri yazılır. Alacak veya taşınır bir mal üzerindeki rehin hakkı veya her ikisi bir ilâma veya ilâm niteliğindeki bir belgeye bağlanmışsa, taşınır rehni sahibi alacaklı, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmlı takip yapabilir. Alacağı ipotekle teminat altına alınmış alacaklının elinde ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip için gerekli belgeler yoksa başvurabileceği yol, ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takiptir. İpotegin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip ise, iki şekilde olabilir. Alacaklı veya ipotek hakkı veya her ikisinin bir ilâm veya ilâm niteliğindeki belgede tespit edilmiş olması halinde, ipotek alacaklısı ipotegin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmlı takip yapabilir. Alacaklı, takip talebi ile birlikte elindeki ilâm veya ilâm niteliğindeki belgeyi icra dairesine verir. Takip talebini alan icra müdürü, borçluya ve varsa taşınmaz maliki üçüncü kişiye icra emri gönderir. Bu icra emrini alan borçlu yedi gün içinde borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin mahkeme kararı getirmezse alacaklı ipotekli taşınmazın satışını isteyebilir. İpotek akıt tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermesi, ipotegin paraya çevrilmesinde özel olarak düzenlenmiş bir durumdur. Böyle bir durumda ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapılabilir.

Taşınır ve taşınmaz rehnini paraya çevrilmesinde satış aşamasına kadar izlenecek prosedürdür farklılıklar göstermektedir. Ancak satıştan sonra gelen aşama rehinin paraya çevrilmesi yolunda ortaktır. Bunlar, paraların paylaşılması, rehin açığı belgesinin düzenlenmesi ve bunun sonuçlarıdır.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi ilâmlı icra takibi yapılmasına imkân veren ilâm niteliğindeki belgelerden biri **değildir**?

- Mahkeme huzurunda yapılan sulhler
- Mahkeme huzurunda yapılan kabuller
- Kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren onaylama biçimindeki noter senetleri
- İcra kefaletnameleri
- Temyiz kefaletnameleri

2. İlâmlı icra takibinin temel aşamaları aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak sıralanmıştır?

- Takip talebi-ödeme emrinin gönderilmesi-icranın geri bırakılması-haciz-satış-paraların paylaşılması
- Takip talebi-icra emrinin gönderilmesi-takibin kesinleşmesi-ilâmın icrası
- Takip talebi-icra emrinin gönderilmesi-icra emrine itiraz-itirazın kaldırılması-ilâmın icrası
- Takip talebi-ödeme emrinin gönderilmesi-takibin kesinleşmesi-haciz-satış-paraların paylaşılması
- Takip talebi-icra emrinin gönderilmesi-icranın geri bırakılması-ilâmın icrası

3. Aleyhine açılan alacak davasını kaybeden borçlu, mahkemenin kararına karşı kanun yoluna başvurmuştur. Ancak, alacaklı mahkeme ilâmına dayanarak ilâmlı icra takibi başlatmıştır. Mahkemenin kararı kesinleşinceye kadar takibin durmasını isteyen borçlu hangi yola başvurmalıdır?

- Ödeme emrine itiraz etmelidir.
- İcra mahkemesinde icranın geri bırakılması yoluna başvurmalıdır.
- Genel mahkemelerde menfi tespit davası açmalıdır.
- Teminat göstererek bölge adliye mahkemesinden ya da Yargıtay'dan icranın durdurulmasını talep etmelidir.
- İcra mahkemesinde icra takibinin iptal ve taliki yoluna başvurmalıdır.

4. İlâmlı icra takibi hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- İlâmlı icra takibinde alacaklının takip talebi üzerine borçluya ödeme emri değil icra emri gönderilir.
- Alacaklı, ilâmlı icra takibini borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesinde yapmak zorundadır.
- Alacaklı, ilâmlı icra takibe dayanak teşkil eden ilâmı veya ilâm niteliğindeki belgeyi icra dairesine vermek zorundadır.
- İlâmlı icra takibine karşı koymak isteyen borçlu, borcunu mahkeme kararından hemen sonra ödediğini ileri sürerek icra mahkemesinde icranın geri bırakılması yoluna başvurabilir.
- Para alacağına ilişkin ilâmların icrasında, yedi gün içinde borcunu ödemeyen borçlu mal beyanında bulunmalıdır.

5. Bir para alacağı için aleyhine ilâmlı icra takibi yapılan borçlu, borcunu davadan sonra ve takipten önce ödediğini ileri sürerek takibe karşı koymak istemektedir. Borçlu aşağıdaki yollardan hangisine başvurmalıdır?

- Ödeme emrine itiraz
- İtirazın kesin kaldırılması
- İcranın iadesi
- İcranın geri bırakılması
- İcra takibinin iptal ve taliki

6. Aşağıda belirtilen, alacağı rehinle teminat altına alınmış alacaklılardan hangisi, öncelikle rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurmak zorunda **değildir**?

- Alacağı, bonoya bağlı alacaklı
- Alacağı, imzası ikrar edilmiş bir adî senede bağlı alacaklı
- Alacağı, resmî senede bağlı alacaklı
- Alacağı, noterce onaylama biçimindeki senede bağlı alacaklı
- Alacağı, elektronik belgeye bağlı alacaklı

7. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- İpotekle temin edilmiş olan faiz ve yıllık taksit alacakları önce rehne müracaat kuralının istisnalarından biridir.
- Taşınır ve taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi, farklılıklar göstermektedir.
- Rehnin paraya çevrilmesi prosedürü içinde haciz aşaması bulunmamaktadır.
- Önce rehne müracaat kuralına uyulmaması bir itiraz nedenidir.
- Satış bedeli alacağı karşılamaya yetmezse, rehinli alacaklı, kural olarak rehinle karşılanamayan kısım için haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir.

8. Aşağıdakilerden hangisi, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte ödeme emrine itiraz nedenlerinden biri **olamaz**?

- Borcun ödendiği iddiası
- Borcun zamanaşımına uğradığı iddiası
- Borcun ertelendiği iddiası
- Borcun ibra edildiği iddiası
- Borcun takas edildiği iddiası

9. Alacaklı, aşağıda belirtilen durumların hangisinde, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip **yapamaz**?

- Alacağın ilâm niteliğinde bir belge ile tespit edilmiş olması
- İpotek akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermesi
- Alacağın üst sınır ipoteği ile teminat altına alınması
- İpotek hakkının ilâmla tespit edilmiş olması
- Kredi kurumunun kanunda 150ı maddesindeki şartları sağlaması

10. Aşağıdakilerden hangisi rehin açığı belgesine bağlanan sonuçlardan **değildir**?

- Kesin rehin açığı belgesine sahip alacaklı, borçluya karşı haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir.
- Kesin rehin açığı belgesine sahip alacaklı, bir yıl içinde, haciz yoluyla takip yaparsa, borçluya yeniden icra veya ödeme emri gönderilmesine gerek yoktur.
- Kesin rehin açığı belgesi, 68. maddenin 1. fıkrası anlamında borç ikrarını içeren senet hükmündedir.
- Geçici rehin açığı belgesine sahip alacaklı 100. maddeye göre başka bir alacaklının haczine iştirak edebilir.
- Kesin rehin açığı belgesi, borç ödemedi aciz belgesi niteliğindedir.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. **c** Yanıtınız yanlış ise “İlâm ve İlâm Niteliğinde Belgeler” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **e** Yanıtınız yanlış ise “Genel Olarak İlâmlı İcra” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **d** Yanıtınız yanlış ise “İcranın Durdurulması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **b** Yanıtınız yanlış ise “İlâmlı İcra Takibinin Başlaması” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **d** Yanıtınız yanlış ise “İcra Emrinin Tebliğinden Önceki Sebeplere Dayanarak Geri Bırakma” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **a** Yanıtınız yanlış ise “Genel Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **d** Yanıtınız yanlış ise “Genel Olarak Rehnin Paraya Çevrilmesi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **b** Yanıtınız yanlış ise “İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmsız Takip” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **c** Yanıtınız yanlış ise “İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlâmlı Takip” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **e** Yanıtınız yanlış ise “Rehin Açığı Belgesine Bağlanan Sonuçlar” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Bir tespit davası sonunda alınan tespit hükmüne dayanarak ilâmlı icra takibi yapılamaz. Ancak bir eda hükmü, ilâmlı icranın konusu olabilir. Buna rağmen, tespit davaları sonunda yargılama giderleri ve vekâlet ücretine ilişkin olarak verilen hükümler ilâmlı icranın konusu olabilir. Zira kararın bu kısmı eda hükmü niteliğindedir.

Sıra Sizde 2

Hayır. El atmanın önlenmesi davasına konu olan hak ve uyuşmazlık taşınmazın aynına ilişkindir. Taşınmazın aynına ilişkin mahkeme kararları ancak kesinleştikten sonra icra edilebilir. Mehmet, süresinde kanun yoluna başvurduğu için ilk derece kararı kesinleşmemiştir. Bu sebeple ilâmlı icra takibi yapılması mümkün değildir.

Sıra Sizde 3

Takip hukuku bakımından, rehinle teminat altına alınmış alacaklar için rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurma zorunluluğu şeklinde bir kural söz konusudur. Alacağı rehinle temin edilmiş bir alacaklı, alacağını takip yaparak elde etmek isterse, önce rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Ancak, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapma zorunluluğunun temel iki istisnası bulunmaktadır. Alacağı kambiyo senedine bağlı alacaklı, alacak rehinle temin edilmiş olsa dahi, rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan, doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflâs yoluna başvurabilir.

Sıra Sizde 4

Takip yolu bakımından, ipoteğin niteliği çok önemlidir. Alacak, üst sınır ipoteği ile teminat altına alınmışsa, alacak, faiz ve giderler sadece belirlenen üst sınıra kadar teminat altındadır, bunun dışında kalan miktar ipoteğin teminatı altında değildir. Bu nedenle, alacağı üst sınır ipoteği ile teminat altına alınmış alacaklı, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmsız takip yapabilir. Alacak, ana para ipoteği ile teminat altına alınmışsa, bu ipotek türünde, belirli ve kesin bir borç miktarı için ipoteğin kurulması söz konusudur ve ipoteğin kapsamına asıl alacak dışında, faiz ve takip masrafları da dâhildir. Ana para ipoteğinde kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarı söz konusu olduğundan, alacaklı, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takibe başvurulabilir.

Sıra Sizde 5

Kesin rehin açığı belgesi verilen durumlarda, rehnin alacağı karşılamadığı kesin olarak anlaşılmıştır. Şayet rehin, satış isteyen alacaklının alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmadığı için satılamazsa veya satılıp da satış bedeli takip yapan rehinli alacaklının alacağını karşılamazsa, rehin alacaklısına rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip sonunda kesin rehin açığı belgesi verilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, Sabri Şakir (1960), Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Bası, Ankara.

Aydoğdu Mustafa (1997), İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlamsız Takip, Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu'na Armağan, İzmir.

Belgesay, Mustafa Reşit (1945), İcra ve İflâs Hukuku, C. I İcra, İstanbul 1945.

Belgesay, Mustafa Reşit (1953), İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm, C. II, 2. Bası, İstanbul.

Budak, Ali Cem (2010), İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, İstanbul.

Deyneklî Adnan (2004), İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Yabancı Para İpoteği, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara.

Gürdoğan Burhan (1970), İcra Hukuku Dersleri, Ankara.

Gürdoğan Burhan (1967), Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara.

Gürdoğan Burhan (1979), İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara.

Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder (2011), İcra ve İflâs Hukuku, 25. Bası, Ankara.

Muşul Timuçin (2005), İcra ve İflâs Hukuku, İstanbul.

Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/ Sungurtekin Özkan Meral/Özekes Muhammet (2012), İcra ve İflâs Hukuku, 10. Bası, Ankara.

Postacıoğlu İlhan (1982), İcra Hukuku Esasları, 4. Bası, İstanbul.

Tanrıver Süha (1996), İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi, Ankara.

Umar Bilge (1973), İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir.

Üstündağ Saim (2004), İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul.

7

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- 👁️ İflâs kavramını tanımlayarak, iflâs takibinin ne şekilde yapılacağını ve iflâsa tâbi kişileri tanımlayabilmek,
- 👁️ İflâs organlarını ve iflâs sebeplerini açıklayabilmek,
- 👁️ Takipli iflâs ve doğrudan doğruya iflâs yolunu açıklayabilmek,
- 👁️ İflâsın hukukî sonuçlarını sıralayabilmek,
- 👁️ İflâs tasfiyesinin ne şekilde gerçekleşeceğini anlatabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

🔑 İflâsa Tâbi Kimse	🔑 Müflis
🔑 Takipli İflâs-Doğrudan İflâs	🔑 Taksiratlî ve Hileli İflâs
🔑 İflâs Davası	🔑 İflâs Tasfiyesi
🔑 Ödemelerin Tatili	🔑 İflâs Alacağı-Masa Alacağı
🔑 Borca Batıklık	🔑 İflâs Tasfiyesinin Tatili
🔑 Depo Kararı	🔑 Basit Tasfiye
🔑 İflâs Masası	🔑 Adî Tasfiye
🔑 Alacaklılar Toplantısı	🔑 Sıra Cetveli

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ İflâs Hukuku Hakkında Genel Bilgiler
- ❖ İflâs Organları
- ❖ İflâs Sebepleri
- ❖ İflâs Talebi ve İflâs Davası
- ❖ İflâsın Hukukî Sonuçları
- ❖ İflâs Tasfiyesi

İflâs Hukuku

GİRİŞ

İcra hukukunda borçlunun bir veya birkaç alacaklısı, alacaklarını, borçlunun malvarlığından tahsil etmeye çalışırlar. Oysa iflâs hukukunda, tüm alacaklıların borçlunun malvarlığından tatmin edilmesi ilkesi benimsenmiştir. Başka bir ifadeyle borçlunun haczi kabil malvarlığının tamamı, takip yapmış olsun olmasın tüm alacaklıların alacaklarının ödenmesine tahsis edilir.

İflâs, borçlunun tüm malvarlığının, iflâs organları tarafından alacaklıların alacağına tahsili amacıyla gerçekleştirilen cebri bir tasfiye usûlüdür. İflâsa tâbi kişilerin iflâs yolu ile takip edilebilmesi alacaklılara tanınmış bir imkândır. İflâs Arapça bir sözcük olup, parayı pulu bitirmek anlamına gelir. Ancak alacaklı iflâsa tâbi borçlusunu iflâs yolu ile takip etmek isterse, borçlunun iflâsına karar verilebilmesi için tüm malvarlığının mutlaka tükenmiş olması gerekmez. Borçlunun yeterli malvarlığı bulunsa bile borcunu süresi içinde ödememesi, şartları oluştuğunda hakkında iflâs kararı verilebilmesi için yeterlidir.

Borçlunun alacaklılardan birisinin talebi üzerine iflâsına karar verilmesi hâlinde, diğer alacaklıların alacaklarını borçlunun malvarlığından talep edebilmeleri için, onların da önceden takip yapmış olmalarına gerek yoktur. Borçlu hakkında iflâs kararı verilmesi üzerine tüm alacaklılar alacaklarını, hakkında iflâs kararı verilen borçlunun malvarlığından talep edebilirler.

İFLÂS HUKUKU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Genel Olarak İflâs Takibi

İflâsa tâbi bir borçluya karşı alacaklının haciz veya iflâs yoluyla takip yapması mümkündür. Hatta bu yollardan birini seçmiş ve takibe başlamış olan alacaklı, bir defaya mahsus olmak üzere başlamış olduğu takip yolunu bırakarak, diğer yola başvurabilir (İİK m. 43).

İflâs prosedürü, başvuru iflâs yoluna göre farklılıklar gösterir. İflâs sebeplerine göre iflâs prosedürü, takipli iflâs ve takipsiz (doğrudan) iflâs olarak ikiye ayrılmaktadır.

Takipli iflâsta alacaklı, borçluya karşı öncelikle icra dairesinde iflâs takibini başlatır. Bu takip üzerine takip konusu borç süresi içinde ödenmezse, alacaklı, borçlunun iflâsına karar verilmesi için asliye ticaret mahkemesinde iflâs davası açar. İflâs kararı verdikten sonra, iflâs dairesi ve seçilen özel iflâs organlarıncaya yürütülecek iflâs tasfiyesi sonunda alacaklıların alacakları ödenmeye çalışılır.

Doğrudan doğruya (takipsiz) iflâsta ise, alacaklı veya bizzat borçlunun kendisi, icra dairesinde bir iflâs takibi başlatmadan, doğrudan asliye ticaret mahkemesine başvurarak iflâsa karar verilmesini talep eder. Mahkeme iflâsa karar verirse, bundan sonraki aşama kural olarak takipli iflâsta olduğu gibidir. Yani burada iflâs prosedürü icra dairesinde değil, doğrudan asliye ticaret mahkemesinde başlar.

İflâsa Tâbi Kişiler

Bir borçluya karşı iflâs yoluyla takip yapılabilmesi için, söz konusu borçlunun iflâsa tâbi kişilerden olması gerekir. İflâs yoluyla takip edilen borçlu, iflâsa tâbi kişilerden değilse, aleyhine başlatılan iflâs takibine karşı bu yöndeki iddiasını ödeme emrine itiraz şeklinde ileri sürmesi gerekir (İİK m. 155). Borçlunun iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığını icra müdürü kendiliğinden araştırılmaz. Ancak, asliye ticaret mahkemesi iflâs davasını incelerken, iflâs davasının esaslı şartlarından birisi olan borçlunun iflâsa tâbi kişilerden olup olmadığını kendiliğinden araştırmalıdır.

Hukukumuzda kural olarak tacirler iflâsa tâbidir (İİK m. 43; TTK m. 18). Kimlerin tacir sayılacağı ise Türk Ticaret Kanununda belirtmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda bu konuda gerçek kişi tacirlerle, tüzel kişi tacirler bir ayrıma tâbi tutulmuştur. Gerçek kişi tacirler hakkında Türk Ticaret Kanunu'nun 12/I, 12/II ve 14/I. maddelerinde, tüzel kişiler bakımından 16. maddede düzenleme yer almaktadır. Ayrıca hangi tüzel kişilerin tacir sayılmayacağı da belirtilmiştir.

Bazı kişiler aslında tacir olmadıkları hâlde tacirler hakkındaki hükümlere tâbidirler. Bunun sonucu olarak bu kimseler hakkında iflâs hükümleri de uygulanır. Nitekim bir ticarî işletme açmış gibi kendi adına veya bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemler yapan kimse, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olduğundan (TTK m. 12/III), iyi niyetli üçüncü kişiler tarafından bunların iflâsı da istenebilir.

Tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştiraki, tacir niteliğine sahip olmadığı halde, iflâsa tâbidir (TTK m. 1084).

Bazı kişiler tacir olmadıkları ve tacir sayılmadıkları hâlde özel kanun hükümleri gereğince iflâsa tâbidirler. Örneğin, ticareti terk edenler (İİK m. 44/II) ve kollektif şirket ortakları (TTK m. 238/II, 240) tacir sayılmadıkları halde iflâsa tabidir.

Kural olarak, tacirler iflâsa tâbidirler. Ancak kimi hâllerde bazı kimseler tacir olmadıkları hâlde ticarî hükümler gereği tacir sayıldıkları için; kimi hâllerde ise tacir olmadıkları ve tacir sayılmadıkları hâlde özel kanun hükümleri gereğince iflâsa tâbidirler

Emniyet amiri olan Ahmet Bey, aslında kanunen imkân olmamasına rağmen aynı zamanda ticaret siciline bir başkası üzerinde görünen bir turizm acentesini kendi nam ve hesabına işletmektedir. Nakit sıkışıklığı yaşayan ve bu nedenle ödemelerini tatil eden Ahmet Bey'in alacaklılarından Bekir Bey, Ahmet Bey'e karşı doğrudan bir iflâs davası açar. Ahmet Bey bu davada kendisinin memur olması nedeniyle iflâsa tâbi olmadığını bu nedenle davanın reddedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Sizce Ahmet Bey bu iddiasında haklı mıdır?

İFLÂS ORGANLARI

Takipli iflâsta, iflâs takibi alacaklının icra dairesine verdiği bir takip talebi ile başlar. İflâs takip talebini alan icra dairesi borçluya bir iflâs ödeme emri gönderir. Borçlu ödeme emrine karşı itirazını icra dairesine yapar (İİK m. 154, 155, 172). Ödeme emrine karşı yapılan itirazların incelenmesi ve borçlu hakkında iflâsa karar verilmesi asliye ticaret mahkemesinin görevidir. İcra dairesi ve asliye ticaret mahkemesi dışında iflâs idaresi, icra mahkemesi de bu prosedür içinde yer alan resmî organlardır. Bunların dışında, iflâsa karar verildikten sonra adı tasfiye uygulanırsa, alacaklılar toplantısı (İİK m. 221, 237) ve iflâs idaresi de (İİK m. 226) iflâsın özel organları olarak görevlidir.

Asliye ticaret mahkemesi (6554 sayılı Kanun gereğince iflâs işlerinde toplu mahkeme olarak), iflâs prosedüründe asıl ve en önemli organ sayılır. Çünkü iflâs davası bu mahkemede açılır ve borçlu hakkında iflâs kararı bu mahkeme tarafından verilir (İİK m. 154, 173, 174, 177). Ayrıca doğrudan iflâs sebeplerinin bulunması durumunda, iflâs prosedürü asliye ticaret mahkemesinde başlar.

İflâs davası, görev bakımından asliye ticaret mahkemesinde açılır (İİK m. 154/III, TTK m.5). Aynı bir asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Aynı asliye ticaret mahkemesinin bulunduğu yerlerde ise iflâs davasının asliye hukuk mahkemesinde açılması hâlinde görevsizlik her zaman ileri sürülebilir (TTK m. 5/III).

İflâs davası bakımından yetkili mahkeme, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir. Mahkemenin yetkisi, icra dairesinin yetkisinden farklı olarak kamu düzenine ilişkin ve kesindir. Bu sebeple bu konuda yetki sözleşmesi yapılamaz. Mahkeme yetkili olup olmadığını kendiliğinden gözetir ve davanın her aşamasında yetki itirazında bulunulabilir (İİK m. 154/III, c. 2).

Her asliye ticaret mahkemesinin yargı çevresinde yeteri kadar iflâs dairesi bulunur (İİK m. 2). İflâs dairesinin görevi, asliye ticaret mahkemesinin iflâsa karar vermesi ve bu kararı iflâs dairesine bildirmesiyle başlar (İİK m. 166).

İflâs dairesinin görevleri kısaca şöyle özetlenebilir: İflâsın açıldığını gerekli yerlere bildirmek ve ilân etmek, müflisın mallarının defterini tutmak, muhafaza tedbirlerini yerine getirmek (İİK m.159, 161–163), adi tasfiyede alacaklıları (birinci) toplantıya çağırmak ve toplantıya başkanlık etmek, iflâs idaresinin tasfiyeye ilişkin işlemlerini denetlemek, birinci alacaklılar toplantısının yapılamaması halinde iflâs idaresi yerine iflâs masasını idare ve tasfiye etmek (İİK m. 222), ayrıca basit tasfiye usulünde tasfiyeyi bizzat yapmak.

İcra mahkemesi, iflâs prosedürü içinde de görevlidir. Ancak icra hukukundan farklı olarak, ödeme emrine itirazın kaldırılması talepleri icra mahkemesi tarafından değil, asliye ticaret mahkemesi tarafından incelenir (İİK m. 156/III, 158, 174). Ayrıca, kambiyo senetlerine mahsus iflâs yolunda, ödeme emrine karşı şikâyetler icra dairesine yapılır (m. 171/II, b. 3, 172) ve bu şikâyetler de ticaret mahkemesinde incelenir.

İflâsın Özel Organları

Yukarıda belirtilen organlar, iflâs işleri ile ilgili olarak sürekli bir şekilde görevlidirler; her bir iflâs işi için ayrı ayrı oluşturulmazlar. Aşağıda incelenecek olan organlar ise, her iflâs takibi için o iflâs takibine özgü olarak ayrı ayrı oluşturulan organlardır.

İflâs Bürosu

Birinci alacaklılar toplantısına iflâs müdür veya yardımcılardan birisi başkanlık eder (İİK m. 221/I, c. 1). Toplantıya başkanlık eden iflâs müdürü, alacaklı oldukları tercihen ellerinde noter veya ipotek senedi gibi resmî senetle yahut İcra ve İflâs Kanununun 68b ve 150/1 maddelerinde belirtilen belgelerle sabit olan kişilerden bir veya iki alacaklı yahut temsilcileriyle birlikte bir iflâs bürosu oluşturur (İİK m. 221/I, c. 2).

İflâs bürosunun görevi, birinci alacaklılar toplantısında kullanılan "oyların muteber olup olmayacağı hakkındaki ihtilafları halletmektir" (İİK m. 221/IV, c. 1).

Alacaklılar Toplantısı

Alacaklılar toplantısı birinci ve ikinci alacaklılar toplantısı olarak Kanun'da düzenlenmiştir. Birinci alacaklılar toplantısı tasfiyenin başında yapılırken, ikinci alacaklılar toplantısı tasfiyenin sonuna doğru yapılır.

Birinci Alacaklılar Toplantısı

Adi tasfiye ilânı ile alacaklılar toplantıya çağrılır. Alacaklıların, adi tasfiye ilânında belirtilen yer, gün ve saatte toplanmasına birinci alacaklılar toplantısı denir. Bu toplantıya iflâs müdürü veya yardımcısı başkanlık eder (İİK m. 221/I). Alacaklılar toplantısı için Kanunda belirli toplantı ve karar oranları öngörülmüştür (İİK m. 221/II-III). Birinci alacaklılar toplantısı yapılamazsa, durum bir tutanakla tespit edilir ve bu hâlde iflâs dairesi ikinci alacaklılar toplantısına kadar iflâs idaresinin görevlerini yapar (İİK m. 222).

Birinci alacaklılar toplantısının en önemli görevi, iflâs idaresinin üye adaylarını seçmektir (İİK m. 223/I). Bunun dışında birinci alacaklılar toplantısı iflâs tasfiyesi için acele kararları verir (İİK m. 224/I), ayrıca müflis konkordato teklif ederse (İİK m. 237/III, 309), birinci alacaklılar toplantısı tasfiyeyi tatil edebilir İİK (m. 224/II).

İkinci Alacaklılar Toplantısı

İflâs idaresi alacakların incelemesini yapıp bitirdikten sonra, düzenlediği sıra cetvelini iflâs dairesine verir. Bunun üzerine sıra cetveli ilân edilir ve bu ilânla ikinci alacaklılar toplantısı için davet yapılır (İİK m. 237/I). Bu toplantıya kural olarak, alacakları tamamen reddedilmiş olan alacaklılar katılamaz (İİK m. 237/I).

İkinci alacaklılar toplantısı, birincide olduğu gibi iflâs müdürü veya yardımcısının başkanlığında toplanır. Buradaki toplantı ve karar oranları da birinci alacaklılar toplantısındaki gibidir (İİK m. 237/IV). İkinci alacaklılar toplantısının yetkileri birinci alacaklılar toplantısından daha geniştir. İkinci alacaklılar toplantısı, iflâs idaresinin görevine devam edip etmeyeceğine karar verir ve bu konudaki teklifini icra mahkemesine bildirir. Ayrıca iflâs masasının menfaatine gördüğü diğer tüm hususlar hakkında da karar verir (İİK m. 238/II).

İflâs İdaresi

İflâs idaresi birinci alacaklılar toplantısında gösterilen adaylar arasından icra mahkemesince seçilen üç kişiden oluşur. İflâs idaresinin alacaklılardan oluşması şart değildir (İİK m. 223/I). İflâs idaresi müflisin veya alacaklıların temsilcisi olmayıp, iflâs masasının kanunî temsilcisidir (İİK m. 226/I). İflâs idaresi iflâs masasının idaresi ve tasfiyesi için gerekli olan bütün işlemleri (dava açmak, açılmış davaları takip etmek, sözleşme yapmak vs.) masa adına yapar. Tüm alacaklılar aksi yönde anlaşmalar dahi iflâs masasını dışı karşı iflâs idaresi temsil eder.

İflâs idaresinin temel görevi, iflâs dairesinin denetimi altında iflâs masasını tasfiye etmektir (İİK m. 223/II). İflâs idaresinin görevleri iflâs kapanıncaya kadar devam eder. İflâs idaresi alacakları tahsil eder, acele hallerde satış da dâhil olmak üzere masa mallarını paraya çevirir, istihkak iddiaları hakkında karar verir, alacakları inceler ve sıra cetveli yapar.

İFLÂS SEBEPLERİ

Genel Olarak

Tacirler her türlü borçlarından dolayı iflâsa tâbi olmakla birlikte (TTK m. 18/I), iflâsa tâbi olan diğer kişiler bakımından daha önce de belirttiğimiz üzere bir takım sınırlamalar bulunmaktadır.

İflâs prosedüründe, haciz yoluyla takipte olduğu gibi önce rehne müracaat kuralı ve bunun istisnaları geçerlidir. Yani alacağı bir rehinle teminat altına alınmış olan alacaklının, borçlunun iflâsını isteyebilmesi için ilk önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapması gerekir (İİK m. 45).

İflâs yoluna başvurabilmek için, alacağın para veya teminat alacağı olması gerekir (İİK m. 42). Bu sebeple örneğin, bir malın teslim borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle borçlunun iflâsı istenemez. Para alacağının miktarı önemli değildir. Çok cüz'i bir alacak için dahi borçluya karşı iflâs yoluyla takip yapılabilir.

İflâs yoluna başvurabilmek için alacağın mutlaka bir para yahut teminat alacağı olması gerekir. Bununla birlikte söz konusu alacağın miktarı iflâs yoluna başvurabilmek bakımından önem taşımaz.

Takipli İflâsta İflâs Sebepleri

Takipli iflâsta borçlunun iflâsına karar verilebilmesi için, öncelikle alacaklının icra dairesine takip talebi ile başvurması ve borçluya iflâs ödeme emri göndertmesi gerekir. Takipli iflâs yolu da alacaklının alacağını dayandırdığı belgelere göre ikiye ayrılır. Bunlar genel iflâs yolu (İİK m. 155–166) ve kambiyo senetlerine özgü iflâs yoludur (İİK m. 167, 171–176).

Belirtilen her iki takipli iflâs yoluna başvurabilmek için alacaklının borçludan para veya teminat alacağının bulunması ve bu alacağın vadesinde ödenmemiş olması yeterli olup, ayrıca ek bir sebep veya şarta gerek yoktur.

Genel iflâs yoluna başvurabilmek için alacaklının alacağının herhangi bir belgeye bağlı olması veya belgeye bağlı ise bu belgenin niteliği önemli değildir. Bu yönüyle, genel haciz yolunda söylenenler burada da geçerlidir. Kambiyo senetlerine özgü iflâs yolu ise kambiyo senetlerine özgü haciz yolunun karşılığıdır. Bu yola başvurabilmek için alacaklının elinde bir kambiyo senedinin bulunması gerekir. Hatta alacaklının alacağı rehinle temin edilmiş olsa dahi bu yola başvurabilir (m. 45/II, 167/I).

Kısaca takipli iflâs yoluna başvurabilmek için temel şart, borçlunun muaccel para veya teminat borcunu ödemiş olmasıdır. Bu şekli sebep dışında borçlunun sahip olduğu malvarlığı durumunun veya davranış tarzının bir önemi yoktur.

Takipsiz (Doğrudan) İflâsta İflâs Sebepleri

Takipsiz iflâs veya doğrudan doğruya iflâs olarak adlandırılan bu yolda, alacaklının borçluya karşı iflâs isteyebilmesi ve iflâs davası açabilmesi için, önce bir iflâs takibi yapmasına gerek yoktur. Alacaklı, belirli sebeplerin bulunması durumunda doğrudan asliye ticaret mahkemesine başvurup borçlunun iflâsını isteyebilir. Ayrıca bu iflâs yolunda borçlu da ticaret mahkemesine başvurarak kendi iflâsını isteyebilir. Hatta bazı hâllerde borçlu kendi iflâsını istemek zorundadır.

Doğrudan doğruya iflâs yoluna başvurabilmek için sadece para alacağının söz konusu olması yeterli değildir, aynı zamanda belirli iflâs sebeplerinin bulunması da gerekir. Bu iflâs sebepleri şekli olmayıp, maddî bir takım sebeplerdir ve borçlunun malvarlığı durumuna veya belli bir davranış tarzına dayanır.

Doğrudan iflâs sebepleri, alacaklının iflâs talebi ile borçlunun iflâs talebi, hatta borçlunun ihtiyarı ve mecburî iflâs talebine göre farklılıklar gösterir. Bunun yanında, iflâs sebeplerinin bir kısmı sadece gerçek kişiler için söz konusu olabilirken, bazıları sadece tüzel kişiler, özellikle sermaye şirketleri için öngörülmüştür.

Alacaklının Talebi ile Doğrudan İflâs Sebepleri

Bazı durumlarda borçluya ödeme emri gönderilmesi ve ödeme emrine cevap süresinin beklenmesi alacaklının alacağını elde etmesini tehlikeye sokabilir. Ayrıca ödeme emri gönderilse dahi borçlunun zaten borcunu ödemeyeceği veya ödeyemeyeceği kuvvetle tahmin edilmektedir. Bu durumlarda alacaklı, doğrudan asliye ticaret mahkemesine başvurup borçlunun iflâsını isteyebilir (İİK m. 177/I). Bunun için Kanun belirli sebepler öngörmüştür.

Borçlunun Yerleşim Yerinin Belli Olmaması

Bu iflâs sebebi (İİK m. 177, b.1) bakımından borçlunun yerleşim yerinin Medenî Kanundaki anlamıyla anlaşılması gerekir, daha çok borçlunun sabit ve belirli bir meskeninin (oturma yerinin) bulunmaması söz konusudur. Borçlunun geçici ve fiilî bir yerleşim yerinin bulunması hâlinde bu iflâs sebebi oluşmaz.

Borçlunun Taahhütlerinden Kurtulmak Amacıyla Kaçması

Borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla kaçması (İİK m. 177, b.1), muaccel olsun veya olmasın borçlarını ödememek, genel olarak taahhütlerini yerine getirmekten kurtulmak ve böylece alacaklılarına zarar vermek niyetiyle yerleşim yerini terk etmesidir.

Alacaklıların Haklarını İhlâl Eden Hileli İşlemlerde Bulunulması veya Buna Teşebbüs Edilmesi

Bu iflâs sebebi için borçlunun, alacaklılarının aleyhine yaptığı hileli işlemlerin ceza hukuku anlamında bir suç teşkil etmesi veya borçluya karşı bir ceza davası açılmış olması zorunlu değildir. Alacaklıların zararına hileli işlemler olarak değerlendirilebilecek işlemler, borçlunun malvarlığını doğrudan veya dolaylı olarak azaltıcı nitelikteki işlemlerdir. Bu tür işlemlere teşebbüs edilmesi dahi doğrudan iflâs sebebi oluşturması için yeterlidir (İİK m. 177, b.1).

Haciz Yoluyla Takip Sırasında Malların Saklanması

Borçlunun, kendisine karşı daha önce yapılan haciz yolu ile takipte alacaklılar tarafından bilinmeyen mallarını gösteren mal beyanında bulunmaması veya eksik mal beyanında bulunması yahut mallarının varlığını inkâr etmesi ayrıca cezayı gerektirmekle birlikte doğrudan doğruya iflâs sebebi de oluşturur (İİK m. 177, b.1).

Ödemelerin Tatil Edilmiş Olması

Ödemelerin tatili (İİK m. 177, b. 2), borçlunun aciz hâline dayanan ve borçlu tarafından açıkça veya zımnî olarak alacaklılara karşı beyan edilen, genel ve devamlı bir nitelik arz eden muaccel borçların ödenmemesi durumudur. Ödemelerin tatili borçlunun borçlarını sürekli şekilde ödemesine engel oluşturacak şekilde bir nakit sıkıntısına düşmesinin açık veya zımnî olarak alacaklılarına yansıyan hâlidir.

Teklif Edilen Konkordatonun Tasdik Edilmemesi veya Konkordato Mühletinin Kaldırılması yahut Tamamen Feshi

Teklif edilen konkordatonun tasdik edilmemesi (m. 308) veya konkordato mühletinin kaldırılması hâllerinde, borçlu iflâsa tâbi şahıslardan ise mahkeme re' sen borçlunun iflâsına karar verebileceği gibi alacaklılardan birinin talebi üzerine de asliye ticaret mahkemesi borçlunun derhal iflâsına karar verecektir.

Tasdik edilmiş konkordatonun kötü niyetle sakatlanmış olması nedeniyle mahkemece feshedilmesi (m. 308/f) hali de, doğrudan iflâs sebebi olarak karşımıza çıkar. Malvarlığının terki suretiyle konkordato hakkında da bu doğrudan iflâs nedeni uygulanır. Malvarlığının terki suretiyle konkordatonun tasdik edilmemesi halinde alacaklılardan birinin talebi üzerine de borçlunun derhal iflâsına karar verilir.

İlâma Dayanan Alacağın İcra Emriyle İstendiği Halde Ödenmemesi

İlâm veya ilâm niteliğinde bir belgeye dayanan bir alacağın icra emri ile istenmesine rağmen süresi içinde ödenmemesi de hukukumuzda ayrı bir doğrudan iflâs sebebi olarak kabul edilmiştir (İİK m. 177, b. 4). Bu sebebe dayanarak borçlunun iflâsını, daha önce takip yapmış alacaklı isteyebilir.

Kollektif ve Komandit Şirket Ortaklarının Doğrudan İflâsı

Bu doğrudan iflâs sebebi Türk Ticaret Kanunu'nda iki ayrı şekilde düzenlenmiştir.

- *Kollektif şirkete tebliğ edilen icra emrine rağmen borcun ödenmemiş olması (TTK m. 238/II)*

Kollektif şirketten alacaklı olan kişinin şirkete karşı elde ettiği ilâma dayanarak yaptığı takipte icra emrine rağmen borç ödenmez ise, şirket doğrudan iflâsını talep edebilir. Bu aşamada alacaklı doğrudan iflâs davasını kolektif şirket ile birlikte şirket ortaklarına karşı da açabilir (TTK m. 238). Bu hüküm komandit şirket ortakları hakkında da uygulanır (TTK m. 317).

- *Kollektif şirkete verilen depo kararının şirket ortaklarına da tebliği (TTK m. 240/I)*

Bir kolektif şirket alacaklısının yapmış olduğu iflâs yolu ile takip sonunda şirkete karşı açmış olduğu iflâs davasında, asliye ticaret mahkemesinin vereceği depo kararından sonra şirket borcunu süresi içinde ödemezse, alacaklı depo kararının şirket ortaklarına da tebliğ edilmesini ve kararın gereği yerine

getirilmediği takdirde, ortakların da şirketle birlikte iflâsına karar verilmesini asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir. Burada şirkete karşı daha önce yapılmış bir takip bulunduğundan, sadece şirket ortakları bakımından bir doğrudan iflâs sebebi düzenlenmiştir.

Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Borca Batık Olması

Bu iflâs sebebi, sermaye şirketleri bakımından bir doğrudan iflâs sebebi olarak düzenlenmiştir. Anonim, limited şirketler ile kooperatiflerin mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yetmiyorsa (yani pasifi aktifinden fazla ise), şirket alacaklılarından birisi, borca batık olma nedeniyle doğrudan doğruya iflâs davası açabilir.

Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırmanın Feshi

Sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılmasında, konkordatonun bir alacaklı için feshine ilişkin 307/e maddesi ile tamamen feshe ilişkin 308/f maddesinin birinci fıkrası kıyasen uygulanır (İİK m. 309/s). Yeniden yapılandırmanın tamamen feshine karar verilir ve bu karar kesinleşirse, durum mahkemece İİK'nun 288. maddesinde öngörülen usule göre ilânen duyurulur. İlândan itibaren on gün içinde, projeden etkilenen alacaklılar tasdik kararını vermiş olan mahkemeden borçlunun derhal iflâsına karar verilmesini isteyebilirler.

Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma Projesinin İhlâli

Borçlunun yeniden yapılandırma projesinden doğan yükümlülüklerini tamamen veya kısmen zamanında yerine getirmemesi hâlinde durum proje denetçisi, borçlu veya projeden etkilenen alacaklılar tarafından projeyi tasdik etmiş olan mahkemeye bildirilir. Bu bildirim üzerine mahkeme, projeden etkilenen veya etkilenmeyen alacaklıların vaki itirazlarını inceledikten sonra, borçlunun yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmediğini, projenin uygulanmayıp tadilinin de söz konusu olmadığını veya finansman alacaklısının alacağını tamamen yahut kısmen elde edemediğini tespit edince derhal borçlunun iflâsına hükmeder (İİK m. 309/t).

Borçlunun Talebiyle Doğrudan İflâs Sebepleri

Kanun belirli sebeplerin varlığı hâlinde borçlunun kendi iflâsını talep etmesini de düzenlemiştir. Bu sebeplerin niteliğine göre borçlu bazen kendi iflâsını isteyip istememekte serbestken, bazen kendi iflâsını istemek zorundadır.

Borçlunun Kendi İflâsını İstemesi (İhtiyarî İflâs Sebebi)

İflâsa tâbi olan bir borçlu, aciz halinde olduğunu bildirerek yetkili mahkemeden iflâsını isteyebilir (İİK m. 178). Borçlunun aciz hâli, borçlunun muaccel borçlarını ödemek için gerekli olan ödeme araçlarından geçici olmayan, süreklilik arz eden yoksunluğu anlamına gelir. Bu yönüyle yukarıda belirtilen alacaklılar açısından iflâs sebebi olan ödemelerin tatili hâliyle aynı durumu ifade etmektedir. Ancak burada aciz hâlinin henüz alacaklılara yansıyan bir görünümü olmasa da borçlu bu duruma dayanarak iflâsını talep edebilir. Aciz hâlinden söz etmek için mutlaka pasifin aktiften fazla olması da gerekmez. Bu iflâs sebebi, borçlunun malvarlığındaki yetersizlik değil, ödeme araçlarındaki yoksunluktan ötürü muaccel borçların ifa edilememesidir.

Aciz hâli gerçekleştiğinde, borçlu kendi iflâsını istemek zorunda değildir; ancak, kendisine karşı yapılmakta olan icra takiplerinden kurtulmak ve bütün alacaklılarının eşit biçimde alacaklarını alabilmelerini sağlamak için malvarlığının iflâs yolu ile tasfiyesini bizzat isteyebilir.

Borçlunun İflâs İstemesinin Zorunlu Olduğu Hâller

Kural olarak, borçlu, kendi iflâsını istemek zorunda değildir. Ancak iki hâlde kanunkoyucu borçlunun iflâsını isteme zorunluluğu getirmiştir:

Bunlardan birincisi, borçlunun malvarlığının yarısına haciz konulup geri kalanının da borçlunun mevcut ve bir yıl içinde muaccel hâle gelecek borçlarını ödemeye yetmemesi hâlidir (İİK m. 178/III). Bu iflâs sebebi gerçek kişiler ve şahıs şirketleri bakımından uygulama alanı bulur.

Borçlunun iflâsını istemesinin zorunlu olduğu diğer hâl ise sermaye şirketlerinin borca batık hale gelmesidir (İİK m. 179; TTK m. 376). Anonim, limitet şirketlerle kooperatifler borca batık hale gelmişse şirketi temsile yetkili kişiler asliye ticaret mahkemesine başvurarak iflâs talep etmek zorundadırlar. “Borca batıklık”, şirketin mevcut ve alacaklarının (aktiflerinin), borçlarını (şirket alacaklılarının alacaklarını) karşılamaya yetmemesini ifade eder (m. 179; TTK m. 376/III). Bu durum, şirket pasifinin aktifinden fazla olması biçiminde de tanımlanmaktadır. Borca batık olma hâli gerçek kişiler için bir iflâs nedeni değildir. Borca batık olma hâli ile aciz hâli aynı şey değildir. Aciz hâlinde şirketin muaccel borçları ödeme araçlarındaki sürekli yoksunluk sebebiyle karşılanamazken, borca batık olma hâlinde şirketin tüm aktifleri muaccel olsun olmasın şirketin tüm borçlarını karşılamaya yetmemektedir. Yani bir malvarlığı yetersizliği söz konusudur. Aciz hâlinde (malvarlığı yeterli olsa da) ödeme yetersizliği (örneğin nakit akışının olmaması); borca batıklıkta ise (ödeme yapılabilse, nakit sağlanabilse de), malvarlığının yetersizliği, pasifin aktifi geçmesi söz konusudur. Bu iki yetersizlik birbirine bağlı olabileceği gibi, birbirinden bağımsız da gerçekleşebilir.

Borca batıklık halinde iflâs talep zorunluluğunun istisnası Türk Ticaret Kanunu’nun 376. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Bu hükme göre, iflâs kararının verilmesinden önce, şirketin bilançosundaki açığı karşılayacak ve borca batıklık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları ile sıradan vazgeçme (alt sıraya çekilme) sözleşmesi yapılmış ise (bu sözleşme ile borca batıklık durumunu ortadan kaldırmaya yetecek tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının, diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmiş olmaları gerekir), şirket yönetim kurulu iflâs talebi için yetkili mahkemeye başvurarak, bu sözleşmenin (veya alacaklıların beyanlarının) yerindeliliği, gerçekliği ve geçerliliğini mahkemeye atanacak bilirkişiler marifetiyle tespit ettirebilir. Bu durumda iflâs talebinde bulunma zorunluluğu kalkar. Ancak, bilirkişiler, sıradan vazgeçme sözleşmesinin gerçek olmadığı veya geçersiz olduğu ya da yerinde olmadığı yönünde görüş bildirir ve mahkeme de bu görüşü kabul ederse, iflâs talep zorunluluğu kalkmaz ve mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış başvuru, iflâs bildirimini kabul olunur (TTK m. 376/III).

Tacir Ahmet Bey, piyasadaki durgunluk nedeniyle uzunca bir süredir nakit sıkıntısı çekmekte, çok sayıda taşınır ve taşınmaz mala sahip olmasına rağmen bunları paraya çevirememekte; bu nedenle borçlarını ödeyememektedir. Sizce Ahmet Bey’in bu durumda iflâsını istemesi zorunlu mudur?

Terekenin İflâs Hükümlerine Göre Tasfiyesi

Murisin iflâsa tâbi kimselerden olup olmadığına bakılmaksızın iki durumda tereke iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir. Bu hâllerde terekenin genelde pasifi aktifinden fazladır, yani borca batıktır. Bu hâllerden birisi, mirasın tüm mirasçılar tarafından reddedilmesi veya terekenin borca batık olduğunun açıkça biliniyor olması nedeniyle mirasın hükmen reddedilmiş sayılmasıdır (İİK m. 180; TMK m. 605, 612). Diğer hâl ise, terekenin mevcudunun borcuna yetmediğinin anlaşılmasıdır (TMK m. 636).

İFLÂS TALEBİ VE İFLÂS DAVASI

Takipli İflâs Yolu

Genel İflâs

Takip Talebi ve Ödeme Emri

İflâsa tâbi borçlusuna karşı genel iflâs yoluyla takip yapmak isteyen alacaklı, İcra ve İflâs Kanununun 58. maddesine göre bir takip talebi doldurur ve bu takip talebinde iflâs istediğini açıkça belirtir (İİK m. 58/II, b.5). Alacaklı iflâs yoluna başvurduğunu belirtmeden icra dairesinin iflâs ödeme emri göndermesi mümkün değildir. Buna rağmen icra dairesi iflâs ödeme emri gönderirse, şikâyet üzerine ödeme emri iptal edilir.

Takip talebini alan icra dairesi, borçluya bir iflâs ödeme emri gönderir. İflâs ödeme emrinde nelerin yer alacağı İİK'nun 155. maddesinde belirtilmiştir. Borçlu, ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde ödeme emrine itiraz etmezse takip kesinleşir. Bu durumda borçlu, borcu, harç ve giderleri ile öderse takip son bulur. Takibin kesinleşmesine rağmen borç ödenmezse, alacaklı iflâs davası açabilir (İİK m. 156/I).

İflâs ödeme emrine karşı borçlunun bir itirazı varsa bunu yedi gün içinde bildirmelidir. Aksi takdirde iflâs takibi kesinleşir.

Ödeme Emrine İtiraz

Borçlu, ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde ödeme emrine itiraz edebilir. Bu itirazın dilekçe ile olması gerekir. Borçlunun itirazı üzerine takip durur (İİK m. 156/III).

İflâs ödeme emrine karşı da, genel haciz yolundaki itiraz sebeplerine göre itiraz edilebilir. Ayrıca, borçlu iflâsa tâbi kimselerden değilse bunu da itiraz olarak ileri sürmelidir. Burada itirazı, borca ve imzaya itiraz olarak bir ayrıma tâbi tutmaya gerek yoktur. Çünkü itirazın bertaraf edilmesi için başvurulacak merci, asliye ticaret mahkemesidir. Bunun sonucu olarak borçlunun itiraz sebepleri ile bağlı olmasına ilişkin kurallar burada geçerli değildir; borçlunun sadece itiraz ettiğini belirtmesi de yeterlidir.

İflâs Davası

İflâs yolu ile takipte borçlunun itirazı üzerine duran takibe devam edilebilmesi için, yine ayrıca borçlu süresi içinde takibe itiraz etmediğinden takip kesinleşmiş ve buna rağmen borç ödenmemişse, borçlunun iflâsına karar verilebilmesi için, alacaklının mutlaka asliye ticaret mahkemesinde iflâs davası açması gerekir. Zira kişinin hukukî durumunu esaslı şekilde etkileyen iflâs kararının sonuçları, ancak bu kararın mahkeme tarafından verilmesinden sonra doğar.

Borçlu ödeme emrine itiraz etmişse, alacaklı, mahkemeden borçlunun itirazının kaldırılarak iflâsına karar verilmesini ister (İİK m. 156/III). Şayet borçlu ödeme emrine itiraz etmemiş, bu sebeple takip kesinleşmiş, ancak süresinde borcu da ödememişse, alacaklı, bu durumun tespiti ile borçlunun iflâsına karar verilmesini ister (İİK m. 156/I).

Alacaklı iflâs davasını, ödeme emrinin borçluya tebliğinden itibaren bir yıl içinde açmalıdır (İİK m. 156/IV). Bu süre hak düşürücü bir süredir, süre geçirilmişse aynı takip içinde borçlunun iflâsı istenemez.

Davacı alacaklı, asliye ticaret mahkemesince iflâs kararı verinceye kadar iflâs davasını geri alabilir. Ancak bunun için borçlunun rızası gerekir. İflâs talebini geri alan alacaklı, bir ay geçmedikçe iflâs davasını yeniden açamaz (talebini yenileyemez) (İİK m. 157). Davacının iflâs kararı verilene kadar, iflâs davasından feragat etmesi de mümkündür. Ancak, iflâs kararı verildikten sonra iflâs davasından feragat edilemez (İİK m. 165/II).

İflâs davasında şu aşamaların izlenmesi gerekir:

- İflâs davasının açılması üzerine, asliye ticaret mahkemesi icra dairesinden iflâs takip dosyasını getirir (İİK m. 158) ve öncelikle muhafaza tedbirlerinin alınmasına gerek olup olmadığına ve alınacak muhafaza tedbirlerine karar verir (İİK m. 159/I). Alacaklının iflâs talebi üzerine mahkeme, öncelikle alacaklıların menfaatine gördüğü muhafaza tedbirlerine karar verebilir (İİK m. 159/I). Mahkeme, alacaklının talebi olmadan, kendiliğinden de muhafaza tedbirlerine karar verebilir. Ancak borçlu ödeme emrine itiraz etmemişse, mahkeme alacaklının talebi üzerine muhafaza tedbirlerine karar vermek zorundadır.
- İflâs davası basit yargılama usulüne göre ve duruşmalı olarak görülür (İİK m. 158/II). Borçlu mazereti olmadan duruşmaya gelmezse taksiratlı müflis sayılır ve cezalandırılır (İİK m. 310, b. 7; TCK m. 162). Her iki taraf da duruşmaya gelmezse dosya işlemiden kaldırılır (HMK m. 150).
- Borçlu süresinde iflâs ödeme emrine itiraz etmişse, alacaklı iflâs davasında, borçlunun itirazının kaldırılmasını ve borçlunun iflâsına karar verilmesini ister. Asliye ticaret mahkemesi öncelikle alacaklının itirazın kaldırılması talebini inceler. Fakat buradaki itirazın kaldırılmasının incelenmesi genel haciz yolundan tamamen farklı olup, genel hükümlere göre değildir. Borçlunun itirazının kaldırılması ile iflâs takibi kesinleşir. Şayet borçlunun takibe itirazı yoksa mahkemenin incelemesi şekli niteliktedir. Borçlu, iflâs ödeme emrine süresinde itiraz etmez ve borcunu da ödemezse, bu durumda artık iflâs takibi kesinleşmiştir. Asliye ticaret mahkemesi alacaklının gerçekten alacaklı olup olmadığını incelemeyiz, borçlunun borçlu olmadığı yönündeki savunmaları dikkate alınmaz. Mahkeme burada borçlunun ödeme emrine itiraz edip etmediğini, yani takibin gerçekten kesinleşip kesinleşmediğini araştırır. Ancak her iki hâlde iflâsın zorunlu şartlarını (örneğin, borçlunun iflâsa tabi kişilerden olup olmadığını) mahkeme kendiliğinden incelemelidir.
- İflâs takibi kesinleştiğinde, bunun İİK'nun 166. maddesinin ikinci fıkrasına göre ilân edilmesi gerekir (İİK m. 158/I).
- İlân üzerine diğer alacaklılar, on beş gün içinde davaya müdahale ve itiraz ederek iflâsı gerektiren bir durum bulunmadığını ileri sürüp, mahkemeden talebin reddini isteyebilirler (İİK m. 158/I).
- İlân üzerine davaya müdahale ve itiraz eden diğer alacaklıların bu itirazları yerinde görülmezse, asliye ticaret mahkemesi bir depo kararı verir. Depo kararı ile mahkeme borçluya yedi gün içinde borcu faiz ve giderleri ile birlikte ödemesini veya mahkeme veznesine depo etmesini emreder; aksi hâlde ilk oturumda iflâsına karar verileceğini ihtar eder (İİK m. 158/II).
- Borçlu, bu ihtar üzerine yedi gün içinde belirtilen meblağı öder veya depo ederse, mahkeme iflâs davasının reddine karar verir. Süresinde depo kararının gereği yerine getirilmezse, mahkeme depo kararından sonraki ilk oturumda borçlunun *iflâsına karar verir* (İİK m. 158/II, c. son).

Asliye ticaret mahkemesi, şartlar oluşursa, depo kararından sonraki ilk oturumda borçlunun iflâsına karar verir. Ancak borçlunun iflâsına karar verebilmek için iflâs isteyen alacaklının ilk alacaklılar toplantısına kadarki dönem için gerekli olan giderleri ve iflâs kararına karşı başvurulabilecek kanun yolları için gerekli bütün tebliğ masraflarını mahkeme veznesine avans olarak yatırması gerekir (İİK m. 160). Bu giderler yatırılmadıkça iflâsa karar verilemez.

Borçlunun iflâsına mahkemece karar verildiği an iflâs açılmış olur ve kararda iflâsın açılma anı, gün, saat ve dakika olarak gösterilir (İİK m. 165; Tic.Sic.Niz. m.49/I). İflâs anından başlayarak iflâs kararı hüküm ve sonuçlarını doğurur. Bu andan itibaren iflâs kararı, takip yapıp dava açan alacaklı ve borçlu bakımından değil, bütün alacaklılar hakkında hüküm ve sonuç doğurur. İflâs kararının hukukî sonuçlarını doğurması için bu kararın taraflara tebliği veya kesinleşmesi gerekmez. Bu andan sonra davadan feragat edilmesi, borcun ödenmesi iflâsı ortadan kaldırmaz.

İflâsa karar veren mahkeme, iflâs kararını derhal yargı çevresindeki iflâs dairesine gönderir (İİK m. 166/I). İflâs dairesi iflâs kararını ilân eder ve gerekli yerlere bildirir (İİK m. 166/II).

Kambiyo Senetlerine Özgü İflâs Yolu

Kambiyo senetlerine özgü iflâs yolu, kambiyo senetlerine özgü haciz yolunun iflâs hukukundaki paralel düzenlemesidir. Kambiyo senedine bağlı alacak rehinle temin edilmiş olsa dahi iflâs yoluyla takip yapmak mümkündür (İİK m. 45/II, 167/I).

Kambiyoy senetlerine övgü iflâs yolu da takipli iflâs yolu olması sebebiyle genel iflâs yoluyla takibe benzer ve prosedür de aynıdır. İki iflâs takibi arasındaki farklar şekli niteliktedir.

Takip Talebi ve Ödeme Emri

Borçlunun kambiyoy senetlerine övgü iflâs yoluyla takip edilebilmesi için, alacaklının elinde bir kambiyoy senedinin bulunması, ayrıca borçlunun iflâsa tâbi kimselerden olması gerekir.

Takip talebi genel iflâs yolundaki gibidir. İflâs istendiği açıkça belirtilmelidir. Burada ayrıca takibe konu senedin cins, tarih ve numarasının takip talebine yazılması ve senet aslının takip talebiyle birlikte icra dairesine verilmesi gerekir. Takibin elektronik ortamda başlatılması durumunda da takibe esas alınan kambiyoy senedi elektronik ortamda takip talebine eklenmeli ve üç gün içinde ilgili icra dairesine ibraz edilmelidir. Aksi halde, ödeme emri düzenlenemez (Yön. m. 21/III).

Alacaklı takip talebini yetkili icra dairesine verir. İcra müdürü, senedin kambiyoy senedi olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini incelemek zorundadır. Bunların bulunması durumunda borçluya bir ödeme emri gönderir (İİK m. 171/I). Ödeme emrinde hangi kayıtların bulunacağı İcra ve İflâs Kanununun 171. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilmiştir.

Ödeme Emrine Karşı İtiraz ve Şikâyet

Kambiyoy senetlerine övgü iflâs yolunda borçlu, her türlü itiraz ve şikâyetini ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren beş gün içinde icra dairesine bildirmelidir. İtiraz, alacaklı sayısından bir fazla sayıda dilekçe ile yapılır. Dilekçesinin bir nüshası derhal alacaklıya tebliğ olunur (İİK m. 172).

Görüldüğü üzere kambiyoy senetlerine övgü iflâs yolunda Kanun şikâyet ile itirazı birbirinden ayırmadan aynı prosedüre tâbi tutmuştur. Ayrıca şikâyet sebepleri bakımından da, herhangi bir ayırım yapılmamış ve beş günlük süreye tâbi kılınmıştır. Şikâyet ve itiraz dilekçesinin verileceği yer kambiyoy senetlerine övgü haciz yolundan farklı olarak icra mahkemesi değil, icra dairesidir.

İflâs Davası

Borçlu süresinde ödeme emrine karşı şikâyet veya itiraz yoluna başvurursa, alacaklı asliye ticaret mahkemesinde iflâs davası açar. Bu davada alacaklının, iki hususta karar verilmesini istemesi gerekir. Bunlar, borçlunun itiraz ve/veya şikâyetinin kaldırılması ve borçlunun iflâsına karar verilmesidir. Bu durumda, iflâs davası tamamen genel iflâs yolundaki hükümlere göre incelenip karara bağlanır (İİK m. 174, 176, 158).

Borçlu süresinde ödeme emrine karşı itiraz veya şikâyet yoluna başvurmazsa, yapılan iflâs takibi kesinleşir. Bunun üzerine alacaklı, borçlunun itiraz veya şikâyet yoluna başvurmadığını belgeleyen ödeme emri nüshası ile birlikte asliye ticaret mahkemesinde iflâs davası açar ve borçlunun iflâsına karar verilmesini ister (İİK m. 173/I); mahkemenin yapacağı inceleme şekli bir incelemedir. Burada da mahkemenin yapacağı inceleme ve vereceği karar bakımından daha önce genel iflâs yolunda söylenenlerle benzer bir düzenleme yapılmıştır (İİK m. 173).

Takipsiz (Doğrudan) İflâs Yolu

Alacaklının Talebi ile Doğrudan İflâs

Daha önce gördüğümüz sebeplere dayanan alacaklı, borçluya karşı icra dairesinden iflâs yoluyla takip yapmadan doğrudan mahkemeye müracaat ederek borçlunun iflâsını isteyebilir. Bu talep üzerine yapılan yargılama faaliyeti bir çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/II-f, 2).

Bu talep üzerine yapılacak yargılama hakkında genel iflâs yolundaki hükümlere atıf yapılmıştır (İİK m. 181). Dolayısıyla orada yapılan açıklamalar burada da doğrudan iflâsın özellikleri dikkate alınarak geçerliliğini koruyacaktır. İflâs talebi İİK'nun 166. maddesindeki usulle ilân edilir. Bu ilân üzerine alacaklılar on beş gün içinde davaya müdahale veya itiraz ederek iflâs talebinin borçlu hakkındaki takipleri erteletmek ve ödemeleri geciktirmek amacıyla yapıldığını ileri sürerek iflâs talebinin reddini isteyebilirler (İİK m. 177/son, 178/II).

Bu yargılamada, özellikle alacaklı, alacağının varlığını ve doğrudan iflâs sebebini ispat etmelidir. Ancak İcra ve İflâs Kanununun 177. maddesinin bir ve ikinci bentlerindeki iflâs sebeplerinin varlığı hakkında tam ispat değil, yaklaşık ispat yeterlidir.

Bu doğrudan iflâs işinde, takipli iflâsta söz konusu olan depo kararı hakkındaki hükümler uygulanmaz. Çünkü İcra ve İflâs Kanununun 181. maddesinde 158. maddeye atıf yoktur. Ayrıca buradaki iflâs sebeplerinde borçlunun borcu ödemeyeceği veya ödeyemeyeceği anlaşıldığından depo kararı verilmesinden beklenen fayda da zaten elde edilemeyecektir.

Bu açıklamalar dışında, iflâs davasındaki yargılama, muhafaza tedbirleri, giderler, iflâs kararı ve bu karara karşı kanun yolları, kararın ilânı hakkında daha önce genel iflâs yolunda yapılan açıklamalar geçerlidir (İİK m. 181, 159, 160, 164-166).

Borçlunun Talebi ile Doğrudan İflâs

Genel Olarak

Borçlunun kendi iflâsını istemesi bakımından ihtiyarî ve mecburî iflâs sebepleri olarak ikili bir ayırım yapmıştık. Her iki durumda da borçlu mahkemeye müracaat ederek doğrudan iflâsını ister. Bu talep üzerine yapılan yargılama da bir çekişmesiz yargı işidir.

Borçlunun talebi ile doğrudan iflâs halinde yapılacak yargılama bakımından da, yukarıda alacaklının doğrudan iflâs talebi üzerine görülen iflâs davası hakkında söylenenler geçerlidir.

İFLÂSIN HUKUKÎ SONUÇLARI

İflâsın Borçlu (Müflis) Bakımından Hukukî Sonuçları

İflâsın borçlu-müflis hakkında özel hukuk bakımından bir takım sonuçları olduğu gibi, kamu hukuku bakımından da sonuçları bulunmaktadır.

Özel Hukuk Bakımından

Borçlu, iflâs etmekle medenî haklardan yararlanma ve kullanma ehliyetini kaybetmiş olmaz. Ancak, iflâsın açılması ile müflisin haczedilen tüm mal ve hakları bir topluluk oluşturur ve buna iflâs masası denir (İİK m. 184/I) ve müflisin iflâs masasına giren malları ve hakları üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanmış olur.

İflâsta masa malları üzerindeki tasarruf yetkisini, masanın kanunî temsilcisi olarak iflâs idaresi (İİK m. 226/I) kullanır.

Tasarruf yetkisinin sınırlanması sebebiyle müflisin iflâs açıldıktan sonra, masaya dahil olan mal ve haklar üzerindeki her türlü tasarrufu iflâs masasına (alacaklılara) karşı geçersizdir (İİK m. 191/I). Burada geçersiz olan tasarruflar, masanın mevcudunu azaltıcı nitelikte olanlardır. Yani müflis, masa mevcudunu azaltıcı tasarruflarda bulunamaz.

İflâs dairesi, müflisin mağazalarını, eşya depolarını, fabrikalarını, imalathanelerini ve üretime yönelik sair yerlerini, perakende satış dükkânlarını ve buna mümasil yerlerini, masa hakkında faydalı olacağı anlaşılırsa ilk alacaklılar toplanmasına kadar kontrolü altında idare eder; aksi takdirde bu yerleri kapatıp mühürler (m.210). Masa hakkında faydalı olmayacağı anlaşıldığı için kapatılıp mühürlenmiş yerlerin, üzerinde rehin bulunmasa dahi, ilk alacaklılar toplanması tarafından da uygun bulunması hâlinde iflâs idaresince derhâl satışı yapılır (m. 185, IV).

Müflis, tasarruf işlemlerini yapamamakla birlikte, borçlandırıcı işlemler yapabilir. Örneğin, müflis masaya dahil bir mal için satış sözleşmesi yapabilir ve bu sözleşme geçerlidir, ancak bu sözleşmeden doğan borcunu yerine getirerek malı teslim edemez. Sözleşme geçerli olduğundan, iflâsın kaldırılması durumunda alıcı bu malın teslimini borçludan isteyebilir.

İflâsta, özellikle iflâsın ilanından (İİK m. 166/II) sonra yapılan tasarruflar bakımından üçüncü kişilerin iyi niyetinin bir önemi yoktur; bu işlemler masaya karşı mutlak olarak geçersizdir. Ancak, iflâsın açılması (İİK m. 165) ile iflâsın ilânı (İİK m. 166/II) arasında geçen dönemde, istisnâî üç durumda kanun üçüncü

kişilerin iyiniyetini korumuştur. Bu üç istisna dışında kural olarak iflâsın açılması ile ilânı arasındaki dönemde de üçüncü kişilerin iyiniyeti korunmayacaktır.

İflâsın, müflisin tasarruf yetkisine sınırlama getirmesi yanında, kanunda borçlunun taraf olduğu dava ve takipler bakımından da bir takım sonuçlar düzenlenmiştir. Bunlar:

- İflâsın açılmasından önce müflise karşı başlamış olan takipler iflâsın açılması ile kural olarak durur ve iflâs kararının kesinleşmesi ile de düşer; ayrıca, iflâs tasfiyesi sırasında müflise karşı yeni takip yapılamaz (İİK m. 193). İflâsın açılması ile duran takipler, esasen müflisin masaya giren malvarlığı ile ilgili takiplerdir (İİK m. 193/I); bunların dışında, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplerle (İİK m. 193/son), tahliyeye ve borçlunun şahsına ilişkin takipler devam eder. Bunun gibi iflâstan sonra da rehin sahibi alacaklı istediği takdirde masaya karşı rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılabilir (İİK m.185/I).
- Burada takip yapma yasağı, iflâs alacaklıları için geçerlidir. Bunun dışında, masa alacaklıları, tasfiye sırasında masaya, yani iflâs idaresine karşı haciz yolu ile takip yapabilirler. Ayrıca, müflisin iflâstan sonra doğmuş ve bu sebeple masadan istenemeyen borçlarından dolayı da tasfiye sırasında müflise karşı haciz yoluyla takip yapılabilir ve özellikle müflisin emeği ile elde ettiği geliri yani ücreti haczedilebilir. Şüphesiz, takip yasağı tasfiye dönemini kapsayıp, iflâs tasfiyesinin bitmesinden sonra müflise karşı takip yapılması mümkündür.
- İflâs tasfiyesi sırasında duran takipler müflise karşı yapılan takiplerdir, müflis tarafından iflâstan önce başlatılmış takiplere iflâstan sonra, iflâs masası tarafından devam edilir.
- Müflisin gerek davacı gerekse davalı olarak taraf olduğu, iflâstan önce açılmış ve halen derdest olan, iflâs masasına giren mal ve haklara ilişkin hukuk davaları iflâsın açılması ile durur. Duran davalara müflisin veya vekilinin huzurunda devam edilmesi durumunda, yapılan usul işlemlerine iflâs idaresi icazet vermedikçe, bu işlemler masaya karşı hükümsüzdür.
- Duran davalara ancak ikinci alacaklılar toplanmasından on gün sonra devam edilebilir (İİK m. 194/I, c. 1). Fakat gerek işin acele olması, gerekse dava konusunun niteliği dikkate alınarak kanun bazı davaların durmayacağını öngörmüştür (İİK m. 194/I, c. 2). Ayrıca duran davalar bakımından, bu süre zarfında, zamanaşımı ve hak düşürücü süreler işlemeyecektir (İİK m. 194/II).

Kamu Hukuku Bakımından

İflâsın özel hukukta olduğu gibi kamu hukuku bakımından da bir takım sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçları incelerken müflisin iflâsta kusurunun olup olmamasına göre bir ayırım yapmak gerekir. Bu yönüyle adî iflâsla, taksiratlı ve hileli iflâs birbirinden ayrılmaktadır. Bu ayırımı bir takım sonuçlar ortak iken, özellikle iflâsın suç sayılıp sayılmaması farklılık gösterir.

Adî İflâs Bakımından

Adî iflâsta iflâs, müflisin kusuruna dayanmamaktadır, müflisin kusuru dışında bazı sebepler, örneğin, piyasa koşulları, ekonomik kriz bu sonucu doğurmuştur.

Bu şekilde iflâs eden müflise ceza verilmez, ancak iflâs tasfiyesi tamamlandıktan sonra da borçlunun müflis sıfatı devam eder ve kamu hukuku bakımından bazı sonuçlar doğar. Özellikle, iflâs eden kimse bazı görevlere getirilemez ve bazı işleri yapamaz. Örneğin, iflâs eden kimse banka yöneticisi, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre aracı kurum yöneticisi, avukat, noter olamaz. İflâs eden kimsenin bu işleri yapılabilmesi için itibarının yerine getirilmiş olması gerekir (İİK m. 314).

Taksiratlı ve Hileli İflâs Bakımından

Taksirli ve hileli iflâs suçları, takibi şikâyete bağlı suçlar değildir. Bu suçların takibi kendiliğinden yapılacaktır. İflâs organları, taksirli veya hileli iflâsı öğrendiklerinde, bunu, Cumhuriyet Savcılığına bildirmek zorundadır. Taksirli iflâsta, müflisin kusuru vardır; ancak hile düzeyinde değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 310. maddesinde hangi hallerin taksir sayılacağı sınırlandırıcı olarak sayılmıştı. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 161 ve 162. maddelerindeki düzenlemeler karşısında, sonraki kanun yani Türk Ceza Kanunu önceki kanunu yani İcra ve İflâs Kanunu ilgili maddelerini (310 vd.) yürürlükten kaldırmış olduğundan uygulanamaz. Ancak söz konusu İcra ve İflâs Kanunu hükümlerinden ve bu hükümlere ilişkin zengin yargı kararlarından, Türk Ceza Kanunu'nun bu konudaki hükümlerinin

anlamlandırılmasında yararlanılabılır. Bu suretle yıllardır ortaya çıkmış çok sayıdaki içtihat da anlamsızlaşmış olmayacaktır.

İcra ve İflâs Kanunu, hileli iflâs için genel bir tanım vererek örnek olarak bazı hileli iflâs hallerini de saymışken; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, eski ceza kanununun aksine suçun cezasını belirlemekle yetinmeyerek, suçun tanımını yapıp unsurlarına da yer vermiştir. Malvarlığını eksiltmeye yönelik tasarruflarda bulunmak, bu suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Kişinin bu hileli tasarruflardan dolayı cezalandırılabilmesi için, failin iflâsına karar verilmiş olması gerekir. İflâsın, bu hileli tasarruflardan önce veya sonra meydana gelmiş olması arasında bir fark yoktur. Her iki halde de fail cezalandırılır. Failin iflâs etmesi, bu suç açısından bir objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşır. Hileli iflâs suçundan mahkûmiyetin yasal sonuçlarından olan hak yoksunluklarının Adli Sicil Kanunu'nun yasaklanmış hakların geri verilmesine dair hükümleri (m.13/A) çerçevesinde kaldırılması ve yasaklanmış hakların tekrar kullanılması mümkündür.

İcra ve İflâs Kanunu'nun itibarın iadesi ile ilgili 312. madde hükmü gereği de sağlanmış olmalıdır. Müflisin alacaklılarının alacaklarını tahsil ettiğine dair makbuzların ibrazı, ceza mahkemesince aranmalıdır. Zira tüm iflâs (taksirli ya da hileli) çeşitlerinde itibarın iadesinin istenebilmesi, müflisin, ellerinde aciz belgesi bulunan alacaklılarının alacaklarının itfa olunmasına bağlıdır. Ceza hâkimi Türk Ceza Kanunu ve Adli Sicil Kanunu (m. 13/A) hükümlerinin yanında İcra ve İflâs Kanunu'nun 312. maddesinin aradığı bu şartı da arayacaktır. Taksirli müflis ve âdi müflis ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 313 ve 314. maddeleri hükümleri çerçevesinde itibarın iadesinin, iflâsa karar veren asliye ticaret mahkemesinden talep edildiği görülmektedir. Bu düzenlemelerdeki koşulların gerçekleştiğinin tespiti halinde, ticaret mahkemesince müflisin itibarının iadesine karar verilir. İcra ve İflâs Kanunu'na göre iflâs mahkemece kapanmış da (m. 254) olsa müflisin bu sıfatı devam eder. Ayrıca taksirli iflâsta ve hileli iflâsta, müflisin mahkûm olduğu cezayı tamamen çekmiş olması veya af gibi kanunî bir sebeple cezasının düşmüş olması aranacaktır.

İflâsın Alacaklılar Bakımından Hukukî Sonuçları

Burada hukukî sonuçları düzenlenen alacaklar, iflâsın açıldığı anda mevcut olan iflâs alacaklarıdır. İflâsta alacaklıların eşit işlem görmeleri gerektiğinden, kanun bu durumu ve iflâs tasfiyesinin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için, iflâsın açılması ile bazı iflâs alacaklılarının hukukî durumunda değişiklik olacağını öngörmüştür ve bunları tek tek düzenlemiştir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Müflisin Borçlarının Muaccel Hale Gelmesi

İflâsın açılması, borçlunun tüm malvarlığının tasfiyeye tabi tutularak, bütün alacaklılarının eşitlik ilkesi çerçevesinde tatmin edilmelerini gerektirdiğinden, iflâsın açılması ile henüz vadesi gelmemiş olan alacaklar da, iflâs kararı ile birlikte talep edilebilir hale gelir. Bu kural sadece borçlunun taşınmaz mallarının rehni (ipotek) ile garanti altına alınmış alacaklar bakımından geçerli değildir. Bu tür ipotekli alacaklar muaccel hale gelmez; vadeleri beklenir. İflâsın açılması gününe kadar işlemiş olan faiz ve takip masrafları anaparaya eklenerek iflâs masasına yazdırılır.

Faizlerin Durumu

İflâs kararı ile müflisin faizli borçlarına faiz işlemesi durmaz. İflâsın açılması ile birlikte iflâs masasına yazdırılabilecek olan alacaklar için faiz işlemeye devam eder. Masaya kaydedilen alacaklar için uygulanacak olan faiz oranı, ticari olmayan işlere uygulanan yasal faiz oranıdır. Ancak rehinli alacaklara uygulanacak faiz oranı ise, iflâsın açılmasından önce geçerli olan ve rehin senedinde kararlaştırılan faiz oranıdır.

Şarta Bağlı Alacakların Durumu

Alacağı taliki bir şarta veya belirsiz bir vadeye bağlı bulunan alacaklılar da alacaklarını iflâs masasına kaydettirebilirler. Tasfiye sonunda bu alacaklar için de pay ayrılır, fakat ayrılan bu para ilgili alacaklıya, ancak şartın gerçekleşmesi veya belirsiz olan vadenin gelmesi halinde ödenir.

Konusu Para Olmayan Alacakların Para Alacağına Çevrilmesi

Müflisin tüm borçları para borcu olmayabilir. Para dışında bir alacağı olan alacaklılar da alacaklarını masaya yazdırabilmelidir. Alacaklılar arası eşitlik ilkesi gereği, bu alacakların da para ile ödenmesi gerekir. İşte bu nedenle, para alacağı dışındaki alacaklar, iflâsın açılması ile birlikte konusu olan şeyin iflâs kararı tarihindeki değeri kadar para alacağına dönüşür ve masaya para alacağı olarak yazdırılır. Ancak iflâs idaresi, masa menfaatine uygun görürse, konusu para olmayan alacakları bir iflâs alacağı olarak ödemek yerine, borç konusu şeyi aynen ifa etmeyi (ödemeyi) tercih edebilir. Bu durumda alacaklı talep ederse iflâs idaresi teminat vermek zorundadır.

Iflâsta Takas

Takas borcu sona erdirici sebeplerden biridir. Kural olarak iflâsın açılmasının takas hakkı üzerinde bir etkisi yoktur. Yani, müflisten alacaklı olan kişilerin aynı zamanda müflise borçları da varsa, bu borçlar kendilerinden talep edildiğinde, bu kişiler, borçlarını masaya ödemek yerine, masaya alacak olarak yazdırdıkları alacaklarıyla takas edebilirler. Böylece borçlar karşılıklı olarak sona erer. Bu imkânın iflâsta alacaklılar arasındaki eşitliği bozması ve kötüye kullanılmasının önüne geçilebilmesi için iflâsta takas imkânı sınırlandırılmıştır. Buna göre, müflisin borçlusu, iflâs açıldıktan sonra müflisin alacaklısı olursa; müflisin alacaklısı iflâs açıldıktan sonra müflisin veya masanın borçlusu olursa; alacaklının alacağı hamiline yazılı bir senede dayanıyorsa takas mümkün değildir. Ayrıca anonim, limited şirketler ile kooperatiflerin iflâsında, esas sözleşmeye göre ödenmesi gereken hisse senedi bedellerinin ödenmemiş olan kısmı veya konulması taahhüt edildiği halde konulmamış olan sermaye borcu, bu şirketlerden olan alacaklarla takas edilemez (İİK m. 200).

Diğer taraftan müflisten alacaklı olduğunu iddia ederek masaya olan borcu ile alacağını takas etmek isteyenlere karşı itirazda bulunmak mümkündür. Bu kişinin müflisin ödeme güçlüğü içinde bulunduğunu bilmesine rağmen iflâs masasının zararına olarak, kendisi veya üçüncü kişiye yarar sağlamak düşüncesiyle müflise karşı bir alacak ihdas ettiği iddiası ile mahkemede takasa itiraz etmek mümkündür. (İİK m.201).

Müflisin Kefil Olduğu Borçların Durumu

Müflisin kefil olduğu borçlar vadeleri gelmese bile alacak olarak masaya kaydedilir. Bu kural, iflâsın açılmasıyla müflisin bütün borçlarının muaccel hale gelmesinin bir sonucudur. İflâs masası, kefalet borcu sebebiyle ödediği para oranında asıl borçlu ve müteselsil borçluların alacaklıları yerine geçer ve parayı bu kişilerden tahsile çalışır.

Müşterek Borçluların Aynı Zamanda İflâsı Hali

Bir borcu birlikte taahhüt edenler aynı zamanda iflâs eder, yani bu kişilerin iflâs tasfiyeleri aynı zamana denk gelirse, alacaklılar alacaklarının tamamını müflislerden her birinin masasından isteyebilirler. Bu durumda masalarda toplanan garame paylarının toplamı alacak miktarını aşarsa, fazla olan kısım, kendisine düşen borç miktarından fazla ödemede bulunmuş olan müflisin masasına intikal ettirilir. Ödedikleri payların toplamı alacak miktarını geçmediği takdirde müşterek borçluların iflâs masalarının bir diğerine rücu hakkı doğmaz.

Müflisle Birlikte Borçlu Olanlardan Birinin Borcu Kısmen Ödemiş Olması

Alacaklılar, müflisle birlikte borçlu olan diğer bir kişiden alacaklarının bir kısmını almış ise, müşterek borçlunun müflise rücu hakkı olsun olmasın, alacağın tamamı masaya kaydolunur. İflâs masasına kayıt hakkı alacaklı ve müşterek borçluya aittir. Alacaklı iflâs masası tarafından yapılan dağıtım sonunda, masaya yazdırdığı tüm alacağa düşen paydan alacağının daha önce tahsil edemediği kısmını alır; geriye kalan paradan müşterek borçluya, daha önce alacaklıya yaptığı ödeme için asıl borçluya rücu hakkı olduğu miktara düşen pay verilir. Artan para olursa, bu da masaya kalır.

Kollektif Şirket ve Ortaklarının İflâsı

Bir kolektif şirket ile ortaklarından birisinin iflâs tasfiyeleri aynı zamana denk gelirse, şirket alacaklıları bütün alacaklarını şirketin iflâs masası yanında ortağın masasına da kaydettirirler. Alacaklılar öncelikle

şirket masasından para alırlar ve bu masadan alamadıkları kısmı iflâs etmiş ortağın masasından isteyebilirler. Bu miktarın birden çok ortaklar tarafından ödenmesi durumunda İcra ve İflâs Kanunu'nun 203. ve 204. maddeleri uygulanır. Şirket iflâs etmediği halde sadece ortaklardan birisi iflâs ederse, şirketin alacaklıları, alacaklarının tamamını bu iflâs masasına yazdırırlar. Bu masadan ödeme yapıldığı takdirde, iflâs masası müflisin kefil olduğu borçlara ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 202. maddesine göre şirket alacaklıları yerine geçer.

Adî ve Rehinli Alacaklıların Sırası

Kanun koyucu iflâs tasfiyesi sonunda alacakların ödenme sırası bakımından ikili bir ayırım yapmış ve rehinle temin edilmiş alacaklara, diğerlerine göre bir öncelik tanımıştır. Adi alacak terimi, rehinli alacaklar dışındaki tüm alacakları kapsar. Adi alacaklar da kendi içinde imtiyazlı ve imtiyazsız alacaklar olarak ikiye ayrılır.

İflâs idaresi hazırlayacağı sıra cetvelinde, öncelik sonralık ilişkisi bakımından şu esasları dikkate almak zorundadır: Öncelikle alacakları rehinli olan alacaklılara ödeme yapılır. Birden fazla rehinli alacaklı arasındaki sıra ilişkisi, Türk Medenî Kanunu hükümleri çerçevesinde belirlenir (TMK m. 946; m. 870). Rehinli alacaklardan sonra, eşya veya taşınmazın aynından doğan vergi alacakları, rehinli malın muhafaza ve satış giderleri, varsa gemi alacaklısının hakları, Türk Medenî Kanunu'nun 865 ve 867. maddelerinden doğan alacaklar ödenir. Daha sonra artan para, masaya kalır ve bundan rehinli olmayan diğer alacaklar (âdi alacaklar) ödenir, ama bunlardan da önce iflâs masrafları ve masa borçları ödenir. Geriye kalan para 206. maddedeki hükme göre dağıtılır. Bu düzenlemede alacaklar dört sıra halinde düzenlenmiş olup bunlardan ilk üçü imtiyazlı, dördüncü sıradakiler ise imtiyazsız alacaklardır.

Bir sıradaki alacakların tamamı ödenmeden alt sıradaki alacaklılara ödeme yapılamaz. Aynı sırada yer alan alacaklılar arasında ise alacakları oranında paylaşılma esası geçerlidir (İİK m. 207).

İFLÂS TASFİYESİ

Genel Olarak

Yukarıda açıklandığı üzere iflâs kararı ile iflâs sonuçlarını doğurmaya başlar. İflâs kararını açıklarken belirttiğimiz üzere, mahkeme iflâs kararını verince, bu kararı derhal yargı çevresindeki iflâs dairesine bildirir. İflâs dairesi derhal iflâs kararını ilân eder ve gerekli yerlere bildirir (İİK m. 166/II). İflâs dairesi bir yandan bunu yaparken, diğer yandan da hemen müflisin mallarının defterini tutmaya ve malların muhafazası için gerekli tedbirleri almaya başlar (İİK m. 208/I).

İflâs tasfiyesine ilişkin ilk işlemlerin başlayabilmesi ve ikinci alacaklılar toplantısına (İİK m. 237 vd.) kadar bu işlemlerin yürütülebilmesi için iflâs kararının kesinleşmesine gerek yoktur (İİK m. 164/II).

İflâs tasfiyesinin yürütülmesi özel iflâs organlarına bırakılmıştır. İflâs tasfiyesini yapıp tamamlamak iflâs idaresinin ve alacaklılar toplanmasının işidir. Tasfiye, iflâs masasının oluşturulması (İİK m. 208-220), masanın idaresi (İİK m. 221-240), masa mallarının paraya çevrilmesi (İİK m. 241-246) ve paraların paylaşılması (İİK m. 247-253) aşamalarından oluşmaktadır.

Masanın Teşkili ve Tasfiye Şeklinin Belirlenmesi

Masanın Teşkili

Masa Kavramı

İflâsın açılması ile müflisin haczedilebilen tüm mal ve haklarının oluşturduğu topluluğa iflâs masası denir (İİK m. 184/I). Buradaki masa kavramı, sözlük anlamıyla kullanılmayıp, tasfiyeye girecek mal topluluğunu ifade etmektedir. Esasen iflâs masasının oluştuğu an iflâsın açıldığı andır.

İflâsın açıldığı anda, müflisin haczedilebilen tüm mal, alacak ve hakları kendiliğinden bir iflâs masası oluşturur. Böylece adeta, iflâsın açılması ile borçlunun haczi kabil malları, iflâs tasfiyesine yönelik özel

bir mamelek ve malvarlığı topluluğu haline gelir. Böylece yukarıda açıklandığı üzere borçlu-müflisin bu mallar üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanır, bunların idaresi tasfiye ve alacaklıların tatmin edilmesi amacıyla yönelik olarak iflâs idaresine bırakılır.

İflâs Masasının Mevcudu

İflâs masasının mevcudu, iflâs masasına dâhil olan mal ve haklarla, masaya dâhil olmayan veya masadan çıkarılabilecek mal ve hakların tespiti ile mümkündür. Böylece masanın net mevcudu bulunabilir. Biz de önce masaya giren mal ve hakları, daha sonra masadan çıkarılabilecek mal ve hakları belirtmeye çalışacağız.

İflâs Masasına Giren Mal ve Haklar: İflâs açıldığı zaman, müflisin malvarlığına dahil olan ve haczedilebilen tüm mal, alacak ve haklar nerede bulunursa bulunsun iflâs masasına girer (İİK m. 184/I). İflâsın açılmasından sonra, kapanıncaya kadar müflisin kişisel çalışmasına dayanmayan iktisaplar da masaya dâhil olur. Örneğin, miras ve bağışlama yoluyla edinilen mallar gibi.

Müflisin, üzerinde rehin tesis edilmiş malları da iflâs masasına dâhil olur. Ancak, bu mallar üzerinde rehin hakkı sahibi alacaklının bir rüçhan hakkı bulunmaktadır (İİK m. 206/I). İflâs idaresi, iflâs tasfiyesinin sonucunu beklemeden, en yakın ve uygun zamanda rehinli malı satar, öncelikle rehinin muhafaza ve satış giderlerini çıkarır ve rehin sahibi alacaklının alacağını öder (İİK m. 185/I), artan bir şey olursa bu masaya dâhil olur. Şayet rehinli alacaklının alacağı karşılanamazsa, bu miktar için o da adı alacaklılar gibi masaya dâhil olur (İİK m. 206/IV).

Rehinli mal en yakın ve uygun zamanda satılmaz veya bedel alacaklıya hemen ödenmezse, alacaklının bu konuda şikâyet hakkı bulunmaktadır (İİK m. 185/III). Ancak, iflâs idaresi bir alacaklının iddia ettiği rehin hakkını kabul etmezse, alacaklı buna karşı şikâyet yoluna değil, sıra cetveline itiraz davası yoluna başvurmalıdır (İİK m. 235)

İflâs dairesi, müflisin mağazalarını, eşya depolarını, fabrikalarını, imalathanelerini ve üretime yönelik sair yerlerini, perakende satış dükkânlarını ve buna mümasil yerlerini, masa hakkında faydalı olacağı anlaşılırsa ilk alacaklılar toplanmasına kadar kontrolü altında idare eder; aksi takdirde bu yerleri kapatıp mühürler (m. 210). Masa hakkında faydalı olmayacağı anlaşıldığı için kapatılıp mühürlenilen yerlerin, üzerinde rehin bulunmasa dahi, ilk alacaklılar toplanması tarafından da uygun bulunması hâlinde iflâs idaresince derhâl satışı yapılır (m. 185/IV).

Borçlunun iflâstan önce haczedilmiş olan mal ve hakları da masaya girer (İİK m. 186/I), hacizli mal üzerinde haciz koydurmanın herhangi bir rüçhan hakkı yoktur. Ancak hacizli mal iflâsın açılmasından önce paraya çevrilmiş ise, satış bedeli masaya girmez, önce alacaklıya (veya alacaklılara) ödeme yapılır, artan para olursa bu masaya girer (İİK m. 186/II). Satış parası alacağı karşılamaya yetmezse, icra müdürü bir aciz vesikası verir ve alacaklılar bununla iflâs masasından alacaklarını isterler. Kesin hacizde belirtilen bu durum dışında, borçlunun geçici veya ihtiyati haciz konulan malları mutlaka masaya girer.

Daha sonra iptal davası ile ilgili bölümde açıklanacak olmakla birlikte, burada sadece şunu belirtmek gerekir ki; borçlunun, iflâstan önce yaptığı iptale tâbi tasarrufları hakkında, iflâs idaresi iptal davası açabilir (İİK m. 187, m. 277) ve bu davanın sonucuna göre, mallar masaya intikal eder.

Masadan Çıkarma Hakkı: İflâs masasına sadece borçluya ait mal ve haklar girer, üçüncü kişiye ait mal ve haklar da masaya girmişse bunların sahibine verilmesi gerekir. Eğer geri verilmezse, üçüncü kişi iflâs masasına karşı istihkak davası açabilir (İİK m. 228). Üçüncü kişinin iflâs masasına dâhil edilmiş olan bir malını masadan geri isteyebilme hakkına, masadan çıkarma hakkı denir. Bu hak, hacizdeki istihkak davasına paralel bir düzenlemedir. İflâsta istihkak davalarını, ilerde masanın idaresinde ayrıca açıklayacağız. Ancak, kanunda ayrıca özel olarak masadan çıkarma halleri de düzenlenmiştir (İİK m. 188-190).

Üç durumda kanun üçüncü kişilerin masadan çıkarma haklarını özel olarak kullanabileceklerini öngörmüştür. Bunlar bazı emre veya hamiline yazılı senetlerin masadan çıkarılması (İİK m. 188), başkasına ait malın satış bedeli (İİK m. 189) ve satıcının geri alma hakkıdır (İİK m. 190).

İflâs Alacağı-Masa Alacağı: Buraya kadar yapılan açıklamalarda, iflâs alacağı esas alınarak açıklamalar yapılmıştır. İflâs alacakları, iflâsın açıldığı anda borçlu-müflise karşı hukuken mevcut olan

alacaklardır. Başka bir ifade ile müflisin iflâsın açıldığı andaki borçlarıdır. Müflisin bu borçları alacaklılar tarafından masaya yazdırılıp istenebilir.

İflâs masasından talep edilebilecek alacaklar, sadece iflâs alacakları değildir. Bunların dışında, iflâs masasının oluşturulmasından sonra tasfiyenin sonuna kadar, iflâs masası tarafından yapılan işlemlerden doğan alacaklar da masadan, hatta iflâs alacaklarından önce istenebilir. Bu alacaklara masa alacağı denir. İflâsın açılmasından sonra müflisin masayı bağlayıcı borçlanması mümkün değildir, bu tarihten sonra ancak masanın faaliyetinden söz edilebilir. İşte bunun sonucunda da bir takım borçlar ortaya çıkacaktır, bu borçlar bizzat borçlu-müflisin sebep olduğu borçlar olmadığından masa borcu olarak ifade edilir. Bu borçlara örnek olarak, iflâs kararı ilân giderleri (İİK m. 166, 219), defter tutma giderleri (İİK m. 160), masa mallarının muhafazası ve idaresi için yapılan giderler gösterilebilir.

Masa alacakları, iflâs masasından öncelikle ödenir (İİK m. 248). Ondan sonra iflâs alacaklarının ödenmesine geçilir.

Masanın Teşkili Bakımından Yapılacak İşlemler

Yukarıda masanın nasıl oluşturulacağı, daha doğrusu nelerin iflâs masasına dâhil olduğunu inceledik. Burada kısaca iflâs masası oluşturulurken nelerin yapılacağı, yani fiili olarak bu işlemlerin neler olduğu üzerinde duracağız.

Masanın teşkili için önce, iflâs kararı kendisine bildirilen iflâs dairesi, hemen müflise ait mal ve hakların (masa aktifinin) bir defterini tutar ve bunların muhafazası için gerekli tedbirleri alır, başka yerdeki malları için o yer iflâs dairesini istinabe eder (İİK m. 208).

- Burada defter tutulması, ticaret mahkemesince dava sırasında defter tutulmasından (İİK m. 161-163) farklıdır. Dava sırasındaki defter tutulması bir tedbir niteliğinde olmakla birlikte, iflâsın açılmasından sonra iflâs dairesince tutulan defter, müflisin masaya giren mal ve haklarını tespit eder ve iflâs tasfiyesinin şeklini belirlemeye yarar. Şüphesiz daha önce mahkemece tutulan defterlerden de yararlanılacaktır.
- İflâs dairesinin tuttuğu bu deftere, müflisin iflâs masasına giren mal, hak ve alacakları yazılır. Ayrıca, müflisin haczi caiz olmayan malları da deftere kaydedilir (İİK m. 211). Bunun yanında üçüncü kişilere ait olarak gösterilmiş mallar ile üçüncü kişiler tarafından hak iddia edilen mallar da, bu kayıtlarla birlikte deftere yazılır (İİK m. 212, 213). Deftere geçirilen malların kıymetlerini iflâs dairesi takdir eder veya bilirkişiye takdir ettirir (İİK m. 214) ve bunları da deftere geçirir.
- İflâs dairesi, tutulan defteri, doğruluğu ve noksanlığı hakkında beyanda bulunması için müflise gösterir. Müflisin cevabı da deftere geçirilir ve altı imza ettirilir (İİK m. 215).
- Defterin hukukî etkisi bakımından kanunda bir açıklık yoktur. Ancak defter bir tedbir niteliğindedir ve özellikle üçüncü kişilere karşı bir etkisi yoktur.

Defter tutulmasının dışında, masanın açılması ile masa mallarının kaçırılması ihtimaline karşı, iflâs dairesi gerekli muhafaza tedbirlerini de alır (İİK m. 208/I). Ne tür tedbirlerin alınacağı İcra ve İflâs Kanunu'nun 210. maddesinde belirtilmiştir. Ancak burada belirtilen tedbirler sınırlayıcı değildir, iflâs dairesi gerekli gördüğü diğer tedbirleri de alabilir (İİK m. 208/I).

Defter tutulması ve tedbirlerin alınması sırasında müflise bazı yükümlülükler yüklenmiştir. Müflis, malların defteri tutulurken hazır bulunmak, mallarını göstermek ve iflâs dairesinin emrine hazır bulundurmaya zorundadır (İİK m. 209). Ayrıca, müflis, izin verilmedikçe, tasfiye süresince, iflâs idaresinin (ve dairesinin) emri altında bulunmakla mükelleftir. Buna uymayan müflis, zabıta kuvveti ile zorla getirilir (İİK m. 216). Bu mükellefiyetlere uymadığı takdirde taksiratlı müflis sayılarak cezalandırılabilir (İİK m. 310, b. 7) gibi, İcra ve İflâs Kanununun 337/II. maddesine göre de cezalandırılabilir. Bunların yanında, iflâs idaresi müflise uygun miktarda yardımda bulunabilir (İİK m. 216, c. 2).

Tasfiye Şeklinin Belirlenmesi

Masa mallarının defterinin tutulmasından sonra malların defterde gösterilen kıymetlerine (İİK m. 214) göre üç ihtimal ortaya çıkar: Masaya ait hiç mal bulunamadığından, iflâs tasfiyesi tatil edilir (İİK m. 217) veya defteri tutulan malların bedeli adî tasfiye masraflarını karşılamayacağından basit tasfiye usulüne gidilir (İİK m. 218) ya da defteri tutulan malların bedeli adî tasfiye masraflarını karşılayacağından adî tasfiye yoluna gidilir (İİK m. 219). İflâs dairesi, iflâs kararının kendisine tebliğinden itibaren en geç iki ay içinde tasfiyenin hangi şekilde yapılacağına (adî veya basit tasfiye) karar vermek zorundadır (İİK m. 208/III).

İflâs Tasfiyesinin Tatili

Masaya ait haczi kabil malın bulunamaması durumunda iflâs dairesi iflâs tasfiyesinin tatiline karar verir ve bunu ilân eder. Bu ilânda, alacaklılar tarafından otuz gün içinde iflâsa ilişkin işlemlerin yürütülmesinin devamı istenmediği ve gideri peşin verilmediği takdirde, iflâsın kapatılacağı (İİK m. 254) ihtarı yer alır.

Bu ihtarın gereği yerine gerilmezse, iflâsın kapatılmasına karar verilir ve bu da ilân edilir. Süresi içinde alacaklıların birisi tasfiye için gerekli giderleri peşin öderse, iflâs tasfiyesine basit veya adî tasfiye yoluyla devam edilir.

Basit Tasfiye

Defteri tutulan masa mallarının bedelinin adî tasfiye giderlerini karşılayamayacağı anlaşılırsa, iflâs dairesi, iflâsın basit tasfiye usulüne göre tasfiye edilmesine karar verir ve bu durum ilân edilir. Bu ilân üzerine, alacaklılardan biri giderini peşin vermek suretiyle tasfiyenin adî tasfiye usulü ile yapılmasını isterse, tasfiye adî tasfiye usulüne göre yapılır. Belirtilen bu durum dışında, adî tasfiye usulüne başlanmış olmakla birlikte, tasfiye altı ay içinde bitirilmezse, alacaklılar basit tasfiye usulünün uygulanmasına karar verebilirler.

Basit tasfiye, basit ve kısa bir tasfiye usulüdür. Burada,

- İflâs idaresi oluşturulmaz, onun görevini iflâs dairesi yapar.
- Ayrıca bu tasfiye usulünde alacaklılar toplantısı da yoktur, ancak icabında iflâs dairesi alacaklıları toplantıya çağırabilir.
- İflâs dairesi burada da sıra cetveli ve daha sonra bir pay cetveli yapar, alacağını tam olarak alamayan alacaklılara aciz belgesi verir.
- Basit tasfiyeye, niteliğine aykırı düşmedikçe adî tasfiyeye ilişkin hükümler uygulanır. Basit tasfiye bitince, iflâs dairesi ticaret mahkemesine son bir rapor verir ve bunun üzerine mahkeme iflâsın kapanmasına karar verir (İİK m. 254) ve bu karar ilân edilir (İİK m. 218/IV).

Adî Tasfiye

Müflisin mallarının tutulan defterine göre, masaya ait malların bedelinin adî tasfiye giderlerini karşılayacağı anlaşılırsa, iflâs tasfiyesi adî tasfiye usulüne göre yapılır.

Adî tasfiyeye bir ilân ile başlanır ve bu ilân iflâs dairesinin adî tasfiyeye karar vermesinden itibaren on gün içinde yapılır. Bu ilânda nelere yer verileceği İcra ve İflâs Kanunu'nun 219. maddesinde belirtilmiştir.

Adî tasfiyesi ayrıntısı aşağıda açıklanacak olan şu aşamalardan oluşmaktadır:

- Birinci alacaklılar toplantısının yapılması,
- İflâs idaresinin seçilmesi,
- Masa alacaklarının tahsili ve acele hallerde satış yapılması,
- İstihkak iddiaları hakkında karar verilmesi,
- İflâs alacaklarının incelenmesi,
- Sıra cetvelinin düzenlenmesi,

- İkinci alacaklılar toplantısı,
- Masa mallarının satışı ve paraların paylaşılması

Bundan sonra yapılacak açıklamalar adı tasfiyenin yürütülmesine ilişkin prosedür olacaktır.

Masanın İdaresi

İflâs masasının idaresi dönemi, masanın teşkili (İİK m. 208-216) ve adı tasfiyenin ilânı (İİK m. 219-220) ile başlayıp, masa mallarının satışına (İİK m. 241 vd.) kadar geçen dönemde yapılan tasfiye işlemlerini kapsar. Bu aşamaya kadar görevli organ iflâs dairesidir. Burada görevli organlar ise, alacaklılar toplantısı ile iflâs dairesidir.

Birinci Alacaklılar Toplantısı

İflâs dairesinin tasfiyenin şekli hakkında vereceği karar İcra ve İflâs Kanunu'nun 166. maddesinin ikinci fıkrasına uygun olarak ilan edilir. Bu ilanda alacaklılar on gün içinde toplantıya çağrılır (İİK m.219/5). Bu toplantıya alacaklı olduğu iddiasında bulunan herkes katılabilir. Bu toplantıya birinci alacaklılar toplantısı ya da toplanması denir. Bu toplantının temel fonksiyonu iflâs idaresine aday göstermek ve acele hallerde satışa veya ticari işletmenin devamına karar vermektir.

Birinci alacaklılar toplantısına icra müdür veya yardımcılarında birisi başkanlık eder. Müdür, alacaklı oldukları belli belgelerle sabit olan alacaklılar arasından bir iflâs bürosu oluşturur. Toplantıya katılacak ve oy kullanacak alacaklıları bu büro belirler. Büronun işlemlerine karşı ilgililer şikâyet yoluna başvurabilirler.

Birinci alacaklılar toplantısında üç kişiden oluşan iflâs idaresinin iki katı aday belirlenir.

Alacaklılar toplantısının kararlarına karşı alacaklılar yedi gün içine şikâyet yoluna başvurabilirler.

İflâs İdaresi

İflâs idaresi, birinci alacaklılar toplantısı tarafından belirlenen adaylar arasından icra mahkemesi tarafından seçilir.

İflâs idaresi iflâs dairesinin denetimi altındadır. İflâs dairesi, iflâs idaresi kararlarına karşı kanun veya olaya uygun olmadığı için icra mahkemesine şikâyetle bulunabilir.

İflâs idaresi kararlarını çoğunlukla alır. Toplantıya iflâs idaresi memurlarında birisinin veya ikisinin iştiraki halinde iflâs dairesi müdürü de bu toplantıya katılır. Karar alınmaması halinde iflâs dairesi müdürünün oyu doğrultusunda işlem yapılır. İflâs masasına alacaklı olarak müracaat eden alacaklılar, Adalet Bakanlığınca çıkarılacak tarifede gösterilecek yazı ve tebliğ masrafları için avans vermek suretiyle alınacak kararların kendisine tebliğini isteyebilirler (İİK m. 223/III). İflâs idaresi, masanın kanuni mümessili olan ve tüzel kişiliği bulunmayan bir organdır.

İflâs idaresi, iflâs masasına yazdırılan alacakları inceler. Masaya yazdırılan alacaklar hakkında alacaklı tarafından sunulan belgelerle beraber müflisin belge ve defterleri incelendikten sonra iflâs idaresi tarafından red veya kabul kararı verilir.

İflâs idaresi, alacakların mevcut olup olmadığını incelemenin yanında, bu alacaklar mevcut ise imtiyazlı alacak olup olmadığını ve imtiyazlı ise sırasını da tespit eder. Alacağı reddedilen veya başkasının kabul edilen alacağına ya da sırasına karşı koymak isteyen alacaklı, on beş gün içinde ticaret mahkemesinde sıra cetveline itiraz davası açabilir. Kendi sırasına karşı koymak isteyen alacaklı ise, bunu şikâyet yolu ile icra mahkemesine bildirmelidir.

İflâs idaresi tarafından alacağı reddedilen alacaklı hangi süre içinde, nerede ve hangi hukukî yola başvurmalıdır?

İflâsta İstihkak Davaları

Haciz yolu ile takipte olduğu gibi iflâs yolu ile takipte de bir malın müflise ait olup olmadığı ve dolayısıyla masaya dâhil olup olmayacağı konusunda çıkan uyuşmazlıklar istihkak davası yolu ile çözümlenecektir.

Üçüncü kişiler bir malın kendilerine ait olduğunu ileri sürerse, istihkak iddiasına konu olan malın kendilerine verilip verilmeyeceğine iflâs idaresi karar verir. İflâs idaresi, istihkak iddiasını reddederse, üçüncü kişiye icra mahkemesinde dava açması için yedi günlük bir süre verir (İİK m. 228/II). Üçüncü kişi bu süre içinde istihkak davası açmazsa, masaya karşı istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılır. İcra mahkemesi gerekli görürse, istihkak davası nedeniyle iflâs masasının muhtemel zararlarına karşı teminat isteyebilir.

İstihkak davası icra mahkemesinde açılır. İcra mahkemesi istihkak iddiasını genel hükümlere göre inceler.

İstihkak iddia edilen mal üçüncü kişinin elinde ise bu mal üçüncü kişiden alınmaz fakat deftere yazılır (İİK m. 212). Bundan sonra iflâs idaresinin üçüncü kişiye karşı genel mahkemelerde, genel hükümlere göre istihkak davası açması gerekir.

Masa Alacaklarının Tahsili ve Acele Hallerde Satış

İflâs idaresi, masanın vadesi gelmiş alacakları ödenmezse bunları tahsil eder. Bunun için gerekirse dava açar ve takip yapar. İflâs masasına giren mallar ikinci alacaklılar toplantısından sonra satılır. Ancak bazı malların satışının bu zamana kadar beklenmesi masanın zararına neden olabilir. Örneğin, saklanması masraflı olan mallar bu şekilde önceden satılır. Bu durumda iflâs idaresi bu malları gerekirse pazarlık suretiyle satabilir.

Rehlinli malların satılması ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 185. maddesi hükmüne tâbidir.

İflâs Alacaklarının İncelenmesi

Alacaklılar, alacaklarını İcra ve İflâs Kanunu'nun 219. maddesine göre yapılan ilandan itibaren bir aylık süre içinde iflâs masasına yazdırırlar. Tapu sicilinde kayıtlı bulunan alacaklar, kayıt için iflâs masasına kaydırılmasa bile, işlemiş faizle masaya kabul edilir. Bu sürenin sona ermesinden sonra iflâs idaresi müflisin de bu alacak ve istihkak iddiaları hakkındaki görüşünü alarak inceler. İflâs idaresi bu iddialar hakkında müflisin söyledikleri ile bağlı olmaksızın yaptığı inceleme sonunda red veya kabul kararı verir.

Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi

Alacakların kaydı için ilanda belirtilen sürenin sona ermesinden ve iflâs idaresinin seçilmesinden itibaren iki ay içinde iflâs idaresi sıra cetveli düzenleyecektir. Zorunlu hallerde iki aylık sürenin dolmasından önce, iflâs idaresi icra mahkemesine başvurarak sürenin uzatılmasını isteyebilir. İflâs idaresi, verilen süre içinde de sıra cetvelini düzenleyemezse, iflâs dairesi durumu icra mahkemesine bildirir ve bunun üzerine iflâs idaresi üyelerinin görevlerine son verilir. Sıra cetvelinde hangi alacakların kabul edildiği hangi alacakların reddedildiği gerekçeli olarak gösterilecektir.

İflâs idaresi, alacaklıların sırasını İcra ve İflâs Kanunu'nun 206. ve 207. maddesindeki sıraya göre belirler. İflâs idaresi, hazırladığı sıra cetvelini iflâs dairesine verir, ayrıca alacaklıları İcra ve İflâs Kanunu'nun 166. maddesinin ikinci fıkrasındaki usule göre yapılacak ilan ile haberdar eder. İddialarının tamamı veya bir kısmı kabul edilmeyen ya da istenilen sıraya kabul edilmeyen alacaklılara doğrudan haber verilir.

Alacaklı, sıra cetveli düzenlenirken iflâs hukuku kurallarına aykırı davranıldığı iddiasını, icra mahkemesinde şikâyet yolu ile ileri sürebilir. Buna karşılık, kendi isteminin kısmen ya da tamamen reddine ya da başkasının kabul edilen alacağına karşı koymak isteyen alacaklı, bu yöndeki iddiasını iflâsa karar veren ticaret mahkemesinde dava yolu ile ileri sürmek zorundadır. Mahkeme dava açan kişinin ikinci alacaklılar toplantısına katılıp katılamayacağı, katılacaksa ne oranda katılabileceği hakkında on beş gün içinde karar verir. Bir alacağın sıra cetvelinden çıkarılmasına ilişkin dava kazanılırsa, bu alacağına

ayrılan hisse, dava masrafları da dahil olmak üzere sıraya bakılmaksızın alacağı oranında davayı kazanan alacaklıya verilir. Geriye bir para artarsa artan kısım diğer alacaklılara sıra cetveline göre dağıtılır.

Geç Bildirilen Alacaklar

Alacakların kaydı için yapılan ilanda gösterilen süre içinde alacaklarını yazdıramamış alacaklılar, iflâs kapanıncaya kadar başvurabilirler. Sıra cetveli kesinleştikten sonra bir alacaklı başvurursa, iflâs idaresi bu alacağı da müflisin görüşünü alıp inceler, buna göre kabul veya red kararı verir. Geç bildirilen alacak kabul edilirse, sıra cetveli tekrar düzenlenerek ilan edilir. İlan edilen bu sıra cetveline karşı alacaklılar şikâyet ya da itiraz yoluna başvurabilirler.

İkinci Alacaklılar Toplantısı

Alacakların incelenmesi ve ardından sıra cetvelinin ilan edilmesinden sonra, iflâs idaresi ikinci alacaklılar toplantısı için alacaklıları davet edecektir. İkinci alacaklılar toplantısının görevleri birinci alacaklılar toplantısına göre daha geniştir. Bunun nedeni ikinci alacaklılar toplantısına, iflâs idaresi tarafından kabul edilen alacaklıların katılabilmesidir.

Alacaklıların toplanması mümkün olmazsa veya karar nisabı oluşmazsa durum tespit edilir ve bundan sonra iflâs idaresi tasfiye kapanıncaya kadar işe devam eder (İİK m. 239).

İflâs idaresi, toplantıdan en az yirmi gün önce yapacağı ilan ile alacaklıları davet eder. İlanın bir örneği ayrıca alacaklılara da gönderilir.

İkinci alacaklılar toplantısına iflâs müdürü veya yardımcısı başkanlık eder. İflâs idaresi bu toplantıda tasfiyenin durumu hakkında alacaklılara bilgi verir. Bu bilgiden sonra alacaklılar toplantısında aşağıdaki konularda karar verilecektir.

İkinci alacaklılar toplantısında masanın yararı için gerekli kararlar verilir. Örneğin, müflisin yaptığı sözleşmenin masanın yararına olması halinde, bu sözleşmedeki yükümlülüğü yerine getirmesi, başka bir ifade ile masanın sözleşmeye girmesi bu toplantıda kararlaştırılır.

Müflis tarafından açılan ya da müflise karşı açılmış olan davalar İcra ve İflâs Kanunu'nun 194. maddesi dolayısıyla durur. Bu davalara devam edilip edilemeyeceğine ikinci alacaklılar toplantısında karar verilir. Bu davalara devam edilmesine karar verilirse, masayı iflâs idaresi temsil edecektir.

İflâs masası tarafından neticelendirilmesi uygun görülmeyen iddiaların takibi hakkı, ikinci alacaklılar toplantısı tarafından isteyen alacaklı veya alacaklılara verilir. Alacağı takip yetkisini bu şekilde devralan alacaklı, davayı kazanırsa, elde edilen paradan öncelikle alacağı ve yaptığı masraflarını kendisi alır, geriye para artarsa bu para masaya ait olur.

Taşınır veya taşınmaz malların pazarlık suretiyle satılmasına da ikinci alacaklılar toplantısında karar verilir. Yine müflis konkordato teklif ederse, bu teklif ikinci alacaklılar toplantısında tartışılır ve gerekirse kabulüne karar verilir.

Alacaklıların çoğunluğu ister veya iflâs idaresi gerekli görürse ikinci alacaklılar toplantısından sonra başka alacaklılar toplantısı için davet yapılabilir.

Müflis tarafından açılan veya müflise karşı açılan davalara, iflâs kararından sonra devam edilip edilemeyeceğine hangi organ karar verir?

Paraya Çevirme (Satış)

Satış Usulünün Belirlenmesi

İflâs masasına ait malların satışı açık arttırma yolu ile yapılacaktır. Ancak alacaklılar karar verirse pazarlık suretiyle de satış yapılabilir. İflâsta, haciz yolu ile takipten farklı olarak taşınmazlar da alacaklılar karar verirse pazarlık suretiyle satılabilir. Üzerinde rehin hakkı bulunan malların pazarlık suretiyle satılması ancak rehin alacaklısının izni ile mümkündür.

Satışın Yapılması

İflâsta satış için alacaklının talebine gerek yoktur. İflâs idaresi ikinci alacaklılar toplantısından sonra satış hazırlıklarına başlar. Alacaklılar aksini kararlaştırmamış iseler satış açık arttırma yolu ile yapılır. İlk olarak arttırmanın ilan edilmesi gerekir. Satılacak mal taşınmaz ise ilanın satıştan en az bir ay önce yapılması gerekir. Bu ilanda satış şartlarının iflâs dairesinde ne günden itibaren görülebileceği de yazılır. İflâsta satılacak taşınır ve taşınmaz mallar haciz yolu ile satıştaki hükümlere tabidir. Hacizdeki icra dairesinin görevini iflâs idaresi yerine getirir.

Paraların Paylaştırılması ve İflâsın Kapanması

İflâsın sonunda, masa malları satılınca yapılması gereken işlem elde edilen paranın alacaklılar arasında paylaşılmasıdır. Bu paylaşımada kural olarak iflâsın ilkelerinden biri olan eşitlik ilkesi gözetilir. Alacağın doğumu veya masaya ne zaman bildirildiği burada önem taşımaz. Ancak, rehinli alacaklılar, imtiyazlı alacaklılar ve imtiyazsız alacaklılar arasında farklılık bulunmaktadır. Rehlinli alacaklılar, rehlinli malın satış bedelinden alacaklarını aldıktan sonra, artan para kalırsa diğer alacaklılara bu paradan ödeme yapılır (İİK m. 182, 206/I).

İflâsta paraların paylaşılmasında eşitlik ilkesi geçerlidir. Ödenmesi gereken alacakların ne zaman doğduğu veya iflâs masasına hangi tarihte kaydedildiği önemli değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 206. maddesinin ilk üç sırasında yer alan alacaklılar imtiyazlı alacaklı olarak kabul edilir. Bunlar, daha çok bir takım sosyal düşüncelerle imtiyaz tanınmış alacaklardır. Örneğin, işçi ücretleri, velayet veya vesayetten kaynaklanan alacaklar gibi. Tasfiye sonunda sırasıyla önce bu alacaklar ödenir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 206. maddesinin ilk üç sırasının dışındaki alacaklar imtiyazsız alacaklardır. Ancak imtiyazlı alacaklar tam olarak ödendikten sonra imtiyazsız alacaklar ödenir. Bu alacaklar da tam olarak ödenemezse (ki çoğunlukla böyledir), kalan para bu alacaklılara garameten (alacakları oranında) paylaşılır. Paylaştırma sırasında, iflâs tasfiyesi için yapılan giderler önce ödenir.

İflâs idaresi, malları satıp bedeli tahsil ettikten ve sıra cetvelinin kesinleşmesinden sonra bir pay cetveli düzenleyerek son hesabı yapar (İİK m. 247-249). Tasfiyeden elde edilen gelir bu pay cetveline göre paralar dağıtılır (İİK m. 250-252).

Paraların paylaşılmasından sonra, alacağın alamamış olan alacaklılara, alacağın ödenmeyen kısmı için iflâs idaresi tarafından aciz belgesi verilir (İİK m. 251). Bu belge daha önce açıklanan, genel haciz yolundaki aciz belgesiyle aynı niteliktedir. Sadece burada alacaklının, müflise karşı yeni takip yapabilmesi için, müflisin iflâstan sonra yeni mal iktisap ettiğini ispat etmesi gerekir.

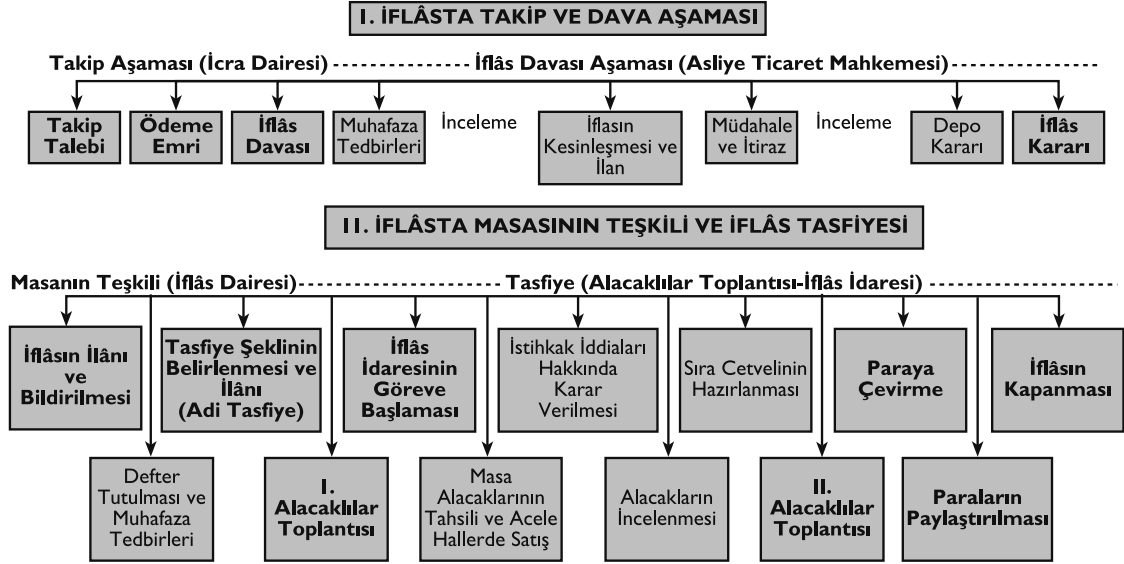
Masaya kaydettirilmediği için tasfiyeye girmemiş olan alacaklılar da, aciz vesikası verilen alacaklılar hakkındaki hükümlere tâbidirler (İİK m. 253).

Paralar dağıtıldıktan sonra, iflâs idaresi, iflâs kararını veren mahkemeye bir rapor sunar. Bu rapor üzerine mahkeme, tasfiyenin bittiğini anlarsa, iflâsın kapandığına karar verir ve bu ilân edilir (İİK m. 254).

İflâs kapandıktan sonra, tasfiyeye girmeyen bir mal bulunursa, iflâs idaresi o malı satar ve alacağını eksik alan alacaklılara sıraya göre dağıtır (İİK m. 255).

İflâsın tasfiyesinden sonra, iflâsın sonuçlarının ortadan kalkmasını isteyen müflis, itibarın iadesi yoluna başvurması gerekir. Buna göre müflis, masaya kabul edilen tüm alacaklıların alacaklarını ifa ettiğini makbuz veya belgelerle ispat ederek iflâs kararı veren mahkemeye başvurmalıdır (İİK m. 312-316).

İFLÂS PROSEDÜRÜNÜN ŞEKLİ AŞAMALARI

Özet

İflâs, alacaklıların alacağının tahsili amacıyla iflâs organları tarafından, borçlunun haczi kabil tüm malvarlığı üzerinde gerçekleştirilen cibrî bir tasfiye usulüdür.

İflâs sebeplerine göre iflâs prosedürü, takipli iflâs ve takipsiz (doğrudan) iflâs olarak ikiye ayrılmaktadır. Takipli iflâsta alacaklı, borçluya karşı öncelikle icra dairesinde iflâs takibini başlatır. Bu takip üzerine takip konusu borç süresi içinde ödenmezse, alacaklı, borçlunun iflâsına karar verilmesi için asliye ticaret mahkemesinde iflâs davası açar. İflâs kararı verildikten sonra, iflâs dairesi ve seçilen özel iflâs organlarınca yürütülecek iflâs tasfiyesi sonunda alacaklıların alacakları ödenmeye çalışılır. Takipsiz (doğrudan) iflâsta ise, alacaklı veya kimi hâllerde bizzat borçlunun kendisi, icra dairesinde bir iflâs takibi başlatmaksızın, doğrudan asliye ticaret mahkemesine başvurarak iflâsın açılmasına karar verilmesini talep eder.

Hukukumuzda kural olarak tacirler iflâsa tâbidir. Kimlerin tacir sayılacağı ise Türk Ticaret Kanununda belirtmiştir. Tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştiraki, tacir niteliğine sahip olmadığı halde, iflâsa tâbidir.

Takipli iflâsta, iflâs takibi alacaklının icra dairesine verdiği bir takip talebi ile başlar. Ödeme emrine karşı yapılan itirazları incelemek ve borçlu hakkında iflâsa karar vermek, asliye ticaret mahkemesinin görevidir. İcra dairesi ve asliye ticaret mahkemesi dışında iflâs idaresi, icra mahkemesi de bu prosedür içindeki resmî organlardır. Bu organlar, her bir iflâs işi için ayrı ayrı oluşturulmazlar; sürekli görevlidirler. Sürekli iflâs organları dışında, her iflâs takibi için o iflâs takibine özgü olarak ayrı ayrı oluşturulan organlar da vardır. İflâsa karar verildikten sonra adı tasfiye uygulandığı takdirde, alacaklılar toplantısı ve iflâs idaresi de iflâsın özel organları olarak görevlidir.

Takipli iflâsta borçlunun iflâsına karar verilebilmesi için, alacaklının öncelikle icra dairesine başvurması ve borçluya iflâs ödeme emri göndertmesi gerekir. Takipli iflâs yolu alacaklının alacağını dayandırdığı belgelere göre, genel iflâs yolu ve kambiyo senetlerine özgü iflâs yolu olarak ikiye ayrılır. Her iki takipli iflâs yoluna başvurabilmek için alacaklının para veya teminat alacağının bulunması ve bu alacağın vadesinde ödenmemiş olması yeterlidir.

Takipsiz iflâs veya doğrudan doğruya iflâsta ise, alacaklının borçluya karşı iflâs isteyebilmesi ve iflâs davası açabilmesi için, önce bir iflâs takibi yapmasına gerek yoktur. Alacaklı, belirli sebeplerin bulunması durumunda doğrudan asliye ticaret mahkemesine başvurup borçlunun iflâsını isteyebilir. Ayrıca bu iflâs yolunda borçlu da ticaret mahkemesine başvurarak kendi iflâsını isteyebilir. Hatta bazı hâllerde borçlu kendi iflâsını istemek zorundadır. Doğrudan iflâs sebepleri, alacaklının iflâs talebi ile borçlunun iflâs talebi, hatta borçlunun ihtiyarî ve mecburî iflâs talebine göre farklılıklar gösterir. Bunun yanında, iflâs sebeplerinin bir kısmı sadece gerçek kişiler için söz konusu olabilirken, bazıları sadece tüzel kişiler, özellikle sermaye şirketleri için öngörülmüştür.

Alacaklının talebi ile doğrudan iflâs sebepleri; borçlunun yerleşim yerinin belli olmaması, borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacı ile kaçması, alacaklıların haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunulması veya buna teşebbüs edilmesi, haciz yoluyla takip sırasında malların saklanması, ödemelerin tatil edilmiş olması, teklif edilen konkordatonun tasdik edilmemesi veya konkordato mühletinin kaldırılması yahut tamamen feshi, ilâma dayanan alacağın icra emriyle istendiği halde ödenmemesi, kollektif ve komandit şirket ortaklarının doğrudan iflâsı, sermaye şirketleri ve kooperatiflerin borca batık olması, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmanın feshi, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma projesinin ihlâli olarak sayılabilir.

İcra ve İflâs Kanununda belirli sebeplerin varlığı hâlinde borçlunun kendi iflâsını talep etmesi de düzenlenmiştir. Kural olarak, borçlu, kendi iflâsını istemek zorunda değildir. Ancak iki hâlde borçlu iflâsını istemek zorundadır: bunlardan birincisi, borçlunun malvarlığının yarısına haciz konulup geri kalanının da borçlunun mevcut ve bir yıl içinde muaccel hâle gelecek borçlarını ödemeye yetmemesi hâlidir. Borçlunun iflâsını istemesinin zorunlu olduğu diğer hâl ise sermaye şirketlerinin pasifinin aktifinden fazla hale gelmesi halidir.

Takipli iflâs yolunda alacaklının ilk önce icra dairesine iflâs takip talebinde bulunması ve icra dairesinin borçluya bir ödeme emri göndermesi gerekir. Borçlu ödeme emrine rağmen borcunu ödemezse, alacaklı ticaret mahkemesine başvurarak borçlunun iflâsına karar verilmesini

isteyebilir. Doğrudan doğruya iflâsta, İcra ve İflâs Kanununda belirtilen sebeplere dayanan alacaklı, iflâs yoluyla takip yapmadan doğrudan mahkemeye müracaat ederek borçlunun iflâsını isteyebilir. Bu durumda görülecek iflâs davası hakkında genel iflâs yolundaki hükümler geçerlidir. İflâs talebinin ilânı üzerine alacaklılar on beş gün içinde davaya müdahale veya itiraz ederek, iflâs talebinin borçlu hakkındaki takipleri erteletmek ve ödemeleri geciktirmek amacıyla yapıldığını ileri sürerek iflâs talebinin reddini isteyebilirler. Borçlunun kendi iflâsını istemesi bakımından ihtiyarî ve mecburî iflâs sebeplerine dayanan borçlu mahkemeye müracaat ederek doğrudan iflâsını ister. Borçlunun talebi ile doğrudan iflâs halinde yapılacak yargılama, alacaklının doğrudan iflâs talebi üzerine görülen iflâs yargılamasıyla aynıdır. Bu talep üzerine yapılan yargılama da bir çekişmesiz yargı işidir.

İflâsın açılmasının hem müflis borçlu bakımından hem de alacaklılar bakımından bir takım sonuçları vardır. İflâsın müflis borçlu hakkında özel hukuk bakımından ve kamu hukuku bakımından da sonuçları bulunmaktadır. Borçlu, özel hukuk bakımından, iflâs etmekle medenî haklardan yararlanma ve kullanma ehliyetini kaybetmez. Ancak, iflâsın açılması ile müflisin iflâs masasına giren malları ve hakları üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanmış olur. İflâsın, müflisin tasarruf yetkisine sınırlama getirmesi yanında, kanunda borçlunun taraf olduğu dava ve takipler bakımından da bir takım sonuçlar düzenlenmiştir. İflâsın açılmasından önce müflise karşı başlamış olan takipler iflâsın açılması ile kural olarak durur ve iflâs kararının kesinleşmesi ile de düşer; ayrıca, iflâs tasfiyesi sırasında müflise karşı yeni takip yapılamaz.

İflâsın alacaklılar bakımından hukukî sonuçlarına gelince, burada hukukî sonuçları düzenlenen alacaklar, iflâsın açıldığı anda mevcut olan iflâs alacaklarıdır. İflâsta alacaklıların eşit işlem görmeleri gerektiğinden, kanun bu durumu ve iflâs tasfiyesinin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için, iflâsın açılması ile bazı iflâs alacaklılarının hukukî durumunda olabilecek değişiklikleri tek tek düzenlemiştir. İflâsın açılması ile henüz vadesi gelmemiş olan alacaklar da, iflâs kararı ile birlikte talep edilebilir hale gelir. İflâs kararı ile müflisin faizli borçlarına faiz işlemesi durmaz. Alacağı taliki bir şarta veya belirsiz bir vadeye bağlı bulunan alacaklılar da alacaklarını iflâs masasına kaydettirebilirler. Müflisten alacaklı

olan kişilerin aynı zamanda müflise borçları da varsa, bu kişiler borçlarını masaya ödemek yerine, masaya alacak olarak yazdırdıkları alacaklarıyla takas edebilirler. Müflisin kefil olduğu borçlar vadeleri gelmese bile alacak olarak masaya kaydedilir. Bir borcu birlikte taahhüt edenler aynı zamanda iflâs eder, yani bu kişilerin iflâs tasfiyeleri aynı zamana denk gelirse, alacaklılar alacaklarının tamamını müflislerden her birinin masasından isteyebilirler. Bir kolektif şirket ile ortaklarından birisinin iflâs tasfiyeleri aynı zamana denk gelirse, şirket alacaklıları bütün alacaklarını şirketin iflâs masası yanında ortağın masasına da kaydettirirler. Kanun koyucu iflâs tasfiyesi sonunda alacakların ödenme sırası bakımından ikili bir ayırım yapmış ve rehinle temin edilmiş alacaklara, diğerlerine göre bir öncelik tanımıştır.

İflâsın sonuçları, iflâs kararının verilmesiyle doğmaya başlar. Mahkeme iflâs kararını verince, bu kararı derhal yargı çevresindeki iflâs dairesine bildirir. İflâs dairesi derhal iflâs kararını ilân eder ve gerekli yerlere bildirir. İflâs dairesi bir yandan bunu yaparken, diğer yandan da hemen müflisin mallarının defterini tutmaya ve malların muhafazası için gerekli tedbirleri almaya başlar. İflâs tasfiyesine ilişkin ilk işlemlerin başlayabilmesi ve ikinci alacaklılar toplantısına kadar bu işlemlerin yürütülebilmesi için iflâs kararının kesinleşmesine gerek yoktur. İflâs tasfiyesinin yürütülmesi özel iflâs organlarına bırakılmıştır. İflâs tasfiyesini yapıp tamamlamak iflâs idaresinin ve alacaklılar toplanmasının işidir. Tasfiye, iflâs masasının oluşturulması masanın idaresi, masa mallarının paraya çevrilmesi ve paraların paylaşılması aşamalarından oluşur.

Kendimizi Sıneyalım

1. Aşağıdakilerden hangisi iflâs tasfiyesine özgü, özel bir iflâs müessesesi **değildir**?

- a. İflâs bürosu
- b. İkinci alacaklıları toplantısı
- c. İflâs idaresi
- d. Kayyım
- e. Birinci alacaklılar toplantısı

2. Aşağıdakilerden hangisi bir doğrudan doğruya iflâs sebebi **değildir**?

- a. Borçlunun ödemelerini tatil etmiş olması
- b. Borçlunun borca batık olması
- c. Borçlunun belli bir yerleşim yerinin bulunmaması
- d. Borçlunun sermaye kaybı yaşaması
- e. Borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla kaçması

3. Alacakların kaydı için ilanda belirtilen sürenin sona ermesinden ve iflâs idaresinin seçilmesinden itibaren hangi süre içinde sıra cetveli düzenlenir?

- a. 7 gün
- b. 15 gün
- c. 1 ay
- d. 2 ay
- e. 3 ay

4. Aşağıdakilerden hangisi iflâs idaresinin görevlerinden bir tanesi **değildir**?

- a. Birinci alacaklılar toplantısında kullanılan oyların muteber olup olmayacağı hakkındaki ihtilafları halletmek
- b. Sıra cetvelini hazırlamak
- c. Masa alacaklarını tahsil etmek
- d. Acele hâllerde satış da dâhil olmak üzere masa mallarını paraya çevirmek
- e. İstihkak iddiaları hakkında karar vermek

5. Borca batıklık ile aciz hâli arasındaki fark aşağıdakilerden hangisinde doğru bir şekilde gösterilmiştir?

- a. Aciz hâlinde bir malvarlığı yetersizliği, borca batıklıkta ise ödemelerin tatili söz konusudur.
- b. Aciz hâlinde sermaye kaybı, borca batıklıkta ise borçların ödenememesi söz konusudur.
- c. Aciz hâlinde geçici olmayan nakit yoksunluğu, borca batıklıkta ise borçların aktifleri geçmesi söz konusudur.
- d. Aciz hâlinde pasifin aktifi geçmesi, borca batıklıkta ise malvarlığının yarıdan fazlasına haciz konulması söz konusudur.
- e. Aciz hâlinde pasifin aktifi aşması, borca batıklıkta ise geçici likidite eksikliği söz konusudur

6. Aşağıdakilerden hangisi iflâsın özel hukuk bakımından doğurduğu sonuçlardan biri **değildir**?

- a. Müflisin medeni haklardan yararlanma ve kullanma hakkı son bulur.
- b. Müflisin iflâs masasına giren malları üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanır.
- c. İflâsın ilanından sonra, üçüncü kişiler iyi niyete dayanarak hak iktisap edemezler.
- d. Müflisin masa malları üzerindeki tasarrufları alacaklılara karşı hükümsüzdür.
- e. Müflis borçlandırııcı işlemler yapabilir.

7. İflâsın açılması ile müflisin haczedilebilen tüm mal ve haklarının oluşturduğu topluluk aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ifade edilir?

- a. İflâs dairesi
- b. İflâs masası
- c. İflâs bürosu
- d. İflâs idaresi
- e. Alacaklılar toplantısı

8. Aşağıdakilerden hangisi iflâsta adi tasfiyenin özelliklerinden biri **değildir**?

- a. Birinci alacaklılar toplantısı yapılır
- b. İflâs idaresi oluşturulur
- c. İkinci alacaklılar toplantısı yapılır
- d. Sıra cetveli düzenlenir
- e. Tasfiyeyi iflâs dairesi yürütür

9. İflâs idaresi tarafından alacağı kısmen veya tamamen reddedilen veya bir başkasının kabul edilen alacağına karşı koymak isteyen alacaklı, hangi mercide hangi hukuki yola başvurmalıdır?

- a. İcra mahkemesi-şikâyet
- b. Ticaret mahkemesi-dava
- c. İflâs bürosu-şikâyet
- d. İcra dairesi-itiraz
- e. İflâs dairesi-itiraz

10. İkinci alacaklılar toplantısının görev ve yetkileri bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- a. İkinci alacaklılar toplantısı, müflisin taraf olduğu bir sözleşmeden doğan yükümlülüğünün ifa edilmesine karar verebilir.
- b. İkinci alacaklılar toplantısının görev ve yetkileri birinci alacaklılar toplantısından daha geniştir.
- c. Taşınmaz malların pazarlık suretiyle satışına ikinci alacaklılar toplantısı karar verir.
- d. İflâs idaresinin seçimi için ikinci alacaklılar toplantısı aday gösterir.
- e. Müflisin davacı veya davalı olarak taraf olduğu davalara devam edilip edilmeyeceğine ikinci alacaklılar toplantısı karar verir.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **d** Yanıtınız yanlış ise, “İflâsın Özel Organları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

2. **d** Yanıtınız yanlış ise, “Doğrudan Doğruya (Takipsiz) İflâsta İflâs Sebepleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

3. **d** Yanıtınız yanlış ise, “Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz

4. **a** Yanıtınız yanlış ise, “İflâsın Özel Organları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

5. **c** Yanıtınız yanlış ise, “Borçlunun İflâs İstemesinin Zorunlu Olduğu Hâller” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

6. **a** Yanıtınız yanlış ise “İflâsın Borçlu (Müflis) Bakımından Hukukî Sonuçları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

7. **b** Yanıtınız yanlış ise “Masanın Teşkili ve Tasfiye Şeklinin Belirlenmesi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz

8. **e** Yanıtınız yanlış ise “Tasfiye Şeklinin Belirlenmesi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

9. **b** Yanıtınız yanlış ise “Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

10. **d** Yanıtınız yanlış ise “Birinci Alacaklılar Toplantısı-İkinci Alacaklılar Toplantısı” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Aslında tacir olmadığı hâlde, bir ticarî işletme açmış gibi kendi adına veya bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemler yapan kimse, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumludur. Bu nedenle iyi niyetli üçüncü kişiler tarafından bunların iflâsı da istenebilir. Şayet Bekir Bey iyi niyetli ise, yani Ahmet Bey'in aslında tacir olmadığını bilmiyor veya bilebilecek durumda değilse, Ahmet Bey bu itirazında haksız kabul edilir ve söz konusu iflâs sebebi gerçekleşmiş ise hakkında iflâsın açılmasına karar verilir.

Sıra Sizde 2

Ahmet Bey bir malvarlığı yetersizliği değil, süreklilik arz eden bir nakit sıkıntısı yaşamaktadır. Başka bir ifadeyle aciz hâindedir. Aciz hâlinde iflâs talebi ihtiyarî olduğundan Ahmet Bey'in bu durumda iflâsını istemesi zorunlu değildir. Ancak Ahmet Bey yine de alacaklıların alacakların eşit bir şekilde kavuşmalarını sağlayabilmek için mahkemeden kendisi hakkında iflâs kararı verilmesini talep edebilir.

Sıra Sizde 3

İflâs idaresi tarafından alacağı reddedilen alacaklı, on beş gün içinde, ticaret mahkemesinde sıra cetveline itiraz davası açmalıdır.

Sıra Sizde 4

İkinci alacaklılar toplantısı.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, Sabri Şakir (1960). **Hukuk İcra ve İflâs Usulleri**. Ankara.

Belgesay, Mustafa Reşit (1945). **İcra ve İflâs Hukuku Cilt I İcra**. İstanbul.

Belgesay, Mustafa Reşit (1953). **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm C. II**. İstanbul.

Gürdoğan, Burhan (1970). **İcra Hukuku Dersleri**. Ankara.

Kuru, B., Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2011). **İcra ve İflâs Hukuku**. 25. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Muşul, Timuçin (2010). **İcra ve İflâs Hukuku**. 4. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurkin Özkan, M., ve Özekes, M. (2012). **İcra ve İflâs Hukuku**. 10. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Postacıoğlu, İlhan (1982). **İcra Hukuku Esasları**. 4. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Umar, Bilge (1973). **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**. İzmir.

Üstündağ, Saim (2004). **İcra Hukukunun Esasları**. 8. Basım. İstanbul.

8

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Konkordato ve uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma müesseselerini tanımlayabilmek ve bu müesseselerin genel özelliklerini sıralayabilmek,
- İcra ve iflâs hukukunda iptale tâbi tasarrufların neler olduğunu ve tasarrufun iptali davasına ilişkin usûlü açıklayabilmek,
- İcra ve iflâs suçlarının neler olduğunu ve ayırt edici özelliklerini ifade edebilmek için, gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

İflâs Dışı Konkordato	Alacaklıların Korunması
İflâs İçi Konkordato	İflâsız Tasfiye
Konkordato Mühleti	Aciz Hâlinde Yapılan Tasarruf
Konkordato Komiseri	İptal Davası
Yeniden Yapılandırma Projesi	İcra ve İflâs Suçu

İçindekiler

- ❖ Giriş
- ❖ Konkordato
- ❖ Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma
- ❖ İcra ve İflâs Hukukunda İptal Davaları
- ❖ İcra ve İflâs Suçları

Konkordato, Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma, İptal Davaları ve İcra ve İflâs Suçları

GİRİŞ

Bu ünite de ilk olarak, malî durumu bozulan borçlulara, belli bazı özellikleri taşımaları veya şartları yerine getirmeleri koşuluyla, içinde buldukları durumdan kurtulma imkânını tanıyan iki müessese üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki konkordato olup, iflâsa tâbi olsun olmasın, malî durumu bozulan bir borçlunun belli bir takım hususlar dâhilinde borçlarından kurtulmasını ve alacaklıların da bu sayede alacaklarına kavuşmasını amaçlamaktadır. İkinci müessese ise, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma olup, ilkinden farklı olarak tüm borçlular için değil, yalnızca sermaye şirketleri ve kooperatifler için öngörülmüştür. Yeniden yapılandırma müessesesinde, borçların belli koşullar çerçevesinde alacaklılara ödenmesi kadar, gerekiyorsa, şirket veya kooperatifin yapısal organizasyonlarının yeniden yapılandırılması da amaçlanmaktadır.

Ünite de ele alınan diğer bir konu, icra ve iflâs hukukunda iptale tâbi tasarruflar ile iptal davalarıdır. İptal davaları, borçluların, üçüncü kişiler ile gerçekleştirdikleri, kötü niyetli veya şüpheli bazı tasarruf işlemlerine karşı, bunlardan alacaklı olan kimselerin korunması için öngörülmüş bir yoldur.

Bu bölümde son olarak, icra ve iflâs suçları üzerinde durulmuştur. Aslında, modern icra hukukunda, kural olarak, borçlunun şahsı üzerinde herhangi bir cebir uygulanmamaktadır. Ne var ki, özellikle takip prosedürünün sağlıklı işlenmesini sağlamak, borçlunun ve üçüncü şahısların kötü niyetli davranışlarına engel olmak gibi zorunlu sebepler, takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan birtakım suçların düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır.

KONKORDATO

Genel Olarak Konkordato ve Türleri

Borçlu olan bir kimse, borçlarını ödemek istemesine ve kötü niyetli olmamasına rağmen, ekonomik gelişmeler, piyasa koşulları ve benzeri sebeplerle borçlarını ödeyemeyecek duruma düşebilir. Malî durumu bozulan bir borçlunun tüm borçlarının vadesinde ödenmesi istenecek olursa, hem borçlunun ekonomik geleceğinin sona ermesi hem de alacaklılarının tamamının veya bir kısmının alacaklarını elde edememeleri söz konusu olabilir. Özellikle borçlu iflâsa tâbi kimselerden de değilse, alacaklılarından önce davranan veya alacağı önce muaccel olan alacaklılar kendi alacaklarını alabilir; bu durumda diğer alacaklıların borçludan bir şey elde etmeleri mümkün olmayabilir.

İşte bu sakıncaları göz önüne alan kanun koyucu, borçlulara bir imkân tanıyarak, mahkeme denetiminde borçlunun alacaklıları ile anlaşması ve alacaklarının belirli bir oranını ödemekle borçlarından kurtulması yolunu açmıştır. Bu şekilde ortaya çıkan müesseseye *konkordato* denilmektedir. Konkordatoyu şöyle tanımlamak mümkündür: Konkordato, dürüst bir borçlunun, belli bir zaman dilimi içerisindeki tüm adı borçlarını, öngörülen nitelikli çoğunlukla alacaklıları tarafından kabul edilmiş ve yetkili makamca tasdik edilmiş olan teklifi doğrultusunda ve kendisi için elverişli şartlar çerçevesinde ödemesini mümkün kılan, borçluya tanınmış bir hukukî imkândır.

Konkordato, icra veya iflâs takibi gibi gerçek anlamda bir takip yolu değildir. Çünkü konkordato, alacaklıların ne cüz'i ne de küllî olarak borçluyu takip etmesini sağlayan bir prosedürdür. Bilakis konkordato, borçlunun muhtemel takiplerden de kurtulmasını sağlamaya yönelik, özellikle iflâsların önüne geçmeyi amaçlayan bir müessesedir. Ayrıca konkordato talep edebilmek için, iflâsta olduğu gibi borçlunun sıfatı da önemli değildir. İflâsa tâbi olsun olmasın herkes, şartları oluştuğunda konkordato talep edebilir.

Bu başlık altında yaptığımız açıklamalar resmî konkordatoya ilişkindir. Şüphesiz bir borçlu, alacaklılarıyla her zaman anlaşarak, borçlarını yeniden düzenleyebilir. Ancak bu durum, takip hukukunun konusunu değil, borçlar hukukunun konusunu oluşturur.

Konkordatoyu farklı açılardan ayrıma tâbi tutmamız mümkündür. Bu ayrım, konkordatonun yapılış tarzına, yapıldığı zamana ve yapılış amacına göre yapılmaktadır.

Nitekim konkordato, *yapılış tarzına göre*, tenzilat (yüzde) konkordatosu, vade konkordatosu ve karma konkordato şeklinde üçe ayrılmaktadır. Şayet konkordato ile alacaklılar alacaklarının belirli bir yüzdesinden feragat ederlerse, bu, *tenzilat (yüzde) konkordatosudur*. Buna karşılık, borçlunun borçlarını tam olarak ödemekle birlikte, borçların vadesinin yeniden düzenlenerek daha sonraki bir tarihe ertelenmesine veya taksitlere bağlanmasına *vade konkordatosu* denilmektedir. Son olarak konkordato ile hem alacaklıların alacaklarının bir kısmından feragat hem de kalan miktarın yeni bir vadede ödenmesi sağlanıyorsa *karma konkordatodan* söz edilebilir.

Konkordatonun *zamanı bakımından* ise, iflâsın açılması kararı esas alınmaktadır. Buna göre, iflâs dışı ve iflâs içi konkordato ayrımı yapılmalıdır. İflâsa tâbi olsun olmasın, bir borçlunun konkordato talebi, *iflâs dışı konkordatodur*. İflâsa tâbi olmayan şahıslar için konkordato her halükârda iflâs dışıdır. Eğer borçlu iflâsa tâbi kimselerden ise, henüz iflâs etmeden önce, konkordato teklif eder ve bu teklifi kabul edilirse iflâstan kurtulur. Bu yönüyle iflâs dışı konkordatonun, iflâs etmeden önce iflâsı önleyici niteliği vardır. Borçlu iflâsa tâbi kimselerden olup da iflâs etmişse, iflâstan kurtulmak için konkordato teklif edebilir. Teklif edilen konkordato kabul ve tasdik edilirse, borçlu hakkındaki iflâs, hüküm ve sonuçlarıyla ortadan kalkar. Bu tür konkordato *iflâs içi konkordatodur*.

Konkordato, *yapılış amacına göre* de ikiye ayrılmaktadır. Buna göre, *borçların tasfiyesine yönelik konkordato* ve *malvarlığının tasfiyesine yönelik konkordato* türlerinden söz edilebilir. Birincisi bakımından amaç, borçlunun borçlarını tasfiye edip malvarlığının elinde kalması ve işlerine devam edebilmesidir. Bu konkordato iflâs dışı ve iflâs içi konkordato olarak ikiye ayrılır. Ayrıca vade, tenzilat ve karma konkordato da bu konkordato çerçevesinde mümkündür. İkinci tür ise, *malvarlığının terki suretiyle konkordatodur*. Bu konkordatoda temel prosedür adi konkordato ile aynı olmakla beraber, alınan kararlar ve konkordatonun tasdikinden sonra tasfiye aşamasının bulunması noktalarında farklar mevcuttur. Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek veya bu malların tamamını ya da bir kısmını üçüncü kişiye devretmek yetkisi verilir.

İflâs Dışı Konkordato (Adî Konkordato)

Genel Olarak

Konkordato için, öncelikle borçlunun veya iflâs isteyebilecek alacaklılardan birinin asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile başvurup bir konkordato projesi vererek borçları ne surette ödemeyi teklif ettiğini belirtmesi gerekir.

Asliye ticaret mahkemesi, konkordato talebi ile birlikte eklenmesi gereken belgelerin eksiksiz mevcut olduğunu tespit ederse, borçluya derhal üç aylık bir geçici mühlet kararı verir ve bir veya üç geçici konkordato komiseri tayin eder. Geçici mühlet süresi, borçlunun veya geçici komiserin talebiyle iki ay daha uzatılabilir.

Asliye ticaret mahkemesi geçici mühlet içinde borçluya kesin mühlet verip vermeyeceğini karara bağlayacaktır. Geçici komiser, mahkemeye geçici mühletin sonunda bir rapor sunar. Mahkemece konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması halinde borçluya bir yıllık kesin mühlet verilir. Asliye ticaret mahkemesi kesin mühlet kararıyla birlikte komiser atanmasına da karar verecektir. Yeni bir görevlendirme yapılmasını gerektiren bir durum olmadığı takdirde, geçici komiser görevine devam eder. Ayrıca mahkemece, kesin mühlet kararıyla birlikte alacaklılar kurulu da oluşturulabilir. Bir yıllık kesin mühlet, süre bitmeden önce, konkordato komiseri veya borçlunun talebiyle altı aya kadar uzatılabilir.

Komiser, alacaklıları toplantıya çağırır ve alacaklılar yapılacak oylama sonucu konkordatonun kabul edilip edilmeyeceği hakkında karar verir.

Alacaklıların konkordatoyu kabulü üzerine, konkordato ticaret mahkemesinin tasdikine sunulur. Ticaret mahkemesi, konkordatoyu tasdik ederse, konkordato hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Borçlu, borçlarını konkordato çerçevesinde ödemeye başlar; şayet tenzilat konkordatosu söz konusu ise belli oranda borçlarından kurtulur.

Konkordato Başvurusu ve Geçici Mühlet Kararı

Konkordato teklifi ve bu teklif üzerine incelenmesi gereken prosedür şu şekildedir:

- İcra ve İflâs Kanunu'nun 285. maddesinin birinci fıkrasına göre, “*Borçlarını, vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu*” konkordato talep edebilir.
- Konkordato müessesesinden yararlanmak isteyen borçlu, iflâsa tâbi şahıslardansa, muamele merkezinin bulunduğu, iflâsa tâbi şahıslardan değilse, yerleşim yerinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine (m. 285/III) gerekçeli bir dilekçe ile başvurarak konkordato talep eder.

Konkordato talebinde bulunan borçlu mahkemeden konkordato mühleti talebinin kabul edilmesini isteyecektir. Borçlu bu dilekçe ile birlikte 286. maddede yazılı baştan konkordato projesi olmak üzere diğer belgeleri de mahkemeye sunmalıdır.

Borçlusu iflâsa tâbi kişilerden olan her alacaklı da gerekçeli bir dilekçeyle, asliye ticaret mahkemesinden borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebilir (m. 285/II). Alacaklılardan birinin konkordato talep etmesi hâlinde borçlunun, 286. maddede belirtilen belgeleri ve kayıtları mahkemenin vereceği makul süre içinde ve eksiksiz olarak sunması gerekir. Ancak anılan belge ve kayıtların hazırlanması için gerekli masraf alacaklı tarafından karşılanır. Belge ve kayıtların süresinde ve eksiksiz olarak sunulmaması hâlinde geçici mühlet kararı verilmez ve alacaklının yaptığı konkordato talebinin de reddine karar verilir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 287. maddesinin birinci fıkrasına göre, konkordato talebi üzerine mahkeme, 286. maddede belirtilen belgelerin eksiksiz olarak mevcut olduğunu tespit ettiğinde derhâl geçici mühlet kararı verir.

Görevli ve yetkili asliye ticaret mahkemesinin verdiği geçici mühlet kararı ticaret sicili gazetesinde ve Basın İlan Kurumu'nun resmi ilân portalında ilân edilir; ilgili yerlere bildirilir (m. 288/II).

Geçici mühlet üç aydır. Mahkeme bu üç aylık süre dolmadan borçlunun veya geçici komiserin yapacağı talep üzerine geçici mühleti en fazla iki ay daha uzatabilir, uzatmayı borçlu talep etmişse geçici komiserin de görüşü alınır. Geçici mühletin toplam süresi beş ayı geçemez.

Geçici mühlet talebinin kabulü ve geçici mühletin uzatılması kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamaz. Ancak geçici mühlet kararının ilânıyla birlikte, alacaklılara ilândan itibaren yedi gün içerisinde konkordato mühleti verilmesini gerektiren bir durum bulunmadığına dair itirazlarını bildirme imkânı tanınmıştır (m. 288/II). Alacaklılar Kanun'daki süre içinde, konkordato mühletinin borçlunun mali durumunun iyileşmesine katkı sağlamayacağını; konkordatonun başarıya ulaşma şansının bulunmadığını; Kanun'da sayılan belgelerin tamamının verilmemesini veya verilen belgelerin gerçeğe aykırı bilgiler içerdiğini ileri sürebileceklerdir. Alacaklıların itirazları, geçici mühlet içinde incelenmeli ve karara bağlanmalıdır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 288. maddesinin birinci fıkrası gereğince geçici mühlet, kesin mühletin sonuçlarını doğurur. Bu sonuçlar aşağıda ayrıntılı şekilde değerlendirilecektir. Asliye ticaret mahkemesi geçici mühlet kararı ile birlikte 297. maddenin ikinci fıkrasındaki hâller de dahil olmak üzere, borçlunun malvarlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alır.

Kesin Mühlet Kararı, Sonuçları ve Kaldırılması

Genel Olarak

Konkordato talebini inceleyen asliye ticaret mahkemesi, borçlunun malvarlığını, gelirlerini ve taahhütlerini yerine getirmesine engel olan sebepleri araştırır. Bu inceleme sonunda mahkemenin, konkordatonun başarı şansı yolunda kuvvetli bir ihtimalin varlığına kanaat getirmesi gerekir. Mahkeme bu hususu değerlendirirken komiserin verdiği raporu ve alacaklıların itirazlarını dikkate alacaktır (m. 289/II).

Konkordato talebinde bulunan ve geçici mühlet kararını vermiş olan asliye ticaret mahkemesi, geçici mühlet içinde borçluya kesin mühlet verip vermeyeceğini karara bağlayacaktır. Hâkimin borçluya kesin mühlet verebilmesi için, tarafların veya konkordato komiserinin talepte bulunmasına gerek bu karar re'sen verilmelidir.

Konkordato mühleti verilmesi bir çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/II, f. 6). Bu yüzden, asliye ticaret mahkemesi, borçlunun teklifini basit yargılama usulüne göre inceler (HMK m. 316/I, b. e) ve konkordato için istenen şartların bulunup bulunmadığını re'sen araştırır. Öte yandan mahkeme, borçluyu ve talepte bulunmuş ise alacaklıyı dinler.

Asliye ticaret mahkemesi, borçluya kesin mühlet verilir verilmeyeceği konusundaki kararını, geçici mühlet içinde vermek zorundadır (m. 289/I). Mahkeme, gerekli şartların bulunmadığı kanaatine varırsa, kesin mühlet verilmez. Konkordato komiseri de geçici mühlet içinde yaptığı inceleme sonucunda, kesin mühlet konusunda aranan koşulların bulunmadığına dair bir rapor sunabilir (m. 289/II).

Kesin mühlet talebinin reddi hâlinde, bu karara karşı kanun yoluna müracaat edilip edilemeyeceği konusunda İcra ve İflâs Kanunu'nda açık bir hüküm yoktur. Ancak, Kanun'da açık bir yasak veya sınırlama olmadığı müddetçe, kanun yoluna başvuru hakkı mevcut olduğundan, borçlu (veya konkordato talep eden alacaklı) kesin mühlet talebinin reddine karşı istinaf yoluna müracaat edebilecektir.

Asliye ticaret mahkemesi, konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğu kanaatine varırsa, borçluya bir yıllık kesin mühlet verir (m. 289/III). Gerektiğinde bu süre bitmeden önce, konkordato komiseri veya borçlunun talebiyle, borçluya altı aya kadar ilave mühlet verilebilir (m. 289/IV, c. 1)

Kanun koyucu yeni bir görevlendirme yapılmasını gerektiren bir durum olmadığı takdirde, geçici komiserin görevine devam edeceğini kabul etmiştir (m. 289/III).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 293. maddesinin birinci fıkrası gereğince, kesin mühlet talebinin kabulü ile kesin mühlet kaldırılması talebinin reddine ilişkin kararlara karşı kanun yolu kapalıdır. İcra ve İflâs Kanunu'nda kesin mühletin uzatılması kararına karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun'da bu konuda açık bir yasaklama olmadığına göre, asliye ticaret mahkemesinin kesin mühletin uzatılmasına dair kararına karşı istinaf yoluna başvurulabilmelidir.

Konkordato komiseri kesin mühleti İcra ve İflâs Kanunu'nun 288. maddesinde belirtilen usülle ilân eder (m. 299). İlân, alacaklıların ve borçluyula bundan sonra iş yapacak üçüncü kişilerin, borçluya kesin mühlet verildiğinden haberdar olmalarını sağlar. Kesin mühletin doğurduğu bir diğer sonuç ise, alacaklılara alacaklarını kaydettirmeleri için ilândan itibaren on beş gün süre verilmesidir. Kanun'da öngörülen sürede alacaklarını bildirmeyen alacaklılar konkordato projesinin müzakerelerine katılamayacaklardır. Bilançoda kayıtlı alacaklılar ise bu yaptırımdan muaf tutulmuştur (m. 299/I, c. 3). Kanun'da alacaklıların ilândan haberdar olmalarını temin etmek amacıyla, ilânın birer suretinin adresi belli olan alacaklılara postayla gönderileceği belirtilmiştir (m. 299/I, c. 2).

Kesin Mühletin Sonuçları

Alacaklılar bakımından: Buna göre, kesin mühlet içinde borçlu aleyhine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre yapılan takipler de dahil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur. Bir takip işlemi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşürücü süreler işlemez (m. 294/I).

Konkordato mühleti içinde borunun malları hakkında ihtiyati haciz kararları uygulanmaz. Mühlet içinde, borçluya karşı hiçbir icra takip işlemi yapılamaz (m. 51/II). Mühlet içinde takip yasağına aykırı olarak yapılan takipler ve icra takip işlemleri geçersizdir.

Ancak mühlet içinde takip yasağının bazı istisnaları vardır. Konkordato mhletine rağmen borçluya karşı, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte bulunmak mümkündür ve daha önce başlamış olan bu tür takiplere devam edilebilir. Fakat bu takiplerde de muhafaza tedbirleri alınamaz ve rehinli malın satışı gerçekleştirilemez (m. 295).

Ayrıca, 206. maddenin birinci sırasında belirtilen alacaklar için konkordato mühleti içinde de haciz yoluyla takip yapılabilir ve daha önce başlamış olan takiplere devam edilebilir. Bu alacaklar için yapılan takiplerde, borunun malları üzerinde muhafaza tedbirleri alınması ve malların satışının yapılması da mümkündür.

Konkordato, aksine hüküm içermiyorsa mühlet, rehinle temin edilmiş olanlar dışında kalan (rehinsiz) alacaklar için faiz işlemesini durdurur (m. 294/III).

Mühlet içinde, iflâsta takası düzenleyen 200. maddedeki takas yasağı ve 201. maddedeki takasa itiraz hakkındaki hükümler, konkordato talep etmiş olan borunun taraf olduğu alacaklar için de uygulama alanı bulur. Bu maddelerin uygulanmasında geçici mühletin ilânı tarihi esas alınır.

Hacizli mallar hakkında niteliğine uygun dştğu ölçüde Kanun'un 186. madde hükmü uygulanır.

Konusu para olmayan alacaklar, alacaklı tarafından, ona eşit kıymette para alacağına çevrilerek komisere bildirilir. şu kadar ki borçlu, komiserin onayıyla taahhüdün aynen ifasını üstlenmekte serbesttir.

Mühlet içinde borçluya karşı iflâs yoluyla takip hiçbir Şekilde yapılamayacağı gibi, daha önce başlamış olan iflâs yoluyla takiplere de devam edilemez.

Mühlet kararının, borunun taraf olduğu davalara bir etkisi yoktur. Konkordato mühleti içinde borçluya karşı dava açılması ve açılmış davalara devam edilmesi mümkündür.

Takep yasağına getirilen istisnalar sadece haciz yoluyla takipler içindir; iflâs yoluyla takip yasağı, söz konusu alacaklar için de mutlak olarak geçerlidir.

Borçlu bakımından : Mühlet içinde borunun tasarruf yetkisi de sınırlanır. Borçlu, mühlet içinde bazı tasarrufları hiç yapamaz, bazı tasarrufları ise konkordato komiserinin izni ile yapabilir. Borçlu, komiserin nezareti (denetimi) altında işlerine devam edebilir. Ancak mahkeme, bazı işlemlerin geçerliliğini, komiserin katılımı ile yapılmasına bağlayabilir veya borunun yerine komiserin işletmenin faaliyetini devam ettirmesine karar verebilir (m. 297/I). Bu son ihtimalde, borunun işletme ile ilgili olan işlerdeki tasarruf yetkisi tamamen konkordato komiserine devredilmekte ve komiser, işletmeyi bizzat yönetmek üzere yetkilendirilmektedir.

Mühlet içinde komiserin onayıyla akdedilen sözleşmelerden doğan borçlar, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda ve gerçekleşmesi durumunda, sonraki iflâsta masa borcu sayılır (m. 303/II).

Borçlu, asliye ticaret mahkemesinin izni dışında, mühletin ilânından itibaren rehin ve ipotek tesis edemez, taşınmaz satamaz, işletmenin devamlı tesisatını kısmen dahi olsa devredemez ve takyit edemez, kefil olamaz ve ivazsız tasarruflarda bulunamaz. Bunlara ilişkin sözleşmeler hükümsüzdür (mutlak anlamda batıldır) (m. 297/II). Mahkeme bu işlemler hakkında karar vermeden önce komiserin ve alacaklılar kurulunun görüşünü almak zorundadır. Bu yasak işlemler dışında, komiserin onayı olmaksızın yapılan diğer işlemler ise geçerlidir. Ancak, bu işlemlerle alacaklılar zarara uğrar ise, komiser, bu durumu rapor ederek mahkemeden mühletin kaldırılmasını isteyebilir. Ayrıca borçlu yasak işlemlerde bulunursa veya komiserin talimatlarına aykırı davranırsa mahkeme, borunun tasarruf yetkisini veya kesin mühlet kararını kaldırabilir.

Bir diğer sonuç, konkordato mhletinden yararlanan borunun tarafı olduğu *sözleşmeler bakımındandır*: İcra ve İflâs Kanunu'nun 296. maddesinin birinci fıkrasına göre, sözleşmenin karşı tarafının konkordato projesinden etkilenip etkilenmediğine bakılmaksızın, borunun taraf olduğu ve işletmesinin faaliyetinin devamı için önem arz eden sözleşmelerde yer alıp da borunun konkordato talebinde bulunmasının sözleşmeye aykırılık teşkil edeceğine, haklı fesih sebebi sayılacağına yahut borcu muaccel hâle getireceğine ilişkin hükümler, borunun konkordato yoluna başvurması durumunda

uygulanmaz. Sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmasa dahi sözleşme, borçlunun konkordatoya başvurduğu gerekçesiyle sona erdirilemez.

Öte yandan borçlu, tarafı olduğu ve konkordatonun amacına ulaşmasını engelleyen sürekli borç ilişkilerini, komiserin uygun görüşü ve mahkemenin onayıyla herhangi bir zamanda sona erecek şekilde feshedebilir. Borçluya uzun süreli ve elverişsiz sözleşmeleri sona erdirmeye yetkisi tanınarak, borçlunun mali durumunu iyileştirme şansı artırılabilir. Borçlunun Kanun'daki hükme istinaden feshini isteyebileceği sözleşmelere ise, kira, hasılat kirası, finansal kiralama ve lisans sözleşmeleri örnek olarak verilebilir. Hizmet sözleşmelerinin feshine ilişkin özel hükümler saklıdır (m. 296/II. c. 3). Sözleşmenin feshi nedeniyle ödenmesi gereken tazminat da konkordato projesine tabi olur.

Rehinli alacaklılarla müzakere ve borçların yapılandırılması, 308/h maddesinde düzenlenmiştir. Alacaklı henüz ön projede belirtmek suretiyle rehinle temin edilmiş borçların yapılandırmasını talep edebilecektir (m. 308/h, I). Böyle bir teklif yapılmış ise, komiser, kesin mühlet içinde rehinli alacaklıları uygun göreceği zamanda, anapara indirimi, faiz indirimi veya ödeme tekliflerini müzakere etmek üzere davet eder. Bu toplantı sonunda ortak bir metnin oylaması zorunluluğu yoktur. Tüm rehinli alacaklılara eşit işlem yapılması aranmamıştır. Aksine borçlu her bir alacaklı ile ayrı ayrı müzakere edebilir ve ayrı ayrı bu teklifin kabulünü sağlayabilir. Bununla birlikte borçlunun tüm rehinli alacaklılarına ortak bir teklifte bulunması da mümkündür.

Ortak bir anlaşma metninin oya sunulması şeklinde bir usul tercih edilse dahi, bu oylama, konkordatoya tabi alacaklılarla yapılan oylamadan ayrı yapılır.

Rehinli alacaklılarla yapılan müzakere veya müzakereyi takip eden yedi günlük iltihak süresi içinde rehinli alacaklılar, alacak miktarı itibarıyla üçte ikiyi aşan bir çoğunlukla öneri ya da önerileri kabul ederler ve anlaşma sağlanırsa, komiser anlaşmayı tutanağa geçirir ve alacaklıların imzalarını alır. Konkordato komiseri bu şekilde sağlanan bir anlaşma olursa, bu anlaşmayı diğer anlaşmadan ayrı olarak raporuna yazar ve mahkemeye sunar.

Rehinli alacaklılarla sağlanan anlaşmanın tüm rehinli alacaklıları bağlayıcılığı, konkordatoya tabi olan alacaklılarla yapılan anlaşmanın (konkordatonun) kabul ve tasdik edilmesi koşuluna bağlıdır.

Adi alacaklılar arasında yapılan oylama sonucu konkordatonun kabul edilmiş olması haline, madde 308/h çerçevesinde borçlu ile anlaşmayan rehinli alacaklıların da bağlanması için kanunda aranan çoğunluğun sağlanamamış olması, konkordatonun, tasdik edilmesine engel teşkil etmez. Adi alacaklılar için teklif olunan konkordato mahkemece tasdik edilmezse, rehinli alacaklılarla sağlanan anlaşma tek başına konkordatonun tasdikine yetmez.

Alacak tutarı bakımından üçte ikiyi aşan rehinli alacaklı ile yeniden yapılandırma anlaşmasına varıldığı durumda, borçlu ile anlaşmayan rehinli alacaklılar, taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılan temerrüt öncesi faiz oranı uygulanmak suretiyle diğer rehinli alacaklılarla yapılan anlaşmalardan en uzun vadeliğine tabi olacaktır.

Kesin Mühletin Kaldırılması

İcra ve İflâs Kanunu'nda asliye ticaret mahkemesinin iki hâlde kesin mühletin kaldırılmasına karar vereceği benimsenmiştir. Bunlar; konkordato mühleti içinde borçlunun mali durumunun düzelmesi (m. 291/I) ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 292. maddesinde belirtilen hâllerden birinin varlığıdır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 291. maddesine göre, borçlunun mali durumunun iyileşmesi hâlinde kesin mühlet kaldırılır. Bu sebebe dayanarak kesin mühletin kaldırılması için, borçlu borca batık iken konkordato talep etmişse borca batıktan çıkmış olması; buna karşılık, ödeme güçlüğü iken konkordato talep etmişse bu hâlden kurtulmuş olması gerekir. Borçlunun ödeme güçlüğüne düşme tehlikesiyle konkordato talebinde bulunduğu hâllerde ise, anılan tehlikenin ortadan kalktığıнын bildirilmesi gerekir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 292. maddesinde ise, kesin mühlet kaldırılarak borçlunun iflâsına karar verilebilecek hâller düzenlenmiştir. Bunlar;

- Borçlunun malvarlığının korunması için iflâsın açılmasının gerekli olması,
- Konkordatonun başarıya ulaşamayacağı anlaşılıyorsa,

- Borçlu Kanun'un 297. maddesinde sayılan yasak tasarruflardan birisini mahkemenin iznini almadan yaparsa veya komiserin talimatlarına uymazsa,
- Sermaye şirketi veya kooperatif borca batık olduğu halde konkordato teklifinden feragat ederse.

Mühletin kaldırılması sonucunu doğuran hallerin varlığını tespit eden konkordato komiseri, bu durumu asliye ticaret mahkemesine bir raporla bildirir ve mühletin kaldırılmasını ister. Mahkeme kesin mühletin kaldırılmasına karar vermeden önce komiserin yazılı raporunu alacağı gibi, konkordato talep eden borçluyu (veya alacaklıyı) ve alacaklılar kurulunu davet ederek dinleyecektir (m. 291/III). Mahkeme gerektiğinde diğer alacaklıları da dinledikten sonra kararını verir.

Kesin mühletin kaldırılması kararına karşı kanun yolunun kapalı olduğuna dair İcra ve İflâs Kanunu'nda açık bir düzenleme yoktur. Aksine düzenleme olmadığı müddetçe, mahkemelerin verdikleri nihai kararlara karşı kanun yoluna müracaat edilebildiğine göre ilgililer bu karara karşı da istinaf yoluna müracaat edebilmelidir.

Konkordato Komiseri

Konkordato mühleti veren asliye ticaret mahkemesi, gerekli bilgi ve tecrübeye sahip Türk vatandaşlarından bir veya birkaç konkordato komiseri atar. Yeni bir görevlendirme yapılmasını gerektiren bir durum olmadığı takdirde mahkeme, geçici komiserin görevine devam etmesine karar verebilir (m. 289, III). Birden fazla komiser atanması hâlinde ticaret mahkemesi bu kişilerin görev ve yetki alanlarını da belirlemelidir.

Komiser, sadece konkordato işine münhasır olan bir icra organıdır. İcra ve iflâs müdürlerine ilişkin bazı hükümler (m. 8, 10, 11, 16, 21 ve 359) komiser hakkında da uygulanır (m. 287/V). Komisere, yaptığı iş karşılığında asliye ticaret mahkemesi tarafından belirlenen bir ücret ödenir (Niz. m. 55).

Konkordato komiseri, kusurundan doğan zararlardan sorumludur. Ayrıca, cezaî sorumluluk açısından, konkordato komiseri, eylemleri bakımından Türk Ceza Kanunu anlamında kamu görevlisi sayılır.

Konkordato komiserinin görevleri şunlardır:

1. Borçlunun tasarruflarını denetlemek ve işlemlere katılmak (m. 290/I b. b).
2. Borçlunun malvarlığının defterini tutar (m. 298/I).
3. İlân ile alacaklıları davet eder (m. 299-301).
4. Kendisine bildirilen alacakları inceler (300). Komiser alacaklar hakkında borçlunun görüşünü alır, ancak komiserin bu konuda red yetkisi yoktur. Alacaklılar ilândan itibaren onbeş gün içinde alacaklarını bildirirler. Komiser, kendisine bildirilen alacakları inceler ve bu konuda borçluyu açıklamada bulunmaya davet eder. Borçlunun kabul ettiği alacaklar konkordato çoğunluğunun hesabında dikkate alınır; borçlunun kabul etmediği çekişmeli alacakların ise dikkate alınıp alınmayacağı veya ne miktarda dikkate alınacağına asliye ticaret mahkemesi karar verir (m. 302/V).
5. Ara Raporlar Düzenlemek (m. 290, I, b. d).

Konkordato komiserinin görevleri nelerdir?

Alacaklılar Kurulu

- Konkordato talebini inceleyen asliye ticaret mahkemesi kesin mühlet kararıyla birlikte alacaklılar kurulu oluşturabilir (m. 289/III). Adi konkordatoda alacaklılar kurulunun teşekkül edip etmeyeceği hâkimin takdirine bırakılmıştır (m. 289/III, c.1). Ancak, en az üç alacaklı sınıfı bulunması kaydıyla, alacaklı sayısının iki yüz elliye veya alacak miktarının yüz milyon Türk Lirasını aşması halinde alacaklılar kurulunun oluşturulması zorunludur. (K. Yön. m. 11/II).

- Kurulda kimlerin yer alacağını mahkeme belirleyecektir (m. 289/IV). Kurul yedi alacaklıyı geçmemek ve tek sayıda olmak kaydıyla oluşturulur. Kurulda farklı alacaklı sınıfından alacaklılar yer alacaktır (m. 289/III). Alacaklılar kurulu oluşturulurken komiserin de görüşü alınır.
- Alacaklılar kurulu, kesin mühlet içinde komiserin faaliyetlerine nezaret etme ve komisere tavsiyelerde bulunma yetkisine sahiptir (m. 290/VII),
- Alacaklılar kurulu, komiserin faaliyetlerini yeterli bulmazsa, komiserin değiştirilmesini talep edebilir. Mahkeme bu talep hakkında borçluyu ve komiseri dinledikten sonra kesin olarak karar verir (m. 290/son).
- Alacaklılar kurulu her ay en az bir kere toplanır ve hazır bulunanların oy çokluğuyla karar alır. Komiser bu toplantıda hazır bulunarak alınan kararları toplantıya katılanların imzasını almak suretiyle tutanağa bağlar.

Alacaklılar Toplantısı, Konkordatonun Mahkemede İncelenmesi ve Tasdiki

Alacaklılar, yapılan ilânda (m. 301) bildirilen yer, gün ve saatte toplanırlar. Bu toplantıda alacaklılar, borçlunun konkordato teklifini görüşürler. Toplantıya, alacaklı olduğunu süresinde bildirenler ve alacaklı olduğunu süresinde bildirmemekle birlikte, ayrıntılı bilançoda gösterilenler katılabilir. Borçlu da, gerekli bilgileri vermek için toplantıda bulunmaya mecburdur (m. 302/II). Alacaklılar toplantısı için bir toplanma veya karar nisabı yoktur. Toplantı, katılan alacaklılarla gerçekleştirilir.

Konkordato komiseri, toplantının başkanıdır ve borçlunun durumuna ilişkin ayrıntılı bir rapor verir (m. 302/I). Raporun okunmasından sonra, konkordato teklifi görüşülür ve bu konuda borçlu ve alacaklılar görüş açıklarlar.

Toplantı sonunda bir tutanak düzenlenir ve konkordatoyu kabul etmek isteyen alacaklılar ve komiser tarafından tutanağın altı imzalanır. Ancak alacaklıların hemen toplantıdan sonra, tutanağı imza etmeleri zorunlu değildir. Konkordatoya muvafakat etmek isteyen alacaklılar, toplantıdan itibaren yedi gün içinde de konkordatoyu kabul ettiklerini komisere bildirebilirler (m. 302/VI).

Konkordatonun kabulü için iki çeşit çoğunluk, alacaklı ve alacak çoğunluğu aranır. Konkordato projesi 302. maddede öngörülen çoğunlukla kabul edilmiş olmalıdır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 302. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, konkordato projesi, kaydedilmiş olan alacaklıların ve alacaklarının yarısını veya kaydedilmiş olan alacaklıların dörtte biri ve alacaklarının üçte ikisini aşan bir çoğunluk tarafından imza edilmiş ise kabul edilmiş sayılmaktadır.

Oylamada sadece konkordato projesinden etkilenen alacaklılar oy kullanabilir. 206. maddenin birinci sırasında yazılı imtiyazlı alacakların alacaklıları ve borçlunun eşi ve çocuğu ile kendisinin ve evlilik bağı ortadan kalkmış olsa dahi eşinin anası, babası ve kardeşi alacak ve alacaklı çoğunluğunun hesabında dikkate alınmaz.

Rehinle temin edilmiş olan alacaklar, 298. madde uyarınca takdir edilen kıymet sonucunda teminatsız kaldıkları kısım için hesaba katılırlar.

Konkordato komiserine yazdırılmış olup da, borçlu tarafından reddedilmiş olan alacaklar, nizalı alacak sayılır ve bu tür alacakların çoğunluğunun hesabında dikkate alınıp alınmayacaklarına; alınacaklarsa, hangi oranda dikkate alınacaklarına asliye ticaret mahkemesi karar verir. Alacağın varlığı hakkında, genel mahkemelerce verilecek kararlar saklıdır (m. 297/VI).

Tasdik Yargılaması

Komisere alacaklılar için iltihak süresinin bitiminden itibaren en geç yedi gün içinde konkordatoya ilişkin bütün belgeleri, konkordato projesinin kabul edilip edilmediğine ve tasdikin uygun olup olmadığına dair gerekçeli raporu ile birlikte mahkemeye verir (m. 302/VIII).

Komisere gerekçeli raporunu ve dosyayı tevdi alan mahkeme, konkordato hakkında karar verilmek üzere yargılamaya başlar (m. 304). Mahkeme komiseri dinledikten sonra kesin mühlet içinde kararını vermek zorundadır. Konkordato hakkında yapılan yargılamada kesin mühlet içinde bir karar

verilemeyeceği anlaşılırsa; mahkeme, gerekli görürse komiserden gerekçeli bir rapor da alarak, karar verilinceye kadar mühlet hükümlerinin devamına karar verebilir. Bu süre altı aydan fazla olamaz.

Dosyayı alan mahkeme, hemen bir duruşma günü belirler ve bunu 288. madde uyarınca ilân eder (m. 304/I). İlânda duruşma günü ve yeri ile saati dışında ayrıca itiraz etmek isteyen alacaklıların bu itiraz sebeplerini duruşma gününden en az üç gün önce yazılı olarak bildirmek kaydıyla duruşmada hazır bulunabilecekleri de yazılır.

Konkordatonun tasdiki yargılaması bir dava değil, çekişmesiz yargı işidir (HMK m. 382/II, f, 7). Bu nedenle mahkeme, kendiliğinden araştırma ilkesi çerçevesinde, duruşma gününe kadar konkordato komiserinin raporunu ve konkordato dosyasını inceleyerek eksiklik ve çelişkiler varsa, bunları komisere tamamlatmalı ve ek rapor istemelidir; gerektiğinde kendiliğinden bilirkişiden de yararlanabilir.

Mahkeme tasdik talebi hakkında karar vermeden önce konkordato komiserini mutlaka dinlemelidir (m. 304/I); komisere davetiye gönderilmeden, dosya üzerinden karar verilemez. Komiserin duruşmada hazır bulunmaması durumunda mahkeme, gerek görürse, duruşmayı yakın bir güne (mühlet içinde olmak kaydıyla) erteleyebilir. Komiserin, tanıklığa ilişkin hükümler (HMK m. 253) kıyasen uygulanarak zorla getirilmesi ve koşulları oluştuğunda, cezaî yaptırım uygulanması da mümkündür.

Konkordatonun tasdiki talebi hakkında karar verecek olan mahkemenin, borçluyu da dinlemesi gerekir. Mahkeme böylece, ilân üzerine itirazda bulunan alacaklıların itiraz sebepleri hakkında, borçluyu da dinledikten sonra karar verebilecektir. Borçlunun, mahkemenin davetine uymaması durumunda, mahkeme, komiserin raporu, alacaklıların itirazları ve dosya kapsamına göre karar verebilir.

Mahkeme, yapacağı incelemede, konkordatonun tasdiki için aranan koşulların tamamının gerçekleşmiş olup olmadığını araştırmalıdır. Bu incelemede ispat yükü, konkordato koşullarının gerçekleştiğini iddia eden borçluya düşer; yani, koşullara ilişkin vakıaların gerçekleşmiş olduğu iddiasının ispatsız kalmasının riski borçluya aittir. Ancak konkordatonun tasdiki koşulları kamu düzenine ilişkin olduğundan, koşullara ilişkin inceleme kendiliğinden araştırma ilkesine göre yapılır ve basit yargılama usûlü (HMK m. 316/I, b. e) uygulanır.

Mahkeme, konkordato projesini yetersiz bulursa kendiliğinden veya talep üzerine gerekli düzeltmenin yapılmasını da isteyebilir. Buradaki düzeltme elbette alacaklılar lehine olmalıdır. Aksi takdirde, kabul oyu veren alacaklılar aleyhine bir değişiklik, oylanmadan konkordatonun bir hükmü olarak bağlayıcı hâle gelir ki, buna izin verilmemelidir.

Mahkeme tasdik için gerekli şartların bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırır. Bu şartlar (m. 305):

1. Adi konkordatoda teklif edilen tutarın, borçlunun iflâsı halinde alacaklıların eline geçebilecek muhtemel miktardan fazla olacağına anlaşılması gerekir (m. 305, ı, b. a).
2. Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda, paraya çevirme halinde elde edilen hasılat veya üçüncü kişi tarafından teklif edilen meblağ, iflâs yoluyla tasfiye halinde elde edilebilecek bedelden fazla olmalıdır (m. 305, I, b. a).
3. Teklif edilen meblağ borçlunun kaynakları ile orantılı olmalıdır (m. 305, I, b. b).
4. Konkordato gerekli çoğunlukla kabul edilmiş olmalıdır (m. 305, I, b. c).
5. Alacaklılar açıkça vazgeçmedikçe, kanunda öngörülen alacaklar için yeterli teminat gösterilmiş olmalıdır (m. 305, I, b. d).
6. Tasdik için gereken giderler ve harçlar depo edilmelidir (m. 305, I, b. e).

Ticaret mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda Kanun'da konkordatonun tasdiki için öngörülen yukarıdaki şartların somut olayda gerçekleşmiş olduğu ve konkordatonun başarı şansının bulunduğu kanaatine varırsa, konkordatonun tasdikine karar verir. Konkordatonun tasdiki kararında, alacaklıların, hangi ölçüde alacaklarından vazgeçtikleri, borçlunun borçlarını nasıl ödeyeceği ve gerekirse sağlanacak teminatlar belirtilir (m. 306/I).

Tasdik kararının hüküm fıkrasında, konkordato çerçevesindeki ödemelerin kaç taksit halinde, hangi tarihlerde ve tutarlarda yapılacağını ödemelere başlanması için kararın kesinleşmesinin beklenip beklenmeyeceği hususlarına açıkça yer verilmelidir. Tasdik kararında, rehinli alacaklılar ile yapılan

yeniden yapılandırma anlaşmalarının toplam rehinli alacakların üçte ikisini aştığı ve anlaşmaya varmayan rehinli alacaklıların hangi vadelere tabi olduğu hususu da açıkça belirtilmelidir (m. 308/h).

Tasdik edilen konkordato projesinde aksine bir hüküm kabul edilmemişse, konkordatonun tasdikinden sonra borçlu malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf edebilecektir.

Tasdik kararı 288. madde uyarınca ilân olunur ve ilgili yerlere bildirilir.

Alacakları itiraza uğramış olan alacaklılar, tasdik kararının ilânı tarihinden itibaren bir ay içinde dava açabilirler. Tasdik kararını veren mahkeme, konkordato projesi uyarınca çekişmeli alacaklara isabet eden payın, kararın kesinleşmesine kadar borçlu tarafından, mahkemece belirlenen bir bankaya yatırılmasına karar verebilir. Süresi içinde dava açmamış olan alacaklılar, bu paydan ödeme yapılmasını talep edemezler; bu durumda yatırılan pay borçluya iade edilir (308/b).

Konkordatonun tasdiki şartları somut olayda bulunmuyorsa, konkordatonun tasdiki talebi mahkemece reddedilir (m. 308). Mahkemenin ret kararında, tasdik şartlarının hangisinin veya hangilerinin mevcut olmadığına gerekçeleriyle birlikte açıkça ortaya konulması gerekir. Tasdik talebini reddeden mahkeme, alacaklının talebi üzerine, borçlu iflâsa tabi kişilerdense, borçlunun iflâsına karar verebilir.

Konkordato hakkında verilen karara karşı borçlu veya konkordato talep eden alacaklı, kararın tebliğinden; itiraz eden alacaklılar ise tasdik kararının ilânından itibaren on gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Konkordato ile ilgili davalar adli tatilde de görüldüğü için bu süre adli tatilde de işlemeye devam eder. İstinaf incelemesi duruşmasız olarak dosya üzerinden gerçekleştirilmelidir.

Bölge adliye mahkemesinin, konkordatonun tasdiki talebine ilişkin mahkeme kararlarına karşı istinaf incelemesi neticesinde verdiği kararın temyizi de mümkündür. Temyiz süresi, bölge adliye mahkemesi kararının tebliğinden itibaren on gündür. İstinaf ve temyiz incelemesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre yapılır (m. 308/a).

Konkordatonun Hüküm ve Sonuçları ile Konkordatonun Feshi

Konkordatonun tasdiki ile birlikte aşağıdaki sonuçlar doğar. Buna göre:

1. Konkordato, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle gelir. Tasdik edilen konkordato projesinde konkordatonun tasdik kararının kesinleşmesiyle bağlayıcı hâle geleceği de kararlaştırılabilir.
2. Tasdik edilmiş ve kesinleşmiş olan konkordato, o konkordatoya ret oyu vermiş olan ve alacağını konkordatoya yazdırmamış olan alacaklılar için de mecburîdir. Borçlu, bu alacaklılara da diğer alacaklılar gibi, konkordatoda (tasdik kararında) yazılı şartlar çerçevesinde (oran, tutar, taksit ve vade konularında) ödeme yapacaktır.
3. Konkordatonun tasdiki kararı ile birlikte konkordato hükümleri kural olarak tüm alacaklar bakımından mecburi hâle gelir. Konkordatoda geçici mühlet kararının verilmesinden önce doğmuş ve tasdik kararına kadar geçen süre içinde konkordato komiserinin izni olmaksızın akdedilmiş olan tüm alacaklar bakımından tasdik edilen konkordato hükümleri geçerli olacaktır. Ancak, kredi kurumları tarafından verilen krediler de dahil olmak üzere, mühlet içinde komiserin izniyle akdedilmiş borçlar, adi konkordatoda konkordato şartlarına tabi değildir; malvarlığının terki suretiyle konkordatoda yahut sonraki bir iflâsta masa borcu sayılır. Aynı kural karşı edimin ifasını komiserin izniyle kabul eden borçlunun taraf olduğu sürekli borç ilişkilerindeki karşı edimler için de geçerlidir. Ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun 206. maddesinin birinci sırasındaki alacaklılar da konkordatoya tabi değildir. Keza alacağı rehinle temin edilmiş olması hâlinde rehinli alacaklı konkordatoya tabi değildir.
4. Konkordato mühleti ile duran takipler sonucu, borçlunun mallarına haciz konulmuş ve fakat henüz hacizli mallar satılmamış ise konkordatonun tasdiki kararının kesinleşmesiyle bu hacizler düşer (m. 308/ç).
5. Alacaklı, konkordatoya kabul oyu vermemişse konkordato teklifinde bulunan borçlunun müşterek borçlusu ve kefillerine karşı tüm haklarını muhafaza eder (m. 303). Yani, konkordato yapılmamış gibi onlardan alacağın tamamı istenebilir. Bununla birlikte, konkordatoya kabul oyu vermiş olsa bile, alacaklı, haklarını müşterek borçluya veya kefile ödeme karşılığında temlik etmeyi teklif etmiş ve onlara alacaklılar toplantısının yer, gün ve saatini en az on gün önce haber vermiş ise müşterek

borçluya veya kefile karşı haklarını tam olarak muhafaza eder (m. 303/II). Bunların dışında, alacaklı, müracaat haklarına zarar gelmeksizin, müşterek borçluya veya kefile, konkordato görüşmelerine katılma yetkisini verebilir (m. 303/III).

6. Borçlunun, alacaklılarından birine konkordato şartlarından fazla olarak ödeme vaadinde bulunması yasaktır ve bu vaad herhangi bir mahkeme hükmüne gerek kalmaksızın batıldır (m. 308/d). Ayrıca böyle bir vaadde bulunulması, cezaî sonuçlar da doğurur (m. 333).
7. Konkordatonun tasdiki kararında alacaklıların hangi ölçüde alacaklarından vazgeçtiği, borçlunun borçlarını nasıl ödeyeceği ve gerekirse sağlanacak teminatlar belirtilir. Kararda konkordatonun yerine getirilmesini sağlamak için gerekli gözetim, yönetim ve tasfiye tedbirlerini almakla görevli bir kayyım tayin edebilir (m. 306, II). Kayyım iki ayda bir rapor hazırlayarak bu raporu mahkemeye sunar ve alacaklılar bu raporu inceleyebilirler (m. 306/2). Kayyım borçlunun işletmesinin durumu ve proje uyarınca borçlarını ödeme kabiliyetini muhafaza edip etmediğini raporunda belirtmek zorundadır.
8. Konkordatoyu tasdik eden hâkim, borçlunun talebi üzerine, tasdik kararından itibaren en fazla bir yılı geçmemek kaydıyla, rehinli taşınır veya taşınmazın konkordato talebinden önceki bir alacak nedeniyle satışını erteleyebilir. Rehlinli malların satışının ertelenmesi borçlunun gerekçeli talebi ve mahkemenin kararı ile mümkündür.

Ertelemenin yapılabilmesi için rehinlerin her şeyden önce konkordato mühleti verilmeden önce doğmuş olması gerekir (m. 307/I, b. a). Yine rehinle temin edilen alacağın konkordato talep tarihine kadar ödenmemiş faizi bulunmamalıdır (m. 307/I, b. b). Bu iki koşul yanında borçlu, rehinli malın işletmenin faaliyeti için zorunlu olduğunu ve paraya çevrilmesi durumunda ekonomik varlığının tehlikeye düşeceğini yaklaşık olarak ispat etmelidir (m. 307/I, b. c).

Yeni düzenleme ile finansal kiralama konusu malların iadesinin de ertelenmesi mevcut hükme ilave edilmiştir. Finansal kiralama konusu malların iadesinin ertelenmesi için dört koşul aranmıştır. Bunlardan birincisi, borçlu finansal kiralama sözleşmesinin aynen ifasını 294'üncü maddenin yedinci fıkrası uyarınca üstlenmiş olmalıdır. Borçlu kesin mühletin verilmesi üzerine finansal kiralama konusu malın aynen ifasını üstlenmişse, tasdik aşamasında bu malın iadesinin ertelenmesini talep edebilecektir. İkinci olarak, finansal kiralamadan doğan kira alacağı konkordato talebinden önce doğmuş olmalıdır. Konkordato talebinden sonra komiserin izniyle veya izni olmaksızın finansal kiralama sözleşmesi imzalanmış ise, bu sözleşmeye konu olan malların iadesinin ertelenmesi istenemez. Borçlunun finansal kiralama şirketine ödenmemiş kira borcu üç aylık tutarı aşmamalıdır. Bu erteleme nedeniyle finansal kiralama konusu malın değer kaybından kaynaklanabilecek zarar, teminat altına alınmış olmalıdır. Borçlu finansal kiralama konusu malın işletmenin faaliyeti için zorunlu olduğunu ve iade edilmesi durumunda ekonomik varlığının tehlikeye düşeceğini yaklaşık olarak ispat etmiş olmalıdır.

Alacaklılar her iki erteleme talebine karşı itiraz edebilirler (m. 304, I).

Erteleme süresi en fazla bir yıldır. Bu bir yıllık süre uzatılamaz ve mahkeme de mutlaka erteleme kararını bir yıl için vermek zorunda değildir. Koşullar gerektiriyorsa mahkeme bu süreyi daha kısa tutabilir. Borçlu rehinli veya finansal kiralama konusu malı rızasıyla devreder, iflâs eder veya ölürse, erteleme kendiliğinden hükümsüz kalır.

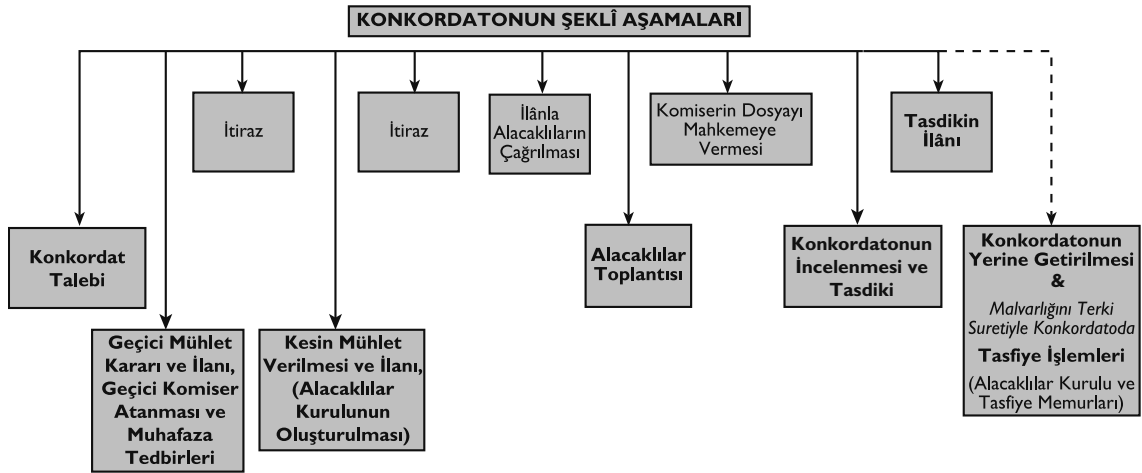
Konkordatoyu tasdik eden mahkeme alacaklının talebi üzerine borçluyu da dinledikten sonra aşağıdaki hâllerden birisinin mevcut olduğu yaklaşık olarak ispat edilirse, erteleme kararını kaldırır. Bu hâller;

1. Borçlu ertelemeyi yanlış bilgiler vermek suretiyle elde etmiş ise;
2. Borçlunun serveti ve gelirleri artmış ve borçlu ekonomik varlığını tehlikeye sokmadan borcu ödeyebilecek hâle gelmişse;
3. Rehlinli malın paraya çevrilmesi veya finansal kiralama konusu malın iadesi, borçlunun ekonomik varlığını artık tehlikeye sokmayacaksa.

Kanun'da konkordatonun sadece bir alacaklı için feshi ve tüm alacaklılar için feshi şeklinde iki ayrı düzenleme yapılmıştır.

Konkordatonun tasdikinden sonra, her alacaklı, kendisine karşı konkordato şartları çerçevesinde borçlar ödenmediği takdirde, borçluya karşı takip yapabileceği gibi, konkordatonun sadece kendisi bakımından feshini de talep edebilir. Bu durum, konkordatonun sadece *bir alacaklı için feshini* gerektirir (m. 308/e).

Borçlunun, konkordatonun tasdiki sırasında dürüst olmayan hareketlerle konkordatonun tasdikini sağladığı, sonradan (tasdikten sonra) anlaşılırsa, alacaklılar konkordatonun feshini isteyebilirler. Bu durumda konkordato *tüm alacaklılar için feshedilmiş olur* (m. 308/f). Konkordatonun feshi hâlinde 308. madde hükmü uygulanır (m. 308/, III). Söz konusu maddeye göre, mahkeme tasdik talebini reddederse, borçlunun re'sen iflâsına karar verir. Ancak bunun için borçlu hakkında doğrudan doğruya iflâs sebeplerinin mevcut olması aranmaktadır. Bununla birlikte 308. maddedeki hâlin varlığı, yani konkordatonun tasdik edilmemesi, 177. maddenin üçüncü bendinde doğrudan iflâs sebebi sayılmıştır. O hâlde konkordatonun feshi aynı zamanda doğrudan iflâs sebebi sayıldığından, diğer doğrudan iflâs sebepleri aranmaksızın mahkemece borçlunun re'sen iflâsına karar verilmelidir.

İflâs İçi Konkordato

İflâsına karar verilmiş bir kimse de karar verilen bu iflâstan kurtulmak, iflâsın kaldırılmasını sağlamak için (m. 182) konkordato teklif edebilir. Bu durumda yukarıda incelediğimizden farklı olarak, konkordato, borçlunun iflâsına engel olmamak şeklinde bir amaçla değil; iflâsa karar verilmiş bir durumda, bu kararın kaldırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

İflâs içi konkordatoda, iflâs dışı konkordatodan farklı olarak;

- Konkordato mükleti yoktur,
- Konkordato komiseri tayin edilmez,
- Konkordato teklifi ikinci alacaklılar toplantısında incelenir.

Bu farklar da dikkate alındığında iflâs içi konkordatonun prosedürü şöyle özetlenebilir (m. 309):

- İflâsına hükmedilmiş olan bir borçlu konkordato talep ederse veya bu borçlunun alacaklılarından biri konkordato işlemlerinin başlatılmasını isterse, iflâs idaresi, görüşüyle beraber ikinci alacaklılar toplanmasında veya daha sonra müzakere edilmek üzere alacaklılara bu talebi bildirir.
- 302 ilâ 307 nci maddeler ile 308/a ilâ 308/g maddeleri burada da uygulanır.

Komisere ait görevler iflâs idaresi tarafından yapılır.

- Konkordato hakkında verilen karar iflâs idaresine bildirilir. İflâs içi konkordatonun kabulü için gerekli olan çoğunluk, iflâs dışı konkordatodaki gibidir. Bu çoğunluğa ulaşıldığı takdirde konkordato kabul edilmiş sayılır.

- Konkordato talebinin alacaklılar tarafından kabul edildiği toplantının yapıldığı tarihten, konkordatonun mahkemece tasdik edildiği tarihe kadar geçen sürede müflisin mallarının paraya çevrilmesi durur. Bu süre altı ayı geçemez.
- İkinci alacaklılar toplantısının konkordatoyu kabulü hakkındaki kararı, iflâs idaresi tarafından dosyayla birlikte iflâs kararını vermiş olan ticaret mahkemesine tasdik talebiyle sunulur. Ticaret mahkemesi, konkordatonun tasdiki için gereken şartların varlığını inceler ve şartların olduğu kanaatine varırsa konkordatoyu tasdik eder.
- Tasdik kararı kesinleşince ticaret mahkemesi, durumu iflâs idaresine bildirir (m. 309/IV). Bu durumda iflâs idaresi, iflâsa karar vermiş olan ticaret mahkemesinden iflâsın kaldırılmasını talep eder (m. 309/V; m. 182). Konkordatonun tasdikine ilişkin mahkeme kararı, ayrıca ilân edilmez, iflâsın kaldırıldığının ilânı bunun yerine geçer (m. 182/III; m. 166/III).
- Konkordatonun tasdiki ile hacizlerin düşeceği yolundaki hüküm burada uygulama alanı bulmaz. Çünkü, iflâsın açılması ile duran takipler, bu kararın kesinleşmesi ile zaten düşmüştür (m. 193).
- Ticaret mahkemesi, konkordatonun tasdiki talebini reddederse, kararını iflâs idaresine bildirir (m. 309/IV). Bu durumda iflâs idaresi tasfiyeye devam eder. Konkordato teklifi ile ertelenen paraya çevirme işlemlerine kaldığı yerden devam edilir.
- Konkordatonun tasdiki talebi hakkında verilen kararlara karşı kanun yolları ile hüküm ve sonuçları iflâs dışı konkordatodaki gibidir (m. 309/II, c. 1).<
- İflâstan sonra konkordato iflâs tasfiyesi içinde ancak bir defa istenebilir.

Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato

Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatonun Şartları ve Görevli Organlar

Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda, alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek veya bu malların tamamını yahut bir kısmını üçüncü kişiye devretmek yetkisi verilir (İİK m. 309a/I). Diğer konkordato türlerinden farklı olarak iflâs prosedüründekine benzerlik gösteren bir tasfiye aşaması bulunur. Malvarlığının terki suretiyle konkordatonun kabulü hâlinde zorunlu olarak bazı hususların da karara bağlanması gerekir (İİK m.309b). Bunlar:

- Alacaklıların, malların tasfiyesi veya üçüncü kişiye devri suretiyle karşılanamayan alacaklarından feragat edip etmedikleri, feragat etmiyorlarsa borçlunun sorumluluğunun ne olduğu,
- Konkordato tasfiye memurları ile alacaklılar kurulu üyelerinin belirlenmesi ve bunların yetkileri,
- Kanun tarafından belirlenmemişse, malların tasfiye usûlü ve eğer mallar üçüncü kişiye devredilecekse, bu devrin şekli ve teminatlandırılması,
- Alacaklılara yönelik ilânların Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi yanında tasdik tarihinde tirajı elli binin üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden biriyle yapılacağı,
- Konkordato kapsamı dışında kalan mallar varsa bu malların neler olduğudur.

Burada yetkili konkordato organları, alacaklılar toplantısı tarafından seçilen alacaklılar kurulu ile tasfiye memurlarıdır (İİK m 309a/II). İlk olarak, *alacaklılar kurulu*, tasfiye memurlarının işlemlerine nezaret eder. Tasfiye memurlarının paylaştırmaya ilişkin kararları hakkında yapılan itirazları inceler; alacaklılar kurulunun bu konuda verdiği kararlara karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Kurul, paraya çevirmenin usûlü ve zamanını tasfiye memurlarının teklifi üzerine karara bağlar; tahsili güç veya ihtilaflı bir alacaktan, iptal davasından, borçlu veya borçlunun çalışanlarına karşı sorumluluk davasından vazgeçebilir, bu durumu bildirerek alacaklıları haberdar eder ve bu iddiaların takibini alacaklılara devretmeyi teklif eder; tasfiye memurlarının raporlarını inceler ve onaylayarak tasdik için ticaret mahkemesine gönderir.

Tasfiye memurları, alacaklılar kurulunun nezaret ve denetimi altında çalışarak konkordato masasını temsil eder, masanın muhafazası, paraya çevrilmesi ve malların devri için gerekli işlemleri yaparlar. Tasfiye memurları paraya çevirme ve bu çerçevede tasfiye işlemlerini yapar; paylaşımına katılacak

alacaklıları ve sıralarını belirlemek için sıra cetveli yapar ve dağıtım için pay cetveli düzenler, tahsil edilmeyen paraları bankaya yatırır, def'i yoluyla iptal talebinde bulunabilir, tasfiye bir yılı geçerse her yıl bir rapor düzenler, tasfiyenin sonunda, nihai rapor düzenleyerek alacaklılar kurulunun onayına sunar. Tasfiye memurlarının paraya çevirme işlemlerine ilişkin kararlarına karşı, kararın öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde alacaklılar kuruluna itirazda bulunulabilir.

Konkordato Masasının Oluşması ve Tasfiye

Konkordatonun tasdiki kararının kesinleşmesinden itibaren, borçlu malları üzerinde tasarruf edemez ve tasarruf yetkisine sahip kimselerin imza yetkisi sona erer. Ticaret siciline kayıtlı borçlunun unvanına "konkordato tasfiyesi hâlinde" ifadesi eklenir. Borçlunun malları konkordato masasını oluşturur ve bu masayı tasfiye memurları alacaklılar kurulunun nezaret ve denetimi altında temsil ederek paraya çevirir (İİK m. 309c-309ç).

Tasfiye memurları, alacaklılara yeni bir davet yapmadan, ticarî defterlere ve yapılan alacak kayıtlarına dayanarak bir sıra cetveli hazırlar ve sıra cetvelini alacaklıların incelemesine hazır tutar. Bu alacakların reddi, incelenmesi, itiraz, geç bildirilmesi gibi hususlarda iflâsa ilişkin hükümler (İİK m. 230-236) kıyas yoluyla uygulanır (İİK m. 309d).

Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda paraya çevirme aşaması, malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin alacaklılara devri hâlinde söz konusu olur. Malvarlığının tamamen üçüncü bir kişiye devrine muvafakat edilmesi şeklinde yapılan konkordatoda ise ayrıca paraya çevirme işlemine gerek yoktur. Zira, alacaklılar ile yapılan anlaşmaya göre, malvarlığının üçüncü kişiye devrinde, devir bedeli doğrudan para olarak tasfiye memurlarına ödenecek ve bu para dağıtımına tâbi tutulacaktır.

Paraya çevirmenin usûlü ve zamanını tasfiye memurlarının teklifi üzerine alacaklılar kurulu karara bağlar. Masa malları ayrı ayrı veya bütün olarak paraya çevrilebilir. Bir alacak söz konusu ise, alacağın tahsili ya da talep hakkının satılması şeklinde; diğer mallar için pazarlık ya da açık artırma yoluyla gerçekleştirilebilir (İİK m. 309e).

Rehinli malların paraya çevrilmesinde kanunda belirtilen özel hükümler uygulanır (İİK m. 309f-309g).

Malların üçüncü kişiye devredildiği hâller dışında, rehinli taşınmazların konkordato tasfiye memurları tarafından pazarlık suretiyle satışı ancak, rehinli taşınmazın satış bedelinden alacağını tahsil edemeyen rehinli alacaklıların muvafakatiyle mümkündür. Aksi takdirde, söz konusu taşınmazlar ancak açık artırma yoluyla paraya çevrilebilir. Taşınmaz üzerindeki irtifaklar, taşınmaz yükleri, ipotekler ve şerh edilmiş kişisel hakların varlığı ve sırası, sıra cetveline göre belirlenir (İİK m. 309f).

Alacağı taşınır rehniyle temin edilmiş olan alacaklılar, rehinli taşınırını konkordato tasfiye memurlarına tevdi etmek zorunda değildir. Konkordatoda başka bir süre öngörülmedikçe, rehinli alacaklılar rehinli taşınırını uygun gördükleri zamanda, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla veya rehin sözleşmesinde yetki verilmişse pazarlık yoluyla veya borsada satmak suretiyle paraya çevirebilirler (İİK m. 309g/I).

Ancak söz konusu rehlin paraya çevrilmesi, konkordato masasının yararına ise, konkordato tasfiye memurları rehinli alacaklıya rehinli malı altı ay içinde paraya çevirmesi için yetki verebilir. Bu süre içinde rehin sahibi alacaklı, paraya çevirme işlemini gerçekleştirmediği takdirde rehinli malı teslim etmelidir, haklı bir sebep olmaksızın teslim etmezse rüçhan hakkından mahrum kalır (İİK m. 309g/II).

Alacaklılar kurulu, tahsili güç, ihtilafli alacaklardan, iptal davasından, borçlu veya çalışanlarına karşı sorumluluk davasından vazgeçebilir; ancak bunu alacaklılara yazı ile veya ilânla haberdar ederek İcra ve İflâs Kanunu'nun 245. maddesine uygun olarak bu iddiaların takibi hakkını devretmeyi teklif etmelidir (İİK m. 309ğ).

Tasfiye memurları paraya çevirme işlemleri sonunda paraların paylaşımına aşamasına geçer; ancak geçici dağıtım da yapılabilir. Ancak dağıtım yapılabilmesi için (geçici de olsa) bir pay cetvelinin düzenlenip bunun alacaklıya bildirilmesi gerekir; ayrıca pay cetveli on gün süreyle iflâs dairesinde on gün süreyle alacaklıların incelemesine hazır tutulur. Pay cetveline karşı şikâyet yoluna başvurulabilir. Tasfiye memurları pay cetveli ile birlikte masrafları da içeren son hesabı iflâs dairesine tevdi eder (İİK m. 309/h). Geçici pay cetvelinin tevdi sırasında rehni paraya çevrilmiş bulunan rehinli alacaklı, alacaklarının açık

kalan kısmı için geçici dağıtım katılır (İİK m. 309/ı). Tasfiye memurları tarafından belirlenen sürede hak sahipleri tarafından tahsil edilmeyen paralar bankaya yatırılır (İİK m. 309i).

Tasfiyenin bir yıldan uzun sürmesi hâlinde konkordato tasfiye memurları, her yıl en geç aralık ayı sonuna kadar, tasfiye edilen malvarlığının ve henüz paraya çevrilmemiş malların durumunu belirten bir cetvel ve faaliyetleri hakkında bir rapor düzenleyip alacaklılar kuruluna tevdi eder. Bu cetvel ve rapor, takip eden yılın şubat ayı sonuna kadar alacaklıların incelemesine hazır bulundurulmak üzere alacaklılar kurulu aracılığıyla tasdik makamına sunulur. Bunun dışında tasfiye sona erince konkordato tasfiye memurları bir nihaî rapor düzenler ve bunu alacaklılar kurulunun onayına sunarlar. Kurul onayladığı nihaî raporu tasdik makamı olan ticaret mahkemesine gönderir ve tasdik makamı da alacaklıların incelemesine hazır tutar.

UZLAŞMA YOLUYLA YENİDEN YAPILANDIRMA

Genel Olarak Yeniden Yapılandırma

Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin alacaklılarıyla uzlaşarak borçlarını ve gerekiyorsa, yapısal organizasyonlarını yeni koşullara adapte etmek suretiyle faaliyetlerine devam etmelerine imkân sağlayan hukukî kuruma “uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma” diyoruz. Bu imkân sadece sermaye şirketleri ve kooperatiflere tanınmıştır.

Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma, malî durumu bozulmuş olan (muaccel para borçlarını ödeyemeyecek durumda olan veya mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yetmeyen veyahut bu hallerden birine düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalması kuvvetle muhtemel olan) bir sermaye şirketi veya kooperatifin, alacaklıları ile bir yeniden yapılandırma projesi çerçevesinde anlaşması temeline dayalı olarak iflâstan kurtulması ve faaliyetlerine devam edebilmesine imkân tanıyan bir iyileştirme yöntemidir. Bu kurum, her ne kadar Kanunda, konkordato hükümlerini izleyen maddelerde düzenlenmiş ise de konkordatonun bir türü olmadığı gibi, küllî bir takip ve tasfiye usûlü de değildir.

Uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma, sadece borçlu bir şirketin borçlarının yeniden yapılandırılması, yani yeni faiz oranları ve yeni ödeme vadeleri belirlenmesinden ibaret olmayıp, şirketin (veya kooperatifin) yapısal ve finansal yönden yeniden yapılandırılmasını da içerir.

Muaccel para borçlarını ödeyemeyecek durumda olan veya mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yetmeyen ya da bu hallerden birine düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalması kuvvetle muhtemel olan (malî durumu bozulmuş olan) bir sermaye şirketi veya kooperatif, daha önceden müzakere edilmiş ve projeden etkilenen alacaklılar tarafından gerekli çoğunluk sağlanarak kabul edilmiş olan yeniden yapılandırma projesi ile birlikte, muamele merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine, uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma için başvurabilir (İİK m.309m, 309I).

Yeniden Yapılandırma Projesinin Hazırlanması, Alacaklılarla Müzakeresi ve Tasdiki İçin Mahkeme Tarafından İncelenmesi

Projenin Hazırlanması ve Alacaklılarla Müzakeresi

Yukarıda tanımlanan anlamda malî durumu bozulan ve uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırmadan yararlanmak isteyen bir sermaye şirketi veya kooperatif, borçlarını hangi koşullarda ödeyebileceğini, bu ödemeyi sağlayacak finansal araçlara hangi yoldan sahip olacağını, işletmesinde ve yönetiminde ne gibi değişiklikler yapacağını, malî bünyenin güçlendirilmesi verimlilik ve kârlılık için hangi tedbirleri alacağını, hazırlayacağı bir yeniden yapılandırma projesi ile ortaya koymalıdır.

Bu projeyi hazırlayan şirket veya kooperatif, bazı alacaklılarının borçlarında hiçbir değişiklik yapmaksızın aynı miktarda ve daha önce kararlaştırılan vadelere ödeme yapmayı vaat edebilir. Bu tür alacaklılara, projeden etkilenmeyen alacaklılar denir. Talepte bulunacak şirket, projeden etkilememeyi düşündüğü alacaklıları arasında da eşit davranmak zorunda değildir. Yeniden yapılandırmada, sadece aynı grupta yer alan alacaklılar arası eşitlik ilkesi benimsenmiştir. Bu yönüyle yeniden yapılandırma projesi, konkordato projesinden ayrılır. Başka bir deyişle borçlu, hazırlayacağı projede, alacaklılarını gruplara ayırarak her bir gruba ayrı ödeme tekliflerinde bulunabilir. Fakat kuşkusuz, bu ödemeleri

mümkün kılacak finansal ve yapısal yeniden yapılandırma yöntem ve tedbirlerine ilişkin kısmı tüm alacaklılar için aynı olmak zorundadır. Ayrıca her bir alacaklı grubu, diğer gruptaki alacaklılara nasıl bir ödeme teklifi yapıldığından da haberdar edilmeleri zorunludur. Zira her bir alacaklı, kendi alacağına, önerilen proje çerçevesinde ödenmesinin mümkün olup olmadığı konusunda, diğer alacaklılar için önerilen ödeme koşullarını da gördükten sonra karar verebilecektir.

Borçlu tarafından hazırlanacak ve onay için asliye ticaret mahkemesine sunulacak yeniden yapılandırma projesi, şu hususları içermelidir. (İİK m.309n):

- Projeden etkilenen alacaklıların tâbi olacağı koşullar ve benzer alacaklılara sahip olan alacaklılar arasında eşitliğin ne şekilde sağlanacağı
- Projenin, borçlunun taraf olduğu sözleşmelere etkisi
- Projenin, borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruf yetkisine etkisi
- Borçların yeniden yapılandırılması için gerekli görülüyorsa, borçlunun kredi gibi finansman kaynaklarına başvurup başvurmayacağı
- Borçlunun işletmesinin kısmen ya da tamamen devri, diğer şirket veya şirketlerle birleşmesi, sermaye yapısının veya ana sözleşmesinin değiştirilmesi, borçlu işletmenin yönetiminde yer alacak kişilerin belirlenmesi, borçların vadelerinin uzatılması, faiz oranlarının değiştirilmesi, menkul kıymet ihracı gibi projenin uygulanabilirliğini sağlayabilecek yöntemler
- Tasdik kararından sonra projenin uygulanmasının kim tarafından ve nasıl denetleneceği
- Projeyi reddeden alacaklının alacağına, bu alacaklı projede kendi sınıfı için öngörülen haktan daha azını açıkça kabul etmediği sürece, nitelik itibarıyla benzerlik gösteren alacaklarla eşit muameleye tâbi olacağı

Hukukî nitelikleri büyük ölçüde birbirine benzer olan alacaklıların aynı sınıfta yer almaları şartıyla, projede, alacaklılar birden fazla sınıfa ayrılabilir.

Kanun tarafından aranan hususları içeren yeniden yapılandırma projesi, bu projeden etkilenen alacaklıların proje hakkında sağlıklı bir biçimde karar vermelerine olanak sağlamak amacıyla borçlu tarafından, bu alacaklıların incelemesine sunulur. Projeden etkilenmeyen alacaklıların ise projeden haberdar edilmelerine gerek yoktur. *Projeden etkilenen alacaklılar* terimi, yeniden yapılandırma projesi ile alacaklı, hakları veya menfaatleri yeniden yapılandırılacak, önceki durumdan daha farklı bir hâle gelecek olan alacaklıları ifade eder.

Proje müzakeresi ve oylamada şu prosedür yerine getirilmelidir:

Yeniden yapılandırma projesi, etkilenen alacaklılara, iadeli taahhütlü mektup ya da noter ihbarnamesi gibi uygun araçlarla tebliğ edilerek, karar verebilmeleri için yeterli bilgilendirmenin yapılmış olması zorunludur.

Kendilerine uygun yollarla yeniden yapılandırma projesi tebliğ edilen etkilenen alacaklılar, bu projeyi inceledikten sonra, projeyi sunan borçlu şirket veya kooperatifin, projeyi sunuş yazısında belirteceği süre içinde projeyi kabul edip etmediğini bildirmelidir. Ancak bu süre hak düşürücü bir süre değildir. Verilen süre içinde veya en geç mahkemeye başvuru tarihine kadar açık bir şekilde, onay verilmemesi durumunda, o alacaklının projeyi ret etmiş olduğu kabul edilir; ancak gerekli çoğunluğun hesabında dikkate alınmaz. Alacaklı, şayet projeyi kabul yönünde oy kullanmış ise, bu beyanını içeren, imzası ve tarihi noterlikçe onaylı tutanağı da borçluya teslim etmelidir.

Borçlu, projeden etkilenen alacaklıları, projede oluşturduğu gruplar hâlinde müzakere toplantısına da davet edebilir. Bu toplantıda her grup kendisi bakımından projeyi oylayabilir ve oylama sonucunu gösteren tutanak, toplantıda hazır bulunan noter tarafından, kabul oyu verenlerin imzaları ve tarih bakımından noter onaylı bir tutanak oluşturulabilir.

Projenin oylanmasında dikkate alınacak gerekli çoğunlukla ilgili gereken hususlar ise kısaca şunlardır:

"Gerekli çoğunluk" terimi, yeniden yapılandırma projesinden etkilenip oylamaya katılan alacaklıların sayı itibarıyla en az yarısını aşan ve oy kullanan alacaklıların alacaklarının en az üçte ikisini oluşturan ve projenin kabulü için gerekli olan çoğunluğu ifade eder.

Projenin birden fazla alacaklı sınıfı içermesi hâlinde, her alacaklı sınıfının kendi içinde projeyi gerekli çoğunluk ile kabul etmiş olması gerekir.

Burada gerekli çoğunluğun hesabında, proje hakkında karar vermelerine olanak sağlayan yeterli bilgilendirmenin iadeli taahhütlü mektup ya da noter ihbarnamesi gibi uygun araçlarla yerine getirilmesine rağmen oy kullanmayan alacaklıların dikkate alınmayacağıdır. Bu hüküm, alacaklıların borçlunun kendilerine göndermiş olduğu projeye ilgisiz kalmalarının sonucunu düzenleyerek, alacaklıları sürece katılmaya teşvik etmektedir.

Yeniden yapılandırma projesinin alacaklılar tarafından oylanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Projenin Tasdiki İçin Mahkeme Tarafından İncelenmesi

Oylama sonrasında, gerekli çoğunluk tarafından projesi kabul edilen borçlu şirket veya kooperatif, Kanunda aranan bazı belgelerle yeniden yapılandırma projesinin tasdiki için muamele merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine başvurabilir (İİK m. 309m, 309I). Mahkemeye başvuru, dilekçe ile olur ve dilekçeye kanunda dokuz bent hâlinde sayılan şu belgelerin eklenmesi gerekir (İİK m. 309o):

- Yeniden yapılandırma projesi
- Borçlunun malî durumunu gösterir belgeler, ayrıntılı bilanço, defterlerinin vaziyetini bildiren bir cetvel, gelir tablosu ve borçlunun malî durumunu açıklayıcı diğer bilgi ve belgeler
- Projenin, borçluyu yeniden ödeme kabiliyetine kavuşturarak muaccel borçlarını ödeme plânına göre ödeyebilecek ve nakit akışını gerçekleştirecek duruma getireceğini gösteren belgeler
- Projeden etkilenen ve etkilenmeyen alacaklılar ile bunların alacaklarının listesi
- Başvuru öncesi müzakere sürecini tanımlayan ve projeden etkilenen alacaklıların proje hakkında karar vermelerine olanak sağlayan yeterli bilgilendirmenin iadeli taahhütlü mektup veya noter ihbarnamesi gibi uygun araçlarla yerine getirildiğini gösteren delilleri de içeren açıklamalar
- Projeden etkilenip de onay veren alacaklıların, bu beyanlarını içeren, imzası ve tarihi noterlikçe onaylı tutanaklar
- Projeye göre alacaklıların eline geçecek miktar ile borçlunun iflâsı hâlinde alacaklıların eline geçebilecek muhtemel miktarı karşılaştırmalı olarak gösteren belge
- Sayı ve meblağ itibarıyla çoğunluk koşulunun gerçekleştiğini gösteren cetvel
- Borçlunun ödeme kabiliyetine kavuşabileceğini ve projede yer alan koşullara uymasının mümkün olduğunu gösteren ve gerekli nitelikleri haiz bir bağımsız denetim kuruluşu tarafından hazırlanmış bulunan finansal analiz raporları ile dayanakları

Ticaret mahkemesi, kendisine yapılan başvurudan itibaren otuz gün içinde gerçekleşecek olan duruşmanın gününü belirler (başvuru üzerine mahkeme duruşma gününü otuz günden sonraki bir gün olarak belirleyemez). Başvurunun yapılmış olduğu ve duruşmanın tarihi İcra ve İflâs Kanunu'nun 288. maddesinde öngörülen usûle göre ilânen duyurulur ve projeden etkilenip adresi bilinen tüm alacaklılara da mahkemece tebliğ edilir.

Mahkeme, ayrıca, borçlunun veya alacaklılardan birinin talebi üzerine, başvuru hakkında nihai kararın verilmesine kadar geçecek olan dönem için borçlunun malvarlığını korumaya yönelik ve borçlunun faaliyetleri bakımından gerekli gördüğü tedbirleri derhal alır. Bu durumda mahkeme, tespit edilen duruşma gününü beklemeksizin ayrıca bir duruşma günü (tedbir duruşması tarihi) tayin edebilir.

Bu duruşmada mahkeme, yeniden yapılandırma projesinde öngörüldüğü takdirde, borçlu ile alacaklıların anlaşarak belirledikleri ve atanmasından projenin tasdikine veya reddine ilişkin kararın verilmesine kadar borçlunun faaliyetlerinin sevk ve idaresini bizzat üstlenecek ya da bu faaliyetleri denetleyecek olan ve gereken bilgi ve tecrübeye sahip ve işin gerektirdiği niteliklere sahip bir veya birkaç *ara dönem denetçisi* tayin edebilir. Alacaklılar ve borçlunun ara dönem denetçisi seçmedikleri ya da herhangi bir denetçi üzerinde anlaşmaya varamadıkları, ancak şartların **ara dönem denetçisi** atanmasını gerekli kıldığı hallerde mahkeme, bir veya birkaç ara dönem denetçisini kendiliğinden atayabilir.

Mahkeme, projeden etkilenen alacaklıların borçluya karşı başlattıkları takiplerin ve bu takiplerle ilgili olan davaların, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanuna göre yapılan takipleri ve davaları da kapsayacak şekilde durdurulmasına, yeni icra takibi yapılmasının etkilenen alacaklılar için yasaklanmasına, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararlarının uygulanmamasına ara dönem için karar verebilir. Bu durumda, bir takip muamelesiyle kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren süreler işlemez.

Tasdik duruşmasında mahkeme, ara dönem denetçisini, borçlu işletmenin yetkililerini ve duruşmada hazır bulunan alacaklıları dinler. Mahkeme, borçlunun yeniden yapılandırmaya iyi niyetle başvurduğunu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 309/m ilâ 309/o maddelerindeki şartların yerine geldiğini ve projeyi reddetmiş olan her alacaklının projeye eline geçecek miktarın en az iflâs tasfiyesi sonunda eline geçecek miktara eşit olduğunu tespit ettiği takdirde, en geç otuz gün içinde başvurunun tasdikine, aksi halde reddine karar verir.

Mahkeme, tasdik kararı ile birlikte, borçlu ile alacaklıların bu konudaki görüşlerini de dikkate alarak, yetkileri sadece projenin yerine getirilmesine ilişkin esasları denetleyip alacaklılara durumu düzenli olarak rapor etmekten ibaret olan bir veya birkaç *proje denetçisi* tayin edebilir. Borçlu ve alacaklılar, denetçi seçmedikleri ya da herhangi bir denetçi üzerinde anlaşmaya varamadıkları takdirde, mahkeme denetçiyi kendiliğinden atayabilir. Proje denetçisi olarak, daha önce atanan ara dönem denetçisi tekrar atanabileceği gibi başka bir kişi de atanabilir.

Tasdik veya ret kararının tebliğinden itibaren on gün içinde borçlu ve tasdik duruşması sırasında itirazda bulunmuş olan alacaklılar kararı temyiz edebilirler. Bu konudaki temyiz incelemesi ivedilikle yapılır ve verilecek karara karşı, karar düzeltme yoluna başvurulamaz.

Yeniden Yapılandırma Projesinin Tasdiki Kararının Sonuçları, Projenin Feshi, Tadili ve İhlali

Yeniden yapılandırma projesi, tüm hüküm ve sonuçlarını, başvurunun tasdikine ilişkin kararın verildiği andan itibaren doğurmaya başlar. Projenin koşulları, projeden etkilenen alacaklılarla yapılmış olan tüm sözleşme hükümlerinden önce gelir. Kararın temyiz incelemesi sonunda Yargıtay'ca bozulması üzerine, projenin tasdik kararının icrası kendiliğinden durur. Bozma kararına kadar yapılan işlemler geçerliliğini muhafaza eder.

Başvurunun tasdiki talebinin reddine ilişkin mahkeme kararının verilmesi hâlinde, mahkemece verilmiş tedbirler kalkar, durmuş olan dava ve takiplere devam edilir.

Sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılmasında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 307. maddesi ile 308. maddesinin birinci fıkrası kıyasen uygulanır. Yeniden yapılandırmanın tamamen *feshine* karar verilir ve bu karar kesinleşirse, durum mahkemece İcra ve İflâs Kanunu'nun 288. maddesinde öngörülen usûle göre ilânen duyurulur. İlândan itibaren on gün içinde, projeden etkilenen alacaklılar tasdik kararını vermiş olan mahkemeden borçlunun derhal iflâsına karar verilmesini isteyebilirler.

Projenin borçlu tarafından kısmen ihlâl edilmesi hâlinde, bu ihlâl sadece bazı alacaklıları etkiliyorsa, hakları ihlâl edilen bu alacaklıların borçlu ile projenin tadili konusunda anlaşmaya varmaları durumunda, tadil edilmiş proje mahkemenin tasdikine sunulur. Projenin devamı için bu tadilatın yapılması zorunlu ise ve tadil edilmiş proje hakları ihlâl edilmiş olan alacaklıları projeden etkilenen diğer alacaklılardan daha uygun bir duruma getirmiyorsa, mahkeme tadil edilmiş projeyi tasdik eder. Yeniden yapılandırma projesinin tasdikine ilişkin usûl projenin tadili hakkında da uygulanır.

Borçlunun projeden doğan yükümlülüklerini tamamen veya kısmen zamanında yerine getirmemesi hâlinde durum proje denetçisi, borçlu veya projeden etkilenen alacaklılar tarafından projeyi tasdik etmiş olan mahkemeye bildirilir. Bu bildirim üzerine mahkeme, borçlunun malvarlığının korunabilmesi için, borçlunun malvarlığı üzerindeki tasarruflarını önleyici tedbirler de dâhil olmak üzere, gerekli muhafaza tedbirlerini alır ve bir duruşma günü tayin ederek İcra ve İflâs Kanunu'nun 288. maddesinde öngörülen usûle göre ilânen duyurur. Mahkeme, projeden etkilenen veya etkilenmeyen alacaklıların vakî itirazlarını inceledikten sonra, borçlunun yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmediğini, projenin uygulanmayıp tadilinin de söz konusu olmadığını veya finansman alacaklısının alacağını tamamen ya da kısmen elde edemediğini tespit edince derhal borçlunun iflâsına hükmeder.

İCRA VE İFLÂS HUKUKUNDA İPTAL DAVALARI

Genel Olarak İptal Davaları ve İptale Tâbi Tasarruflar

Haciz yoluyla takiplerde hacizden, iflâs yoluyla takiplerde ise iflâsın açılmasından önce borçlunun mal ve hakları üzerinde bir sınırlama bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak, uygulamada da rastlandığı üzere bazen borçlular, mallarına haciz konulması veya iflâs kararı verilmesi ihtimali bulunan durumlarda, çoğu kez alacaklılarından mal kaçırmak için veya bu niyet olmasa bile şüpheli bir takım işlemlerle tasarruflarda bulunurlar. Örneğin, borçlunun eşine veya çocuklarına ya da yakınlarına bağışlamalarda bulunması, muvazaalı satışlar yapması gibi.

Borçluların bu tasarrufları, herhangi bir kısıtlama söz konusu olmadığından geçerlidir. Bu tasarruflar, yaptıkları takiplerle borçlunun başka mallarından alacaklarını alabildikleri ölçüde alacaklıları ilgilendirmez. Ancak, borçlunun başka mallarından alacaklarını karşılayamayan alacaklılara, bu tasarruflardan zarar gördükleri takdirde, onları korumak amacıyla, kanun koyucu tarafından iptal davası açma imkânı tanınmıştır.

Borçlunun, özellikle kötü niyetli davranışlarla alacaklılarından mal kaçırmaya engel olmak için, kanun koyucu, geçici hukukî koruma olarak ihtiyatî haczi kabul etmiştir (İİK m. 257 vd.). İhtiyatî haciz kararı alınmamış olduğundan, borçlu tarafından alacaklıların zararına işlemler yapılmış ise, borçlunun malvarlığından çıkardığı mallar, adeta borçluya aitmiş gibi tekrar alacaklıların alacaklarını elde etmesine sunulması için iptal davası açma imkânı tanınmıştır (İİK m. 277 vd.).

İptal davasıyla, borçlunun üçüncü kişiyle yapmış olduğu ve alacaklısına zarar veren, kanun tarafında da uygun bulunmayan bir takım işlemler, iptal edilir. Aslında burada işlem tamamen geçersiz kılınmamaktadır. Şöyle ki, iptal davasını kazanan alacaklı, dava konusu malı borçlunun malıymış gibi haczettirip sattırır ve satış bedelinden alacağını alır. Şayet satıştan bir para artarsa, bu para da, işlem tamamen geçersiz sayılmadığından borçluya değil; üçüncü kişiye verilecektir.

Kanun, borçlunun iptale tâbi tasarruflarını üç grup altında toplamıştır. Burada iptal davasının konusu, tasarruf işlemleridir; borçlandırıcı işlemler iptal davasının konusu olmaz.

İptal konusu tasarruflar aslında borçluyla üçüncü kişi arasında geçerliliğini korumaktadır. Bu sebeple, malın borçlunun olduğu, halen onun mülkiyetinde bulunduğu şeklindeki iddialar iptal davasının değil; istihkak davasının konusunu oluşturur. Şayet açılmış bir istihkak davası bulunuyorsa, bunun yanında iptal davasının şartları da oluşmuşsa, alacaklı iptal davasını, karşılık dava olarak veya savunma olarak ileri sürebilir (İİK m. 97/XVI).

İptale tâbi tasarrufların tümünde borçlunun kötüniyeti aranmamıştır. Ayrıca, kanun tarafından uygun bulunmayan, borçlunun malvarlığı ve borç durumu ile mütenasip olmayan tasarruflar da iptal davasının konusunu oluşturmaktadır.

Ayrıca, borçlu tarafından konkordatonun tasdikinden önce yapılmış olan bazı hukukî işlemler de İcra ve İflâs Kanunu m. 277 vd. hükümlerine göre iptale tâbidir.

Konkordato mühletinin verilmesi veya mühletten önce gerçekleşen iflâsın ertelenmesi tarihleri, iptal davası açma sürelerinin hesaplanmasında haczin veya iflâsın açılmasının yerini tutar.

Konkordato masasına yöneltilen taleplerin tasarrufun iptali yoluyla kısmen veya tamamen reddini sağlamak mümkün ise konkordato tasfiye memurları, def'i yoluyla iptal talebinde bulunmaya yetkili ve yükümlüdürler (İİK m. 309k).

İvazsız tasarruflar: Kanun, alışılmış hediyeler müstesna olmak üzere, hacizden, haczedilecek mal bulunmaması hâlinde aciz belgesi verilmesi tarihinden veya iflâsın açılmasından önceki iki yıl içinde yapılmış ivazsız tasarrufları iptale tâbi kılmıştır (İİK m. 278/I-II). İvazsız tasarruflar bakımından öncelikle bütün bağışlamalar bu kapsamda sayılmış (İİK m. 278/I), daha sonra da ivazsız olmasa dahi bazı tasarruflar, bağışlama gibi kabul edilmiştir (İİK m. 278/III).

Aciz Hâlinde Yapılan Tasarruflar: Kanunda dört hâl altında sayılan durumların bulunması hâlinde, hacizden, haczedilecek mal bulunmaması hâlinde aciz belgesi verilmesi tarihinden veya iflâsın açılmasından önceki bir yıl içinde yapılmış, tasarruflar da iptale tâbi kılınmıştır (İİK m. 279/I).

İptal davasında, borçlunun tasarruf işlemi yaptığı üçüncü kişi, borçlunun durumunu (aciz halini) bilmediğini ispat ederse, iptal davası dinlenmez (İİK m. 279/II).

Zarar Verme Kastından Dolayı İptal: Malvarlığı borçlarına yetmeyen bir borçlunun, alacaklılarına zarar verme kastıyla yaptığı tüm işlemler, borçlunun içinde bulunduğu malî durumu ve zarar verme kastının, işlemin diğer tarafınca bilindiği veya bilinmesini gerektiren açık emarelerin bulunduğu hallerde iptale tâbidir (İİK m. 280/I).

Söz konusu tasarruf işlemlerinin iptal davasına konu edilebilmesi için, işlemin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıl içinde borçlu karşı haciz veya iflâs yoluyla takip başlatılmış olmalıdır.

Kanun koyucu, işlemin diğer tarafı olan kişinin, borçlunun karı veya kocası, usûl veya fûru, üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan veya sıhri hısımlarından biri, evlatlığı veya evlat edineni olduğu takdirde, borçlunun malî durumunu ve alacaklılarına zarar verme kastını bildiğini karine olarak kabul etmiştir. Bu karinenin aksi ispatlanırsa iptal davası reddolunur (İİK m.280/II).

Borçlunun alacaklılarına zarar verme kastıyla ilgili olarak da bir karine kabul edilmiştir. Buna göre, bir ticarî işletmenin veya iş yerindeki mevcut ticarî emtianın tamamını veya önemli bir kısmını iktisap ettikten sonra o işyerini fiilen de devralarak işletmeye başlayan kişinin, borçlunun alacaklılarına zarar verme kastını bildiği ve borçlunun da bu hallerde zarar verme kastıyla davrandığı kabul olunur. Bu karine, ancak iptal davasını açan alacaklıyla devir, satış veya terk tarihinden en az üç ay önce durumun yazılı olarak bildirildiğini veya ticarî işletmenin bulunduğu yerde görülebilir levhaları asmakla beraber Ticaret Sicili Gazetesiyle; bu mümkün olmadığı takdirde bütün alacaklıların öğrenmesini sağlayacak şekilde uygun araçlarla ilan edildiğini ispatla çürütülebilir (İİK m.280/III).

Kanun koyucunun, borçlunun alacaklılarına zarar verme kastıyla ilgili olarak kabul ettiği karineler nelerdir?

İptal Davasında Yargılama ve Yargılamanın Sonuçları

İptal davası, genel mahkemelerde açılan bir eda davası niteliğindedir. İptal davasını açma hakkı, tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl geçmesi ile düşer. Bu süre hak düşürücü bir süredir (İİK m. 284).

İptal davasının konusu, iptale tâbi tasarrufun konusu olan ve üçüncü kişiye devredilmiş bulunan mal veya hak üzerinde davacının cebri icra yoluyla hakkını alma yetkisinin verilmesidir (İİK m. 283/I). Üçüncü kişi malî elinden çıkarmışsa, davanın konusu o malın değeri nisbetinde tazminat talep etmektir.

İptal davasının davacı tarafında, hacizde, elinde geçici veya kesin aciz vesikası olan alacaklı (İİK m. 277/b. 1); iflâsta, iflâs idaresi yer alır (İİK m. 277/b. 2). Ancak iflâs idaresi, bu yetkiyi dava açmak isteyen alacaklıya devredebilir (İİK m. 277/b. 2, 245, 255). İptal davasının davalı tarafında hacizde, borçlu ile lehine tasarrufta bulunulan üçüncü kişi (mecburî dava arkadaşı olarak); iflâsta sadece lehine tasarruf yapılan üçüncü kişi yer alır. İptal davası iyi niyetli kişilerin haklarını ihlâl etmez (İİK m. 282).

Bu davada görevli mahkeme, hacizde, aciz vesikasında ödenmemiş olarak gösterilen miktara göre, iflâsta, iptale tâbi tasarrufun tamamına göre belirlenir. Yetkili mahkeme ise, genel hükümlere göre belirlenecektir.

Davacı bu davayı açmadan önce ve dava sırasında ihtiyatî haciz de talep edebilir. Burada ihtiyatî haciz, sadece iptale tâbi tasarrufun konusu olan mal üzerinde istenebilecektir. Ancak, iptale tâbi tasarrufun konusu olan mal, artık üçüncü kişinin elinde değilse, onun yerine kaim olan miktar oranında üçüncü kişinin malvarlığına ihtiyatî haciz konulabilir (İİK m. 281/II).

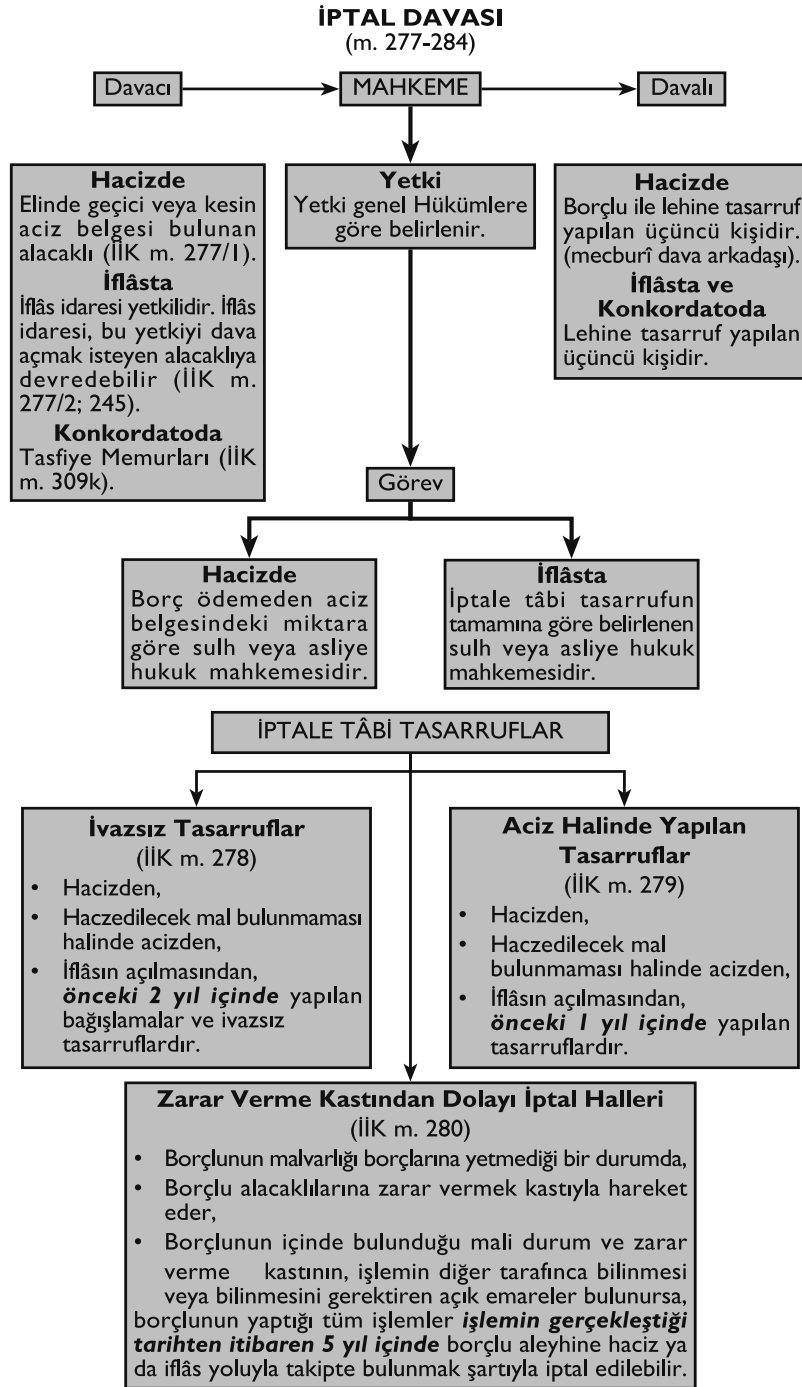
İptal davası, basit yargılama usûlüne göre incelenir ve mahkeme davayı serbestçe takdir eder (İİK m. 281/I). Kanunda, özellikle iptal sebepleri belirtilirken özel olarak bazı ispat kurallarına da değinilmiştir (İİK m. 279/son, 280/III-IV).

Hacizde, davacı alacaklı, iptal davasını kazanınca, malın maliki olarak üçüncü kişi kalmaya devam eder; ancak, alacaklı, malî, cebri icra yoluyla haczettirip sattırma hakkına sahiptir (İİK m. 283/I). Bundan sonra bir para artarsa, bu da üçüncü kişiye verilir. İptal davası, üçüncü kişinin elinden çıkarmış olduğu

mallar yerine geçen değere ilişkinse, üçüncü kişi bu değer oranında tazminat ödemeye mahkum edilir (İİK m. 283/II).

İflâsta, iflâs idaresi veya alacaklı (İİK m. 245), iptal davasını kazanırsa, dava konusu mal, iflâs masasına alınır, iflâs idaresi tarafında satılır ve satış parası tüm alacakların ödenmesine ayrılır. Bundan sonra bir para artarsa, üçüncü kişiye verilir.

İptal davasını kaybeden üçüncü kişi, karşılık olarak o şeyi veya bedelini borçludan ya da borçlu iflâs etmişse iflâs masasından isteyebilir (İİK m. 283/IV).

İCRA VE İFLÂS SUÇLARI

Modern takip hukuku borçlunun malvarlığı üzerinde gerçekleştirilmektedir. Kural olarak, borçlunun şahsı üzerinde herhangi bir cebir uygulanmaz. Ancak, özellikle takip prosedürünün sağlıklı işemesini sağlamak, borçlunun ve üçüncü şahısların kötü niyetli davranışlarına engel olmak gibi zorunlu sebeplerle, takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan birtakım suçlar düzenlenmiştir. Bu çerçevede İcra ve İflâs Kanununun on altıncı babı (İİK m. 331-354) cezaî hükümlere ayrılmıştır. İcra ve iflâs hukukunu ilgilendiren suçların çoğu İcra ve İflâs Kanununda düzenlenmesine rağmen, Türk Ceza Kanununda da icra ve iflâs hukukunu ilgilendiren suçlar bulunmaktadır. Örneğin, hileli veya taksirli iflâs (TCK m. 161, 162) ve muhafaza görevini kötüye kullanma (TCK m.289) gibi.

İcra ve İflâs Kanununda 5358 sayılı Kanun (31.05.2005 tarihli) ile yapılan değişiklikle icra suçlarının cezaları yeniden düzenlenmiş ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri ile uyumlu hale getirilmiştir. Ayrıca, İcra ve İflâs Kanunu'nun "Konkordato komiserinin sorumluluğu" başlıklı 334/a, "Kendisine teslim edilen malları vermeyenler hakkındaki cezalar" başlıklı 336/a, "Ceza kararnamesi:" başlıklı 352/a ile tecil ve paraya çevirme yasağını düzenleyen 352/b maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Son değişiklikle ağır para cezaları, adli para cezalarına dönüştürülmüş ve bazı suçlar için hapis cezası yerine "disiplin hapsi" ve "tazyik hapsi" kabul edilerek bu cezaların ertelenmesi veya paraya çevrilmesi imkanı engellenmiştir. Hapis cezaları ise, TCK m. 5 gereği, TCK m. 51 hükmü çerçevesinde ertelenebilir.

İcra suçlarının genel özellikleri ve bu suçlar bakımından söz konusu olacak yargılama hakkında şu hususlar ifade etmek mümkündür:

İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen suçlarla ilgili davalara icra mahkemesinde bakılır. İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre disiplin veya tazyik hapsine icra mahkemesi karar verir. İcra mahkemesinin görevine giren işler, diğer mahkemelerde görülen ceza davaları ile birleştirilemez (İİK m. 346).

İcra ve İflâs Kanunu'ndaki suç sayılan fiillerden dolayı yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkemedir (İİK m. 348). Takip hukukunda düzenlenen suçlar kural olarak şikâyete bağlıdır ve şikâyet hakkı, suç sayılan fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her fiilin işlendiği tarihten itibaren bir sene geçmekle düşer (İİK m. 347).

Takip hukukunda, takibi şikâyete bağlı suçlardan dolayı, kural olarak şikâyetçi feragat eder veya borcun itfa edildiği anlaşılırsa, dava ve tüm sonuçları ile ceza düşer (İİK m. 354, I). İcra Mahkemesinin icra ve İflâs Kanununa göre verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez (infaz edilemez) (İİK m.354, II). Takip hukukundan kaynaklanan suçlar bakımından kural olarak, Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu değil; İcra ve İflâs Kanununun özel düzenlemeleri geçerlidir (İİK m. 346 vd.).

İcra ve iflâs suçlarında şikâyetçi, dilekçe ile veya sözlü olarak icra mahkemesine başvurur ve icra mahkemesi bir duruşma günü tayin ederek, şikâyetçinin imzasını alır. Ayrıca zanlıya celpname gönderilir ve şahit gösterilmişse o da celbolunur (İİK m. 349, I).

Şikâyetçi ve sanık, belirtilen günde gelmeye veya vekil göndermeye mecburdur, icra mahkemesi gerekli görürse tarafların bizzat hazır bulunmalarını da emredebilir (İİK m. 349, II). Şikâyetçi gelmez ve vekil de göndermezse, şikâyet hakkı düşer (İİK m. 349, V). Sanık, başka yerde oturuyorsa, istinabe yoluyla sorgulanabilir (İİK m. 349, III), gelmezse icabında zorla getirilebilir, bu da olmazsa yargılama gıyabında görülür (İİK m. 349, IV).

Takip suçlarında yapılan yargılamada Cumhuriyet Savcısı bulunmaz (İİK m. 350, II). İcra mahkemesinin baktığı ceza davaları ile diğer mahkemelere ait olan davalar birleştirilemez (İİK m. 346).

İcra mahkemesinin İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde, yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı kaç gün içerisinde hangi merciye itiraz edilmelidir?

İcra mahkemesinin görevine giren suçlardan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır (İİK m.353).

Özet

Konkordato bakımından: Bazen bir borçlu, borçlarını ödemek istemesine ve kötü niyetli olmamasına rağmen, çeşitli sebeplerle borçlarını ödeyemeyecek duruma düşebilir. Kanun koyucu, borçlulara *konkordato imkânını* tanıyarak mahkeme denetiminde alacaklıları ile anlaşması ve alacaklarının belirli bir oranını ödemekle borçlarından kurtulması yolunu açmıştır. Konkordato, *yapılış tarzına, zamanına ve amacına* göre farklı ayrımlara tâbi tutulmaktadır.

İflâs dışı konkordatoda öncelikle asliye ticaret mahkemesine kural olarak borçlu tarafından, bir konkordato teklifi ile başvurulmalıdır. Asliye ticaret mahkemesi, şartların varlığı hâlinde borçluya üç ayı geçmeyecek bir geçici konkordato mühleti verir ve bir veya birden fazla geçici konkordato komiseri atar. Konkordatonun başarı şansı varsa, borçluya bir kesin mühlet tayin edilir. Bu mühletlerin hem borçlu hem alacaklılar bakımından çeşitli sonuçları vardır. Konkordato komiseri, konkordato prosedüründe görev yapan bir organdır. Alacaklılar toplantısında, borçlunun konkordato teklifi alacaklılar tarafından nitelikli çoğunlukla onaylandığı takdirde, konkordato, tasdik edilmesi için asliye ticaret mahkemesinin onayına sunulur. Mahkeme bu konuda gerekli incelemeyi yaptıktan sonra konkordatoyu tasdik eder. Bu kararla birlikte konkordato hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Konkordato, eğer şartları gerçekleşmişse bir alacaklı veya tüm alacaklılar için feshedilebilir. Konkordato tüm alacaklılar için feshedilirse borçlunun iflâsı istenebilir.

İflâstan sonra konkordato, iflâs kararının kaldırılmasını amaçlar. Müflis, iflâs tasfiyesi sırasında konkordato teklifini iflâs idaresine verir. Bu konkordato türünde konkordato mühleti yoktur, konkordato mühleti tayin edilmez ve konkordato teklifi ikinci alacaklılar toplantısında incelenir. Kabul hakkındaki karar asliye ticaret mahkemesine sunulur ve şartların varlığı hâlinde tasdik edilir. Tasdik hâlinde iflâsın kaldırılması talep edilir.

Malvarlığının terki suretiyle konkordatoda, alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek veya bu malların tamamını yahut bir kısmını üçüncü kişiye devretmek yetkisi verilir. Bu konkordato türünde, iflâs prosedüründekine benzerlik gösteren bir tasfiye aşaması bulunur.

Yeniden yapılandırma bakımından: Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin alacaklılarıyla uzlaşarak borçlarını ve gerekiyorsa, yapısal organizasyonlarını yeni koşullara adapte etmek suretiyle faaliyetlerine devam etmelerine imkân sağlayan hukukî kuruma **“uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma”** diyoruz.

Bu koşullar çerçevesinde bir sermaye şirketi veya kooperatif, borçlarını hangi koşullarda ödeyebileceğini, bu ödemeyi sağlayacak finansal araçlara hangi yoldan sahip olacağını, işletmesinde ve yönetiminde ne gibi değişiklikler yapacağını, malî bünyenin güçlendirilmesi verimlilik ve kârlılık için hangi tedbirleri alacağını, hazırlayacağı bir yeniden yapılandırma projesi ile ortaya koymalıdır. Borçlu tarafından hazırlanacak ve onay için asliye ticaret mahkemesine sunulacak yeniden yapılandırma projesi, Kanunda yer alan hususları içermek zorundadır. Yeniden yapılandırma projesi, projeden etkilenecek olan alacaklılarca yapılacak oylama sonrasında, gerekli çoğunluk tarafından kabul edilirse, şirket veya kooperatif Kanunda aranan diğer belgelerle projenin tasdiki için asliye ticaret mahkemesine başvurabilir.

Ticaret mahkemesi, kendisine yapılan başvurudan itibaren otuz gün içinde gerçekleştirilecek olan duruşmanın gününü belirler. Mahkeme, ayrıca, borçlunun veya alacaklılardan birinin talebi üzerine, başvuru hakkında nihai kararın verilmesine kadar geçecek olan dönem için borçlunun malvarlığını korumaya yönelik ve borçlunun faaliyetleri bakımından gerekli gördüğü tedbirleri derhal alır. Mahkeme, gerekli şartların varlığını tespit ettiği takdirde, en geç otuz gün içinde başvurunun tasdikine, aksi halde reddine karar verir.

Yeniden yapılandırma projesi, tüm hüküm ve sonuçlarını, başvurunun tasdikine ilişkin kararın verildiği andan itibaren doğurmaya başlar. Projenin koşulları, projeden etkilenen alacaklılarla yapılmış olan tüm sözleşme hükümlerinden önce gelir.

Sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılmasında, yeniden yapılandırmanın feshine karar verilir ve bu karar kesinleşirse, projeden etkilenen alacaklılar tasdik kararını vermiş olan mahkemeden borçlunun derhal iflâsına karar verilmesini isteyebilirler. Projenin borçlu tarafından kısmen ihlâl edilmesi

hâlinde, bu ihlâl sadece bazı alacaklıları etkiliyorsa, hakları ihlâl edilen bu alacaklıların borçlu ile projenin tadili konusunda anlaşmaya varmaları durumunda, tadil edilmiş proje mahkemenin tasdikine sunulur.

İptal davası bakımından: Borçlunun, mallarının haczinden veya iflâs etmeden önce, alacaklılarından mal kaçırmak için yapmış olduğu başışlamalar ve şüpheli tasarrufların iptal ettirilebilmesi için, alacaklılara tanınmış olan yol, iptal davasıdır. Kanun borçlunun iptale tâbi tasarruflarını üç grup altında toplamıştır. Bunlar, borçlu tarafından yapılan ivazsız tasarruflar, aciz hâlinde yapılan tasarruflar ve alacaklılara zarar vermek kastıyla yapılan işlemlerdir. Ancak iptal davasının konusunu sadece tasarruf işlemleri oluşturabilir. İptal davası, genel mahkemelerde açılan bir eda davası niteliğindedir. Davanın konusu, iptale tâbi tasarrufun konusu olan ve üçüncü kişiye devredilmiş bulunan mal veya hak üzerinde, davacının cebri icra yoluyla hakkını alma yetkisinin verilmesidir. Bu davada görevli mahkeme, ortada malvarlığına ilişkin bir dava olduğu için asliye hukuk mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise, genel hükümlere göre belirlenir.

Dördüncü olarak, icra ve iflâs suçları bakımından, kural olarak modern takip hukukunda, borçlunun şahsı üzerinde herhangi bir cebir uygulanması söz konusu değildir. Ancak, özellikle takip usûlünün düzgün işlemlerini sağlamak, borçlunun ve üçüncü kişilerin kötü niyetli davranışlarına engel olmak gibi sebeplerle, takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan bir takım suçlar düzenlenmiştir. Bu çerçevede İcra ve İflâs Kanununun 16. Bâbı, cezaî hükümlere ayrılmıştır. İcra ve iflâs suçları kural olarak İİK'da düzenlenmiştir. Bununla birlikte, hileli iflâs veya muhafaza görevini kötüye kullanmak gibi kimi suçlar, Türk Ceza Kanununda düzenlenmektedir. İcra ve İflâs Kanununda düzenlenen suçlarla ilgili davalar icra mahkemesinde görülür ve kural olarak, CMK değil, İİK hükümleri uygulanır. Bu suçlar kural olarak, şikâyete bağlı olup, şikâyet süresi, suç sayılan fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halükârda fiilin işlenmesinden itibaren bir yıldır.

Kendimizi Sıneyalım

1. Konkordato komiserini atama yetkisi, aŖađıda belirtilen mercii veya organlardan hangisine aittir?

- İcra dairesi
- İflâs idaresi
- Asliye ticaret mahkemesi
- Alacaklılar toplantısı
- İcra mahkemesi

2. İflâs içi konkordatoda, mahkemenin konkordato projesini tasdik etmesinin sonucu nedir?

- İflâsın ertelenmesi
- İflâsın açılması
- İflâsın kaldırılması
- Borçluya bir veya birden fazla konkordato komiseri atanması
- Borçlu hakkındaki hacizlerin dūŖmesi

3. AŖađıdakilerden hangisi, konkordatonun *tüm alacaklılar için feshi* sebebidir?

- Borçlunun, alacaklılarından birine konkordato çerçevesinde taahhüt ettiği ödemeyi gerekleŖtirmemesi.
- Borçlunun konkordatonun tasdikinden sonra, yeniden yapılandırma yoluna baŖvurması.
- Borçlunun aciz hâlinde olduğunun ortaya çıkması.
- Borçlunun konkordatonun tasdiki sırasında dürüst olmayan hareketlerle konkordatonun tasdikini sağladığının tasdikten sonra anlaşılması.
- Borçlunun tasdik kararından sonra, alacaklılarının rızası hilafına üçüncü kişilere karşı borç altına girmesi.

4. Konkordatonun yapılıŖ tarzına göre yapılan ayırım aŖađıdakilerden hangisinde, doğru bir şekilde gösterilmiŖtir?

- Malvarlığının terki suretiyle konkordato-Adi konkordato.
- Vade konkordatosu-Tenzilat konkordatosu-Karma konkordato.
- İflâs içi konkordato-İflâstan sonra konkordato.
- Malvarlığının terki suretiyle konkordato-Karma konkordato-Adi konkordato.
- Adi konkordato-Yüzde konkordatosu-Vade konkordatosu.

5. I. Limited Ŗirket, II. Kooperatif, III. Adi Ŗirket, IV. Tacir Ahmet Bey.

Yukarıda sayılanlardan hangisi veya hangileri, uzlaŖma yoluyla yeniden yapılandırma yoluna baŖvurabilir?

- I
- I ve II
- I, II ve III
- I, II, III ve IV
- IV

6. Yeniden yapılandırma usûlünde, aŖađıdakilerden hangisi, alacaklılar tarafından kabul edilen projenin mahkemece tasdiki için dilekçeye eklenmesi gereken belgelerden **değildir**?

- Yeniden yapılandırma projesi
- Projeden etkilenen ve etkilenmeyen alacaklılar ile bunların alacaklarının listesi
- Projeden etkilenip de onay veren alacaklıların, bu beyanlarını içeren, imzası ve tarihi noterlikçe onaylı tutanaklar
- Borçluya karşı açılmıŖ mevcut davaların durumunu gösteren resmî belge
- Sayı ve meblağ itibarıyla çoğunluk koŖulunun gerekleŖtiđini gösteren cetvel

7. Yeniden yapılandırma projesinin kısmen ihlâl edilmesi hâlinde, bu ihlâl sadece bazı alacaklıları etkiliyorsa, projenin geleceği ne olur?

- Projenin tadili
- Doğrudan iflâsın talebi
- Projenin feshi
- Projenin iptali
- Projenin konkordatoya evrilmesi

8. Tasarrufun iptali davasındaki yargılamayla ilgili olarak, aŖađıdakilerden hangisi **yanlıŖtır**?

- İptal davası, genel mahkemelerde açılan bir eda davası niteliğindedir.
- İptal davasını açma hakkı hak dūŖürücü süreye bağlıdır.
- İptal davası iyi niyetli kişilerin haklarını ihlâl etmez.
- İptal davası açıldıktan sonra ihtiyatî haciz talep edilemez.
- İptal davasının davalı tarafında hacizde, borçlu ve üçüncü kişi mecburi dava arkadaŖı olarak bulunurlar.

9. Aşağıdakilerden hangisi alacaklının tasarrufun iptali davasını kazanmasının sonuçlarından **değildir**?

- Üçüncü kişi, dava konusu malın maliki olarak kalmaya devam eder.
- Alacaklı, dava konusu malı haczettirme hakkına sahip olur.
- Dava konusu malın satışından bir para artarsa, artan para üçüncü kişiye değil borçluya geri verilir.
- İptal davasına konu olan mal üçüncü kişinin elinden çıkmışsa, üçüncü kişi bu değer oranında tazminata mahkum edilir.
- Davayı kaybeden üçüncü kişi, davaya konu malı veya bedeli borçludan talep etme hakkına sahiptir.

10. Aşağıdaki icra ve iflâs suçlarından hangisi İcra ve İflâs Kanunu'nda değil de Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir?

- Süresi içinde mal beyanında bulunmama
- Aczine kendi fiiliyle sebebiyet verme
- Hileli veya taksirli iflâs
- Beyandan sonra mal veya kazançta olan artışları bildirmeme
- Nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeme

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. **c** Yanıtınız yanlış ise, “Konkordato Komiseri” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

2. **c** Yanıtınız yanlış ise, “İflâstan Sonra Konkordato” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

3. **d** Yanıtınız yanlış ise, “Konkordatonun Hüküm ve Sonuçları ile Konkordatonun Feshi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

4. **b** Yanıtınız yanlış ise, “Genel Olarak Konkordato ve Türleri” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

5. **b** Yanıtınız yanlış ise, “Genel Olarak Yeniden Yapılandırma” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

6. **d** Yanıtınız yanlış ise, “Projenin Tasdiki İçin Mahkeme Tarafından İncelenmesi” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

7. **a** Yanıtınız yanlış ise, “Yeniden Yapılandırma Projesinin Tasdiki Kararının Sonuçları, Projenin Feshi, Tadili ve İhlali” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

8. **d** Yanıtınız yanlış ise, “İptal Davasında Yargılama ve Yargılamanın Sonuçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

9. **c** Yanıtınız yanlış ise, “İptal Davasında Yargılama ve Yargılamanın Sonuçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

10. **c** Yanıtınız yanlış ise, “İcra ve İflâs Suçları” başlıklı konuyu yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Konkordato komiserinin görevleri, genel olarak, borçlunun faaliyetlerini denetlemek (İİK m.287/IV), borçlunun malvarlığının defterini tutmak (İİK m. 291), ilân ile alacakları davet etmek (İİK m. 292), kendisine bildirilen alacakları incelemektir. Ayrıca alacaklılar toplantısına başkanlık eder ve borçlunun durumuna ilişkin ayrıntılı bir rapor verir (İİK m. 294/I)

Sıra Sizde 2

Burada öncelikle gerekli çoğunluk sağlanmalıdır. "Gerekli çoğunluk"tan anlaşılması gereken, yeniden yapılandırma projesinden etkilenip oylamaya katılan alacaklıların sayı itibarıyla en az yarısını aşan ve oy kullanan alacaklıların alacaklarının en az üçte ikisini oluşturan ve projenin kabulü için gerekli olan çoğunluğun sağlanmasıdır. Ayrıca her bir alacaklı sınıfı, projeyi kendi içinde ayrı ayrı kabul etmiş olmalıdır. Gerekli çoğunluğun hesabında, bilgilendirilmelerine rağmen oy kullanmayan alacaklılar dikkate alınmaz.

Sıra Sizde 3

Şayet borçlu ile işlemde bulunan taraf, borçlunun eşi, usûl veya fûruu, üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan veya sıhri hısımlarından biri, evlatlığı veya evlat edineni olduğu takdirde, borçlunun malî durumunu ve alacaklılarına zarar verme kastını bildiği karine olarak kabul edilmiştir. Ancak bu karinenin aksi ispatlanırsa iptal davası reddolunur (İİK m.280/II).

Sıra Sizde 4

İcra mahkemesinin İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde, yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

Yararlanılan Kaynaklar

Ansay, Sabri Şakir (1960). **Hukuk İcra ve İflâs Usûlleri**. Ankara.

Arslan, R. Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S., Hanağası, E. (2018). **İcra ve İflâs Hukuku**. 4 Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Belgesay, Mustafa Reşit (1945). **İcra ve İflâs Hukuku Cilt I İcra**. İstanbul.

Belgesay, Mustafa Reşit (1953). **İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm C. II**. İstanbul.

Gürdoğan, Burhan (1970). **İcra Hukuku Dersleri**. Ankara.

Kuru, Bâki (2018). **İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı**. 2. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Muşul, Timuçin (2010). **İcra ve İflâs Hukuku**. 4. Basım. Ankara: Yetkin Yayınevi.

Pekcanitez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M., ve Özekes, M. (2018). **İcra İflâs Hukuku**. 5. Basım. İstanbul: Vedat.

Postacıoğlu, İlhan (1982). **İcra Hukuku Esasları**. 4. Basım. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Umar, Bilge (1973). **İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi**. İzmir.

Üstündağ, Saim (2004). **İcra Hukukunun Esasları**. 8. Basım. İstanbul.

A

Aciz Belgesi: İcra takibi sonunda alacaklıya alacağının ödenmeyen kısmı için icra dairesince verilen belge.

Aciz Hâli: Ödeme araçlarındaki yoksunluktan ötürü muaccel borçların ifa edilememesi.

Açık Artırma: Bir paraya çevirme türüdür ve artırmaya hazırlık ve artırmanın gerçekleştirilmesi şeklindeki iki aşama, herkesin katılabildiği, tekliflerin alenen yapılması ve malın en yüksek bedeli öneren kimseye satılması şeklindeki bir satış usulü.

Adî İflâs: Müflisin kusuruna dayanmayan başkaca sebeplerle, asliye ticaret mahkemesince borçlunun iflâsına karar verilmesi.

Adî Senet: Resmi bir makam ya da görevlinin katılmadığı, taraflarca özel olarak hazırlanan senetler.

B

Borca Batıklık: Şirketin tüm aktifleri muaccel olsun olmasın şirketin tüm borçlarını karşılamaya yetmemesi.

Borç Ödemeden Aciz Belgesi: Paraların paylaşılması sonucunda alacağını tamamen alamamış olan alacaklıya ödenmeyen alacak kesimi için verilen belge.

Bozma Kararı: Temyiz incelemesini yapan Yargıtay'ın ilk derece mahkemesi kararını tamamen veya kısmen hatalı bularak, dosyayı, yeniden inceleme yapılması ve karar verilmesi için ilk derece mahkemesine göndermesi.

C

Cebrî İcra: Maddi hukuktan kaynaklanan taleplerin devlet kuvveti yardımıyla fiilen gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyet.

Cebrî İcra Faaliyeti: Maddi hukuktan kaynaklanan taleplerin devletin yetkili organları ve devlet gücü tarafından gerçekleştirilmesine hizmet eden faaliyetin tümü.

D

Derdest: Görülmekte ve incelenmekte olma durumu.

Donatma İştiraki: Birden fazla kişinin paylı mülkiyet şeklinde sahip oldukları gemiyi, aralarında yapmış oldukları sözleşme gereğince, hepsinin nam ve hesabına deniz ticaretinde kullanmaları.

E

Efektif: Tedavüldeki yabancı para.

F

Feragat: Kişinin yasaların kendisine tanıdığı bir haktan tekrar talep etmemek üzere vazgeçmesi.

G

Gaip: Kendisinden haber alınamayan, hazır olmayan kimse.

Geçici Rehin Açığı Belgesi: Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip devam ederken, rehinli malın satılması sonucu elde edilecek paranın, alacaklının alacağına yetmeyeceği anlaşıldığında, alacaklının talebi ile kendisine verilen belge.

H

Haciz: Para alacaklarının ödenmesini sağlamak için borçluya ait mal ve haklara icra dairesi tarafından hukuken el konulması.

Hacizde Tertip: Borçlunun malvarlığı değerleri haczedilirken belirli bir sıraya uyulması durumu.

Hakkın Sebepsiz Yere Sürüncemede Bırakılması: Memurun işlemleri yapmayı reddetmemekle birlikte kanunda öngörülen veya uygun süre içinde haklı bir nedeni olmaksızın yapmaması.

Hakkın Yerine Getirilmemesi: İcra memurunun görev alanı içindeki bir işi yapmayı reddetmesi.

Haksız Fiil: Bir kimsenin hukuka aykırı şekilde zarara uğratılması.

Hapisle Tazyik: Borçluyu borcunu ödemeye ve görevini yerine getirmeye zorlamak için hapsetmek.

Hileli Müflis: İflâstan önce veya sonra alacaklılarını zarara sokmak kastiyle hileli işlemlerde bulunan müflis.

İ

İcazet: Onay, izin verme.

İcra Giderleri: İcra organlarının icra takibini tam ve doğru şekilde yürütmeleri için harcanan paralardır. Harçlardan farkı, işi veya hizmeti yapan kimseye ödenecek olması.

İcra Harcı: Devletin icra hukuku alanındaki faaliyetine karşılık olarak aldığı para.

İcra İnkâr Tazminatı: Likit alacaklarda, icra takibine borçlunun itiraz etmesi halinde, takibin durması üzerine alacaklının itirazın iptali davası veya itirazın kaldırılması yargılaması sonucunda, borçlunun itirazının haksız olduğunun anlaşılması ve diğer koşulların gerçekleşmesi durumunda, borçlunun alacaklıya ödeyeceği tazminat.

İcra Takip İşlemleri: İcra organları tarafından borçluya karşı yapılan, cebri icranın ilerlemesini sağlayıcı nitelikteki işlemler.

İflâs Alacakları: İflâsın açıldığı anda müflise karşı hukuken mevcut olan alacaklar.

İflâs Bürosu: İlk alacaklılar toplantısında başkanlık yapan iflas memuru veya yardımcısı tarafından atanan iki alacaklı veya bunların temsilcilerinden oluşan bir kurul.

İflâs Dairesi: Her asliye hukuk mahkemesi yargı çevresinde bulunan ve iflâsla ilgili işleri yürütmekle görevli daire.

İflâs Masası: İflâsın açılması ile müflisin haczedilebilen tüm mal ve haklarının oluşturduğu topluluk.

İflâs: Alacaklıların alacağına tahsili amacıyla, iflâs organları tarafından, borçlunun haczi kabil tüm malvarlığı üzerinde gerçekleştirilen cebri bir tasfiye usulü.

İhtiyatî Haciz: Para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınması için mahkeme kararı ile borçlunun malvarlığına el konulmasını sağlayan geçici bir hukukî koruma.

İkrar: Bir kimsenin kendi aleyhine hukukî sonuçlar doğuracak olan bir olayı ,bir şeyi, başka bir şahsın kendisinde olan hakkını kabul etmesi, haber vermesi.

İlâm: Mahkeme kararının taraflara verilen onaylı sureti.

İlave Haciz: İlk alacaklının haczine iştirak eden başka alacaklıların da bulunması ve haczedilen malların bedelinin tüm alacaklıların alacağını karşılamaması durumunda alacaklıların talebi üzerine icra dairesi tarafından yapılan ek haciz.

İmhâl: Süre verilmesi.

İpotek: Halen mevcut veya henüz doğmamakla birlikte ilerde doğması kesin ya da muhtemel bir alacak için kurulabilen aynı bir teminat.

İrtifak Hakkı: Bir taşınmaz üzerinde diğer bir taşınmaz veya kişi lehine tesis edilerek kullanma ve yararlanma imkanı veren sınırlı aynı hak.

İstihkak Davası: Taşınır ve taşınmaz mal üzerinde mülkiyet ya da başka bir aynı hak sonucu açılan dava.

İstinabe: Birisinin yerine geçerek onun adına bir kısım işleri görmek.

İtfa: Borcun ödenmesi, ibra veya takas gibi, her türlü borcu sona erdiren sebep.

İtirazın İptali Davası: Alacaklının, borçlunun itirazını hükümden düşürmek için, itirazın tebliğinden itibaren bir yıl içinde açtığı dava.

K

Kambiyo Senedi: Poliçe, bono ve çekten ibaret senetler.

Kamu Düzeni: Kamu hizmetlerinin yapılmasını, devletin ve halkın menfaatlerini, huzurunu ve devamını sağlamaya yönelik kural ve kuruluşlar.

Kanunî Temsilci: Belirli işlerin yapılması için gerekli olan hukukî tasarrufları, temsil olunan kişi adına yapmaya yetkili olan kişi.

Kıymet Takdiri: Bir malın değerini belirlemek.

Konkordato: Bir borçlunun belli bir zaman dilimi içerisindeki adı borçlarını, alacaklıları tarafından kabul edilmiş ve yetkili makam tarafından tasdik edilmiş teklifi doğrultusunda ödemesini mümkün kılan, borçluya tanınmış hukukî bir imkân, İşleri iyi gitmeyen ve mali durumu bozulan bir borçlunun korunması için kabul edilmiş bir müessese, İflas anlaşması.

M

Maddi Hukuk: Hakların gerçek içeriklerini düzenleyen hukuk.

Maktu Başvurma Harcı: Kesin olan harç.

Mal Beyanı: Para borcundan dolayı icraya verilmiş olan borçlunun mal, alacak ve haklarından borcuna yetecek miktarını icra dairesine bildirmesi.

Masa Alacağı: İflâs masasının oluşturulmasından sonra, tasfiye sona erinceye kadar iflâs masası tarafından yapılan işlemlerden doğan alacaklar.

Masadan Çıkarma Hakkı: Üçüncü kişinin iflâs masasına dahil edilmiş olan bir malını masadan geri isteyebilmesi hakkı.

Menfi Tespit Davası: Bir kimsenin bir konu, kişi ya da olayla hukukî ilişkisi bulunmadığını ortaya koymak için açtığı dava.

Muaccel Olmak: Borcun, alacaklı tarafından istenebilir duruma gelmiş olması, vadesinin gelmesi.

Muhammen Bedel: İhaleye çıkarılacak iş veya mal için biçilen tahmini değer.

Müflis: İflâs eden, hakkında ticaret mahkemesince iflâs kararı verilen gerçek veya tüzel kişi.

Mükellefiyet: Yükümlülük.

Müteselsil: Zincirleme, ardı kesilmeden peşi sıra gelen.

N

Nisbi Peşin Harç: Talep edilen şeyin belli bir oranı kadar ve peşin olarak alınan harç.

R

Rehin Hakkı: Bir alacağın yerine getirilmemesi halinde, hak sahibine, rehinli mal üzerinden alacağını öncelikle alma hakkı veren aynı nitelikli bir hak.

Rüçhan: Önceliği olan, üstün olan.

S-Ş

Satış: Takibin bir aşaması olup, haczedilen malların paraya çevrilmesi prosedürü

Sebepsiz Zenginleşme: Hukuken geçerli bir nedene dayanmaksızın bir kimsenin malvarlığının, başkasının aleyhine zenginleşmesi.

Sıra Cetveli: Alacaklıların birden fazla olması halinde paranın alacaklılar arasında nasıl paylaşılacağını gösteren liste, takip sonunda satılan malların tutarı hacze iştirak eden veya iflâs masasına yazdırılan alacakları ödemeye yetmediği takdirde, paranın nasıl paylaşılacağını ve kime ne kadar ödeme yapılacağını gösteren bir belge.

Sulh: Görülmekte olan bir davada tarafların anlaşarak (kısmi kabul kısmi feragat ile) dava konusu uyuşmazlığa son vermeleridir. Davaya son veren bir taraf usul işlemi.

Şartname: İleride yapılacak olan sözleşmeye temel olmak üzere, sözleşmenin esaslı kurallarını, işin ayrıntı ve teknik özelliklerini içeren sözleşme taslağı.

Şikâyet: Takibin taraflarına ve hukukî yararı olan diğer kimselere, icra-ıflâs organlarının kanuna veya somut olaya uygun olmayan işlemlerine karşı tanınmış bir hukukî çare.

T

Tacir: Ticari bir işi kendine meslek olarak kabul eden, ticari işletme işleten kişi.

Takas: İki kişi arasında aynı cinsten karşılıklı borçların, bunlardan birinin tek taraflı beyanı ile sona erdirilmesi.

Takdir Yetkisi: Belli konularda karar verecek olan makamlara yasaların verdiği yetki.

Taksirath Müflis: Kusurlu hareketlerle iflâsına sebep olan kişi.

Tam İspat: İspatı gereken hususların tam olarak gösterilmesinin gerekli olması.

Taraf Takip İşlemi: Takip prosedüründe taraflarca yapılan, takibe yön ve şekil veren, çoğunlukla icra takip işlemlerinin yapılmasını sağlamaya yönelik işlem.

Tasarruf İşlemi: Bir hakka doğrudan doğruya etki eden, bir hakkı nakleden veya kayıtlayan veya ortadan kaldıran hukukî işlem.

Tasfiye: Sonucu henüz belli olmayan hesap ve hukukî işlemleri inceleyerek, aktif pasif arasındaki gerçek farkı bulmaya ilişkin işlem.

Tazyik: Manevî baskı, zorlama.

Tellâl: Bir haberi veya satılacak bir malı, bağırarak duyuran kimse.

U

Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma:

Sermaye şirketlerinin alacaklıları ile uzlaşarak, borçlarını ve yapısal organizasyonlarını yeni koşullara adapte etmek suretiyle faaliyetlerine devam etmelerine imkân tanıyan hukukî bir kurum.

Y

Yaklaşık İspat: İspatı gereken hususların tam olarak değil, kuvvetle muhtemel gösterilmesinin yeterli olması.

Yerleşim Yeri: Bir kimsenin yerleşmek niyetiyle oturduğu yer.

Z

Zamanaşımı: Kanun tarafından belirlenmiş şartlar altında belli bir süre içinde alacaklının hareketsiz kalması sonucu alacağını ifasını isteme yetkisinin sona ermesi, hakkın ortadan kalkması.